

Banca Națională a Moldovei

04-01102/8/2845

30 mai 2024

Dlui Igor GROSU
Președintele Parlamentului
Parlamentul Republicii Moldova

Stimate Domnule Președinte,

Prin prezenta, ținând cont de dispozițiile Legii nr. 548-XIII cu privire la Banca Națională a Moldovei din 21.07.1995 și ale Legii nr. 797-XIII pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului din 02.04.1996, Banca Națională a Moldovei Vă remite *Raportul anual pentru anul 2023*, care conține:

- situațiile financiare confirmate de auditorul extern;
- activitatea și operațiunile sale pentru anul financiar încheiat;
- situația economică a statului.

Anexe:

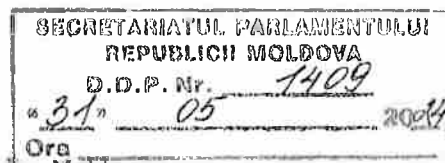
- Situațiile financiare consolidate și individuale pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2023 și Raportul auditorului independent (136 pagini);
- ✓ Raport anual 2023 (270 pagini).

Cu respect,

Anca-Dana DRAGU

Guvernator

ex. V. Potlog-Badan
tel. 022 82 21 76

Adresa: Bulevardul Grigore Vieru nr. 1, MD-2005, Chișinău, Republica Moldova
Tel: (+373) 22 822 606, Fax: (+373) 22 220 591, email: official@bnm.md, web: www.bnm.md

Banca Națională a Moldovei

RAPORT ANUAL 2023

www.bnm.md

Note

Banca Națională a Moldovei este persoană juridică publică autonomă, care activează în corespundere cu prevederile Legii nr. 548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2015, nr. 297-300, art.544, cu modificările ulterioare).

Potrivit art. 69 alin. (1) din Legea nr. 548/1995, Banca Națională a Moldovei prezintă Parlamentului Republicii Moldova până la data de 1 iunie **Raportul anual** care conține informația privind situațiile financiare confirmate de auditorul extern, activitatea și operațiunile BNM pentru anul financiar încheiat și situația economică a statului. Totodată, copia Raportului anual se remite Președintelui Republicii Moldova pentru informare, fapt stipulat la art. 69 alin. (1¹).

La elaborarea Raportului anual 2023 au fost preluate datele statistice de la Biroul Național de Statistică, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Finanțelor, Eurostat, Fondul Monetar Internațional, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, Serviciul Hidrometeorologic de Stat. De asemenea, au fost analizate informațiile statistice furnizate de organisme internaționale, oficiile naționale de statistică și băncile centrale. Calculul unor date statistice, precum și interpretarea economică au fost elaborate și efectuate de Banca Națională a Moldovei.

Raportul anual 2023 a fost examinat și aprobat de Consiliul de supraveghere al Băncii Naționale a Moldovei în ședința din 27 mai 2024.

Toate drepturile sunt rezervate. Reproducerea publicației este interzisă, iar utilizarea datelor în diferite lucrări/ cercetări este permisă numai cu indicarea sursei.

Banca Națională a Moldovei
Bulevardul Grigore Vieru nr. 1,
MD-2005, Chișinău
tel.:(373 22) 822 606
fax: (373 22) 220 591
pagina-web oficială: <http://bnm.md>

Cuprins

Cuvânt înainte al guvernatoarei Băncii Naționale a Moldovei	10
Sumar	14
1 Contextul internațional	21
1.1 Economia mondială, piețele financiare și de materii prime	21
1.2 Evoluția economiilor importante	24
1.3 Evoluția economiilor vecine și ale principalilor parteneri de comerț	25
2 Situația economică a Republicii Moldova	27
2.1 Sectorul real	27
2.2 Evoluția inflației	34
2.3 Sectorul public și politica fiscală	41
2.4 Conturile internaționale ale Republicii Moldova pentru anul 2023 (date provizorii) ²	44
2.5 Datoria de stat și datoria externă a Republicii Moldova	49
3 Politica monetară	53
3.1 Obiectivul politicii monetare	53
3.2 Deciziile de politică monetară	53
3.3 Realizarea politicii monetare	55
3.4 Condițiile monetare și valutare	59
3.5 Piața monetară.	65
3.6 Piața valutară.	69

²Comentariile analitice complete privind evoluția conturilor internaționale pot fi accesate la adresa: <https://www.bnm.md/ro/content/conturile-internationale-ale-republicii-moldova-trimestrul-iv-2023-date-provizorii>

4	Activitatea de supraveghere a BNM	78
4.1	Supravegherea bancară	78
4.2	Supravegherea prestatorilor serviciilor de plată nebanca- ri și controlul unităților de schimb valutar.	96
4.3	Supravegherea domeniului de creditare nebanca- ră	98
4.4	Supravegherea sectorului asigurări	102
4.5	Reglementarea și supravegherea domeniului prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului	114
5	Infrastructurile pieței financiare	119
5.1	Reglementarea și monitorizarea infrastructurilor pieței financiare	119
5.2	Licențierea, reglementarea și supravegherea activității de prestare a serviciilor de plată și de emisie a monedei electronice	120
5.3	Sistemul automatizat de plăți interne	122
5.4	Sistemul Depozitarului central unic al valorilor mobiliare	124
5.5	Instrumentele de plată fără numerar	127
6	Emisiunea de numerar	132
6.1	Evoluția numerarului (bancnote și monede) în circulație	132
6.2	Emisiunea, retragerea și procesarea numerarului	135
6.3	Emisiunea numismatică	139
7	Activitatea de dezvoltare a cadrului legal și de reglementare	140
7.1	Reglementarea prudențială, reglementarea evidenței contabile în bănci	140
7.2	Reglementarea valutară	140
7.3	Reglementarea prudențială a sistemului financiar	143
8	Relațiile internaționale	145
8.1	Colaborarea internațională	145

9	Cadrul instituțional și de organizare	162
9.1	Guvernarea corporativă a Băncii Naționale	162
9.2	Perspective de dezvoltare.	177
9.3	Planul strategic al Băncii Naționale a Moldovei	178
9.4	Management și organizare	187
9.5	Auditul intern.	195
9.6	Tehnologia informației	196
10	Activitatea de cercetare	200
11	Comunicarea externă	202
12	Educația financiară	205
13	Analiza situației și a poziției financiare a BNM la nivel individual și consolidat pentru anul 2023	207
13.1	Indicatori-cheie	207
13.2	Considerații generale în analiza financiară.	210
13.3	Analiza rezultatului financiar la nivel individual. . . .	222
13.4	Analiza poziției financiare la nivel individual.	226
13.5	Analiza comparativă a poziției financiare și a rezultatului financiar consolidat.	227
13.6	Capital și rezerve	227
A	Anexe	241

Lista acronimelor

AEÎ	Asociația de economii și împrumut
AFD	Agenția Franceză de Dezvoltare
AI/ML	Inteligență artificială și învățare automată (eng. Artificial Intelligence/Machine Learning)
AJCI	Agenția Japoneză pentru Cooperare Internațională
AOR	Actiunile oficiale de rezervă
API	Application Programming Interface
ASA	Alocarea Strategică a Activelor
ATE	Asistența tehnică externă
BASS	Bugetul asigurărilor sociale de stat
BCDMN	Banca pentru Comerț și Dezvoltare a Mării Negre
BDCE	Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei
BEI	Banca Europeană de Investiții
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BIRD	Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BL	Buget local
BNAA	Biroul Național al Asigurătorilor de Autovehicule
BNM	Banca Națională a Moldovei
BNR	Banca Națională a României
BNS	Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova
BS	Bugetul de stat
BSCEE	Grupul Supraveghetorilor Bancari din Europa Centrală și de Est
BT	Bonuri de trezorerie
CAEM 2	Clasificatorul Activităților din Economia Moldovei
CASCO	Accidente și coliziuni (eng. casualty and collision)
CBN	Certificate ale Băncii Naționale a Moldovei
CBRT	Banca Centrală a Turciei
CDN	Sistemul de compensare cu decontare pe bază netă
CERS	Comitetul European pentru Risc Sistemic
CFI	Corporația Financiară Internațională
CHIBID	Rata de referință calculată în baza cotațiilor băncilor contribuții pentru plasarea mijloacelor bănești în lei moldovenești la alte bănci

CHIBOR	Rata de referință calculată în baza cotațiilor băncilor contribuții pentru atragerea mijloacelor bănești în lei moldovenești de la alte bănci
CIF	Cost, asigurare și navlu
CIM	Contract individual de muncă
CNPF	Comisia Națională a Pieței Financiare
CoB	Consiliul Birourilor (eng. Council of Bureaux)
CPT	Cadru de Parteneriat cu Țara
CSI	Comunitatea Statelor Independente
DAI	Departamentul audit intern
DBTR	Sistemul de decontare pe bază brută în timp real
DCU	Depozitarul Central Unic
DPO	Operațiuni pentru Politici de Dezvoltare
DST	Drepturi speciale de tragere (XDR)
EACHA	Asociația Europeană a Caselor de Compensare Automatizate
ECF	Mecanismul extins de creditare
EFF	Mecanismul de finanțare extinsă
EIOPA	Autoritatea Europeană pentru Asigurări și Pensii Ocupaționale
ESG	Mediu, Social și Guvernanță (eng. Environmental, Social, and Governance)
EUR	Euro
EXBS	Export Control and Border Security Program
FAO	Organizația pentru Alimentație și Agricultură a Națiunilor Unite
FAOAM	Fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală
FMA	Autoritatea Austriacă pentru Piața Financiară
FMI	Fondul Monetar Internațional
FPVS	Fondul de protecție a victimelor străzii
FSSR	Exercițiul de evaluare a stabilității financiare
FSTA	Transparența sectorului financiar în Moldova (eng. Moldova Financial Sector Transparency Activity program)
HHI	Herfindahl-Hirschman Index
ICAAP	Procesul intern de evaluare a adecvării capitalului la riscuri
IFC	Corporația Financiară Internațională a Băncii Mondiale
IFRS	Standardele Internaționale de Raportare Financiară

IIA	Institutul Auditorilor Interni
IPC	Indicele prețurilor de consum
IT	Italia
JVI	Joint Vienna Institute
LLM	Modele generative de limbaj (eng. Large Language Model)
MISRA	Programul USAID „Reforme instituționale și structurale în Moldova”
MGRES	Centrala termoelectrică de la Cuciurgan
MTF	Sistemul multilateral de tranzacționare
OCN	Organizație de creditare nebancaară
OPEC+	Alianța dintre Organizația Țărilor Exportatoare de Petrol (OPEC) și un grup de țări producătoare de petrol non-OPEC
OS	Obligațiuni de stat
PBG III	Parteneriat pentru Buna Guvernare pentru Țările Parteneriatului Estic
PIB	Produsul intern brut
PII	Poziția investițională internațională
PR	Piața reglementată
RCA	Răspundere civilă auto
RDDN	Rezerva de Daune Declarate, dar Nesoluționate
REER	Cursul de schimb real efectiv al monedei naționale
RM	Republica Moldova
ROA	Rentabilitatea activelor
ROC	Rata operațională combinată netă
ROE	Rentabilitatea capitalului
RPN	Rezerva Primei Necâștigate
RSF	Mecanismul de finanțare pentru reziliență și durabilitate
SADD	Sistemele automatizate de deservire la distanță
SAPI	Sistemul automatizat de plăți interbancare
SEE	Spațiul Economic European
SEPA	Spațiul Unic de Plăți în Euro (eng. Single Euro Payment Area)
SIA	Sistem informațional automatizat
SOFR	Secured Overnight Financing Rate
SREP	Procesul de supraveghere și evaluare
SRF	Sistemul Rezervelor Federale

SUA	Statele Unite ale Americii
TVA	Taxa pe valoarea adăugată
UE	Uniunea Europeană
USAID	Agencia Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională
USD	Dolarul SUA
USDX	Indicele dolarului SUA
VAB	Valoarea adăugată brută
VLC	Valută liber convertibilă
VMC	Valori mobiliare corporative
VMS	Valori mobiliare de stat
ZTNA	Zero Trust Network Access

Cuvânt înainte al guvernatoarei Băncii Naționale a Moldovei

Anul 2023 a fost marcat de menținerea unui context geopolitic complicat, iar în plan economic de un proces ferm de dezinflație și o revenire lentă a economiei pe un trend ascendent. Conduita restrictivă a politicii monetare configurată oportun și în timp util alături de măsurile de asigurare a independenței energetice a țării, precum și de alți factori externi au contribuit la aceste rezultate remarcabile. Efectele deciziilor de politică monetară prin intermediul mecanismului de transmisie au avut ca rezultat revenirea inflației în intervalul de $\pm 1,5$ puncte procentuale de la ținta de 5,0 la sută în luna octombrie 2023 și menținerea în acest interval până în prezent.

În anul 2023, economia Moldovei a consemnat o creștere ușoară de 0,7 la sută după declinul din anul 2022. În acest sens, presiuni dezinflaționiste din perspectiva deficitului de cerere agregată și un impuls fiscal negativ, diminuarea prețurilor la resursele energetice și la produsele alimentare pe piața regională, alături de sprijinul guvernamental oferit populației prin suprapunere cu propagarea măsurilor adoptate anterior de Banca Națională a Moldovei pentru limitarea creditului, au făcut posibilă o reducere a inflației și o revenire a ratelor dobânzilor la un nivel acceptabil.

Acest fapt conturează perspective favorabile pentru viitor, în procesul de negociere pentru aderarea la UE, iar contribuția majoră a BNM se reflectă vizibil în transformarea Moldovei într-o destinație interesantă pentru investitori.

Politicile monetare ale BNM, orientate spre asigurarea unui nivel suficient de lichidități în sistemul bancar, au asigurat condițiile necesare pentru creditarea sectorului real. Apetitul investitorilor pentru valorile mobiliare de stat (VMS) a continuat să crească, fiind înregistrat un maxim istoric al volumului total de VMS puse în circulație și o valoare a emisiunilor nete de patru ori mai mare față de anul anterior. Ministerul Finanțelor a emis în premieră obligațiuni cu maturitatea de 10 ani, ceea ce reflectă creșterea încrederii investitorilor în instrumentele emise de stat.

Anul 2023 a fost un an al ameliorării situației pe piața valutară. În condițiile restrângerii deficitului comercial extern și restabilirii încrederii în moneda națională, aceasta s-a întărit atât față de euro cât și în raport cu dolarul SUA, spre deosebire de anul precedent când pierduse teren pe fondul instabilității geopolitice și a recesiunii economice. Creșterea activelor oficiale de rezervă cu 21,9 la sută până la 5,45 miliarde dolari SUA au asigurat un grad înalt de acoperire a rezervelor valutare, ceea ce arată reziliența economiei noastre la situații de criză, fiind un semnal pozitiv și pentru investitori și creditori.

Sistemul bancar din Moldova este stabil, solid, bine capitalizat și bine guvernat datorită implementării reformelor. Reziliența băncilor moldovenești a fost demonstrată în timpul multiplelor crize: în ciuda tuturor provocărilor, băncile noastre au rămas robuste. Eficiența reformei bancare este recunoscută și apreciată pe scară largă, inclusiv de către partenerii noștri și organizațiile internaționale. În același timp, suntem conștienți și de așteptările beneficiarilor de servicii financiare, în special ale întreprinderilor mici și mijlocii, care au potențialul de a crește economia.

Suntem foarte activi și în domeniul serviciilor de plată, care sunt esențiale atât pentru cetățeni, cât și pentru companii. La 30 ianuarie 2024, BNM a înaintat Consiliului European de Plăți cererea Moldovei de aderare la Zona Unică de Plăți în Euro (SEPA). Calitatea de membru la SEPA este avantajoasă pentru toți participanții, deoarece asigură plăți rapide, transparente și sigure la costuri sustenabile. La 12 martie 2024, Banca Națională a lansat, în premieră pentru Republica Moldova Sistemul de Plăți Instant „MIA”, care oferă cetățenilor o metodă rapidă, sigură și ieftină de a efectua tranzacții.

BNM este implicată în integrarea europeană a Moldovei. Avem un rol principal în 3 capitole ale negocierilor pentru aderarea la UE – (i) Libera circulație a capitalurilor, (ii) Servicii financiare și (iii) Politică economică și monetară. Lucrăm la armonizarea legislației și a practicilor sectorului financiar al Republicii Moldova cu normele europene. Acest proces de reforme pentru aderarea la Uniunea Europeană reprezintă în sine un punct de creștere a atenției investitorilor asupra Moldovei, având ca rezultat creșterea investițiilor. În concluzie, toate reformele care vor avea loc în următorii câțiva ani și care derivă din negocierea acestor capitole cu Uniunea Europeană reprezintă tot atâtea măsuri de reformă care se vor resimți și vor conduce cu siguranță la creșterea încrederii investitorilor.

BNM are o bogată experiență în domeniul supravegherii bancare. În același timp, interconectarea puternică dintre piața financiară nebancaară și sistemul bancar a demonstrat necesitatea unei arhitecturi integrate a pieței financiare. Prin urmare, reglementarea și supravegherea acestor sectoare a fost unificată în anul 2023, când BNM a preluat competențele ce vizează sectorul asigurărilor și creditarea nebancaară. În prezent, depunem eforturi susținute pentru a îmbunătăți reglementarea, supravegherea, guvernanta corporativă și practicile de gestionare a riscurilor în sectorul financiar nebancaar. Ne dorim ca atât societățile de asigurări, cât și piața de creditare nebancaară să se dezvolte și să ofere servicii de calitate atât cetățenilor cât și companiilor.

Independența și integritatea băncii, contribuția la parcursul european al Moldovei, stabilitatea prețurilor și susținerea intermedierei financiare pentru dinamizarea activității economice, creșterea sustenabilă a economiei Moldovei și procesul de convergență sunt obiectivele noastre pentru viitorul apropiat.

Moldova trebuie să devină membră a Uniunii Europene. Apartenența la această comunitate este garanția păcii, securității, democrației și a prosperității. Sunt cele patru elemente fundamentale pentru construirea unui viitor sigur și stabil, pe care îl construim împreună cu întreaga societate.

Anca-Dana Dragu
Guvernatoare

ANUL 2023 ÎN CIFRE

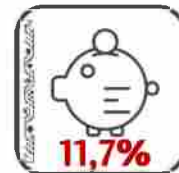
Rata anuală a inflației, în luna decembrie 2023, a constituit 4,2 la sută și s-a plasat în intervalul de variație de $\pm 1,5$ puncte procentuale de la ținta de 5,0 la sută.

Activitatea economică a înregistrat o creștere ușoară de 0,7 la sută după declinul din anul 2022.

Volumul creditelor noi acordate a consemnat o creștere de 20,2 la sută comparativ cu anul 2022.

Volumul depozitelor noi atrase la termen au înregistrat o diminuare anuală de 11,7 la sută pe fondul reducerilor ratelor dobânzilor și efectului de bază înaltă din anul 2022.

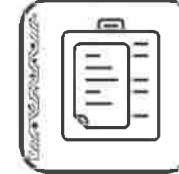
Activele oficiale de rezervă au acoperit 6,6 luni de import efectiv.

La situația din 31.12.2023, în Republica Moldova funcționau **11 bănci licențiate** de Banca Națională a Moldovei, inclusiv **6 filiale** ale băncilor și grupurilor financiare străine.

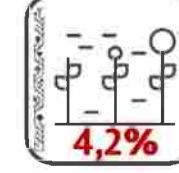
Activele totale pe sector bancar au constituit 153 940,5 milioane lei, majorându-se cu 17,2 la sută comparativ cu finele anului 2022.

La situația din 31.12.2023, în Republica Moldova activau **9 societăți de asigurare**, **50 brokeri de asigurare sau de reasigurare**, **49 agenți de asigurare** și **35 agenți bancassurance**, **216 asociații de economii și împrumut** și **148 organizații de creditare nebanară**.

În anul 2023, în **sectorul asigurării** a continuat tendința de consolidare a **activelor**, care au constituit 4 979,0 milioane lei, în creștere cu 17,5 la sută.

În anul 2023, **sectorul de creditare nebanară** și-a consolidat poziția, fiind înregistrată o creștere a activelor cu 4,2 la sută până la nivelul de 16 193,0 milioane lei.

Sumar

Contextul internațional

În anul 2023, evoluția economiei mondiale a fost caracterizată de creșterile economice reduse și de ritmurile inflațiilor coborâte spre nivelurile țintite de autorități în contextul ratelor înalte ale dobânzilor. Pe lângă războiul din Ucraina, în octombrie 2023 incertitudinile geopolitice au fost amplificate de conflictul armat dintre Israel și Palestina și de ulterioarele atacuri ale rebelilor Houthi din Yemen asupra navelor din Marea Roșie. La capitolul evoluției valutare, în anul de referință s-a evidențiat deprecierea rublei rusești și a lirei turcești. Cotațiile la resursele energetice, fertilizanți, produse agroalimentare și metale pe piața internațională au scăzut semnificativ comparativ cu anul 2022. Cotațiile petroliere au avut o volatilitate redusă comparativ cu anii precedenți, piața petrolieră având surplus pentru al doilea an consecutiv, fapt ce a determinat OPEC+ să se implice activ prin măsuri de reducere a producției de petrol. Cotațiile la gazele naturale au coborât până la nivelurile de dinaintea crizei energetice în Europa, în condițiile în care consumul redus a permis menținerea rezervelor de gaz la niveluri maxime. În regiune, activitatea economică a fost slabă, drept urmare a consecințelor crizei energetice din anul 2022, a efectelor cumulate ale sancțiunilor economice față de Federația Rusă și a repercusiunilor războiului din Ucraina.

Evoluții ale activității economice din Republica Moldova

În anul 2023, activitatea economică în Republica Moldova a înregistrat o creștere ușoară după declinul din anul 2022. PIB-ul s-a majorat cu 0,7 la sută comparativ cu anul 2022. În prima jumătate a anului, activitatea economică s-a contractat, după care, în trimestrele III și IV 2023 rata anuală a PIB-ului a intrat în teritoriu pozitiv, înregistrând valorile de 3,3 la sută și 0,2 la sută. Evoluția modestă a activității economice în anul 2023 a fost susținută, preponderent, de recolta bogată din agricultură, care a creat condiții pentru creșterea exporturilor de produse agroalimentare. O contribuție pozitivă a fost generată și de evoluția sectoarelor comunicațiilor, serviciilor sociale, serviciilor de cazare și alimentației publice. Totuși, cererea internă a continuat să fie una sub potențial, fapt confirmat de majorarea nesemnificativă a consumului populației și a investițiilor, în condițiile creșterii slabe a veniturilor reale ale populației, precum și a situației tensionate din regiune. Semnale mai puțin optimiste cu privire la activitatea economică au fost conturate de dinamica negativă aferentă industriei, construcțiilor, comerțului și transportului.

Din perspectiva utilizărilor, în anul 2023, consumul gospodăriilor populației s-a diminuat cu 0,5 la sută comparativ cu anul 2022. Totodată, consumul final al administrației publice s-a diminuat cu 3,3 la sută. Formarea brută de capital în perioada de referință a generat un impact negativ de 4,2 puncte procentuale asupra dinamicii PIB-ului, determinat, preponderent, de subcomponenta variația stocurilor. Formarea brută de capital fix s-a contractat cu 1,3 la sută comparativ cu anul 2022. Exporturile s-au majorat cu 5,1 la sută datorită recoltei bogate din anul 2023, iar importurile s-au diminuat cu 5,1 la sută în contextul cererii interne modeste.

Evoluția inflației

În anul 2023, rata medie anuală a IPC a constituit 13,4 la sută, fiind cu 15,3 puncte procentuale inferioară celei din anul 2022. Pe parcursul anului 2023, rata anuală a inflației a continuat traiectoria descendentă începută în trimestrul IV 2022. Astfel, aceasta s-a diminuat de la 30,2 la sută în luna decembrie 2022 până la valoarea de 4,2 la sută în luna decembrie 2023. În luna octombrie 2023, după o perioadă de circa doi ani, rata anuală a inflației a reintrat în intervalul de $\pm 1,5$ puncte procentuale de la ținta de 5,0 la sută și a continuat să se plaseze în cadrul acestuia până la finele anului.

Traectoria descendentă a inflației, începută în luna noiembrie 2022 și continuată pe parcursul anului precedent, alături de intrarea și menținerea acesteia în intervalul sus-menționat începând cu octombrie 2023 și până în prezent a fost, în mare parte, rezultatul măsurilor restrictive de politică monetară ale BNM inițiate în vara anului 2021 și continuate consecvent până la finele anului 2022. Acestea au reușit să tempereze cererea agregată excesivă din perioada post-pandemică, care, alături de alte șocuri sectoriale, au exercitat presiuni inflaționiste pronunțate în perioada respectivă. În consecință, având în vedere particularitățile mecanismului de transmisie a efectelor acțiunilor de politică monetară asupra economiei autohtone, în a doua parte a anului 2022 și pe parcursul anului 2023, conform estimărilor, cererea s-a temperat și a contribuit, alături de scăderea prețurilor la resursele energetice și la produsele alimentare în regiune, la traiectoria descendentă a ratei anuale a IPC. Acest efect a fost accentuat și de dinamica ratei de schimb pe parcursul anului 2023. Totodată, în lunile noiembrie și decembrie 2023, un impact dezinflaționist temporar a fost determinat de acordarea compensațiilor pentru resursele energetice în perioada rece a anului. Totuși, deși în diminuare, prețurile aferente inflației de bază și cele la produsele alimentare au continuat să determine contribuții pozitive pe parcursul anului 2023. Acestea, în mare parte, au fost cauzate de presiunile din partea costurilor, care au pierdut treptat din intensitate, dar și de unele evoluții sectoriale adverse. În același timp, ratele anuale a prețurilor în agricultură, industrie și construcții au conturat traiectorii descendente pronunțate.

Promovarea politicii monetare

Conduita politicii monetare pe parcursul anului 2023 a fost influențată de riscurile dezinflaționiste și incertitudinile pronunțate referitoare la evenimentele asociate conflictului militar din Ucraina, de cotațiile la resursele energetice și la alte materii prime, de ajustarea tarifelor, de fluxul refugiaților și de condițiile meteorologice. Măsurile de politică monetară au fost oportune din mai multe perspective. Acestea se bazau pe cererea agregată negativă, impulsul fiscal negativ și, totodată, pe impactul negativ al cererii externe. Politica monetară promovată de BNM a creat condiții monetare de natură să asigure în continuare stimularea creditării și susținerea cererii agregate interne prin încurajarea consumului și a investițiilor, echilibrarea economiei naționale și ancorarea așteptărilor inflaționiste, având drept scop menținerea, pe termen mediu, a inflației în limita intervalului de variație al țintei de 5,0 la sută pe termen mediu.

În acest context, Comitetul executiv al BNM a decis să diminueze gradual rata dobânzii de politică monetară de la 20,00 la sută în decembrie 2022 până la 4,75 la sută anual în decembrie 2023. Prin diminuarea ratei de bază s-a urmărit asigurarea continuității măsurilor stimulative în contextul ciclului de relaxare a politicii monetare început la sfârșitul anului 2022 pe fondul unor premise întemeiate asociate conturării unui cadru macroeconomic dezinflaționist. Totodată, norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în lei moldovenești a fost diminuată la sfârșitul anului 2023 de la 34,0 la sută până la nivelul de 33,0 la sută. Această decizie a condus la vărsarea suplimentară de lichidități pe piața monetară, contribuind la creșterea resurselor de creditare pentru sectorul real și public.

Ritmul anual de creștere a masei monetare în sens larg, în anul 2023, a constituit 18,3 la sută. Agregatul monetar M2 a crescut cu 20,9 la sută anual, banii în circulație s-au majorat cu 12,1 la sută anual. Rata medie a dobânzilor la creditele noi acordate în moneda națională a constituit 12,15 la sută anual, totodată, rata medie la depozitele noi atrase a constituit 6,90 la sută anual.

Sectorul bancar

La situația din 31.12.2023, în Republica Moldova activau 11 bănci licențiate de Banca Națională a Moldovei.

Sectorul bancar, în anul 2023, conform datelor prezentate de către bănci, a fost caracterizat de lichiditate înaltă, de creșterea activelor, a creditelor, a fondurilor proprii, a ratei fondurilor proprii, a depozitelor persoanelor fizice și a depozitelor persoanelor juridice. De asemenea, profitul aferent exercițiului în comparație cu anul precedent s-a majorat, preponderent, ca urmare a creșterii veniturilor din dobânzi și a veniturilor neaferele dobânzilor. Veniturile din dobânzi s-au majorat, în principal, din

veniturile obținute din investiții în titluri de datorii (VMS, CBN) și din veniturile obținute din activitatea de creditare. Totodată, s-au micșorat veniturile din mijloacele plasate la BNM (rezerve obligatorii).

Creditele neperformante în valoare absolută au înregistrat o micșorare, iar creditele expirate în valoare absolută s-au majorat. Totodată, indicatorii calității portofoliului au înregistrat o îmbunătățire comparativ cu finele anului precedent.

În anul 2023, în sectorul bancar a continuat tendința de consolidare a fondurilor proprii, care au constituit 20,9 miliarde lei, fiind în creștere cu 14,1 la sută.

Totodată, toate băncile au respectat cerința față de indicatorii „Rata fondurilor proprii totale” și „Rata fondurilor proprii totale”, luând în considerare amortizoarele de capital. Indicatorul „Rata fondurilor proprii totale” pe sectorul bancar, conform datelor prezentate de băncile licențiate, a înregistrat valoarea de 30,0 la sută, în creștere cu 0,7 puncte procentuale față de finele anului precedent.

În același timp, băncile au menținut un nivel înalt de lichiditate și profitabilitate.

Astfel, valoarea indicatorului lichidității pe termen lung (principiul I al lichidității) a constituit 0,69 (limita ≤ 1), fiind în creștere nesemnificativă, cu 0,02 puncte procentuale, față de finele anului precedent.

De asemenea, la situația din 31.12.2023, toate băncile au respectat principiul III al lichidității, care reprezintă raportul dintre lichiditatea efectivă ajustată și lichiditatea necesară pe fiecare bandă de scadență (limita ≥ 1).

Indicatorul privind acoperirea necesarului de lichiditate pe sector a constituit 282,3 la sută, fiind în creștere cu 46,8 puncte procentuale comparativ cu finele anului precedent. Indicatorul dat, de asemenea, a fost respectat de către toate băncile (limita ≥ 100 la sută – începând cu 1 ianuarie 2023). Rezerva de lichidități la 31.12.2023 a constituit 34,4 miliarde lei, în creștere cu 8,8 miliarde lei (34,6 la sută) comparativ cu 31.12.2022.

Profitul aferent exercițiului financiar încheiat la 31.12.2023 pe sectorul bancar a constituit 4,1 miliarde lei, majorându-se față de anul precedent cu 12,5 la sută. Pentru anul 2023, rentabilitatea activelor³ și a capitalului⁴ băncilor licențiate a înregistrat valori de 2,8 la sută și, respectiv, 16,3 la sută, fiind în descreștere cu 0,1 puncte procentuale și cu 0,7 puncte procentuale comparativ cu finele anului precedent.

De asemenea, a continuat creșterea activelor și a depozitelor, respectiv, cu 17,2 la sută până la 153,9 miliarde lei și cu 19,9 la sută până la 113,9 miliarde lei.

³Rentabilitatea activelor = venitul net anualizat/ media activelor

⁴Rentabilitatea capitalului = venitul net anualizat/ media capitalului acționar

Comparativ cu sfârșitul anului precedent, a fost înregistrată majorarea portofoliului de credite pe sectorul bancar cu 3,7 la sută până la 63,9 miliarde lei. Pe parcursul anului a descrescut ponderea creditelor neperformante în portofoliul de credite cu 0,9 puncte procentuale, constituind 5,6 la sută.

Banca Națională realizează supravegherea din oficiu în baza programului anual de supraveghere prudencială. Pentru anul 2023, programul de supraveghere prudencială a inclus diverse acțiuni cu caracter curent (monitorizarea indicatorilor-cheie, analiza rapoartelor financiare prezentate de bănci, a rapoartelor auditului extern, monitorizarea planurilor de remediere ca urmare a controalelor pe teren), precum și acțiuni în vederea elaborării raportului SREP (evaluarea modelului de afaceri, analiza guvernantei și a cadrului de control intern, evaluarea riscurilor pentru capital și lichiditate, analiza rapoartelor ICAAP etc.).

În anul 2023, BNM a continuat supravegherea băncilor în baza procesului de supraveghere și evaluare SREP. Astfel, au fost aprobate rezultatele procesului de supraveghere și evaluare a activității (SREP) pentru anii 2020 și 2021 la toate cele 11 bănci.

Totodată, pe parcursul anului 2023 a fost desfășurat procesul de supraveghere și evaluare SREP pentru anul 2022, iar rezultatele acestuia urmează a fi aprobate în anul 2024.

Totodată, în anul 2023, a fost desfășurat un control tematic din oficiu la o bancă cu privire la practica de remunerare a angajaților.

Ca urmare, a fost aprobată Hotărârea Comitetului executiv al BNM aferentă controlului tematic și au fost aplicate sancțiuni sub formă de amendă președintelui Consiliului și la 3 membri ai Consiliului băncii.

De asemenea, pe parcursul anului 2023 au fost efectuate 6 controale tematice planificate la băncile licențiate. Concomitent, au fost aprobate Hotărâri ale Comitetului executiv al BNM aferente controalelor tematice asupra activității la 5 bănci licențiate.

Ca rezultat, au fost aplicate avertismente la 3 bănci, precum și avertismente la 6 membri ai Consiliului băncii și la 2 membri ai organului executiv al băncii.

În general, încălcările și deficiențele identificate în cadrul controalelor tematice se referă la cadrul de administrare a activității băncii, inclusiv aspecte legate de guvernanta internă, asigurarea independenței și organizarea activității funcțiilor de control intern, deficiențe în administrarea riscului de credit, încălcarea cerințelor minime pentru sistemele informaționale și de comunicare ale băncilor, inclusiv cu privire la gestiunea riscurilor TIC, controlul accesului, gestiunea vulnerabilităților și a incidentelor, asigurarea continuității activității, încălcări aferente domeniului sistemelor de plăți, inclusiv privind monitorizarea și evaluarea corespunzătoare a supravegherii zilnice a activității/ operațiunii băncii, gestionarea riscurilor asociate externalizării (evaluarea performanței financiare a furnizorului aferente serviciului/ activității externalizate, precum și a eficienței structurii organizatorice/ structurii proprietarilor furnizorului), nerespectarea măsurilor prescrise urmare controlului precedent.

Sectorul asigurări

La situația din 31.12.2023, în Republica Moldova activau 9 societăți de asigurare (dintre care 8 societăți practicau doar activitate de asigurări generale și o societate compozită desfășura simultan activitate în categoriile „asigurări generale” și „asigurări de viață”), 50 brokeri de asigurare sau de reasigurare, 49 agenți de asigurare și 35 agenți bancassurance.

Sectorul asigurări în perioada anului 2023, potrivit datelor prezentate de către participanții profesioniști pe piața asigurărilor, este caracterizat prin creșterea activelor totale, a capitalului, a rezervelor tehnice, a primelor brute subscrise și a despăgubirilor și indemnizațiilor de asigurare față de anul precedent.

Profitul net al societăților de asigurare aferent exercițiului a crescut semnificativ în comparație cu anul 2022, până la 313,9 milioane lei, preponderent datorită creșterii venitului net din investiții, dar și cu luarea în considerare a creșterii rezultatului din activitatea de asigurare. O societate de asigurare a înregistrat pierderi ca rezultat al activității desfășurate în anul 2023.

În anul 2023, în sectorul asigurări a continuat tendința de consolidare a activelor, care au constituit 4 979,0 milioane lei, în creștere cu 17,5 la sută, și a rezervelor tehnice, care au fost în valoare de 2 965,5 milioane lei, cu 18,7 la sută mai mult decât la sfârșitul anului precedent. Societățile de asigurare dețineau suficiente active pentru acoperirea rezervelor tehnice, având în vedere restricțiile stabilite în legislație, preponderent în acest sens fiind utilizate valori mobiliare de stat, cotele reasuratorului în rezerve tehnice și depozite bancare.

Toate societățile de asigurare licențiate au înregistrat rate de solvabilitate mai mari de 100 la sută. Rata medie de solvabilitate pentru activitatea de asigurări generale la sfârșitul anului 2023 a fost în creștere cu 12,6 puncte procentuale față de sfârșitul anului precedent și a constituit 147,9 la sută. De asemenea, societățile de asigurare au înregistrat coeficienți de lichiditate mai mare de 1 pentru fiecare categorie de asigurări, pentru asigurările generale fiind înregistrată o medie pe sector de 3,7, în creștere cu 0,4 față de sfârșitul anului precedent.

Pe parcursul anului 2023, au fost subscrise prime brute în valoare de 2 935,9 milioane lei, cu 18,8 la sută mai mult decât în anul precedent. Totodată, au fost raportate despăgubiri brute achitate în valoare de 1 006,6 milioane lei, cu 11,1 la sută mai mult decât în anul 2022.

În anul 2023, densitatea asigurărilor în Republica Moldova a fost de 1 168,4 lei/locuitor, în creștere cu circa 185 lei/locuitor sau 18,8 la sută comparativ cu anul precedent. Gradul de penetrare a asigurărilor în PIB, a înregistrat o valoare de 0,98 la sută în 2023, fiind în creștere ușoară față de anul anterior. Activele totale deținute de către societățile de asigurare au ajuns la sfârșitul anului 2023 la un nivel echivalent cu 1,66 la sută din PIB, în creștere cu 0,12 puncte procentuale față de anul precedent.

Începând cu 1.07.2023, atribuțiile de supraveghere a sectorului asigurări au fost preluate de către Banca Națională a Moldovei, fiind asigurată continuitatea proceselor de supraveghere a participanților profesioniști pe piața asigurărilor și de administrare a Sistemului informațional automatizat de stat în domeniul asigurărilor obligatorii RCA. Pe parcursul semestrului II al anului 2023, procesul de supraveghere a constat în asigurarea stabilității financiare a asigurătorilor bazându-se pe o abordare prospectivă în funcție de riscuri, precum și în verificarea în mod continuu a desfășurării activității de asigurare sau reasigurare și a respectării de către participanții profesioniști pe piața asigurărilor a dispozițiilor de supraveghere și a legislației. În această perioadă au fost finalizate 9 controale din oficiu privind activitatea desfășurată de participanții profesioniști pe piața asigurărilor. Ca urmare a controalelor, Banca Națională a Moldovei a emis cinci atenționări în adresa societăților de asigurare, două atenționări în adresa agenților bancassurance, precum și măsuri de supraveghere în raport cu două societăți de asigurare sub formă de prescripții de înlăturare a încălcărilor. În general, încălcările și deficiențele identificate în cadrul controalelor se referă la respectarea normelor privind acoperirea rezervelor tehnice cu active eligibile conform prevederilor legale, respectarea cerințelor cu privire la încheierea contractelor de asigurare obligatorie de RCA internă și externă și la înregistrarea informațiilor aferente dosarelor de daună în Sistemul informațional automatizat RCA Data.

În urma preluării administrării SIA RCA Data, Banca Națională a Moldovei, în cadrul strategiei sale de digitalizare și transformare tehnologică, pune accent pe modernizarea și reinventarea Sistemului. În acest sens, au fost realizate o serie de acțiuni ce vizează jurnalizarea modificărilor efectuate în dosarele de daună, extinderea și optimizarea serviciilor API (Application Programming Interface), integrarea SIA RCA Data cu platforma de interoperabilitate MConnect și protecția datelor cu caracter personal.

Sectorul de creditare nebancaară

Activitatea de creditare nebancaară este desfășurată prin intermediul organizațiilor de creditare nebancaară și a asociațiilor de economii și împrumut. La situația din 31.12.2023, 216 asociații de economii și împrumut dețineau licențe pentru desfășurarea activității, asupra activității a două asociații fiind instituită administrare specială. Totodată, activau 148 organizații de creditare nebancaară, dintre care 20 organizații cu activitate suspendată.

În decursul perioadei 2019-2023, sectorul de creditare nebancaară și-a consolidat poziția în cadrul sectorului financiar, fiind înregistrată o creștere de 38,2 la sută a activelor, de la 11 804,5 milioane lei în 2019 până la 16 193,0 milioane lei în 2023, pe fundalul reducerii numărului de entități financiare nebancaare cu drept de activitate. Pentru anul 2023 a fost înregistrată o creștere a activelor cu 4,2 la sută în comparație cu sfârșitul anului 2022.

Capitolul 1

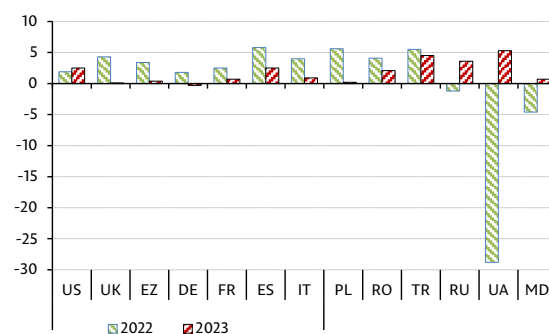
Contextul internațional

1.1 Economia mondială, piețele financiare și de materii prime

În anul 2023, evoluția economiei mondiale a fost caracterizată de creșterile economice reduse și de ritmurile inflațiilor coborâte spre nivelurile țintite de autorități în contextul ratelor înalte ale dobânzilor. Pe lângă războiul din Ucraina, în octombrie 2023 incertitudinile geopolitice au fost amplificate de conflictul armat dintre Israel și Palestina și de ulterioarele atacuri ale rebelilor Houthi din Yemen asupra navelor din Marea Roșie. La capitolul evoluției valutare, în anul de referință s-a evidențiat deprecierea rublei rusești și a lirei turcești. Cotațiile la resursele energetice, fertilizanți, produse agroalimentare și metale pe piața internațională au scăzut semnificativ comparativ cu anul 2022. Cotațiile petroliere au avut o volatilitate redusă comparativ cu anii precedenți, piața petrolieră având surplus pentru al doilea an consecutiv, fapt ce a determinat OPEC+ să se implice activ prin măsuri de reducere a producției de petrol. Cotațiile la gazele naturale au coborât până la nivelurile de dinaintea crizei energetice, în condițiile în care consumul redus a permis menținerea rezervelor de gaz la niveluri maxime. În regiune, activitatea economică a fost slabă, drept urmare a consecințelor crizei energetice din anul 2022, a efectelor cumulate ale sancțiunilor economice față de Federația Rusă și a repercusiunilor războiului din Ucraina.

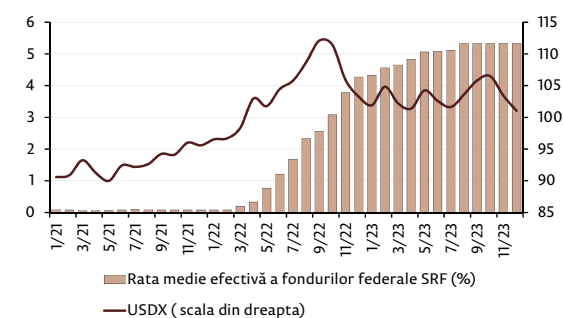
Economia Statelor Unite ale Americii a fost una din puținele care au înregistrat în anul 2023 o creștere mai mare decât în 2022 (2,5 vs. 1,9 la sută). Piața muncii și creșterea salariilor au susținut consumul în SUA, fapt ce a determinat o așa performanță a PIB-ului. În anul 2023, produsul intern brut în Regatul Unit și zona euro a crescut cu 0,1 și, respectiv, 0,4 la sută. Germania, cea mai afectată de criza energetică, a înregistrat o reducere a PIB-ului cu 0,3 la sută în anul 2023. Pe lângă scăderea consumului, produsul intern brut din țările europene a fost afectat de scăderea drastică a producției industriale, în special în sectoarele cu dependență energetică ridicată. Economia Poloniei a înregistrat o creștere de doar 0,2 la sută, în timp ce economia României a crescut cu 2,1 la sută. O performanță neașteptată a înregistrat economia Federației Ruse, unde PIB-ul a crescut cu 3,6 la sută după un regres de 1,2 la sută consemnat în 2022. Cererea din industria de apărare este principalul factor de creștere în industria prelucrătoare din Rusia. Cu o rată de politică monetară de 45,0 la sută și un cutremur devastator, Turcia a reușit să evite o recesiune în anul 2023, economia înregistrând o creștere de 4,5 la sută față de 5,5 la sută în anul 2022.

Graficul 1.1: Evoluția comparativă a PIB în economiile selectate în anii 2022 și 2023 (%)*

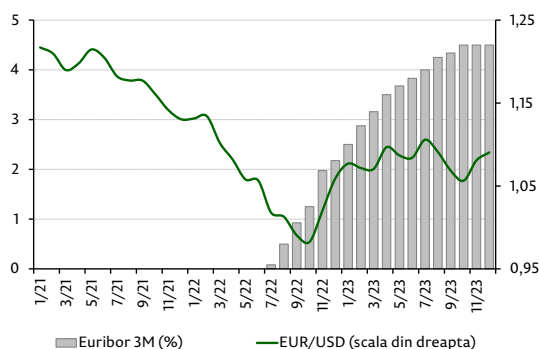
Sursa: Eurostat, Oficiile naționale de statistică ale țărilor vizate
 * US – Statele Unite ale Americii, UK – Regatul Unit al Marii Britanii, EZ – zona euro, DE – Germania, FR – Franța, ES – Spania, IT – Italia, PL – Polonia, RO – România, TR – Turcia, RU – Federația Rusă, UA – Ucraina, MD – Republica Moldova

Graficul 1.2: Evoluția indicelui USDX în contextul politicii monetare a SRF

Sursa: SRF, Bloomberg

Graficul 1.3: Evoluția EUR/USD și a ratelor de referință în zona euro

Sursa: BCE

Tabelul 1.1: Aprecierea(-)/ deprecierea(+) valutelor în anul 2023 (%)*

	USD	
	2023/ 2022	Dec.23/ Dec.22
Economii avansate		
EUR	-2,7	-2,9
JPY	7,0	6,8
GBP	-0,9	-3,7
CHF	-5,9	-7,1
Economii emergente și în curs de dezvoltare		
BGN	-2,7	-2,8
BYR	14,5	23,8
CNY	4,8	1,7
HUF	-5,3	-9,0
INR	5,1	0,9
PLN	-5,8	-10,3
RON	-2,4	-1,9
RUB	25,5	38,9
TRY	43,4	55,7
UAH	13,1	1,4
Republica Moldova		
MDL	-3,9	-8,7

Sursa: Paginile web ale Băncilor Centrale vizate, calcule BNM

*USD – Dolarul SUA, EUR – moneda unică europeană, JPY – Yenul japonez, GBP – Lira sterlină, CHF – Francul elvețian, BGN – Leva bulgară, BYR – Rubla belarusă, CNY – Yuanul Renminbi chinezesc, HUF – Forintul ungar, INR – Rupia indiană, PLN – Zlotul polonez, RON – Leul românesc, RUB – Rubla rusească, TRY – Lira turcească, UAH – Hrivna ucraineană, MDL – Leul moldovenesc

Economia Ucrainei a crescut cu 5,3 la sută, în contextul în care în anul 2022 s-a contractat cu 28,8 la sută. Pentru comparare, economia Republicii Moldova a înregistrat o creștere a PIB-ului cu 0,7 la sută față de -4,6 la sută în anul 2022 (Graficul 1.1).

În anul 2023, **dolarul SUA** a avut o evoluție relativ stabilă comparativ cu alte monede de circulație internațională. Motorul aprecierii a constituit creșterea ratelor dobânzilor de către Sistemul Rezervelor Federale de la 4,25-4,5 la sută la începutul anului până la 5,25-5,5 la sută la sfârșitul anului 2023. De asemenea, evoluția economiei SUA, mult mai satisfăcătoare comparativ cu alte economii, a contribuit la aprecierea dolarului SUA. Creșterea riscurilor geopolitice, de asemenea, a sporit atractivitatea dolarului SUA ca activ de rezervă. În ultimele luni ale anului 2023, când rata anuală a inflației în SUA a oscilat între 3,0 și 4,0 la sută, piețele financiare au început să anticipeze încheierea ciclului de înăsprire a condițiilor monetare de către SRF și ulterioarele reduceri, ceea ce a contribuit la deprecierea dolarului SUA (Graficul 1.2).

Moneda unică europeană a urmat un trend de apreciere în raport cu dolarul SUA, în anul 2023, în mare parte, determinat de creșterea ratelor dobânzilor BCE până la 4,5 la sută. Un alt factor al aprecierii monedei unice europene a fost stabilizarea economiilor europene după criza energetică din anul 2022. Recuperarea cererii de consum, creșterea salariilor și intensificarea turismului după pandemie, de asemenea, au contribuit la aprecierea monedei unice europene. Totodată, un efect statistic asupra aprecierii monedei unice europene l-a avut scăderea importurilor cu 13,5 la sută în termeni anuali care a redus cererea pentru alte valute (Graficul 1.3).

În contextul în care dolarul SUA a avut o evoluție stabilă, iar diferențialul dintre ratele dobânzilor s-a redus semnificativ, monedele economiilor avansate s-au apreciat în anul 2023 în raport cu dolarul SUA. Astfel, francul elvețian s-a apreciat în medie cu 5,9 la sută, moneda unică europeană cu 2,7 la sută și lira sterlină cu 0,9 la sută. Totodată, din cauza menținerii ratelor dobânzilor negative de către Banca Japoniei, yenul japonez s-a depreciat în anul de referință în medie cu 7,0 la sută față de dolarul SUA.

Yuanul chinez s-a depreciat în medie cu 4,8 la sută în raport cu dolarul SUA, reflectând intensificarea problemelor în sectorul imobiliar în China. Dintre valutele economiilor emergente din regiune, **rubla rusească** și **lira turcească** s-au depreciat cel mai mult, în medie cu 25,5 și, respectiv, cu 43,4 la sută. Rubla rusească s-a depreciat ca urmare a ridicării parțiale a restricțiilor valutare de către Banca Rusiei. În pofida faptului că Banca Centrală a Turciei a majorat rata de politică monetară până la 45,0 la sută, lira turcească s-a depreciat ca urmare a ieșirilor masive de capital. Monedele din Uniunea Europeană precum forintul ungar, zlotul polonez și **leul românesc** s-au apreciat în raport cu dolarul SUA prin corelație cu evoluția monedei unice europene, dar și ca urmare a persistenței ratelor înalte ale dobânzilor în contextul în care autoritățile monetare au fost precaute în temperarea presiunilor

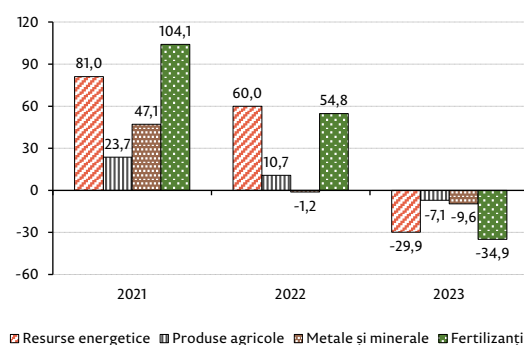
inflaționiste. **Hrivna ucraineană** s-a depreciat în medie cu 13,1 la sută față de dolarul SUA, dar valoarea din decembrie 2023 a fost cu 1,4 la sută mai depreciată decât în decembrie 2022. În luna octombrie 2023, Banca Națională a Ucrainei a reluat regimul gestionat al cursului de schimb, după ce din cauza izbucnirii războiului fusese aplicat un regim al cursului de schimb fix. Pentru comparație în anul 2023, leul moldovenesc s-a apreciat în medie cu 3,9 la sută în raport cu dolarul SUA (Tabelul 1.1).

În anul 2023, indicii cumulați ai **prețurilor la materiile prime** pe piața internațională au scăzut semnificativ după doi ani în care au crescut la fel de semnificativ. Aceasta s-a datorat scăderii consumului aferent creșterii ratelor dobânzilor, dar și unei oferte excedentare pe multe segmente ale pieței. Astfel, cel mai mult au scăzut prețurile la fertilizanți, în medie cu 34,9 la sută, urmate de prețurile la resursele energetice cu 29,9 la sută, la metale și minerale – cu 9,6 la sută și la produsele agricole – cu 7,1 la sută (Graficul 1.4). În grupa produse alimentare au scăzut prețurile la toate categoriile de produse, cu excepția celor la zahăr, care au reflectat perspectivele nesatisfăcătoare a recoltei de trestie de zahăr afectate de fenomenul El Niño.

Prețurile europene la gazele naturale au scăzut de câteva ori față de maximele atinse în anul 2022, dar au continuat să fie peste valorile de dinaintea crizei energetice. Astfel, cotația Netherlands TTF a scăzut de la o medie de 2 478,2 USD/1 000 metri cubi în august 2022 până la o medie de 337,9 USD/1 000 metri cubi în iulie 2023, unde s-a menținut ulterior. Prețul mediu anual pentru cotația Netherlands TTF a fost de 464,0 USD/1 000 metri cubi sau cu 67,5 la sută mai puțin decât în anul 2022. Prețurile interne la gazele naturale au urmat o tendință superioară celor de pe piața mondială. Astfel, conform informațiilor S.A. Moldovagaz, **prețul mediu ponderat de achiziție a gazelor naturale** a fost de 795,38 USD sau cu 5,5 la sută mai puțin decât în anul 2022 (Graficul 1.5).

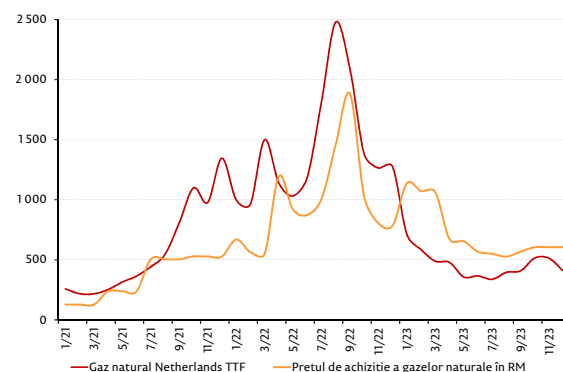
Prețul cotației petroliere Brent a consemnat o medie de 82,6 USD/baril în anul 2023 sau în scădere cu 17,2 la sută comparativ cu anul 2022. Volatilitatea redusă, în comparație cu anul precedent, a cotațiilor petroliere a fost determinată de o cerere scăzută în condițiile în care ratele înalte ale dobânzilor au temperat avântul economic, iar economia Chinei s-a recuperat sub așteptările pieței. De cealaltă parte, oferta din partea țărilor non-OPEC a fost în creștere și a acaparat din cota de piață a țărilor OPEC. Riscurile geopolitice, în special cele aferente intensificării tensiunilor în Orientul Mijlociu începând cu octombrie 2023, au alimentat nesemnificativ fluctuațiile cotațiilor petroliere, piața concentrându-se mai mult pe cererea și oferta de petrol. Un alt factor care a influențat cotațiile petroliere au fost anticipările pieței privind evoluția ratelor dobânzilor în economiile importante. Dacă în prima parte a anului înăsprirea monetară determina scăderea cotațiilor petroliere, în a doua parte a perioadei analizate, acestea au crescut în așteptarea scăderii ratelor dobânzilor (Graficul 1.6).

Graficul 1.4: Ritmul mediu anual de creștere a prețurilor pe piața internațională pe categorii (%)

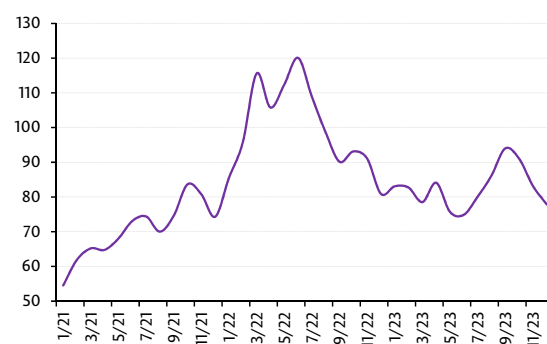
Sursa: Banca Mondială, calcule BNM

Graficul 1.5: Prețurile la gazele naturale (USD/1 000 metri cubi)

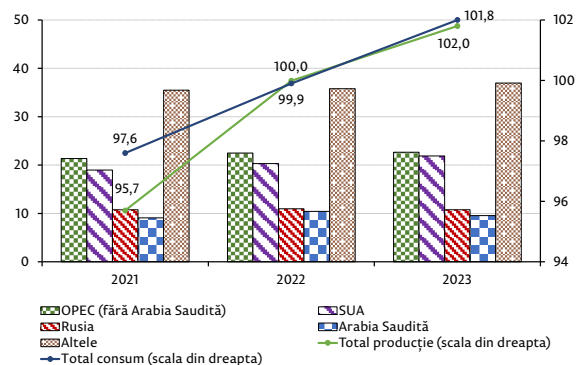
Sursa: Banca Mondială, S.A. Moldovagaz

Graficul 1.6: Prețul petrolului Brent (USD/baril)

Sursa: Banca Mondială

Graficul 1.7: Oferta mondială și pe țări/ grupuri vs. consumul mondial de petrol (milioane barili/zi)

Sursa: Administrația SUA privind informația energetică, calcule BNM

În anul 2023, pentru al doilea an consecutiv, s-a înregistrat un **surplus de petrol** la nivel mondial, în pofida eforturilor **OPEC+** de a reduce producția de petrol și de a echilibra piața. OPEC+ a început o serie de reduceri ale producției de petrol în noiembrie 2022 care au susținut prețul țițeiului în anul 2023, dar costurile acestor politici au fost suportate, în principal, de Arabia Saudită, care a redus producția cu 2 milioane de barili pe zi. Regatul Arabiei Saudite a pierdut cota de piață în fața producătorilor non-OPEC, inclusiv Statele Unite și Canada, care au extras volume record de petrol. Totodată, țări precum Iranul și Federația Rusă au fost destul de abile în ocolirea sancțiunilor economice, ceea ce a contribuit la menținerea cotelor de piață a acestora. Pe parcursul anului, producătorii de petrol au încercat să-și mențină optimismul privind redeschiderea economiei chineze și creșterea consumului de petrol al acestui gigant, însă acest fapt nu s-a adeverit (Graficul 1.7).

1.2 Evoluția economiilor importante

În anul 2023, economia **Statelor Unite ale Americii** a fost una dintre puținele care au înregistrat o creștere mai mare decât în 2022 (2,5 vs. 1,9 la sută). În condițiile unei inflații înalte și persistente, Sistemul Rezervelor Federale (SRF) a majorat semnificativ ratele dobânzilor începând cu a doua jumătate a anului 2022 până la un nivel cumulat de 5,25-5,5 la sută. Producția industrială a crescut doar cu 0,2 la sută comparativ cu 2022, cu mult sub performanța anilor precedenți. Cu toate acestea, piața muncii a avut o evoluție pozitivă, rata șomajului înregistrată în SUA în decembrie 2023 fiind de doar 3,7 la sută. În luna decembrie 2023, prețurile de consum în SUA au fost mai mari cu 3,4 la sută față de decembrie 2022, iar ritmul mediu al inflației a consemnat o creștere de 4,1 la sută în 2023.

Economia **Marii Britanii** a evitat recesiunea în anul 2023, înregistrând o creștere de doar 0,1 la sută. Creșterea se datorează, în mare parte, investițiilor în afaceri în contextul în care consumul a fost foarte slab sub povara creșterii ratelor dobânzilor și a șocurilor negative succesive asupra veniturilor reale. Inflația în Marea Britanie a scăzut până la 3,9 la sută în decembrie 2023, pe fondul prețurilor mai mici la energie, dar și ca rezultat al măsurilor de politică monetară a Băncii Angliei.

În anul 2023, produsul intern brut în **zona euro** a crescut cu 0,4 la sută, după ce în anii precedenți a înregistrat creșteri de 3,4 și 5,9 la sută, respectiv. Producția industrială s-a contractat cu 2,4 la sută, iar rata șomajului s-a menținut la o medie minimă de 6,5 la sută. Creșterea prețurilor de consum s-a temperat, în luna decembrie 2023 inflația anuală armonizată înregistrând un ritm pozitiv de 2,9 la sută. Totodată, ritmul mediu anual al inflației în zona euro a fost de 5,4 la sută.

În anul de referință, produsul intern brut al **Germaniei** a scăzut cu 0,3 la sută, potrivit Oficiului Federal de Statistică al țării, după ce în anul 2022 s-a înregistrat o creștere de 1,8 la sută. Producția industrială din Germania s-a contractat față de anul 2022 cu 1,7 la sută, din cauza costurilor mai mari ale energiei și a scăderii cererii interne și externe.

Produsul intern brut al **Chinei** a crescut cu 5,2 la sută în anul 2023, conform primelor estimări ale Biroului Național de Statistică al Chinei. Deși ritmul de creștere a economiei chineze a fost în conformitate cu ținta oficială a Beijingului de aproximativ 5,0 la sută, aceasta se confruntă cu mari provocări din cauza presiunilor deflaționiste și a crizei imobiliare. În decembrie 2023, producția industrială a Chinei a crescut cu 6,8 la sută față de decembrie 2022, vânzările cu amănuntul au crescut cu 7,4 la sută, iar investițiile fixe – cu 3,0 la sută pentru întregul an 2023. Rata șomajului urban a fost de 5,1 la sută în decembrie 2023. Prețurile din economia chineză au înregistrat cea mai lungă scădere din 1999. O altă amenințare majoră a fost scăderea pieței imobiliare, care a afectat investițiile în afaceri, a subminat crearea de locuri de muncă și a redus cheltuielile de consum. Prețurile locuințelor au scăzut în decembrie 2023 la cel mai mic nivel din 2015, în timp ce costurile de construcție și ale lucrărilor de finisare au scăzut cu 7,8 la sută pentru întregul an 2023. Investițiile în locuințe noi, un indicator-cheie al încrederii în rândul dezvoltatorilor imobiliari, au scăzut cu 20,9 la sută în anul 2023. Totodată, în anul de referință, populația Chinei și-a continuat declinul istoric, întrucât rata natalității a ajuns la cel mai scăzut nivel.

1.3 Evoluția economiilor vecine și ale principalilor parteneri de comerț

În anul 2023, economia **României** a înregistrat o creștere a produsului intern brut cu 2,1 la sută. Sectorul construcțiilor a crescut cu 14,2 la sută, în timp ce producția industrială s-a contractat în medie cu 4,4 la sută. Exporturile s-au majorat cu 1,5 la sută, iar importurile au scăzut cu 2,9 la sută. Prețurile de consum au crescut conform tendințelor regionale și au consemnat un ritm mediu anual de 10,4 la sută (Tabelul 1.2).

Economia **Poloniei** a înregistrat în perioada analizată o creștere a produsului intern brut de doar 0,2 la sută. Producția industrială s-a contractat cu 1,7 la sută, iar sectorul construcțiilor s-a majorat cu 5,3 la sută. Atât exporturile, cât și importurile au scăzut cu 0,9 și, respectiv, cu 9,1 la sută. La fel ca și în alte economii din Europa de Est, prețurile de consum s-au temperat în urma măsurilor de înăsprire a politicii monetare, coborând până la un ritm anual de 6,2 la sută în decembrie 2023. Totuși, per ansamblu, în anul 2023 inflația medie anuală a fost de 11,4 la sută (Tabelul 1.2).

În **Ucraina** produsul intern brut s-a majorat cu 5,3 la sută după un regres major de 28,8 la sută în anul 2022. Din puținele date care au fost publicate, se evidențiază contractarea exporturilor cu 18,0 la sută și creșterea importurilor cu 14,9 la sută. Totodată, în anul 2023, producția industrială a Ucrainei a crescut cu 5,9 la sută,

Tabelul 1.2: Evoluția indicatorilor selectați în economiile vecine și ale principalilor parteneri de comerț în anul 2023 (%)

	Zona euro	România	Polonia	Ucraina	Turcia
PIB	0,4	2,1	0,2	5,3	4,5
IPC, media anuală	5,4	10,4	11,4	12,9	53,9
IPC, Dec.23/Dec.22	2,9	6,6	6,2	5,1	64,8
Producția industrială	-2,4	-4,4	-1,7	5,9	0,9
Producția în construcții	0,2	14,2	5,3	23,6	97,8
Export*	-1,2	1,5	-0,9	-18,0	0,6
Import*	-13,5	-2,9	-9,1	14,9	-0,5
Rata șomajului	6,5	5,5	2,7	X**	9,4

Sursa: Eurostat, Oficiile naționale de statistică ale țărilor vizate

*Date privind comerțul extern cu bunuri

**Datele statistice nu au fost publicate

iar producția în construcții cu 23,6 la sută. Prețurile de consum au scăzut până la un ritm anual de 5,1 la sută în decembrie 2023, consemnând un ritm mediu anual de 12,9 la sută (Tabelul 1.2).

Cu o rată a dobânzii de 45,0 la sută și un cutremur devastator la începutul anului 2023, economia **Turciei** a reușit să evite o recesiune. Astfel, pentru întregul an 2023, PIB-ul Turciei a crescut cu 4,5 la sută, producția industrială s-a majorat cu 0,9 la sută, exporturile au crescut cu 0,6 la sută, iar importurile s-au contractat cu 0,5 la sută. Prețurile de consum au crescut semnificativ pentru al doilea an consecutiv, ritmul mediu anual al inflației consemnând valoarea de 53,9 la sută (Tabelul 1.2).

În anul 2023, economia **Federației Ruse** a crescut cu 3,6 la sută, după ce în 2022 a înregistrat un regres de 1,2 la sută. Producția industrială a crescut cu 3,5 la sută. Pe fundalul efectului cumulat al deprecierei rublei rusești, prețurile de consum din Federația Rusă s-au majorat în luna decembrie 2023 cu 0,7 la sută față de luna precedentă și cu 7,4 la sută față de decembrie 2022. Începând cu luna iulie, Banca Rusiei a majorat treptat rata de bază de la 7,5 la un nivel cumulat de 16,0 la sută (Tabelul 1.2).

Capitolul 2

Situația economică a Republicii Moldova

2.1 Sectorul real

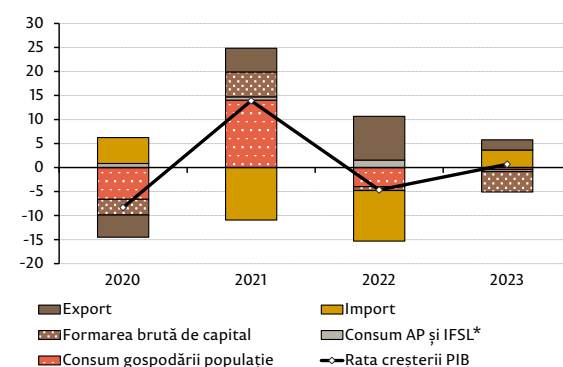
Produsul intern brut

În anul 2023, activitatea economică în Republica Moldova a înregistrat o creștere ușoară după declinul din anul precedent. PIB-ul s-a majorat cu 0,7 la sută comparativ cu nivelul din anul 2022. În prima jumătate a anului activitatea economică s-a contractat, după care, în trimestrele III și IV 2023 rata anuală a PIB-ului a intrat în teritoriu pozitiv, înregistrând valorile de 3,3 la sută și 0,2 la sută. Evoluția modestă a activității economice în anul 2023 a fost susținută, preponderent, de recolta bogată din agricultură, care a creat condiții pentru creșterea exporturilor de produse agroalimentare. O contribuție pozitivă a fost generată și de evoluția sectoarelor comunicațiilor, serviciilor sociale, serviciilor de cazare și alimentației publice. Totuși, cererea internă a continuat să fie una sub potențial, fapt confirmat de majorarea nesemnificativă a consumului populației și a investițiilor, în condițiile creșterii slabe a veniturilor reale ale populației, precum și a situației tensionate din regiune. Semnale mai puțin optimiste cu privire la activitatea economică au fost conturate de dinamica negativă aferentă industriei, construcțiilor, comerțului și transportului.

Din perspectiva utilizărilor (Graficul 2.1), în anul 2023 consumul gospodăriilor populației s-a diminuat cu 0,5 la sută comparativ cu anul 2022. Totodată, consumul final al administrației publice s-a diminuat cu 3,3 la sută. Formarea brută de capital în perioada de referință a generat un impact negativ de 4,2 puncte procentuale asupra dinamicii PIB-ului, determinat, preponderent, de subcomponenta variația stocurilor. Formarea brută de capital fix s-a contractat cu 1,3 la sută comparativ cu anul 2022. Exporturile, în termeni reali, s-au majorat cu 5,1 la sută datorită recoltei bogate din anul 2023, generând astfel un impact pozitiv de 2,1 puncte procentuale, iar importurile s-au diminuat cu 5,1 la sută în contextul cererii interne modeste.

Pe categorii de resurse, creșterea PIB-ului în anul 2023 a fost determinată, preponderent, de condițiile agrometeorologice favorabile ce au susținut creșterea valorii adăugate brute (VAB) în sectorul agricol cu 31,9 la sută comparativ cu anul precedent. Ca rezultat, subcomponentul respectiv a generat o contribuție pozitivă de 2,6 puncte procentuale la dinamica PIB-ului (Graficul 2.2) în perioada de referință. Evoluții pozitive, dar care au generat un impact mai modest au fost înregistrate și în alte sectoare. Astfel, VAB în activități de cazare și alimentație publică s-a majorat cu 26,1 la sută, iar cea din sectorul informațiilor și

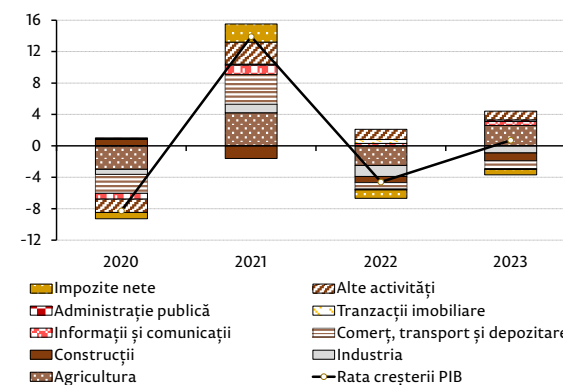
Graficul 2.1: Contribuția componentelor cererii la creșterea PIB (puncte procentuale)

Sursa: BNS, calcule BNM

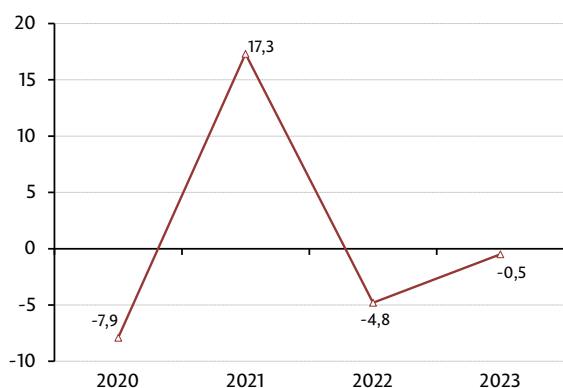
*AP – administrația publică, IFSL – instituții fără scop lucrativ

Graficul 2.2: Contribuția sectoarelor economiei la creșterea PIB (puncte procentuale)

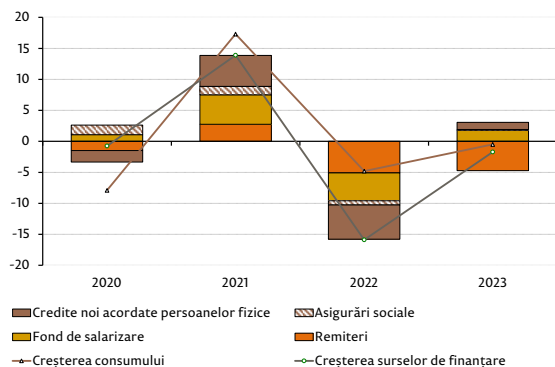
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.3: Evoluția în termeni reali a consumului final al gospodăriilor populației (% față de anul precedent)

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.4: Evoluția venitului disponibil al populației (% față de anul precedent) și contribuțiile componentelor (puncte procentuale)

Sursa: BNS, calcule BNM

comunicațiilor – cu 7,5 la sută. Semnale mai puțin optimiste cu privire la activitatea economică au fost conturate de dinamica negativă aferentă industriei, comerțului⁵ și transportului. În acest sens, VAB aferentă subcomponentei comerțului s-a diminuat cu 3,5 la sută, generând un impact negativ de 0,6 puncte procentuale asupra dinamicii PIB-ului. Un aport negativ de -0,4 puncte procentuale a fost determinat de scăderea VAB în transport și depozitare cu 8,4 la sută comparativ cu anul 2022. Industria a determinat un impact negativ de 0,9 puncte procentuale asupra dinamicii PIB-ului în anul 2023. În cadrul acesteia, industria prelucrătoare s-a diminuat cu 11,6 la sută și cea extractivă cu 11,9 la sută. Pe de altă parte, industria energetică a înregistrat o creștere de 11,1 la sută. Totodată, sectorul construcțiilor s-a contractat cu 13,8 la sută și a determinat o contribuție negativă de 1,0 puncte procentuale, iar VAB aferent tranzacțiilor imobiliare s-a contractat cu 1,8 la sută. Sectorul activităților financiare și asigurărilor s-a diminuat cu 1,4 la sută. Impozitele nete pe produs au înregistrat o scădere de 4,7 la sută.

Consumul populației

În anul 2023, consumul final al gospodăriilor populației s-a diminuat cu 0,5 la sută comparativ cu anul 2022. Totuși, deși negativ, acest ritm anual a fost superior cu 4,3 puncte procentuale celui din anul precedent (Graficul 2.3). În structură, contractarea consumului final al gospodăriilor populației în anul 2023 a fost determinată de micșorarea cheltuielilor pentru procurarea bunurilor cu 4,5 la sută. În același timp, cheltuielile pentru procurarea serviciilor s-au majorat cu 4,7 la sută.

Dinamica negativă a consumului populației a fost influențată de evoluția încă modestă a venitului disponibil al populației în termeni reali. Din perspectiva surselor principale de finanțare a consumului, dinamica negativă a acestuia a fost generată, preponderent, de scăderea în termeni reali a remiterilor. În acest sens, remiterile în anul 2023 s-au contractat cu 2,0 la sută comparativ cu perioada similară a anului precedent determinând un impact negativ (Graficul 2.4) asupra surselor eventuale de finanțare a consumului care a fost accentuat de tendința de apreciere a ratei de schimb, precum și de creșterea prețurilor. Totodată, majorarea fondului de salarizare, a prestațiilor sociale, dar și a creditării a determinat un impact pozitiv asupra principalelor surse de finanțare a consumului și a creat precondiții pentru atenuarea ratei negative a acestuia în perioada de referință.

⁵Comerțul cu ridicata și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor.

Investiții

În anul 2023, investițiile au generat un impact negativ de 4,2 puncte procentuale asupra dinamicii PIB-ului, în principal, ca urmare a contribuției din partea subcomponentei variația stocurilor (-4,0 puncte procentuale). Formarea brută de capital fix s-a diminuat cu 1,3 la sută și a generat un impact de -0,3 puncte procentuale asupra dinamicii PIB-ului. Investițiile în mașini și utilaje s-au micșorat cu 4,8 la sută, iar cele în construcții s-au contractat cu 0,4 la sută.

Dinamica negativă a investițiilor în perioada de referință a fost influențată negativ de incertitudinea regională, dar și de menținerea unui nivel ridicat al dobânzilor, mai ales în prima parte a anului 2023.

În anul de referință, investițiile în active imobilizate s-au contractat cu 1,0 la sută comparativ cu anul precedent. Din prisma surselor de finanțare, această dinamică a fost determinată, preponderent, de contribuția negativă din partea investițiilor din mijloacele proprii (-5,7 puncte procentuale) și din alte surse (-0,3 puncte procentuale). Impactul respectiv a fost parțial atenuat de contribuția din partea investițiilor din bugetul de stat (4,1 puncte procentuale) și bugetele unităților administrativ-teritoriale (0,9 puncte procentuale) (Graficul 2.5).

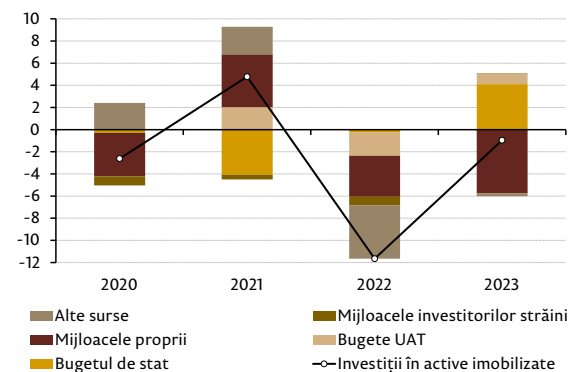
Pe tipuri de mijloace fixe, dinamica negativă a investițiilor în active imobilizate a fost determinată, preponderent, de impactul din partea investițiilor în clădiri rezidențiale (-2,0 puncte procentuale), în construcții ingineresti (-2,1 puncte procentuale) și în clădiri nerezidențiale (-0,4 puncte procentuale). Acesta a fost parțial atenuat de contribuția din partea imobilizărilor necorporale (0,7 puncte procentuale), investițiilor în mașini, utilaje, instalații (1,6 puncte procentuale), mijloacelor de transport (0,9 puncte procentuale) și a altor imobilizări corporale (0,4 puncte procentuale) (Graficul 2.6).

Producția agricolă

În anul 2023, în comparație cu anul 2022, producția globală agricolă s-a majorat în prețuri comparabile cu 23,6 la sută (Graficul 2.7). Dinamica respectivă a fost susținută de evoluțiile favorabile din sectorul vegetal (35,1 la sută). Totodată, volumul producției în sectorul zootehnic s-a diminuat cu 1,9 la sută. Astfel, în comparație cu anul 2022, cele mai semnificative creșteri ale volumului producției vegetale au fost înregistrate la culturile de „rapiță” (de 2,7 ori), „etero-oleaginoase” (de 2,0 ori), „cereale și leguminoase boabe” (79,1 la sută, din ele: orz – 82,8 la sută, grâu – 81,5 la sută, porumb pentru boabe – 77,7 la sută, leguminoase pentru boabe – 43,2 la sută), „floarea-soarelui” (20,0 la sută) și „soia” (17,4 la sută). Contractarea volumului producției în sectorul zootehnic a fost determinată de diminuarea producției pentru toate tipurile de produse⁶.

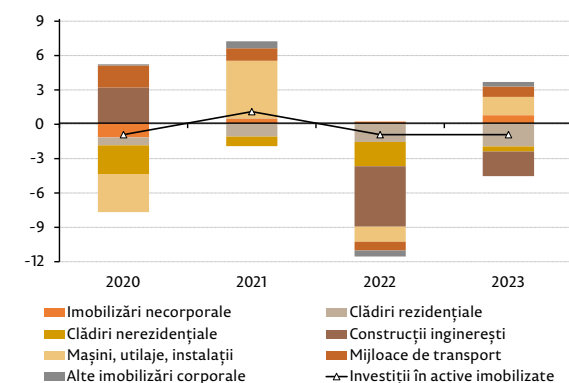
⁶Ouă (-4,5 la sută), lapte (-3,4 la sută), creșterea animalelor (în greutate vie) (-1,4 la sută).

Graficul 2.5: Rata anuală a investițiilor pe surse de finanțare (%) și contribuția componentelor (puncte procentuale)

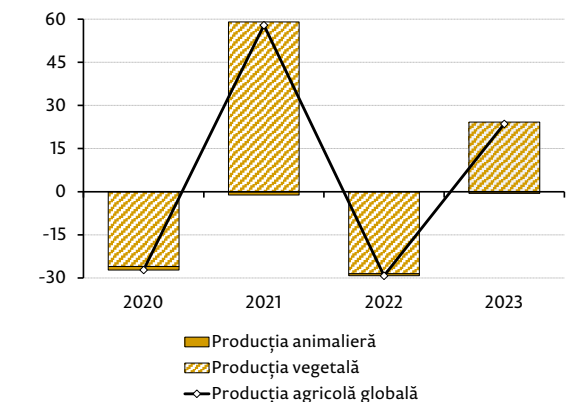
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.6: Rata anuală a investițiilor pe tipuri de mijloace fixe (%) și contribuția componentelor (puncte procentuale)

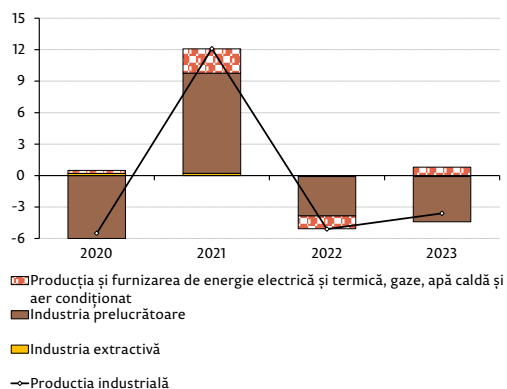
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.7: Rata anuală a producției globale agricole (%) și contribuția după sectoare (puncte procentuale)

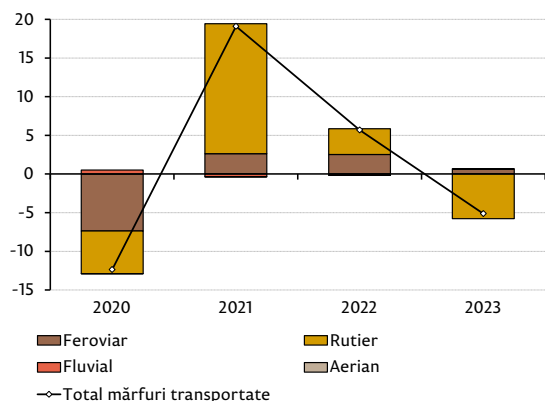
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.8: Evoluția producției industriale (% față de anul precedent) și contribuția componentelor (puncte procentuale)

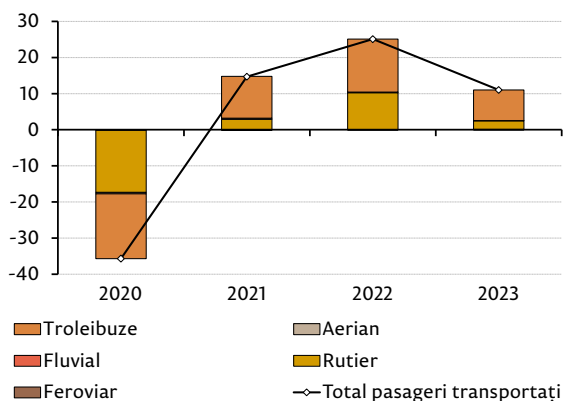
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.9: Evoluția în termeni reali a transportului de mărfuri (% față de anul precedent) și contribuția componentelor (puncte procentuale)

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.10: Evoluția în termeni reali a transportului de pasageri (% față de anul precedent) și contribuția subcomponentelor (puncte procentuale)

Sursa: BNS, calcule BNM

De remarcat că, sectorul zootehnic nici în anul 2023 nu a prezentat semnale de recuperare, astfel pentru al șaptelea an consecutiv se atestă contractarea volumului producției animaliere.

Producția industrială

Volumul producției industriale pe toate formele de proprietate s-a diminuat în termeni reali cu 3,6 la sută față de anul 2022 (Graficul 2.8). Această evoluție a fost determinată, preponderent, de micșorarea producției în industria prelucrătoare (subcomponenta cu cea mai mare pondere) cu 5,3 la sută. Totodată, producția în industria extractivă s-a diminuat cu 6,5 la sută. Pe de altă parte, sectorul „producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat” s-a majorat cu 5,4 la sută. În industria prelucrătoare cele mai semnificative diminuări au fost înregistrate în următoarele activități industriale: „fabricarea substanțelor și a produselor chimice” (-26,4 la sută), „fabricarea articolelor de îmbrăcăminte” (-16,8 la sută), „tipărirea și reproducerea pe suporturi a înregistrărilor” (-14,3 la sută), „fabricarea autovehiculelor, a remorcilor și semiremorcilor” (-13,2 la sută) și în „industria alimentară” (-10,7 la sută).

Transportul de mărfuri

În anul 2023, întreprinderile de transport feroviar, rutier, fluvial și aerian au transportat cu 5,1 la sută mai puține mărfuri comparativ cu anul 2022 (Graficul 2.9). Această diminuare a fost determinată de micșorarea în termeni anuali a volumului de mărfuri transportate pe cale rutieră (-7,1 la sută). În același timp, transportul de mărfuri pe cale aeriană, feroviară și fluvială s-a majorat în termeni anuali cu 6,0, 3,5 și 1,5 la sută, respectiv.

Transportul de pasageri

În anul 2023, întreprinderile de transport feroviar, rutier, fluvial, aerian și troleibuze au transportat cu 11,0 la sută mai mulți pasageri comparativ cu anul 2022 (Graficul 2.10). Această creștere a fost determinată, preponderent, de majorarea în termeni anuali a numărului pasagerilor transportați cu troleibuzele (12,6 la sută) și pe cale rutieră (7,5 la sută). În același timp, numărul de pasageri transportați pe cale feroviară și aeriană s-a majorat în termeni anuali cu 35,3 și 4,9 la sută, respectiv, iar numărul de pasageri transportați pe cale fluvială s-a diminuat cu 3,8 la sută.

Comerțul interior

În anul 2023, comerțul interior cu amănuntul (în baza declarațiilor TVA⁷) s-a majorat în medie cu 7,6 la sută, ritm, totuși, cu 14,0 puncte procentuale inferior celui din anul 2022 (Graficul 2.11). Totodată, comerțul interior cu ridicata (în baza declarațiilor TVA) a înregistrat în anul 2023 o diminuare medie de 4,1 la sută, acest ritm fiind cu 27,6 puncte procentuale inferior celui din anul precedent.

⁷ https://statistica.gov.md/ro/statistici-privind-indicii-valorici-ai-vanzarilor-livrarilor-de-marfuri-si-servi-12_60432.html

Comerțul extern⁸

În anul 2023, pe fundalul unei cereri agregate interne modeste, rata anuală a importurilor (exprimate în USD) s-a plasat în palierul negativ. Totodată, cererea externă slabă nu a creat precondiții favorabile pentru evoluția exporturilor, astfel rata anuală a acestora în anul 2023 a coborât în palierul negativ. De remarcat că, unele semnale pozitive au fost sesizate în a doua jumătate a anului 2023, în contextul evoluțiilor pozitive din sectorul agricol, însă acestea nu au fost suficient de robuste pentru a contribui la revigorarea exporturilor (exprimate în USD).

Rata anuală a exporturilor (exprimate în USD) a consemnat un nivel de -6,5 la sută, astfel fiind cu 44,3 puncte procentuale inferior celui din anul 2022. Traectoria descendentă a ratei anuale a exporturilor a fost determinată de evoluția exporturilor către țările CSI și cele clasificate ca „Restul lumii” (Graficul 2.12). Totodată, exporturile către țările UE s-au majorat cu 4,3 la sută. În anul 2023, ponderea exporturilor către UE a constituit circa 65,4 la sută, iar cele către CSI și cele clasificate ca „Restul lumii” au constituit 22,2 și 12,5 la sută, respectiv.

Pe categorii de produse, contractarea ratei anuale a exportului în anul 2023 a fost determinată de evoluția exportului de „produse alimentare, ale regnului animal, băuturi și grăsimi” și a „produselor minerale” (Graficul 2.13). Astfel, contractarea exporturilor de produse agroalimentare a fost determinată de recolta agricolă modestă din anul 2022. De menționat că, reexportul de produse minerale către Ucraina a fost în diminuare, atât pe fundalul diminuării volumelor, cât și a prețurilor.

Analizând evoluția exportului după originea produselor, se poate evidenția că contractarea ratei anuale a exporturilor în anul 2023 a fost determinată atât de diminuarea reexporturilor, cât și a exporturilor de mărfuri autohtone (Graficul 2.14).

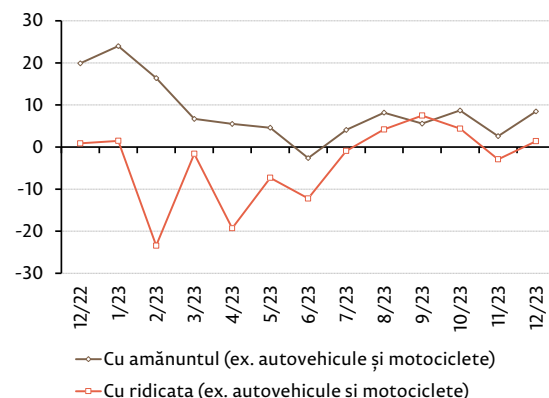
Rata anuală a importurilor a consemnat un nivel de -5,9 la sută sau cu 34,4 puncte procentuale inferior celui din anul 2022. Contractarea ratei anuale a importurilor în anul 2023 a fost influențată de evoluția importurilor din țările CSI și cele ale UE (Graficul 2.15). În anul 2023, ponderea importurilor din UE a constituit circa 48,3 la sută, iar a celor din CSI și a celor clasificate ca „Restul lumii” le-au revenit 18,6 și 33,1 la sută, respectiv.

Pe grupe de mărfuri (Graficul 2.16), se evidențiază că dinamica importurilor în anul 2023 a fost determinată de evoluția importului de „produse minerale”. Astfel, diminuarea pronunțată a prețurilor la resursele energetice pe piața internațională, prin suprapunere cu diminuarea cererii de produse petroliere din partea Ucrainei⁹ a determinat traectoria importurilor de produse minerale în anul 2023. Importul aferent altor categorii de produse a fost unul anemic.

⁸S-au utilizat datele trimestriale cu privire la evoluția comerțului extern al Republicii Moldova, exprimate în dolari SUA.

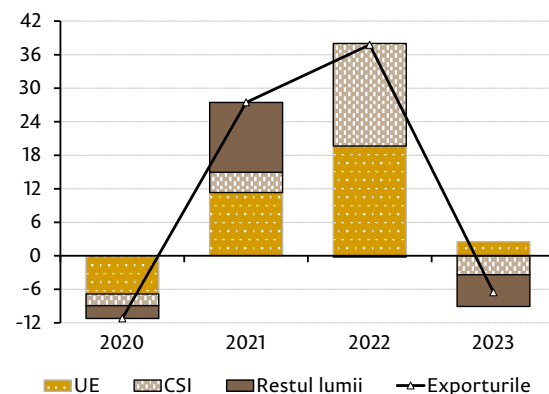
⁹O parte din produsele petroliere au fost importate prin intermediul companiilor din Republica Moldova și ulterior exportate în Ucraina.

Graficul 2.11: Comerțul interior (în baza declarațiilor TVA), (% față de anul precedent)

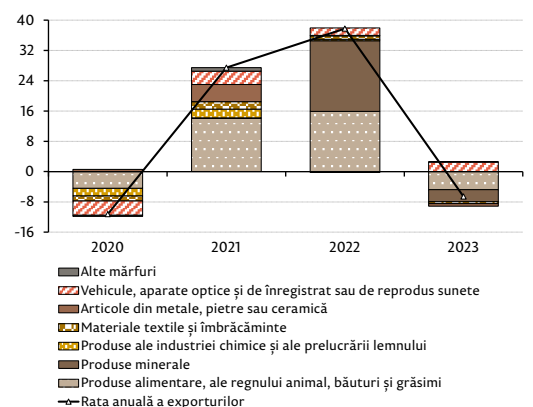
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.12: Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contribuția pe categorii de țări (puncte procentuale)

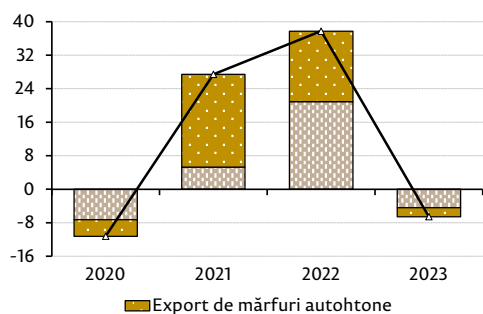
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.13: Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contribuții pe grupuri de mărfuri (puncte procentuale)

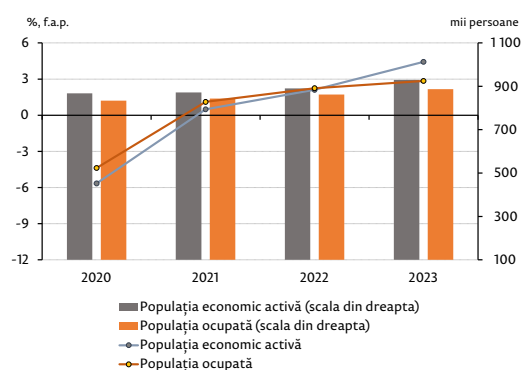
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.14: Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contribuția după origine (puncte procentuale)

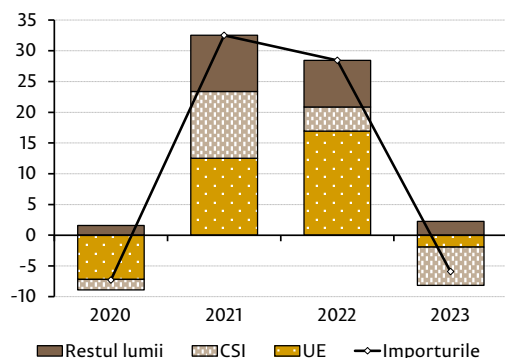
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.17: Populația economic activă și populația ocupată

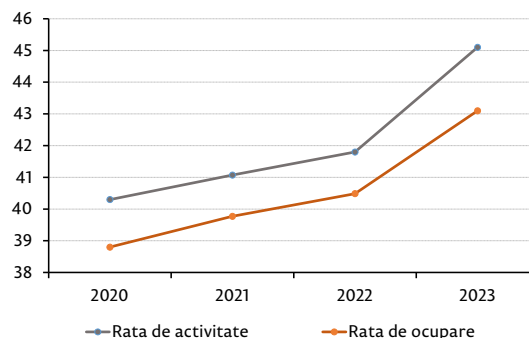
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.15: Evoluția ratei anuale a importurilor (%) și contribuția pe categorii de țări (puncte procentuale)

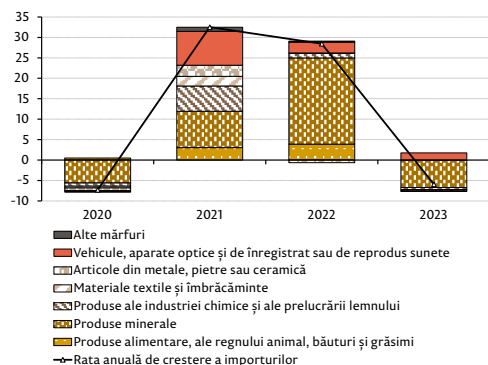
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.18: Evoluția ratei de activitate și a ratei de ocupare a populației (%)

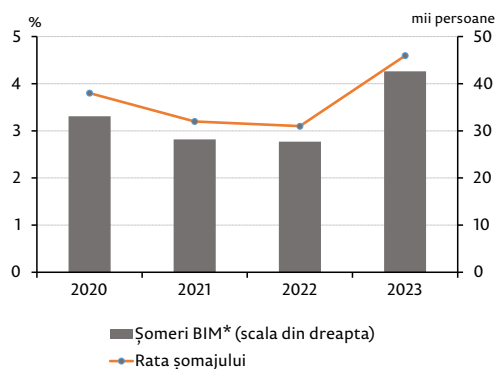
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.16: Evoluția ratei anuale a importurilor (%) și contribuția pe grupuri de mărfuri (puncte procentuale)

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.19: Evoluția numărului de șomeri și a ratei șomajului

Sursa: BNS, calcule BNM
*Biroul Internațional al Muncii

Piața muncii

Forța de muncă

În anul 2023 atât populația economic activă, cât și cea ocupată au înregistrat o dinamică pozitivă. Astfel, populația economic activă a constituit 929,5 mii persoane, fiind cu 4,4 la sută superioară celei din anul 2022, iar populația ocupată a constituit 886,9 mii, fiind cu 2,9 la sută superioară celei din anul 2022 (Graficul 2.17).

În același timp, rata de activitate economică a constituit 45,1 la sută, fiind cu 3,3 puncte procentuale superioară celei din anul 2022, iar rata de ocupare a înregistrat 42,5 la sută, cu 2,6 puncte procentuale superioară celei din anul 2022 (Graficul 2.18).

Totodată, numărul șomerilor în anul 2023 s-a majorat cu circa 14,9 mii de persoane, până la valoarea de 42,6 mii persoane. Rata șomajului a constituit 4,6 la sută, fiind inferioară (cu 1,5 puncte procentuale) celei din anul 2022 (Graficul 2.19).

Veniturile salariale

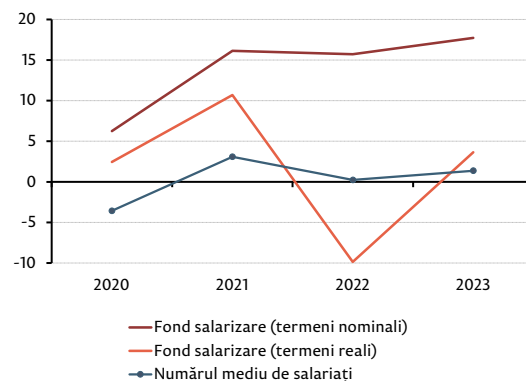
În anul 2023, fondul de salarizare pe economie s-a majorat cu 17,7 la sută comparativ cu anul 2022. Ajustat la dinamica IPC, fondul de salarizare a crescut cu 3,6 la sută comparativ cu anul 2022. În același timp, numărului mediu de salariați în economia națională a crescut cu 0,3 la sută comparativ cu anul 2022 (Graficul 2.20).

Toate sectoarele economiei au marcat creșteri ale fondului de salarizare. Totodată, cele mai importante contribuții pozitive la dinamica fondului de salarizare vin din sectorul informații și comunicații, comerț, învățământ, industrie și transport.

În perioada analizată, câștigul salarial mediu în economia națională a consemnat o creștere de 17,3 la sută în comparație cu anul 2022. În sectorul bugetar al economiei s-a înregistrat o creștere a câștigului salarial mediu de 18,2 la sută, iar în sectorul real – de 17,0 la sută. Câștigul mediu salarial a crescut în toate ramurile activităților economice. Cele mai semnificative creșteri s-au înregistrat în activități de recreere și de agrement, servicii administrative, învățământ și în transport și depozitare.

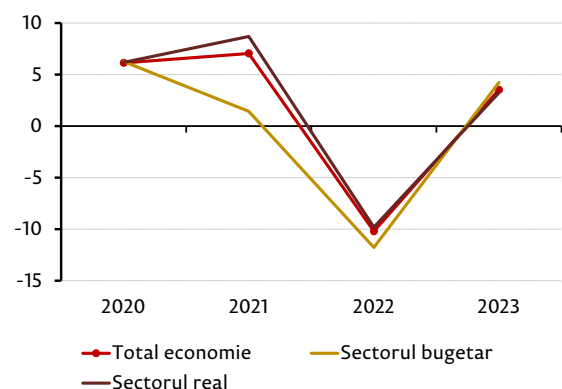
În termeni reali, ritmul anual de creștere a câștigului salarial mediu pe economie a constituit 3,4 la sută în anul 2023 (Graficul 2.21), în sectorul real a atins nivelul de 3,1 la sută, iar în sfera bugetară de 4,2 la sută.

Graficul 2.20: Fondul de salarizare în economie și numărul mediu de salariați (% față de anul precedent)

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.21: Salariul mediu real (% față de anul precedent)

Sursa: BNS, calcule BNM

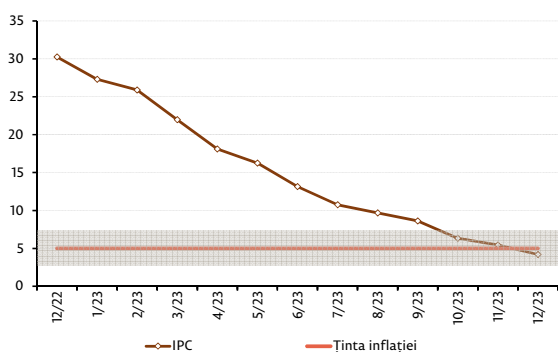
2.2 Evoluția inflației

Tabelul 2.1: Rata medie anuală a IPC

	2020	2021	2022	2023
IPC (% f.a.p.)	3,8	5,1	28,7	13,4

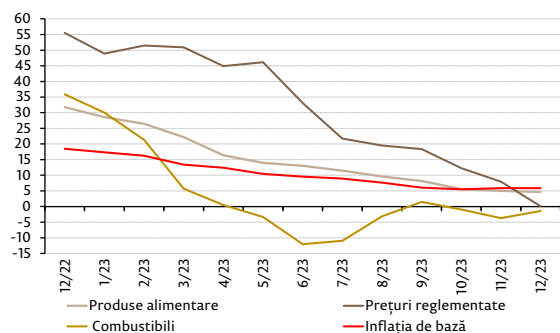
Sursa: BNS

Graficul 2.22: Rata anuală a IPC (%)

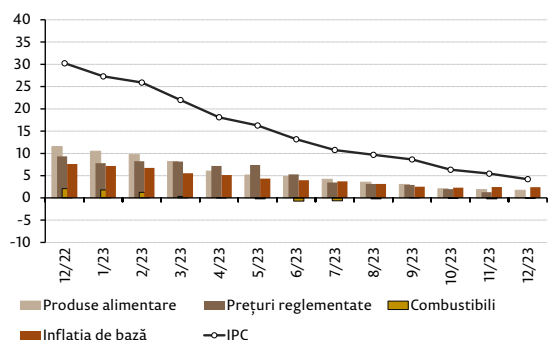
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.23: Ritmul anual a subcomponentelor inflației (%)

Sursa: BNS

Graficul 2.24: Evoluția inflației anuale și contribuția subcomponentelor (puncte procentuale)

Sursa: BNS, calcule BNM

Indicele prețurilor de consum (IPC)

În anul 2023, rata medie anuală a IPC a constituit 13,4 la sută, fiind cu 15,3 puncte procentuale inferioară celei din anul 2022 (Tabelul 2.1). Pe parcursul anului 2023, rata anuală a inflației a continuat traiectoria descendentă începută în trimestrul IV 2022, diminuându-se de la 30,2 la sută în decembrie 2022 până la 4,2 la sută în decembrie 2023. În primele nouă luni ale anului rata anuală a inflației s-a situat peste limita superioară a intervalului de $\pm 1,5$ puncte procentuale de la ținta inflației de 5,0 la sută stipulat în Strategia politicii monetare pe termen mediu. În luna octombrie 2023, după o perioadă de circa doi ani, rata anuală a inflației a reintrat în intervalul sus-menționat și a continuat să se plaseze în cadrul acestuia până la finele anului (Graficul 2.22).

Traectoria descendentă a inflației pe parcursul anului precedent și menținerea acesteia în intervalul de $\pm 1,5$ puncte procentuale de la ținta de 5,0 la sută în trimestrul IV 2023 a fost, în mare parte, rezultatul măsurilor restrictive de politică monetară ale BNM inițiate în vara anului 2021 și continuate consecvent până la finele anului 2022. Acestea au reușit să tempereze cererea agregată excesivă din perioada post-pandemică, care, asociată cu alte șocuri sectoriale, au exercitat presiuni inflaționiste pronunțate în perioada respectivă. În consecință, având în vedere particularitățile mecanismului de transmisie a efectelor acțiunilor de politică monetară asupra economiei autohtone, în a doua parte a anului 2022 și pe parcursul anului 2023, conform estimărilor, cererea s-a temperat și a contribuit astfel, alături de scăderea prețurilor la resursele energetice și la produsele alimentare în regiune, la traiectoria descendentă a ratei anuale a IPC. Acest efect a fost accentuat și de dinamica ratei de schimb pe parcursul anului 2023.

Totodată, în lunile noiembrie și decembrie 2023, un impact dezinflaționist temporar a fost determinat de acordarea compensațiilor pentru resursele energetice în perioada rece a anului. Totuși, deși în diminuare, prețurile aferente inflației de bază și cele la produsele alimentare au continuat să determine contribuții pozitive pe parcursul anului 2023. Acestea, în mare parte, au fost cauzate de presiunile din partea costurilor, care au pierdut treptat din intensitate, dar și de unele tendințe sectoriale adverse.

Inflația de bază¹⁰

Pe parcursul anului 2023, ritmul anual de creștere a inflației de bază a cunoscut o traiectorie descendentă. Acesta s-a diminuat semnificativ, de la 18,5 la sută în luna decembrie 2022 până la 5,5 la sută în luna octombrie 2023.

Temperarea treptată a ratei anuale a inflației de bază poate fi asociată cu disiparea graduală a efectelor secundare a ajustărilor de tarife la gaz, energia electrică și combustibili din perioadele precedente. Un impact adițional asupra tendinței respective a fost exercitat de traiectoria descendentă a cotațiilor la materiile prime și la produsele energetice. Totodată, temperarea inflației de bază poate fi atribuită și unei cereri agregate modeste. În acest sens, cererea agregată a continuat să exercite presiuni dezinflaționiste asupra componentelor inflației de bază pe fundalul dinamicii modeste a venitului disponibil al populației în termeni reali.

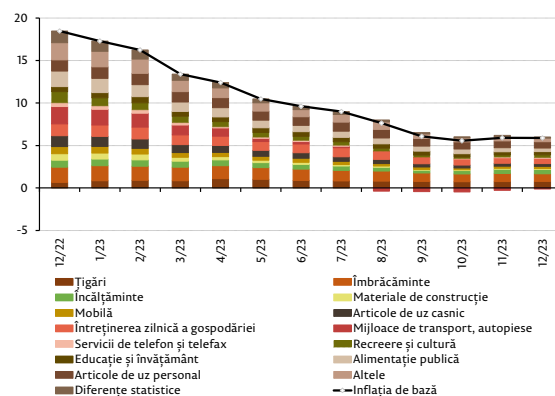
Totodată, presiuni dezinflaționiste asupra inflației de bază din această perioadă au fost exercitate și de dinamica ratei de schimb. În anul 2023, cursul oficial mediu de schimb al leului a înregistrat o apreciere de 3,9 la sută față de dolarul SUA și de 1,3 la sută față de moneda unică europeană.

În ultimele două luni ale anului 2023, rata anuală a inflației de bază a înregistrat o majorare ușoară, în mare parte, în contextul unor tendințe sectoriale adverse. Astfel, aceasta s-a majorat de la 5,5 la sută în luna octombrie până la 5,9 la sută în luna decembrie.

În structură, temperarea ratei anuale a inflației de bază a fost susținută, preponderent, de scăderea impactului din partea subcomponentelor „mijloace de transport, autopișe”, „alimentație publică”, „recreere și cultură”, „îmbrăcăminte”, „întreținerea zilnică a gospodăriei”, „materiale de construcție” (Graficul 2.25). Ajustarea accizelor la produsele din tutun, precum și stabilirea unui preț minim de comercializare pentru țigări au determinat un impact pozitiv din partea prețurilor la țigări pe parcursul anului 2023.

În luna decembrie 2023, în cadrul dinamicii anuale a inflației de bază (5,9 la sută), cele mai pronunțate creșteri în termeni anuali au fost înregistrate la subcomponentele „țigări” (17,4 la sută), „educație și învățământ” (14,3 la sută), „întreținerea zilnică a gospodăriei” (11,4 la sută), „articole de uz personal” (10,0 la sută), „încălțăminte” (9,6 la sută), „alimentație publică” (6,5 la sută) și „îmbrăcăminte” (5,9 la sută).

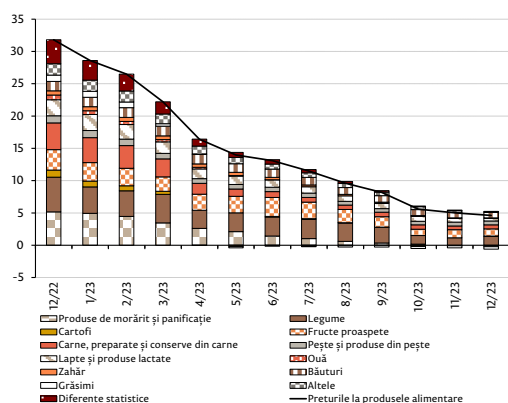
Graficul 2.25: Contribuția subcomponentelor (puncte procentuale) la dinamica anuală a inflației de bază (%)

Sursa: BNS, calcule BNM

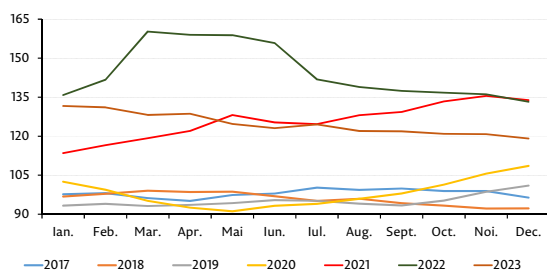
¹⁰Inflația de bază este calculată de BNS prin excluderea prețurilor ce sunt în afara ariei de influență a măsurilor de politică monetară promovată de BNM, cum ar fi cele la produsele alimentare și băuturi, combustibili, produsele și serviciile cu prețuri reglementate.

Graficul 2.26: Contribuția componentelor la dinamica anuală a prețurilor la produsele alimentare (puncte procentuale)

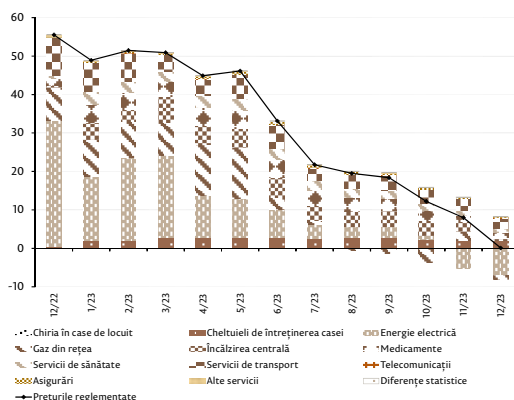
Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.27: Evoluția indicelui prețurilor la produsele alimentare la nivel internațional, indicele FAO

Sursa: FAO, calcule BNM

Graficul 2.28: Contribuția componentelor la dinamica anuală a prețurilor reglementate (puncte procentuale)

Sursa: BNS, calcule BNM

Prețurile la produsele alimentare

Pe parcursul anului 2023, rata anuală a prețurilor la produsele alimentare a consemnat o tendință pronunțat descendentă, diminuându-se cu 27,2 puncte procentuale, până la nivelul de 4,6 la sută în luna decembrie 2023. Această dinamică a fost condiționată, în principal, de reducerea contribuțiilor din partea grupelor „produse de morărit și panificație”, „legume”, „carne, preparate și conserve din carne”, „lapte și produse lactate”, „fructe proaspete” și „grăsimi” (Graficul 2.26). Astfel, lipsa presiunilor inflaționiste pe piața internațională (Graficul 2.27), deficitul de cerere pe piața internă, anul agricol bogat, lipsa presiunilor din partea ratei de schimb MDL/USD, prin suprapunere cu dispariția presiunilor din partea costurilor, au contribuit la temperarea ritmurilor de creștere a prețurilor la produsele alimentare în perioada analizată.

Pe piața internațională, rata anuală a prețurilor la produsele alimentare s-a plasat în palierul negativ pentru a treisprezecea lună consecutiv (decembrie 2023: -10,6 la sută), iar nivelurile consemnate pe parcursul ultimelor cinci luni ale anului 2023 sunt net inferioare și celor din perioada similară a anului 2021 (Graficul 2.27).

Prețurile reglementate

Pe parcursul anului 2023, rata anuală a prețurilor reglementate a conturat o traiectorie descendentă pronunțată. Aceasta s-a diminuat de la 55,5 la sută în decembrie 2022 până la 0,1 la sută în decembrie 2023 (Graficul 2.28). Dinamica respectivă a fost determinată, pe de o parte, de diminuarea unor tarife pe parcursul anului, dar pe de altă parte, de implementarea pachetului de compensații pentru energie din partea statului. Totodată, efectul statistic al perioadei de bază înalte din anul 2022, de asemenea, a reprezentat un factor semnificativ asupra scăderii ritmului anual de creștere a prețurilor reglementate.

Începutul anului 2023 a fost marcat de ajustările de tarife la energia electrică și cea termică. În acest sens, din 1 ianuarie 2023 prețul pentru energia electrică a fost stabilit în mărime de 3,42 lei/kWh, cu 120 bani/kWh mai puțin decât prețul anterior (Î.C.S. „Premier Energy” S.R.L.) și 3,84 lei/kWh, cu 81 bani/kWh mai puțin decât prețul anterior (S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”) ¹¹. Totodată, tariful pentru energia termică (din martie 2023) a fost stabilit în valoare de 3 577 lei/Gcal ¹² (S.A. „Termoelectrica”) sau cu circa 25,3 la sută mai mare față de tariful anterior.

În luna aprilie 2023, dinamica prețurilor reglementate a fost susținută, în mare parte, de reflectarea completă în IPC a ajustărilor de tarife efectuate anterior, în contextul încheierii perioadei de compensare a tarifelor pentru gaz, încălzirea

¹¹<https://anre.md/de-la-1-ianuarie-2023-consumatorii-finali-vor-achita-mai-puțin-pentru-energia-electrica-3-609>

¹²<https://anre.md/anre-a-ajustat-pretul-la-energia-electrica-produsa-si-tariful-pentru-energia-termica-livrata-consumatorilor-de-catre-sa-termoelectrica-3-636>

centralizată și apă caldă¹³ odată cu sfârșitul sezonului rece 2022-2023, fapt ce a rezultat într-un impact mai pronunțat din partea acestor subcomponente asupra ratei anuale. Pe de altă parte, semnarea unui contract nou de achiziție a energiei electrice de la MGRES, pentru o perioadă de șase luni, la un preț cu 7 dolari SUA inferior valorii din precedentul contract, a creat precondiții pentru diminuarea tarifului la energia electrică. Astfel, la data de 12 aprilie 2023, ANRE a ajustat în diminuare tariful la energia electrică. În acest sens, pentru Î.C.S. „Premier Energy” S.R.L. a fost aplicată reducerea tarifului cu circa 12,6 la sută (299 bani/kWh față de 342 bani/kWh, iar pentru FEE Nord – cu circa 6,8 la sută (358 bani/kWh față de 384 bani/kWh)¹⁴. Ulterior, prin decizia ANRE din 7 iunie 2023¹⁵, tariful pentru consumatorii casnici la gazul din rețea a fost micșorat de la 29,3 MDL/metru cub (cu TVA) până la 18,1 MDL/metru cub (cu TVA). Ajustarea respectivă a susținut diminuarea tarifului la energia termică de către S.A. „Termoelectrica” și S.A. „CET-Nord” cu circa 9,0 la sută.

Pe lângă aceasta, în prima decadă a lunii iulie, ANRE a micșorat din nou tarifele pentru energia electrică furnizată de către Î.C.S. „Premier Energy” S.R.L. – în mărime de 257 bani/kWh, cu 42 bani/kWh mai puțin decât prețul anterior și de S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord” – în mărime de 320 bani/kWh, cu 38 bani/kWh mai puțin decât prețul precedent¹⁶.

Spre sfârșitul anului 2023, rata anuală a prețurilor reglementate și-a amplificat traiectoria descendentă din perioadele anterioare. Dinamica respectivă a fost determinată, pe de o parte, de ajustarea în continuare a unor tarife, precum și de efectele compensațiilor la resursele energetice acordate populației pentru perioada noiembrie 2023 – martie 2024, fapt ce a susținut scăderea prețurilor finale pentru consumatori la gazele naturale, energia termică, energia electrică¹⁷. Odată cu începerea sezonului rece, din luna noiembrie 2023 a început programul de stat cu privire la compensațiile la resursele energetice acordate populației pentru perioada noiembrie 2023 – martie 2024¹⁸. Pe

¹³<https://www.anre.md/anre-a-ajustat-preturile-reglementate-la-gazele-naturale-energia-termica-si-energia-electrica-produsa-de-centralele-electrice-de-termoficare-3-394>

¹⁴<https://anre.md/anre-a-micsorat-preturile-reglementate-pentru-furnizarea-energiei-electrice-3-662>

¹⁵<https://anre.md/anre-a-micsorat-pretul-pentru-furnizarea-gazelor-naturale-3-688>

¹⁶<https://anre.md/anre-a-micsorat-preturile-si-tarifele-reglementate-pentru-energia-electrica-3-705>

¹⁷ Conform Metodologiei de calcul a Indicelui Prețurilor de Consum, la estimarea prețurilor/ tarifelor medii efective pentru furnizarea gazelor naturale, energiei electrice și termice, BNS s-a ținut cont de compensațiile acordate de către Guvern pentru achitarea facturilor la energie pentru consumatorii casnici, în corespundere cu Legea nr. 241/2022 privind Fondul de reducere a vulnerabilității energetice, precum și Hotărârile Guvernului nr. 704/2022 și nr. 814/2022. Estimarea preliminară a prețului mediu efectiv la resurse energetice în luna noiembrie a.c. (ținând cont de compensațiile în factură) a fost efectuată pe baza informațiilor disponibile la data elaborării calculului IPC. La elaborarea datelor privind IPC în lunile ce urmează vor fi luate în considerare date disponibile noi privind furnizarea resurselor energetice (inclusiv eventualele recalculări efectuate în factură de către operatori/ furnizori) – preluată de pe pagina oficială a BNS.

¹⁸https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/nu-876-mmps-2023_0.pdf

lângă acest fapt, pe data de 10 noiembrie au fost ajustate tarifele la energia electrică¹⁹.

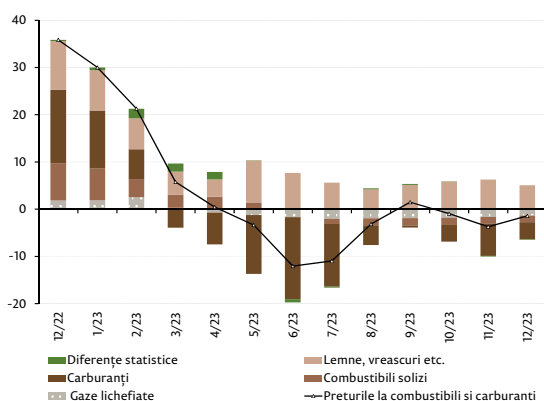
Astfel, pentru consumatorii Î.C.S. „Premier Energy” S.R.L., din centrul și sudul țării, a fost stabilit un tarif în mărime de 2,39 bani/kWh, cu 18 bani/kWh mai puțin decât prețul anterior, iar pentru consumatorii S.A. „FEE-Nord”, din nordul țării, în mărime de 2,88 bani/kWh, cu 32 bani/kWh mai puțin față de prețul anterior.

Traectoria descendentă a ratei anuale a prețurilor reglementate a fost susținută și de scăderea contribuției din partea prețurilor la serviciile de transport, în mare parte, ca urmare a diminuării, pe parcursul anului 2023, a tarifelor-plafon²⁰, ceea ce a determinat scăderea prețurilor la serviciile de transport pasageri cu autobuze. Pe de altă parte, prețurile la serviciile aeriene au înregistrat o tendință ascendentă pe fundalul incertitudinilor aferente sectorului respectiv susținute și de anularea unor curse regulate. Totodată, pe parcursul anului 2023, contribuții pozitive, dar în diminuare, au fost determinate și de prețurile la serviciile medicale și la medicamente.

Un impact pozitiv asupra ratei anuale a prețurilor reglementate a fost generat de majorarea tarifelor la apeduct și canalizare la Chișinău²¹, Comrat²², Cahul²³, Orhei²⁴, Edineț²⁵.

Prețurile la combustibili

Graficul 2.29: Contribuția componentelor (puncte procentuale) la creșterea anuală a prețurilor la combustibili și carburanți (%)

Sursa: BNS, calcule BNM

În prima jumătate a anului 2023, rata anuală a prețurilor la combustibili și carburanți s-a caracterizat printr-o traiectorie pronunțat descendentă, ulterior, începând cu luna iulie, aceasta s-a inversat. Astfel, rata anuală s-a diminuat de la 35,9 la sută în luna decembrie 2022 până la 12,0 la sută în luna iunie 2023 (Graficul 2.29), în special, datorită scăderii prețurilor la carburanți, ca urmare a diminuării considerabile a prețurilor la petrol pe piața internațională. Astfel, prețul mediu al petrolului (Brent) în prima jumătate a anului 2023 a constituit 79,8 dolari SUA/baril, cu 20,0 la sută mai mic față de prețul mediu al petrolului în anul 2022. Impactul dezinflaționist generat de scăderea prețurilor la petrol a fost atenuat parțial de modificarea cotei accizelor pentru benzină și motorină pentru anul 2023, dar și de traiectoria ratei de schimb MDL/USD. Ulterior, pe fondul creșterii prețurilor la petrol (în a doua parte a anului 2023, prețul mediu al petrolului de marca

¹⁹<https://anre.md/anre-a-micsorat-preturile-reglementate-pentru-furnizarea-energiei-electrice-3-777>

²⁰<https://anta.gov.md/content/tarife-plafon>

²¹<https://newsmaker.md/ro/tarif-ului-pentru-apa-si-canalizare-s-ar-putea-ieftini-anre-se-intalneste-in-sedinta-pentru-a-aproba-noile-tarife/>

²²<https://grt.md/utverzhenie-tarifov-na-vodu-i-kanalizacziyu-v-komratskom-municipipalnom-sovete-vyzvalo-diskussii/>

²³<https://www.anre.md/anre-a-aprobatavizat-tarifele-pentru-serviciul-public-de-alimentare-cu-apa-si-de-canalizare-furnizatprestat-de-catre-cinci-operatori-din-domeniu-3-713>

²⁴ANRE a avizat/aprobat tarifele pentru serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare prestat de trei operatori din domeniu

²⁵Monitorul oficial nr. 477-479a (8983-8985a)3, p. 14

Brent a constituit 85,4 dolari SUA/baril), rata anuală a prețurilor la combustibili și carburanți s-a majorat până la nivelul de -1,4 la sută în luna decembrie 2023.

Tendința descendentă a ratei anuale a prețurilor la combustibili și carburanți în anul 2023 a fost susținută și de evoluția prețurilor la gazele lichefiate. Pe parcursul anului 2023, prețurile la „lemne, vreascuri etc.” au exercitat un impact pozitiv, în special începând cu luna mai, care a fost susținut de majorarea prețurilor acestora în conformitate cu Catalogul prețurilor de comercializare a produselor lemnoase în cadrul Agenției „Moldsilva”, aprobat prin ordinul nr. 69 din 31.03.2023²⁶.

Prețurile producției industriale

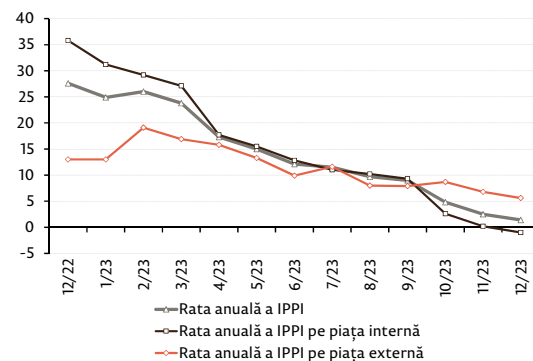
Pe parcursul anului 2023, rata anuală a prețurilor în industrie a consemnat o traiectorie pronunțat descendentă. Astfel, în luna decembrie 2023, aceasta a constituit 1,4 la sută, fiind cu 26,2 puncte procentuale inferioară celei din luna decembrie 2022. De menționat că, în ultimul trimestru al anului 2023 rata anuală a prețurilor la produsele livrate pe piața internă a fost inferioară celei aferente prețurilor la produsele livrate pe piața externă, spre deosebire de lunile anterioare când a fost observată o situație inversă (Graficul 2.30).

Analizând evoluția ratei anuale a prețurilor în industrie după principalele ramuri, se conturează că temperarea pronunțată a acestora a fost susținută de evoluțiile din industria prelucrătoare și sectorul energetic (Graficul 2.31). De menționat că, în contextul ameliorării crizei energetice la nivel mondial, rata anuală a prețurilor în sectorul energetic a consemnat un trend pronunțat descendent, înregistrând un ritm de 0,1 la sută în luna decembrie 2023. Totodată, pe fundalul dispariției presiunii din partea costurilor, rata anuală a prețurilor în industria prelucrătoare s-a temperat considerabil, înregistrând 1,4 la sută în luna decembrie 2023. Diminuarea semnificativă a prețurilor în „industria alimentară” și a prețurilor „altor produse din minerale nemetalifere” au contribuit, în principal, la traiectoria descendentă a ratei anuale a prețurilor în industria prelucrătoare. În același timp, rata anuală a prețurilor în industria extractivă a consemnat un nivel de 3,7 la sută, generând o contribuție minoră la dinamica prețurilor în industrie.

Prețurile în construcții

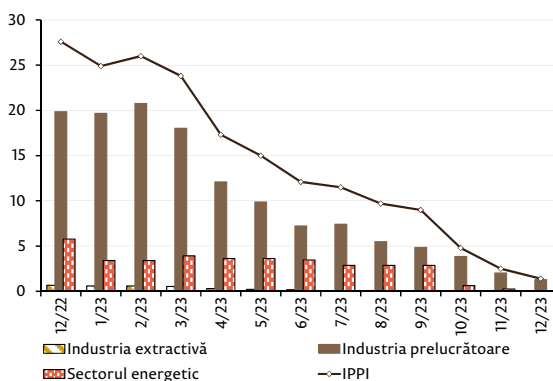
Pe parcursul anului 2023, rata anuală a prețurilor în construcții a consemnat o traiectorie pronunțat descendentă. Astfel, în trimestrul IV 2023 aceasta s-a poziționat la nivelul de -0,8 la sută, fiind cu 22,1 puncte procentuale inferioară celei din trimestrul IV 2022 (Graficul 2.32).

Graficul 2.30: Rata anuală a prețurilor în industrie (%)

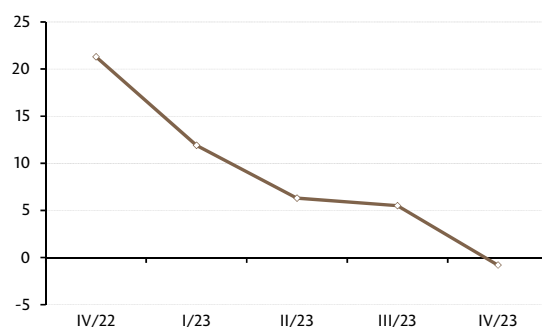
Sursa: BNS

Graficul 2.31: Rata anuală a prețurilor în industrie (%) și contribuția componentelor acesteia clasificată după principalele ramuri (puncte procentuale)

Sursa: BNS, calcule BNM

Graficul 2.32: Evoluția ratei anuale a prețurilor în construcții (%)

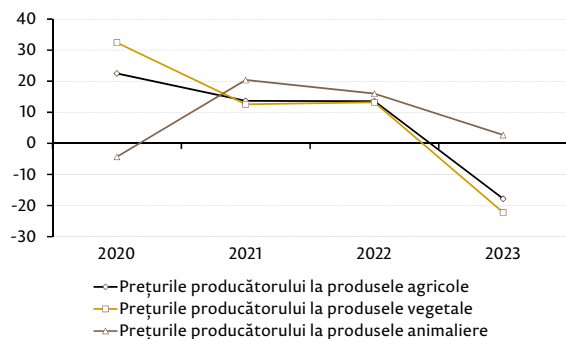

Sursa: BNS

²⁶Cu privire la aplicarea Catalogului prețurilor de comercializare a produselor lemnoase în cadrul întreprinderii, aprobat prin ordinul nr. 69 din 31.03.2023 | Ordine/ Regulemente | Întreprinderea pentru silvicultură Edineț (silvicultura.md)

Prețurile producătorului la produsele agricole

Graficul 2.33: Rata anuală a prețurilor producătorului la produsele agricole (%)

Sursa: BNS

În anul 2023, prețurile producătorului la produsele agricole s-au diminuat cu 17,8 la sută în comparație cu cele din anul precedent, ca urmare a scăderii prețurilor la produsele vegetale cu 22,2 la sută (Graficul 2.33), în contextul unui an agricol bogat, dar și a unor presiuni dezinflaționiste pronunțate sesizate la nivel regional. Totodată, prețurile la produsele animaliere s-au majorat cu 2,7 la sută.

Evoluția prețurilor la produsele vegetale a fost determinată, preponderent, de diminuarea prețurilor la „orz” (-36,9 la sută), „rașiță” (-36,1 la sută), „grâu” (-34,6 la sută), „floarea-soarelui” (-34,3 la sută), „secară” (-33,8 la sută), „soia” (-24,1 la sută) și a celor la „porumb” (-17,0 la sută). În același timp, au fost înregistrate majorări de prețuri pentru următoarele grupe de produse: „fructe sâmburoase” (30,6 la sută), „cartofi” (25,1 la sută), „struguri” (20,3 la sută) și la „fructe sâmânțoase” (15,1 la sută).

Majorarea prețurilor la produsele animaliere a fost determinată de creșterea prețurilor la toate categoriile de produse. Astfel, prețurile la lapte, ouă și carne (în greutate vie) s-au majorat cu 7,7, 4,2 și 2,1 la sută, respectiv. De menționat că, diminuarea volumului producției animaliere pentru al șaptelea an consecutiv a contribuit la diminuarea constantă a ofertei de produse animaliere pe piață internă. Drept consecință, diminuarea ofertei interne de produse animaliere, asociată creșterii costurilor de producere, a influențat tendința ascendentă a prețurilor producătorului la produsele animaliere.

2.3 Sectorul public și politica fiscală

Executarea bugetului de stat

În anul 2023 la bugetul de stat au fost acumulate venituri în sumă totală de 64 603,6 milioane lei, cu 9,0 la sută mai mult față de anul precedent. În structura veniturilor bugetului de stat, partea majoră o dețin impozitele și taxele – 87,3 la sută, care au constituit 56 415,6 milioane lei, majorându-se față de anul 2022 cu 4 479,7 milioane lei sau cu 8,6 la sută. Dintre acestea, impozitele și taxele pe mărfuri și servicii au însumat 41 881,8 milioane lei sau cu 3 354,9 milioane lei mai mult față de anul precedent, impozitele pe venit – 11 687,5 milioane lei și taxele asupra comerțului exterior și operațiunilor externe – 2 812,0 milioane lei (Graficul 2.34). Ca pondere în PIB, impozitele și taxele în anul 2023 au constituit – 18,8 la sută.

În anul 2023, au fost debursate granturi în sumă de 5 137,0 milioane lei, cu 830,7 milioane lei mai multe față de anul 2022. În structura veniturilor bugetului de stat, granturile au constituit circa 8,0 la sută. Ponderea granturilor în PIB a constituit circa 1,7 la sută.

Alte venituri ale bugetului de stat au constituit 3 035,6 milioane lei, majorându-se față de anul precedent cu 1,2 la sută sau cu 36,2 milioane lei. Ca pondere în suma totală, aceste încasări au reprezentat 4,7 la sută și ca pondere în PIB – 1,0 la sută.

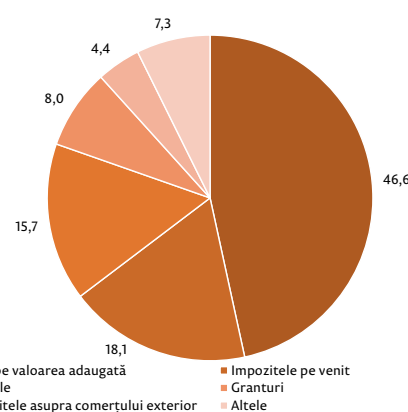
Conform rezultatelor execuției bugetare în anul 2023, cheltuielile bugetului de stat au totalizat 80 727,1 milioane lei, în creștere, comparativ cu anul 2022, cu 12 153,6 milioane lei sau cu 17,7 la sută anual. Ca pondere în PIB, cheltuielile bugetului de stat realizate în anul 2023 au reprezentat 26,9 la sută.

În aspect funcțional, cele mai mari cheltuieli au fost înregistrate la protecția socială – 21 381,8 milioane lei, în creștere cu 13,7 la sută anual, cheltuielile pentru învățământ au constituit 17 476,0 milioane lei, cu 19,1 la sută peste nivelul înregistrat în anul 2022, iar cele pentru serviciile de stat cu destinație generală – 12 611,2 milioane lei, cu 44,8 la sută mai mult față de anul precedent.

Exercițiul bugetar pentru anul 2023 s-a încheiat cu un sold bugetar (deficit) în sumă de 16 123,5 milioane lei. Raportat la PIB, acesta reprezintă 5,4 la sută. Finanțarea deficitului bugetului de stat a fost efectuată, preponderent, din datorii, atât din surse externe, cât și interne.

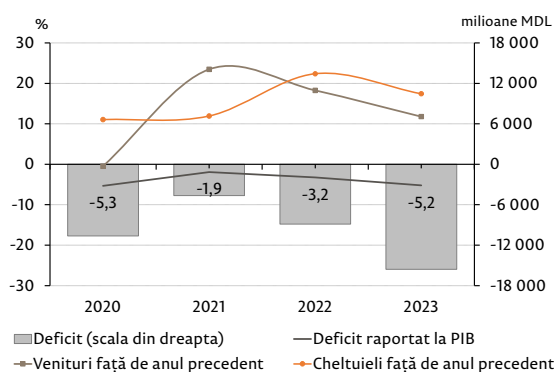
La situația din 31 decembrie 2023, soldurile mijloacelor bănești în conturile bugetului de stat s-au majorat față de situația din 31 decembrie 2022 cu 534,1 milioane lei și au însumat 3 403,6 milioane lei.

Graficul 2.34: Structura veniturilor bugetului de stat, %

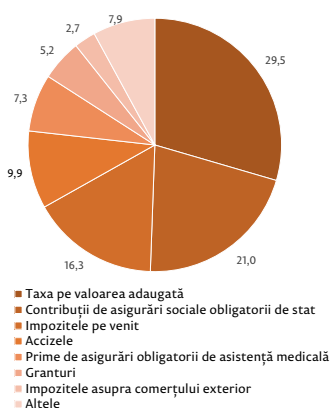
Sursa: Ministerul Finanțelor

Graficul 2.35: Indicatorii bugetului public național

Sursa: Ministerul Finanțelor

Graficul 2.36: Structura veniturilor bugetului public național, %

Sursa: Ministerul Finanțelor

Executarea bugetului public național

În anul 2023, indicatorii bugetului public național au fost afectați de riscurile și incertitudinile la nivel global, regional și național, ca urmare a efectelor de propagare a situației tensionate cauzate de conflictul militar din țara vecină, de cererea internă slabă, drept consecință a scăderii consumului populației și a investițiilor, precum și de recuperarea modestă a activității economice. Ca rezultat, veniturile s-au majorat cu un ritm anual mai lent, iar cheltuielile publice s-au majorat cu un ritm mai accelerat. Diminuarea activității economice, cererea internă slabă, schimbările în comportamentul populației în ceea ce privește economisirea și investițiile, majorarea transferurilor au influențat veniturile populației și ale agenților economici și, respectiv, impozitele și taxele colectate la bugetul de stat. Astfel, conform datelor furnizate de către Ministerul Finanțelor, veniturile bugetului public național au fost acumulate în sumă de 102 299,2 milioane lei, cu 11,8 la sută peste nivelul veniturilor acumulate în anul 2022 (Graficul 2.35). Raportate la PIB, veniturile colectate în anul 2023 au constituit 34,1 la sută, cu 0,7 puncte procentuale mai mult față de anul precedent.

Partea majoră a veniturilor bugetare a fost acumulată din contul impozitelor și taxelor, care au avut o pondere de 61,6 la sută (63 006,1 milioane lei). Contribuțiile și primele de asigurări obligatorii au constituit 28,4 la sută (29 022,4 milioane lei), iar ponderea granturilor și a altor venituri a constituit 5,2 la sută (5 347,0 milioane lei) și, respectiv, 4,8 la sută (4 923,7 milioane lei) din totalul veniturilor bugetare (Graficul 2.36).

Pe parcursul anului de raportare, Republica Moldova a beneficiat de suport financiar pentru susținerea bugetului sub formă de granturi externe în sumă de 5 347,0 milioane lei sau cu 17,8 la sută mai mult față de anul 2022. Raportate la PIB, granturile au constituit 1,8 la sută, cu 0,1 puncte procentuale mai mult față de anul precedent. Sprijinul acordat de către organizațiile financiare internaționale și țările donatoare constituie o contribuție importantă în eforturile de revigorare economică și în implementarea reformelor necesare pentru modernizarea și relansarea Republicii Moldova.

De asemenea, pentru a îmbunătăți asistența socială și a susține populația, au fost majorate cheltuielile bugetare. Ca rezultat, cheltuielile bugetului public național au totalizat în anul de referință 117 871,0 milioane lei, înregistrând o creștere de 17,4 la sută față de anul 2022. Din totalul de cheltuieli, ponderea cea mai mare au avut-o cheltuielile pentru protecția socială 38,2 la sută, pentru învățământ au fost alocate 15,9 la sută, iar pentru ocrotirea sănătății – 13,5 la sută. Cheltuielile publice, raportate la PIB, au constituit 39,2 la sută sau cu 2,7 puncte procentuale mai mult decât în anul 2022.

De menționat că, pe parcursul anului 2023, din bugetul de stat (BS) au fost efectuate transferuri către bugetul asigurărilor sociale de stat (BASS), fondul asigurărilor obligatorii de asistență medicală (FAOAM) și bugetele locale (BL) în sumă de 44 179,1 milioane lei (în creștere cu 16,1 la sută față de anul 2022). Partea majoră a transferurilor a fost îndreptată către bugetele locale, aproximativ

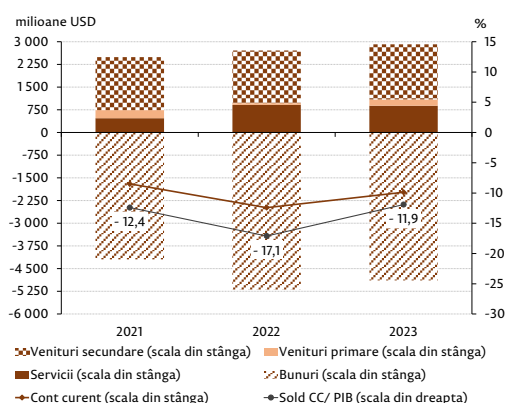
47,1 la sută din totalul transferurilor, fiind urmată de transferurile către BASS, circa 37,4 la sută, FAOAM beneficiind de o finanțare mai modestă, de 15,5 la sută.

În acest context, în anul 2023, executarea bugetului public național s-a soldat cu un deficit de 15 571,8 milioane lei. Raportat la PIB, acest deficit reprezintă 5,2 la sută, cu 2,0 puncte procentuale peste nivelul anului 2022. Sursele de finanțare a deficitului public național s-au format din împrumuturi externe nete în sumă de 8 613,2 milioane lei, ceea ce reprezintă 2,9 la sută din PIB (în descreștere cu 1,9 puncte procentuale față de anul precedent), din modificarea soldurilor în sumă de -1 329,3 milioane lei sau -0,4 la sută din PIB (în descreștere cu 2,5 puncte procentuale față de anul precedent). Totodată, soldurile mijloacelor bănești în conturile bugetelor componente ale bugetului public național la finele anului au constituit 7 622,6 milioane lei.

2.4 Conturile internaționale ale Republicii Moldova pentru anul 2023 (date provizorii)²⁷

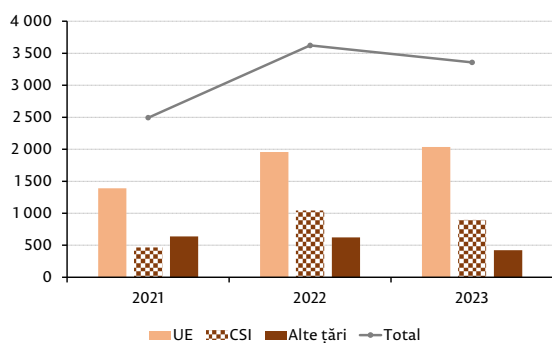
Balanța de plăți

Graficul 2.37: Contul curent – componente principale

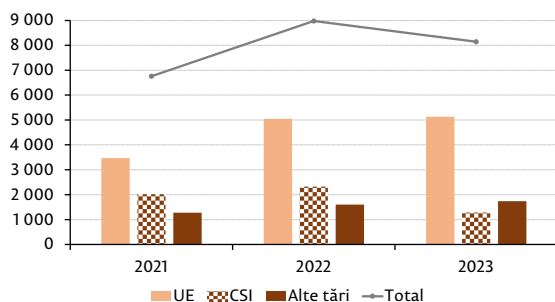
Sursa: BNM

Graficul 2.38: Exportul de bunuri, pe zone geografice (milioane USD)

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor BNS prin excluderea bunurilor pentru/ după prelucrare (pentru care nu are loc schimbul dreptului de proprietate) și vânzării magazinelor duty-free.

Graficul 2.39: Importul de bunuri, pe zone geografice, prețuri CIF (milioane USD)

Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor BNS, selecții la import (prețuri CIF) după principiul țării de livrare, prin excluderea bunurilor pentru/ după prelucrare (pentru care nu are loc schimbul dreptului de proprietate).

Conform datelor preliminare, în anul 2023, soldul **contului curent** al balanței de plăți a Republicii Moldova a înregistrat un deficit de 1 973,7 milioane USD, care s-a diminuat cu 20,5 la sută comparativ cu cel consemnat în anul 2022. Raportat la PIB, contul curent a constituit -11,9 la sută (față de -17,1 la sută în anul 2022) (Graficul 2.37, tabelul A.1). Această dinamică a fost determinată de scăderea deficitului comerțului exterior cu bunuri, de majorările excedentelor veniturilor primare și veniturilor secundare, în timp ce excedentul balanței serviciilor a scăzut nesemnificativ.

Deficitul **comerțului exterior cu bunuri**²⁸ înregistrat în balanța de plăți a constituit 4 887,8 milioane USD și a scăzut cu 5,9 la sută pe seama diminuării mai accentuate a importului de bunuri (-580,9 milioane USD) comparativ cu exportul (-275,9 milioane USD). Raportul dintre soldul deficitar al comerțului exterior cu bunuri și PIB a fost de -29,5 la sută (față de -35,8 la sută în anul 2022).

Exportul de bunuri înregistrat în balanța de plăți (fără bunurile după/ pentru prelucrare) a totalizat 3 425,5 milioane USD (-7,5 la sută comparativ cu anul 2022)

În anul de referință, 60,7 la sută din exportul de bunuri au fost direcționat către UE, 26,7 la sută – către CSI, iar restul a fost destinate altor țări. Contribuții semnificative la scăderea exportului a avut exportul către alte țări, care s-a diminuat cu 31,9 la sută, dar și cel către CSI, care s-a diminuat cu 14,0 la sută, în timp ce exportul către UE a crescut cu 4,0 la sută față de anul 2022 (Graficul 2.38).

Produsele agroalimentare au fost în continuare principala categorie de bunuri exportate (51,0 la sută din total), exportul acestora a scăzut cu 9,9 la sută față de anul 2022, în special, pe seama diminuării exporturilor de semințe de floarea-soarelui, care a scăzut de 2,4 ori (-197,6 milioane USD), porumb – de 2,4 ori (-195,7 milioane USD) și ulei de semințe de floarea-soarelui, de șofrănaș sau de bumbac – cu 34,1 la sută (-125,5 milioane USD).

Totodată, au crescut considerabil exporturile de grâu și meslin de 3,9 ori (+165,7 milioane USD) și de semințe de rapiță – de 2,7 ori (+72,9 milioane USD).

²⁷Comentariile analitice complete privind evoluția conturilor internaționale pot fi accesate la adresa: <https://www.bnm.md/ro/content/conturile-internationale-ale-republicii-moldova-trimestrul-iv-2023-date-provizorii>

²⁸Datele privind comerțul exterior cu bunuri, elaborate în conformitate cu metodologia balanței de plăți (BPM6), conțin un șir de ajustări comparativ cu datele elaborate de BNS, pentru mai multe detalii privind ajustările recomandăm consultarea metodologiei [<https://bnm.md/ro/content/conturile-internationale-metodologia-de-compilare-si-baza-informatiionala>]

Diminuarea exportului de produse agroalimentare cu 9,9 la sută a fost determinată, în mare parte, de diminuarea continuă a prețurilor și cotațiilor la produsele alimentare la nivel internațional (Graficul 2.27) și atenuate parțial de producția globală agricolă internă (Graficul 2.7).

De menționat că, exporturile de mașini, aparate și echipamente au înregistrat cea mai mare creștere – cu 38,1 la sută (+122,7 milioane USD).

Importul de bunuri înregistrat în balanța de plăți (fără bunurile după/ pentru prelucrare) a constituit 8 313,3 milioane USD (-6,5 la sută comparativ cu anul 2022). Scăderea importului, în anul 2023, a fost condiționată de cel din CSI, care s-a diminuat cu 45,1 la sută ca urmare a situației excepționale din regiune și a constituit 15,7 la sută din total. Importul din UE s-a majorat cu 1,6 la sută, alcătuind 63,0 la sută din valoarea totală, importul din alte țări a sporit cu 8,3 la sută, până la 21,3 la sută din total (Graficul 2.39).

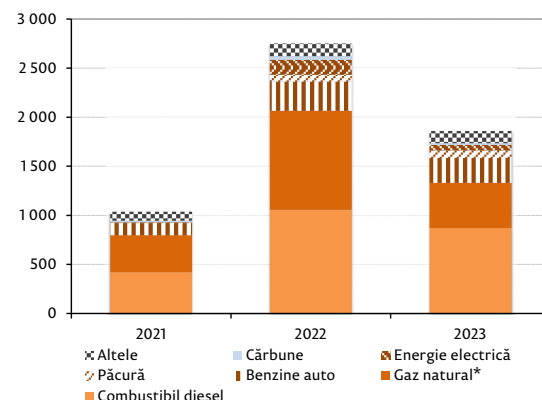
Importul de **produse minerale** a scăzut cu 31,7 la sută comparativ cu anul 2022 (-893,0 milioane USD), ca urmare a diminuării cererii interne, atenuate de majorarea prețurilor produselor petroliere. De menționat că, o parte importantă din produsele minerale importate, în special motorina și benzinele auto, au fost exportate (reexportate) în Ucraina. Totodată, importul de mașini, aparate, echipamente s-a majorat cu 5,7 la sută, vehiculele și aparatele de zbor – cu 8,0 la sută, iar instrumentele și aparatele optice – cu 19,0 la sută.

Importul de **produse energetice și electricitate**, în anul 2023, a constituit 1 859,8 milioane USD, înregistrând o diminuare cu 32,4 la sută comparativ cu anul 2022. Cea mai semnificativă scădere a avut-o importul de gaz natural (în stare gazoasă) – de 2,2 ori, combustibil diesel – cu 17,8 la sută, energia electrică – de 2,7 ori, importul de benzine auto a scăzut cu 14,5 la sută, iar importul de cărbune s-a majorat cu 7,6 la sută (Graficul 2.40). Diminuarea importului de produse energetice și electricitate a fost determinată de reducerea consumului intern ca urmare a creșterii semnificative a tarifelor reglementate, precum și a diminuării prețurilor pe piața internațională (Graficul 1.5).

Excedentul comerțului exterior cu **servicii** a scăzut cu 2,5 la sută față de anul 2022, până la 885,8 milioane USD, ca urmare a majorării mai pronunțate a importurilor de servicii (+183,0 milioane USD) decât a exporturilor (+160,4 milioane USD). Raportul dintre balanța serviciilor și PIB a constituit 5,4 la sută, micșorându-se cu 0,9 puncte procentuale față de nivelul anului 2022 (Graficul 2.41).

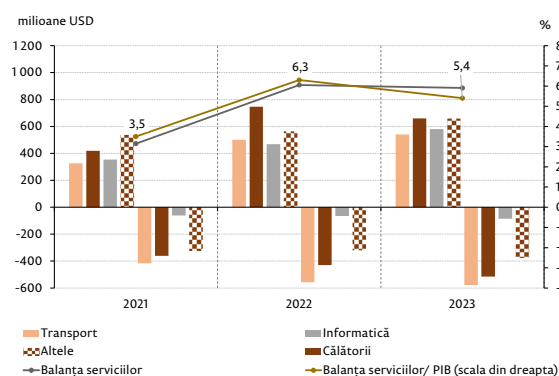
În cadrul importului, cea mai mare contribuție pozitivă au avut-o serviciile de călătorii, care s-au majorat cu 19,9 la sută, până la 515,2 milioane USD, dintre care călătoriile personale s-au majorat cu 27,1 la sută, iar cele de afaceri – cu 4,0 la sută. Importul serviciilor de transport s-a majorat cu 3,7 la sută, până la 577,4 milioane USD, iar al celor de informatică – cu 31,0 la sută, până la 84,7 milioane USD. Majorarea exportului de servicii a rezultat din creșterea celor de informatică, cu 23,9 la sută, până la 580,4

Graficul 2.40: Importurile de produse energetice și electricitate (milioane USD, prețuri CIF)

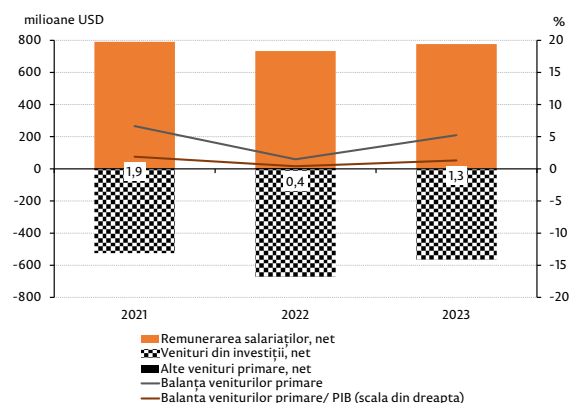
Sursa: Elaborat de BNM în baza datelor BNS, selecții la import (prețuri CIF) după principiul țării de livrare, prin excluderea bunurilor pentru/ după prelucrare (pentru care nu are loc schimbul dreptului de proprietate).
* Datele pentru anii 2022-2023 au fost parțial ajustate în baza principiului schimbării dreptului de proprietate

Graficul 2.41: Exportul și importul de servicii

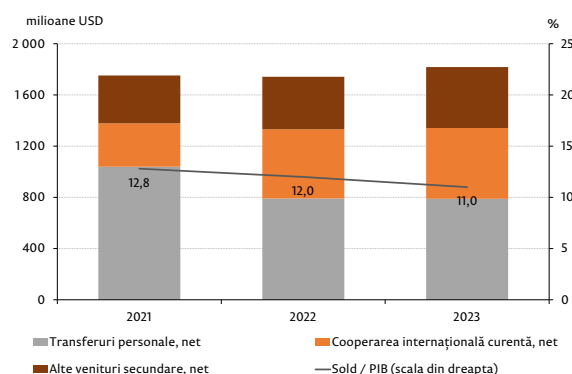
Sursa: BNM

Graficul 2.42: Veniturile primare, pe componente

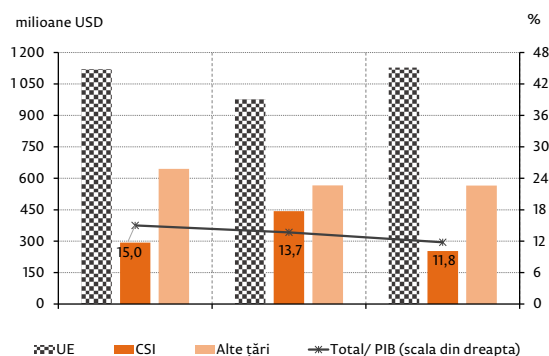
Sursa: BNM

Graficul 2.43: Veniturile secundare, pe componente

Sursa: BNM

Graficul 2.44: Distribuția geografică a remiterilor personale

Sursa: BNM

milioane USD, a serviciilor profesionale și de consultanță managerială – cu 47,5 la sută, până la 164,4 milioane USD, și a celor de transport cu 7,9 la sută, până la 540,3 milioane USD.

În anul 2023, excedentul *veniturilor primare* s-a majorat de 3,5 ori față de anul 2022 și a totalizat 209,8 milioane USD, constituind 1,3 la sută raportat la PIB (Graficul 2.42). Această dinamică a fost determinată de creșterea intrărilor veniturilor primare (+196,2 milioane USD) superioară creșterii ieșirilor (+46,1 milioane USD).

Evoluția intrărilor a fost determinată de majorarea, de 4,0 ori, până la 179,4 milioane USD, a veniturilor din gestiunea activelor de rezervă și de remunerarea salariaților rezidenți pentru munca prestată patronilor nerezidenți, care a crescut cu 6,7 la sută, până la 889,8 milioane USD. Ieșirile au fost determinate de dobânzile către plată la alte investiții, care au sporit de 2,1 ori, până la 138,7 milioane USD.

Veniturile secundare au înregistrat, în anul 2023, o creștere a excedentului cu 4,4 la sută față de anul 2022, până la 1 818,5 milioane USD (11,0 la sută raportat la PIB) (Graficul 2.43). Această evoluție s-a datorat diminuării ieșirilor de venituri secundare (-101,9 milioane USD) superioară intrărilor (-25,7 milioane USD). Transferurile personale primite din exterior de rezidenții moldoveni s-au micșorat cu 6,7 la sută și au însumat 1 122,6 milioane USD, iar ieșirile au scăzut cu 19,0 la sută (până la 334,3 milioane USD). Asistența tehnică, ajutorul umanitar și granturile primite în cadrul cooperării internaționale de către toate sectoarele instituționale a crescut cu 2,2 la sută, în anul 2023, și a constituit 575,9 milioane USD.

Remiterile personale²⁹ primite de rezidenții Republicii Moldova au constituit 1 946,3 milioane USD (-2,0 la sută față de anul 2022), ceea ce reprezintă 11,8 la sută relativ la PIB. Diminuarea intrărilor de remiteri a fost determinată de micșorarea intrărilor din CSI și alte țări (-42,8 la sută și -0,3 la sută, respectiv). În același timp, remiterile din UE s-au majorat cu 15,4 la sută față de anul 2022 (Graficul 2.44). Remiterile către nerezidenți (debit) au constituit 470,0 milioane USD, în scădere cu 21,9 la sută.

Contul de capital a consemnat, în anul 2023, intrări nete de 81,9 milioane USD, în creștere de 4,1 ori față de anul 2022, când acesta a constituit 20,2 milioane USD. Soldul contului de capital a fost determinat de intrările nete înregistrate în sectorul privat care au constituit 32,4 milioane USD, față de anul 2022, când s-au consemnat ieșiri nete în sumă de 20,3 milioane USD. Concomitent, intrările de asistență tehnică din exterior ale administrației publice pentru finanțarea proiectelor investiționale au constituit 49,5 milioane USD, fiind în creștere cu 22,0 la sută comparativ cu anul precedent.

Suma soldurilor contului curent și contului de capital denotă că, drept rezultat al tranzacțiilor curente și de capital ale rezidenților Republicii Moldova cu nerezidenții, **necesarul net de finanțare**

²⁹Remiterile personale reprezintă un articol suplimentar la balanța de plăți și reflectă suma remunerării nete a salariaților (excluzând cheltuielile lucrătorilor suportate în țara-gazdă și unele taxe și impozite achitate de rezidenți peste hotare), a transferurilor personale și a celor de capital între gospodăriile casnice.

externă a constituit 1 891,8 milioane USD (-23,2 la sută), ceea ce reprezintă 11,4 la sută în raport cu PIB.

În anul 2023, **contul financiar** s-a soldat cu intrări nete de capital în valoare de -1 837,5 milioane USD, ca urmare a majorării pasivelor, în sumă de 1 068,2 milioane USD, și a scăderii activelor financiare externe, cu 769,2 milioane USD (Graficul 2.45).

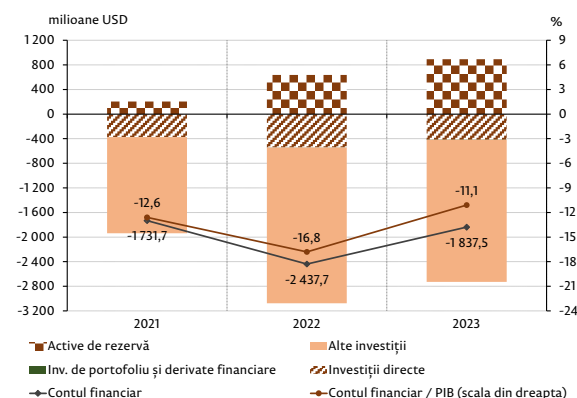
Pasivele externe s-au majorat pe seama preponderenței intrărilor de mijloace financiare ca rezultat al creșterii angajamentelor externe sub formă de **împrumuturi** – cu 473,2 milioane USD, în mare parte, contractate de către administrația publică (Tabelul A.2).

Administrația publică a contractat în anul 2023 împrumuturi externe noi în valoare de 961,3 milioane USD, principalii creditori fiind: Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare – 315,2 milioane USD, Fondul Monetar Internațional – 217,8 milioane USD, Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare – 113,0 milioane USD, Comisia Europeană – 97,0 milioane USD, Agenția Internațională de Cooperare a Japoniei – 92,2 milioane USD, Asociația Internațională de Dezvoltare – 46,3 milioane USD, Agenția Franceză pentru Dezvoltare – 43,1 milioane USD, Banca Europeană pentru Investiții – 19,1 milioane USD, Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei – 12,5 milioane USD și alți creditori – 5,2 milioane USD. Rambursările efectuate de administrația publică în aceeași perioadă au constituit 494,5 milioane USD. Banca Națională a Moldovei a rambursat 7,88 milioane USD din împrumuturile contractate anterior de la FMI. Băncile licențiate au efectuat rambursări nete în sumă de 21,1 milioane USD, iar celelalte sectoare – trageri nete de 35,4 milioane USD.

Angajamentele externe sub formă de **investiții directe** s-au majorat, pe parcursul anului 2023, cu 417,0 milioane USD, dinamică determinată de reinvestirea profiturilor în sumă de 391,5 milioane USD, de creșterea netă a participațiilor la capital și a acțiunilor în proprietatea nerezidenților cu 40,1 milioane USD, în timp ce instrumentele de natura datoriei au scăzut cu 14,6 milioane USD (Graficul 2.46).

În anul 2023, diminuarea netă a **activelor externe** care reprezintă intrări nete de mijloace financiare, a fost determinată de micșorarea cu 1 358,3 milioane USD a activelor sub formă de **numerar și depozite, creditelor comerciale și avansurilor** – cu 274,8 milioane USD, a **împrumuturilor** – cu 26,5 milioane USD, **investițiilor de portofoliu** – cu 1,7 milioane USD. Concomitent, **activele de rezervă** s-au majorat cu 891,3 milioane USD și **investițiile directe** – cu 0,7 milioane USD.

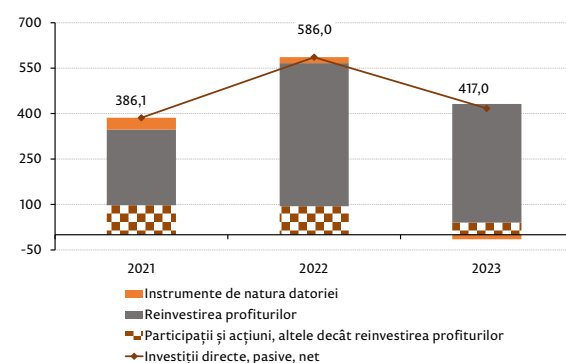
Graficul 2.45: Contul financiar după categorii funcționale

Sursa: BNM

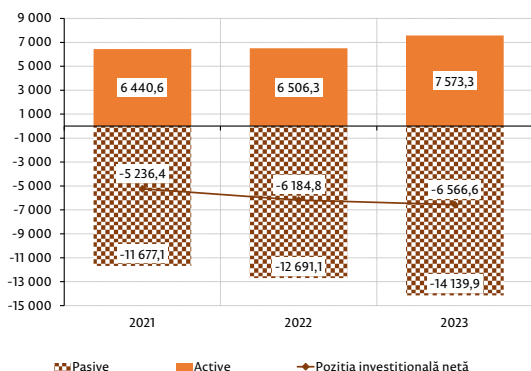
Nota: (+) ieșiri nete, (-) intrări nete de capital.

Graficul 2.46: Investiții directe: acumularea netă de pasive, dezagregate pe instrumente (milioane USD)

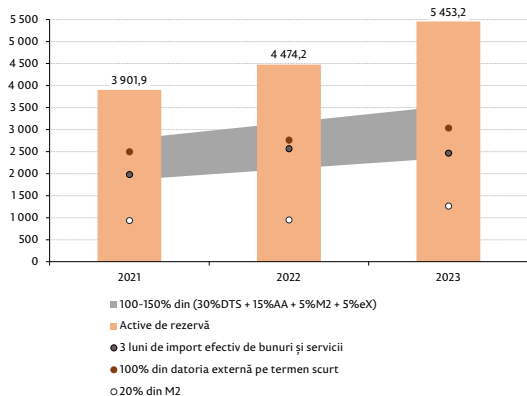
Sursa: BNM

Graficul 2.47: Poziția investițională internațională în dinamică, la sfârșit de perioadă (milioane USD)

Sursa: BNM

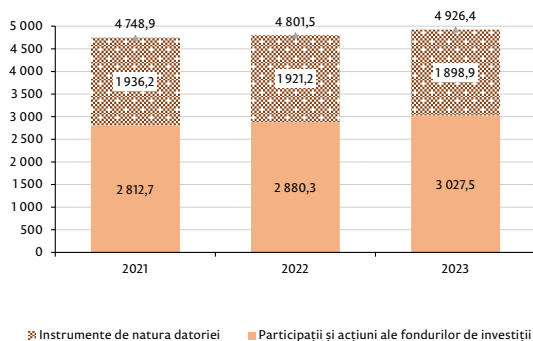
Graficul 2.48: Indicatorii suficienței activelor oficiale de rezervă ale Republicii Moldova (milioane USD)

Sursa: BNM

Notă: DTS – datoria pe termen scurt (după scadența originală), AA – alte angajamente, M2 – masa monetară, eX – export de bunuri și servicii.

Graficul 2.49: Investițiile directe, pasive, componentele de bază, poziția* la sfârșit de perioadă (milioane USD)

Sursa: BNM

*Poziții calculate conform valorii de bilanț

Poziția investițională internațională a Republicii Moldova la 31 decembrie 2023

Poziția investițională internațională (PII) a Republicii Moldova, la 31.12.2023, a constituit -6 566,6 milioane USD (sau -39,7 la sută raportat la PIB), soldul net debitor aprofundându-se față de sfârșitul anului 2022 cu 6,2 la sută (Tabelul A.3, Graficul 2.47).

Poziția *activelor financiare externe* a însumat 7 573,3 milioane USD, în creștere cu 16,4 la sută de la începutul anului, iar a pasivelor – 14 139,9 milioane USD, majorându-se cu 11,4 la sută.

Modificarea poziției activelor la 31.12.2023 s-a datorat altor schimbări (+1 707,5 milioane USD), fluctuației ratelor de schimb ale valurilor originale față de dolarul SUA (115,6 milioane USD), modificarea prețurilor instrumentelor financiare (13,2 milioane USD) și fluxului negativ înregistrat în balanța de plăți (-769,2 milioane USD).

Din punctul de vedere al structurii PII pe categorii funcționale, majorarea poziției activelor financiare externe, la 31.12.2023, a fost influențată de creșterea poziției activelor de rezervă cu 21,9 la sută, a celor sub formă de numerar și depozite – cu 68,8 la sută, precum și a investițiilor directe – cu 2,7 la sută. În același timp, activele sub formă de credite comerciale și avansuri s-au diminuat cu 31,5 la sută, împrumuturi – cu 12,5 la sută, investiții de portofoliu – cu 11,2 la sută.

Poziția activelor oficiale de rezervă a constituit 5 453,2 milioane USD la 31.12.2023, ceea ce corespunde tuturor criteriilor de suficiență: acoperirea a cel puțin 3 luni de import de bunuri și servicii (au acoperit 6,6 luni de import efectiv); acoperirea integrală prin rezerve a datoriei externe pe termen scurt (au acoperit 179,6 la sută); acoperirea a 20,0 la sută din masa monetară M2 (au acoperit 86,3 la sută); acoperirea a 100-150 la sută din suma: 30 la sută din datoria externă pe termen scurt +15,0 la sută din alte angajamente externe +5,0 la sută din M2 +5,0 la sută din exporturi de bunuri și servicii (au acoperit 230,9 la sută) (Graficul 2.48).

Poziția pasivelor financiare a fost determinată de fluxul pozitiv înregistrat în balanța de plăți (1 068,2 milioane USD) și fluctuația ratelor de schimb ale valurilor originale față de dolarul SUA (474,8 milioane USD). Totodată, modificarea prețurilor instrumentelor financiare (-50,3 milioane USD) și alte schimbări (-43,9 milioane USD) au influențat poziția pasivelor financiare în sensul scăderii.

Angajamentele sub formă de *alte investiții* au crescut cu 11,2 la sută, iar cele sub formă de *investiții directe* (Graficul 2.49) cu 11,9 la sută.

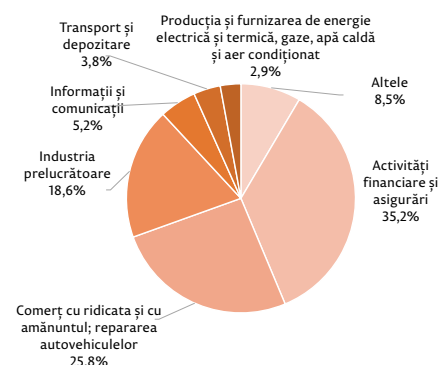
Alte investiții au constat în proporție de 63,8 la sută din împrumuturi, 28,7 la sută – credite comerciale și avansuri, 4,4 la sută – drepturi speciale de tragere, 2,5 la sută – numerar și depozite și 0,6 la sută – alte pasive.

Totodată, angajamentele sub formă de investiții directe s-au majorat cu 11,9 la sută comparativ cu 31.12.2022, acestea deținând o pondere de 39,1 la sută în pasivele externe ale țării. Investițiile directe au constat în proporție de 66,0 la sută din capital propriu (+18,8 la sută comparativ cu 31.12.2022), 34,0 la sută – instrumente de natura datoriei (+0,5 la sută).

În distribuția geografică a investițiilor directe sub formă de participatii și acțiuni acumulate, cele din țările UE s-au majorat cu 19,7 la sută, deținând ponderea majoră de 86,3 la sută, iar cele din alte țări au crescut cu 10,0 la sută, deținând 13,0 la sută. În același timp, investițiile directe sub formă de participatii și acțiuni provenite din CSI au crescut de 2,8 ori, până la 24,2 milioane USD, față de 8,8 milioane USD la 31.12.2022.

Principalele activități economice care au atras investiții străine directe sub formă de capital propriu sunt: activitățile financiare și de asigurări (35,2 la sută), comerțul cu ridicata și cu amănuntul (25,8 la sută) și industria prelucrătoare (18,6 la sută) (Graficul 2.50).

Graficul 2.50: Investițiile directe, capital propriu acumulat la 31.12.2023, pe activități economice (conform CAEM 2), %

Sursa: BNM

2.5 Datoria de stat și datoria externă a Republicii Moldova

Datoria de stat

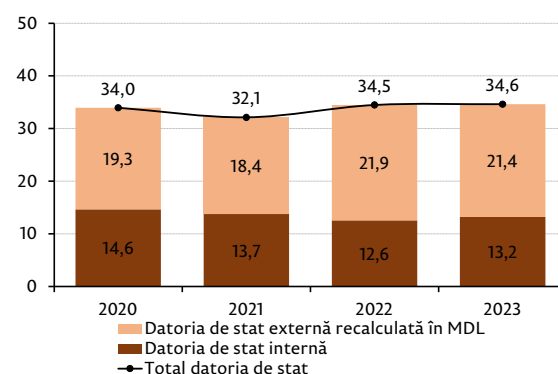
La sfârșitul anului 2023, datoria de stat a Republicii Moldova a constituit 104 003,1 milioane lei, reprezentând 34,6 la sută din PIB. Datoria de stat a crescut, la finele anului 2023, cu 9 343,1 milioane lei sau cu 9,9 la sută, din contul majorării datoriei de stat interne (cu o contribuție pozitivă de 5,5 puncte procentuale) și a datoriei de stat externe recalculată în moneda națională (cu o contribuție pozitivă de 4,4 puncte procentuale). Ca pondere în PIB, datoria de stat internă a constituit 13,2 la sută, iar datoria externă 21,4 la sută (Graficul 2.51).

La 31 decembrie 2023, datoria de stat a fost formată din datoria de stat externă în proporție de 61,9 la sută și datoria de stat internă în proporție de 38,1 la sută.

Soldul datoriei de stat externe, exprimat în valută, la situația din 31 decembrie 2023, s-a majorat cu 17,7 la sută față de 31 decembrie 2022 și a constituit 3 696,2 milioane dolari SUA. Datoria de stat externă, ca valoare exprimată în lei, a totalizat la sfârșitul anului de raportare 64 337,0 milioane lei, în creștere față de finele anului 2022 cu 6,9 la sută.

Datoria de stat internă, la sfârșitul anului 2023, a înregistrat valoarea de 39 666,1 milioane lei, superioară celei de la sfârșitul anului 2022 cu 15,0 la sută. Majorarea datoriei de stat interne

Graficul 2.51: Datoria de stat ca pondere în PIB (%), sfârșit de an)

Sursa: Ministerul Finanțelor, BNS, calcule BNM

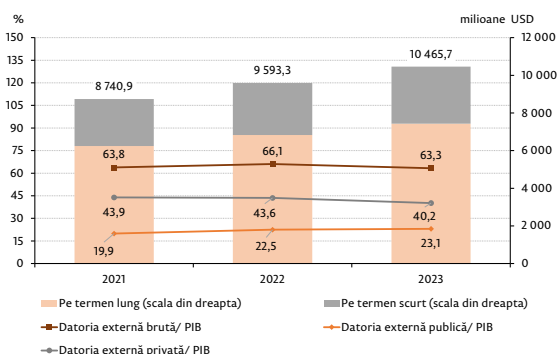
a fost determinată de emisiunile suplimentare de VMS pe piața primară cu 27,7 la sută. Totodată, în 2023, au fost răscumpărate VMS emise în 2016 pentru executarea obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat, în sumă de 310,0 milioane lei. Astfel, la finele anului 2023, datoria internă a fost formată din VMS emise pe piața primară (65,0 la sută), VMS emise pentru executarea garanțiilor de stat (29,6 la sută) și VMS convertite (5,4 la sută).

În anul 2023, pentru serviciul datoriei de stat de la bugetul public național au fost utilizate mijloace bănești în sumă de 5 301,5 milioane lei (de 2 ori mai mult comparativ cu anul 2022). Serviciul datoriei de stat externe a constituit 1 434,0 milioane lei (de 2,6 ori mai mult comparativ cu anul 2022), iar serviciul datoriei de stat interne 3 867,5 milioane lei (cu 85,5 la sută mai mult comparativ cu anul 2022).

Datoria externă a Republicii Moldova

Datoria externă brută a Republicii Moldova a crescut cu 9,1 la sută, totalizând la sfârșitul anului 10 465,7 milioane USD, ceea ce constituie 63,3 la sută raportat la PIB (-2,8 puncte procentuale față de 31.12.2022) (Graficul 2.52, tabelul A.4).

Graficul 2.52: Datoria externă brută în dinamică

Sursa: BNM

Din punctul de vedere al structurii pe scadențe (scadența originală), majorarea datoriei externe, pe parcursul anului 2023, a fost determinată de sporirea datoriei pe *termen lung* cu 8,8 la sută, comparativ cu situația din 31.12.2022, până la nivelul de 7 429,7 milioane USD. Datoria externă pe *termen scurt* s-a majorat cu 9,9 la sută și a constituit 3 036,0 milioane USD la 31.12.2023.

Datoria externă pe *termen scurt* a cuprins: credite comerciale și avansuri (constituite din avansuri primite pentru exporturi și facturi neachitate pentru importuri) – 87,4 la sută, depozite (la termen și la vedere) ale nerezidenților în băncile licențiate din Republica Moldova – 7,0 la sută, alte angajamente aferente datoriei – 1,7 la sută, împrumuturi intragrup – 1,1 la sută, alte împrumuturi pe *termen scurt* – 2,8 la sută. Datoria externă pe *termen lung* a cuprins: împrumuturi intragrup – 13,8 la sută, alte angajamente aferente datoriei – 7,4 la sută, alocări DST – 5,1 la sută, credite comerciale și avansuri – 1,1 la sută, alte împrumuturi pe termen lung – 72,6 la sută.

Datoria externă publică a reprezentat 36,5 la sută din totalul datoriei externe, însumând 3 820,5 milioane USD³⁰ (+17,1 la sută de la începutul anului). *Datoria externă privată* s-a cifrat la 6 645,1 milioane USD, crescând cu 5,0 la sută față de 31.12.2022.

³⁰Inclusiv tranșele la creditele ECF și EFF primite în decembrie 2021 de la FMI (reflectate conform Îndrumarului metodologic al FMI Statistica DE, 2014 <https://www.imf.org/external/np/sta/ed/ed.htm> para 2.26); datele publicate de MF privind soldul datoriei de stat la situația din 31.12.2021 nu includ aceste sume, ele fiind reflectate cu data de 28.01.2022 (data intrării în vigoare a Legii nr. 7/2022 și Legii nr. 8/2022, care aproba atragerea de către Guvernul Republicii Moldova a împrumutului de stat extern din partea Fondului Monetar Internațional).

Din punctul de vedere al sectoarelor instituționale, la 31.12.2023, cea mai mare pondere din datoria externă totală le-a revenit *societăților nefinanciare* – 37,1 la sută (-0,3 puncte procentuale față de 31.12.2022). Acestea au fost urmate de *administrația publică* cu o pondere de 35,8 la sută (+2,7 puncte procentuale), *creditarea intragrup* în cadrul investițiilor directe (care nu are distribuire sectorială), inclusiv datoriile pentru importul de gaze naturale – 18,0 la sută (-1,5 puncte procentuale), *societățile care acceptă depozite, exclusiv banca centrală* cu o pondere de 4,9 la sută (-0,4 puncte procentuale), *alte societăți financiare* – 3,0 la sută (-0,4 puncte procentuale), *BNM* – 0,5 la sută (-0,2 puncte procentuale), *gospodăriile populației* – 0,7 la sută, având aceeași pondere ca la sfârșitul anului 2021 (Graficul 2.53).

Conform situației din 31.12.2023, principalul creditor al statului este FMI cu 30,8 la sută (1 178,1 milioane USD³⁰), urmat de Grupul Băncii Mondiale cu o pondere de 28,0 la sută din totalul datoriei publice sau 1 069,1 milioane USD și BEI cu 11,8 la sută (449,9 milioane USD).

În structura pe valute a împrumuturilor externe din cadrul *datoriei publice* au predominat cele contractate în euro – 53,2 la sută, iar angajamentele în DST au avut o pondere de 41,5 la sută.

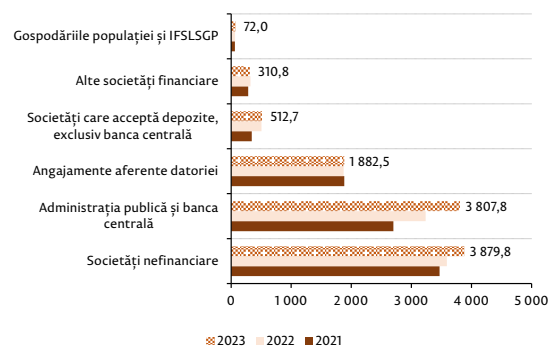
Împrumuturile externe din cadrul *datoriei private* au fost contractate, preponderent, în euro – 55,2 la sută și în dolari SUA – 40,4 la sută.

Structura principalilor creditori ai sectorului privat este prezentată în graficul 2.54. Conform situației din 31.12.2023, la organizații internaționale (9,4 la sută din total) s-a evidențiat BERD, cu 62,5 la sută, urmat de BEI cu 26,5 la sută, însă ponderea majoră, de 86,1 la sută, le-a revenit altor creditori, atât bănci, cât și societăți nefinanciare.

Indicatorii principali ai datoriei externe sunt prezentați în tabelul A.5.

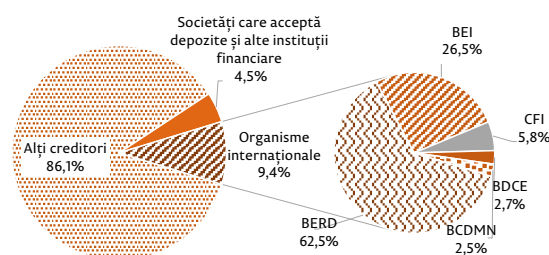
Scadența medie implicită a datoriei externe pe termen lung sub formă de împrumuturi este în scădere față de finele anului 2022, însă în creștere față de perioadele anterioare ale anului 2023. Acest indicator este corelat cu evoluția ratei reînnoirii finanțării care în primele 9 luni ale anului 2023 s-a redus, însă în trimestrul IV 2023 aceasta a sporit, ca urmare a continuării procesului de atragere a finanțării externe și în anul 2023.

Graficul 2.53: Structura datoriei externe – prezentare sectorială (milioane USD)

Sursa: BNM
*IFSLSGP – instituții fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației

Graficul 2.54: Structura pe creditori a datoriei private (%)

Sursa: BNM
Notă: BDCE – Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei, BCDMN – Banca pentru Comerț și Dezvoltare a Mării Negre, CFI – Corporația Financiară Internațională

Relațiile Băncii Naționale cu Guvernul Republicii Moldova

Datoria Guvernului față de Banca Națională

La situația din 31 decembrie 2023, datoria statului față de Banca Națională sub formă de valori mobiliare de stat în portofoliul BNM a însumat 13 814,6 milioane lei și era constituită din:

- obligațiuni de stat emise și transmise Băncii Naționale la 4 octombrie 2016 în vederea executării obligațiilor Ministerului Finanțelor derivate din garanțiile de stat nr. 807 din 17 noiembrie 2014 și nr. 101 din 1 aprilie 2015 – 11 751,2 milioane lei. Rata dobânzii (cuponului) aferentă acestora a constituit 1,40 la sută pentru scadențele de 8-9 ani și 5,30 la sută pentru scadențele de 10-25 ani;
- valori mobiliare de stat obținute în portofoliul BNM în urma convertirii împrumuturilor contractate anterior de Ministerul Finanțelor de la BNM – 2 063,4 milioane lei. Pe parcursul anului 2023, VMS obținute în portofoliul propriu al BNM ca rezultat al reemisiunilor efectuate au avut scadența de până la doi ani (BT și OS), rata medie a dobânzii fiind de 11,16 la sută

În 2023 au fost răscumpărate VMS emise pentru executarea obligațiunilor de plată derivate din garanțiile de stat, în sumă de 310,0 milioane lei.

Depozitele statului plasate la Banca Națională a Moldovei

Pe parcursul anului 2023, Ministerul Finanțelor a plasat la Banca Națională depozite la termen în scopul gestionării resurselor contului unic trezorerial în volum total de 197,8 milioane lei cu scadența cuprinsă între 3 luni și 2 ani. Rata dobânzii a variat de la maxima de 15,98 la sută anual până la minima de 6,95 la sută anual.

La 31 decembrie 2023, soldul depozitelor la termen ale Ministerului Finanțelor plasate la Banca Națională a însumat 100,6 milioane lei. Rata medie ponderată a dobânzii a constituit 9,01 la sută, iar termenul mediu 517 zile.

Capitolul 3

Politica monetară

3.1 Obiectivul politicii monetare

În conformitate cu prevederile Legii nr. 548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei, BNM este banca centrală a Republicii Moldova, fiind persoană juridică publică autonomă care stabilește și promovează politica monetară și valutară în stat. Pe parcursul anului 2023, BNM a activat în concordanță cu prevederile Strategiei politicii monetare pe termen mediu, aprobate de Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei la 27 decembrie 2012.

Realizarea obiectivului fundamental s-a efectuat prin prisma cadrului de politică monetară asociat regimului de țintire directă a inflației.

Conform strategiei, pentru asigurarea și menținerea stabilității prețurilor, BNM a stabilit ținta inflației anuale, măsurată prin indicii de prețuri de consum, publicat lunar de către Biroul Național de Statistică, la nivelul de 5,0 la sută cu o posibilă deviere de $\pm 1,5$ puncte procentuale.

Banca Națională a Moldovei a promovat pe parcursul anului 2023 o politică monetară stimulative, având drept scop susținerea echilibrării economiei naționale prin crearea condițiilor monetare pentru înviorarea creditării în contextul diminuării costurilor aferente, încurajarea consumului, contribuind astfel la impulsivitatea cererii agregate.

Totodată, măsurile de politică monetară au fost orientate spre crearea condițiilor monetare necesare pentru a readuce inflația în intervalul de variație de $\pm 1,5$ puncte procentuale de la ținta inflației de 5,0 la sută și menținerea ei în acest interval pe termen mediu.

3.2 Deciziile de politică monetară

Pe parcursul anului 2023 au avut loc opt ședințe ale Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei cu privire la promovarea politicii monetare, toate ședințele au avut loc conform calendarului aprobat. La ședințele Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei cu privire la promovarea politicii monetare, pe parcursul anului 2023, au fost luate cinci decizii de diminuare, trei decizii de menținere și nicio decizie de majorare a ratei de bază aplicate la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt și a ratelor la facilitățile permanente de depozit și credit overnight.

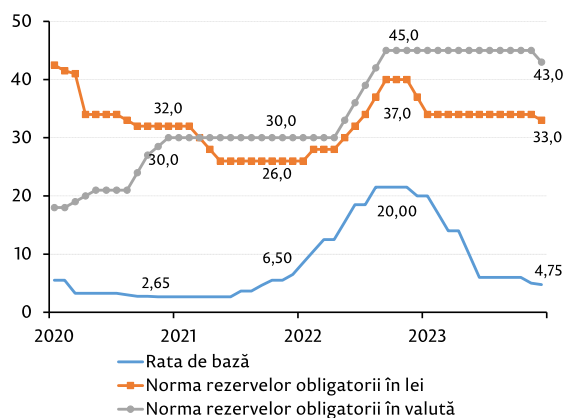
Totodată, Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei a adoptat decizii referitor la norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă, șapte decizii de menținere și o decizie de diminuare. Respectiv, cu privire la norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în valută liber convertibilă au fost luate șapte decizii de menținere și o decizie de diminuare.

În anul de referință s-au amplificat riscurile și incertitudinile la nivel global, regional și național generate de conflictele armate geopolitice din Ucraina, Palestina și Yemen. Riscurile asociate prețurilor la resursele energetice, costurilor de producere și transportare, cotațiilor pe piețele internaționale aferente materiilor prime și produselor alimentare, persistente pe parcursul anului, alături de perturbările în lanțurile de aprovizionare, producere și transportare, au temperat recuperarea economiei mondiale pe fondul cererii externe slabe și consumului scăzut.

Inflația înaltă și persistentă la nivel mondial a determinat băncile centrale să majoreze ratele dobânzilor de politică monetară sau să le mențină la niveluri sporite. Băncile centrale au declarat apropierea sfârșitului perioadei de înăsprire a politicii monetare odată cu revizuirea în sens descendent a prognozelor inflației pentru perioadele următoare în limitele inflației țintite.

În aceste condiții pentru atenuarea factorilor dezinflaționisti de natură externă menționați, precum și a factorilor interni cum ar fi cererea agregată internă negativă, determinată de un impuls fiscal negativ, politica monetară promovată de BNM a creat condiții monetare de natură să echilibreze economia națională prin încurajarea consumului și investițiilor. Totodată, deciziile de politică monetară au fost orientate spre încetinirea ritmurilor de descreștere rapidă a ratei anuale a inflației până la readucerea ei în intervalul de variație a țintei cu menținerea ulterioară acesteia în cadrul intervalului de variație al țintei de 5,0 la sută pe termen mediu.

Graficul 3.1: Evoluția instrumentelor politicii monetare

Sursa: BNM

Astfel, pe parcursul anului 2023, Banca Națională a Moldovei a întreprins măsuri de relaxare a politicii monetare și, în aceste condiții, Comitetul executiv al BNM a decis să diminueze gradual rata dobânzii de politică monetară de la 20,00 la sută în decembrie 2022 până la 4,75 la sută anual în decembrie 2023 (Graficul 3.1). Prin diminuarea ratei de bază s-a urmărit asigurarea continuității măsurilor stimulative în contextul ciclului de relaxare a politicii monetare început la sfârșitul anului 2022 pe fondul unor premise întemeiate asociate conturării unui cadru macroeconomic dezinflaționist. Totodată, norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în lei moldovenești a fost diminuată la sfârșitul anului 2023 de la 34,0 la sută până la nivelul de 33,0 la sută. Această decizie a condus la vărsarea suplimentară de lichidități pe piața monetară, contribuind la creșterea resurselor de creditare pentru sectorul real și public.

BNM a urmărit și și-a atins, spre sfârșitul anului 2023, scopul să ancoreze anticipările inflaționiste și să readucă inflația în intervalul de variație de $\pm 1,5$ puncte procentuale de la ținta inflației de 5,0 la sută pe termen mediu.

3.3 Realizarea politicii monetare

În anul 2023, BNM a continuat să utilizeze activ componentele cadrului operațional al politicii monetare în scopul adecvării condițiilor monetare din perspectiva readucerii durabile a ratei anuale a inflației în linie cu ținta staționară de 5,00 la sută $\pm 1,50$ puncte procentuale.

În acest context, BNM a asociat diminuările consistente ale ratei dobânzii de politică monetară cu diminuarea în mod corespunzător a ratelor dobânzilor la facilitățile permanente. Complementar, și în corelație cu evoluția curentă și de perspectivă a poziției structurale a lichidității băncilor, precum și cu evoluțiile de pe principalele segmente ale pieței financiare, BNM a diminuat nesemnificativ normele rezervelor obligatorii atât pentru pasivele în lei, cât și pentru pasivele în valută.

Operațiunile de piață monetară

În contextul amplului excedent de lichiditate de pe piața monetară, alimentat și de intervențiile consistente ale BNM pe piața valutară în prima jumătate a anului, în volum de 277,4 milioane USD (circa 5 164,6 milioane lei), soldul zilnic al CBN a continuat trendul alert ascendent inițiat la finele anului anterior, atingând maxima de 17 553,7 milioane lei la mijlocul anului 2023.

Soldul zilnic al CBN și-a stopat ascensiunea în următoarea perioadă, conturând o tendință descendentă, o parte din lichidități migrând spre piața valorilor mobiliare de stat, luând în considerare politica de relaxare a condițiilor monetare promovată de BNM și necesarul crescând de finanțare a deficitului bugetar din contul emiterii VMS (Ministerul Finanțelor a efectuat cele mai mari emisiuni în această perioadă). În luna decembrie, stocul zilnic al CBN a înregistrat iarăși o creștere mai accentuată, totalizând 11 169,9 milioane lei la finele anului 2023 (Graficul 3.2).

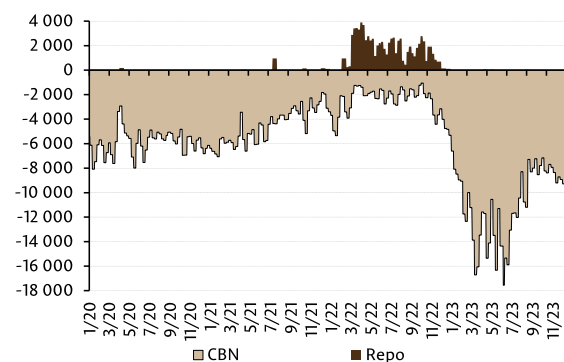
Emiterea certificatelor BNM

BNM a derulat licitațiile de plasare a CBN cu frecvență săptămânală, scadența de 14 zile. În anul 2023, parametrii cantitativi (volumul lichidităților drenate prin intermediul certificatelor emise și media anuală a stocului plasamentelor CBN) s-au majorat de peste 4 ori comparativ cu anul anterior. Soldul mediu anual al certificatelor BNM a constituit 10 923,6 milioane lei.

Operațiuni repo

Operațiunile repo s-au derulat săptămânal prin procedura licitațiilor fără plafon, pe termen de 14 zile și la rata fixă (rata de bază a BNM plus o marjă de 0,25 puncte procentuale). Reinstalarea și menținerea până la finele anului a unui excedent net de lichiditate considerabil pe piața monetară s-a materializat în apelarea sporadică și nesemnificativă a băncilor la operațiunile de livrare a lichidităților. Astfel, volumul de lichiditate livrat (125,0 milioane lei) a fost net inferior celui din anul anterior (41 370,0 milioane lei).

Graficul 3.2: Evoluția soldului zilnic al operațiunilor de piață monetară (milioane lei)

Sursa: BNM

Facilitățile permanente

Coridorul ratelor de dobândă aferente facilităților permanente utilizat de BNM a semnalat în continuare orientarea generală a politicii monetare, asigurând, alături de operațiunile de piață monetară, un nivel adecvat al lichidității pe termen scurt în sistemul bancar.

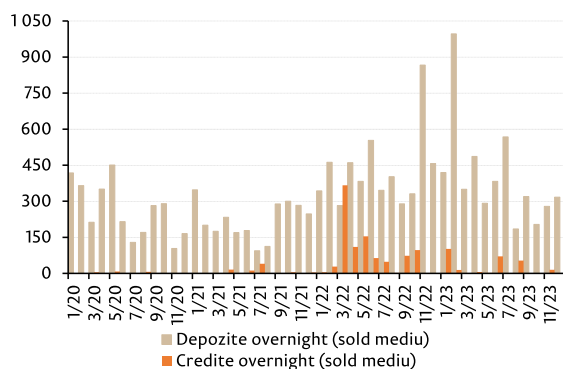
Pe parcursul anului 2023, Banca Națională a continuat măsurile de relaxare monetară, inclusiv prin diminuarea ratelor de politică monetară.

Ratele dobânzilor la facilitățile permanente au continuat trendul descendent început la finele anului 2022, în prima jumătate a anului 2023 fiind operate patru scăderi importante ale ratelor (a câte 3,0 și 4,0 puncte procentuale), cu menținerea coridorului simetric în jurul ratei de bază la $\pm 2,0$ puncte procentuale. În partea a doua a anului ratele de politică monetară au fost menținute la același nivel până spre sfârșitul anului, ca abia în luna noiembrie să fie operată încă o scădere de 1,25 puncte procentuale.

Astfel, la situația din 31 decembrie 2023, ratele au coborât până la nivelul de 6,75 la sută, și, respectiv, 2,75 la sută pentru creditele overnight și depozitele overnight.

Pe parcursul anului 2023, băncile au apelat la ambele facilități permanente oferite de BNM.

Graficul 3.3: Evoluția soldului mediu lunar al depozitelor/ creditelor overnight în anii 2020-2023 (milioane lei)

Sursa: BNM

În anul de referință, băncile au recurs mai puțin la **facilitatea de depozit overnight** oferită de BNM, utilizând în mod obișnuit facilitatea de depozit overnight spre finele perioadelor de aplicare a rezervelor obligatorii, pe măsură ce își îndeplineau obligația de menținere a acestora.

Volumul total al depozitelor overnight a însumat 96 914,9 milioane lei (2022: 110 901,5 milioane lei), stocul mediu zilnic situându-se la 395,4 milioane lei, în scădere față de nivelul de 429,9 milioane lei din anul precedent.

Soldul mediu lunar al plasamentelor overnight ale băncilor a înregistrat valori neuniforme pe parcursul anului, maxima (996,6 milioane lei) fiind atinsă în luna februarie (băncile anticipând scăderi importante ale ratelor de dobândă au plasat în depozite overnight chiar de la începutul perioadei de rezervare), iar minima în luna august (184,7 milioane lei), (Graficul 3.3).

Referitor la **facilitatea de credit overnight**, în anul 2023, băncile au împrumutat mai puțin de la BNM prin intermediul creditelor overnight, pe fundalul excesului sporit de lichiditate înregistrat în piață pe parcursul anului. Suma totală a creditelor overnight acordate de BNM în anul 2023 s-a cifrat la 6 507,0 milioane lei, în scădere de circa 2,2 ori comparativ cu anul precedent (14 074,0 milioane lei). Maxima lunară a creditelor overnight acordate în 2023 a fost înregistrată în ianuarie, cu un sold de 101,9 milioane lei.

Rezervele obligatorii

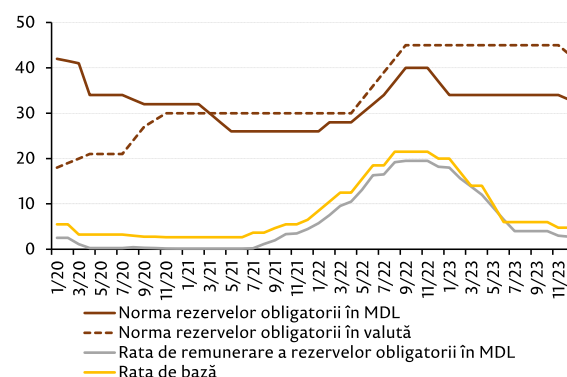
Pe parcursul anului 2023, pe fondul creșterii presiunilor dezinflaționiste, BNM a diminuat norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în lei moldovenești (MDL) și în valută neconvertibilă (VNC) cu 4,0 puncte procentuale și norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în valute liber convertibile (VLC) cu 2,0 puncte procentuale (Graficul 3.4). Astfel, BNM a continuat politica de recalibrare a acestora, majorând decalajul între ambele norme până la 10,0 puncte procentuale, cu scopul sporirii eficienței transmiterii impulsurilor monetare în sectorul real. La situația din 31 decembrie 2023, norma rezervelor obligatorii în MDL s-a cifrat la 33,0 la sută, iar cea în VLC – la 43,0 la sută, comparativ cu 37,0 la sută și 45,0 la sută, respectiv, la situația din 31 decembrie 2022.

În acest context, rezervele obligatorii în MDL menținute de bănci în perioada 16 decembrie 2023 – 15 ianuarie 2024 s-au cifrat la 22 840,9 milioane lei, în creștere cu 13,4 la sută comparativ cu rezervele menținute de bănci în perioada 16 decembrie 2022 – 15 ianuarie 2023, mijloacele atrase în MDL și VNC înregistrând o creștere de 27,1 la sută (Graficul 3.5).

La situația din 31 decembrie 2023, rezervele obligatorii în VLC menținute de bănci au însumat 243,8 milioane dolari SUA și 638,7 milioane euro. Comparativ cu 31 decembrie 2022, rezervele obligatorii în dolari SUA au scăzut cu 4,1 la sută, iar cele în euro au crescut cu 5,4 la sută. Mijloacele atrase supuse rezervării în dolari SUA au crescut cu 0,4 la sută, iar cele în euro cu 10,3 la sută.

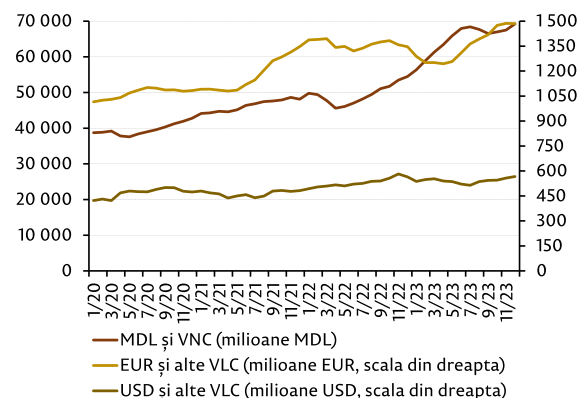
Potrivit art.17 din Legea nr. 548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei, rezervele obligatorii pot fi remunerate, iar în concordanță cu cadrul normativ aferent, în cazul în care rezervele obligatorii sunt remunerate, se plătesc dobânzi pentru partea ce depășește 5,0 la sută din pasivele în baza cărora rezervele obligatorii se constituie. Pe parcursul anului 2023, în concordanță cu deciziile de politică monetară, rata dobânzii la facilitatea de depozit overnight a BNM, de la care se remunerează rezervele obligatorii în MDL, s-a diminuat succesiv până la 2,75 la sută la sfârșitul lunii decembrie. În aceste condiții, rata de remunerare a rezervelor obligatorii în MDL a scăzut de la 18,19 la sută în decembrie 2022 până la 2,75 la sută în decembrie 2023. Rata de remunerare a rezervelor obligatorii în VLC s-a menținut la nivelul de 0,01 la sută până la emiterea Hotărârii Comitetului executiv nr. 221 din 7 noiembrie 2023, când au fost modificate ratele de remunerare a rezervelor obligatorii în USD și EUR de la rata fixă de 0,01 la sută la rate variabile distincte calculate pornind de la ratele SOFR și €STR³¹, diminuate cu câte 2,0 puncte procentuale. Noile rate de remunerare a rezervelor obligatorii în VLC au intrat în vigoare începând cu plata dobânzii pentru luna noiembrie, la finele anului 2023 constituind 3,34 la sută pentru rezervele obligatorii în dolari SUA și 1,90 la sută pentru cele în euro. Diminuarea ratei de remunerare a rezervelor obligatorii în MDL a contribuit la scăderea cheltuielilor BNM privind dobânzile la rezervele obligatorii cu 627,25 milioane lei (sau 29,4 la sută) comparativ cu anul 2022, însumând 1 508,6 milioane lei (Graficul 3.4).

Graficul 3.4: Evoluția normei rezervelor obligatorii în MDL și în valută în anii 2020-2023 (%)

Sursa: BNM

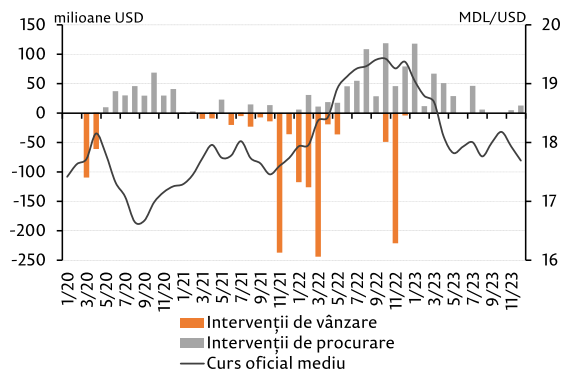
Graficul 3.5: Evoluția mijloacelor atrase supuse rezervării în anii 2020-2023 (medii pe perioade de observare)

Sursa: BNM

³¹Euro short-term rate

Graficul 3.6: Evoluția cursului oficial de schimb MDL/USD și a volumului intervențiilor BNM în anii 2020-2023

Sursa: BNM

Intervențiile pe piața valutară internă

În anul 2023, Banca Națională a Moldovei a intervenit pe piața valutară internă în calitate de cumpărător de valută, pentru a evita fluctuațiile excesive ale cursului leului în contextul surplusului însemnat de valută înregistrat în diferite perioade ale anului.

Pe parcursul perioadei analizate, volumul tranzacțiilor nete ale Băncii Naționale a Moldovei efectuate pe piața valutară interbancară contra lei moldovenești la data valutei a constituit 359,18 milioane dolari SUA, inclusiv conversii valutare cu instituțiile Băncii Mondiale în valoare netă de 11,47 milioane dolari SUA (Graficul 3.6).

Totodată, în perioada de gestiune, BNM a efectuat operațiuni de tip swap de vânzare în valoare de 118,63 milioane dolari SUA (echivalentul a 110,0 milioane EUR).

3.4 Condițiile monetare și valutare

Dinamica indicatorilor monetari

Evoluția indicatorilor monetari pe parcursul anului 2023 a fost marcată de particularitățile mecanismului de transmisie și de efectele deciziilor de politică monetară asupra economiei autohtone și sectorului financiar-bancar. Ratele înalte la depozitele bancare în prima jumătate a anului 2023 au contribuit la menținerea ritmurilor anuale de creștere a tuturor agregatelor monetare. Astfel, ritmul anual de creștere a masei monetare în sens larg la sfârșitul anului 2023 s-a accelerat considerabil în comparație cu anul precedent, constituind 18,3 la sută în termeni anuali. Aceasta indică o expansiune a ofertei de bani în economie. Creșterea volumului de depozite la termen și la vedere au determinat modificări semnificative și în structura masei monetare, contribuția principală fiind din partea soldului depozitelor în moneda națională.

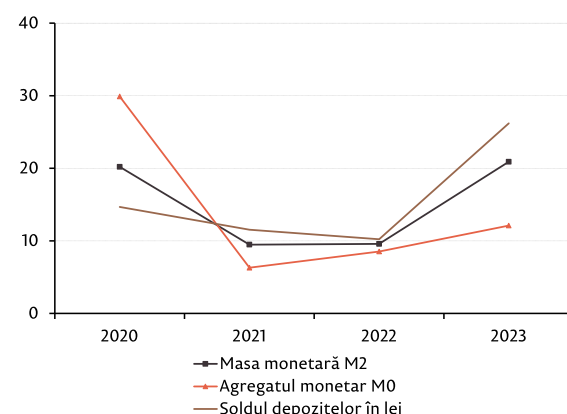
Masa monetară

Pe parcursul anului 2023, Banca Națională a Moldovei a reacționat la diminuarea presiunilor inflaționiste prin adoptarea unei politici monetare mai relaxate, care a condus la o reducere semnificativă a ratei de bază. Prin relaxarea condițiilor monetare, BNM tinde să încurajeze consumul prin facilitatea împrumuturilor și a investițiilor. Deși a redus rata de bază pentru a stimula creșterea economică, a menținut constant nivelul ratelor rezervelor obligatorii, modificările în structura masei monetare au fost influențate de diferiți factori, precum schimbările în comportamentul populației în ceea ce privește economisirea și investițiile, evoluția cursului valutar și modificările în politica monetară și politica ratelor de dobândă implementate de către banca centrală.

Ca rezultat, masa monetară (M2) a crescut cu 20,9 la sută în anul 2023, fiind cu 11,3 puncte procentuale peste nivelul creșterii anuale din 2022 (Graficul 3.7). Analiza mai detaliată a agregatului monetar M2 reflectă amplificarea ritmului de creștere până în luna mai 2023, după care, până la sfârșitul anului 2023 ritmul de creștere s-a temperat, menținându-se pe un trend pozitiv de creștere, fiind influențat, în mare parte, de evoluția depozitelor în moneda națională. Atât depozitele în lei, cât și banii în circulație au înregistrat pe parcursul anului de raportare evoluții pozitive. Astfel, la sfârșitul anului 2023, depozitele în moneda națională și banii în circulație au crescut față de anul 2022 cu 26,2 la sută și cu 12,1 la sută, respectiv.

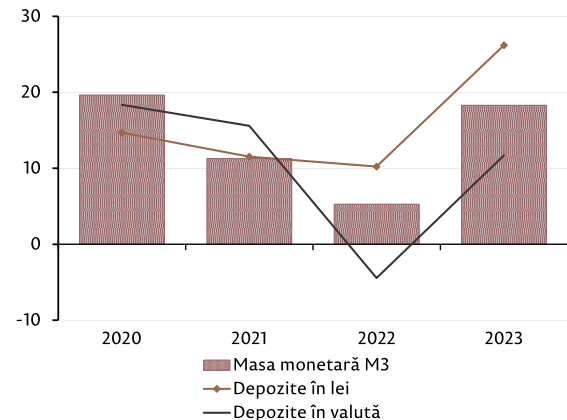
Evoluția depozitelor în lei moldovenești (Graficul 3.8) a fost determinată, în mare parte, de creșterea depozitelor la vedere ale persoanelor juridice. Depozitele la termen în lei moldovenești au avut un impact mai restrâns, creșterea acestora constituind 8,7 la sută anual.

Graficul 3.7: Evoluția componentelor masei monetare M2 (% creștere față de luna similară a anului precedent)

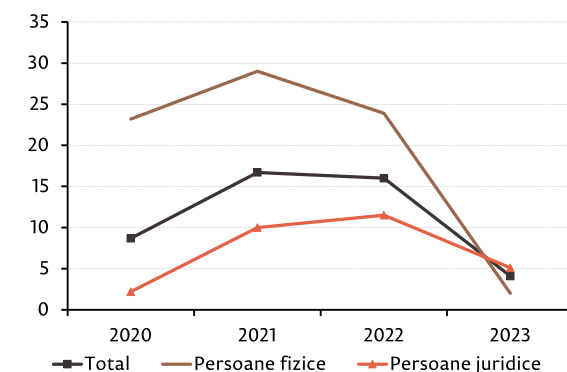
Sursa: BNM

Graficul 3.8: Dinamica principalelor componente ale masei monetare M3 (% creștere față de luna similară a anului precedent)

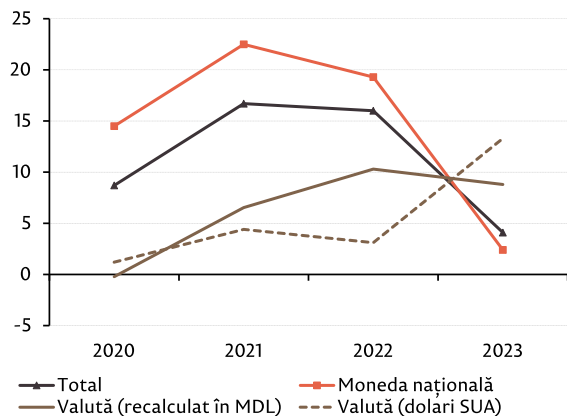
Sursa: BNM

Graficul 3.9: Soldul mediu anual al creditelor acordate în economie (% creștere anuală)

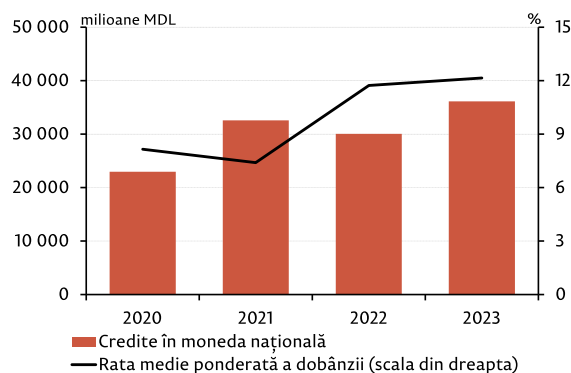
Sursa: BNM

Graficul 3.10: Dinamica componentelor soldului mediu anual al creditelor acordate în economie (% creștere anuală)

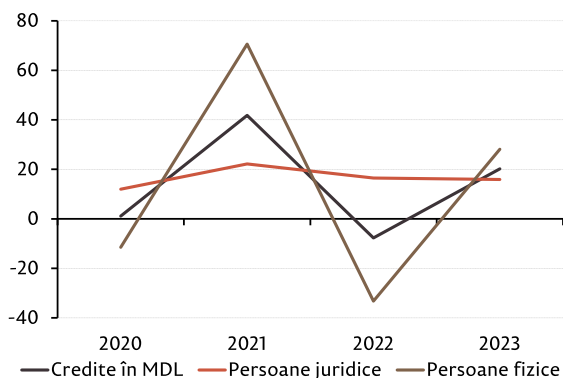
Sursa: BNM

Graficul 3.11: Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la creditelor noi acordate în MDL

Sursa: BNM

Graficul 3.12: Dinamica volumului creditelor noi acordate în MDL (% creștere anuală)

Sursa: BNM

La sfârșitul lunii decembrie 2023, banii în circulație au însumat 38 555,3 milioane lei, fiind în creștere de la începutul anului cu 4 149,3 milioane lei. Ritmul anual de creștere a banilor în circulație pe parcursul anului 2023 a continuat direcția ascendentă, atingând punctul maxim de creștere de 16,1 la sută anual în luna august 2023, ulterior, s-a temperat, fluctuând nesemnificativ la un nivel constant, iar spre finele anului a crescut până la 12,1 la sută anual.

Pe parcursul anului s-a observat o creștere în medie a rulajelor de casă față de anul trecut. Cele mai esențiale contribuții la creșterea numerarului în circulație le-au avut eliberările de mijloace bănești din bancomate și eliberările pentru operațiunile cu valută de la persoanele fizice.

În același timp, masa monetară (M3) a înregistrat o creștere anuală de 18,3 la sută, ritmul de creștere fiind mai mare față de 2022 cu 13,0 puncte procentuale (Graficul 3.8).

La sfârșitul anului 2023, ritmul de creștere a depozitelor în valută a constituit 11,7 la sută, fiind determinat de contribuția depozitelor la termen, precum și a celor la vedere. Depozitele la termen în valută recalculate în lei au înregistrat o creștere de 16,3 la sută anual, iar depozitele la vedere de 8,0 la sută anual.

Ponderea depozitelor în lei moldovenesti în totalul depozitelor a constituit la sfârșitul anului 64,6 la sută, fiind în creștere cu 2,8 puncte procentuale, iar ponderea depozitelor în valută – 35,4 la sută.

În structura depozitelor în lei moldovenesti, ponderea depozitelor la termen în totalul depozitelor în lei la finele lunii decembrie 2023 a constituit 41,9 la sută, fiind în descreștere cu 6,7 puncte procentuale față de finele lunii decembrie 2022. Referitor la structura depozitelor în valută, 46,3 la sută reprezintă depozitele la termen, cu 1,8 puncte procentuale superior nivelului înregistrat la sfârșitul anului 2022.

Piața creditelor

Soldul mediu anual al cererii față de economie pentru 2023 a continuat descreșterea în condițiile diminuării ritmurilor anuale ale ambelor componente sectoriale (Graficul 3.9). Astfel, soldul mediu anual al cererii totale față de economie a înregistrat un ritm anual de creștere, în termeni nominali, de doar 4,1 la sută, față de 16,0 la sută în 2022. Reducerea ritmului de creștere a fost determinată, în mare parte, de scăderea componentei în moneda națională, în contextul diminuării creditelor noi acordate de către băncile licențiate în prima jumătate a anului 2023, pe fondul ratelor mari ale dobânzilor aferente și al condițiilor aspre de creditare (Graficul 3.10). Ritmul anual de creștere a soldului mediu anual al cererii față de economie în moneda națională a consemnat o descreștere comparativ cu anul 2022 cu 16,9 puncte procentuale și a constituit 2,4 la sută (Graficul 3.10).

De menționat că ritmul de creștere a cererii față de economie determinat pe baza soldului mediu anual exprimat în dolari SUA s-a majorat comparativ cu anul 2022, dar recalcultat în moneda națională s-a diminuat, pe fondul aprecierii monedei naționale.

În această conjunctură, ponderea în total a cererii față de economie în moneda națională a crescut până la 70,1 la sută, față de 64,8 la sută în 2022.

Evoluția creditelor noi acordate de către băncile licențiate

În anul 2023, dinamica anuală a creditelor noi acordate de către băncile licențiate a înregistrat o ascensiune (Graficul 3.11) ca urmare a creșterii creditării în moneda națională, pe fondul reducerilor treptate ale ratelor pe parcursul anului (Graficul 3.18). În aceste condiții, ponderea în total a creditelor în lei s-a mărit și a constituit 70,2 la sută față de 63,1 la sută în 2022. Ca rezultat, a scăzut gradul de dolarizare a creditelor noi acordate de către băncile licențiate.

În anul 2023, volumul total al creditelor noi acordate de către băncile licențiate în moneda națională a avut o traiectorie ascendentă și a constituit 36 127,6 milioane lei (Graficul 3.11), superior celui din 2022 cu 20,2 la sută (Graficul 3.12). Variația anuală a fost generată de creșterea creditelor acordate persoanelor juridice cu 15,9 la sută și de creșterea pronunțată a creditelor acordate persoanelor fizice, cu 28,1 la sută (Graficul 3.12). Evoluția creditelor acordate persoanelor fizice s-a datorat, prioritar, creditelor de consum, a căror creștere anuală a fost de 41,8 la sută. Dinamica creditării acestui segment a dus la creșterea ponderii creditelor acordate în MDL persoanelor fizice până la 37,6 la sută, față de 35,3 la sută în 2022.

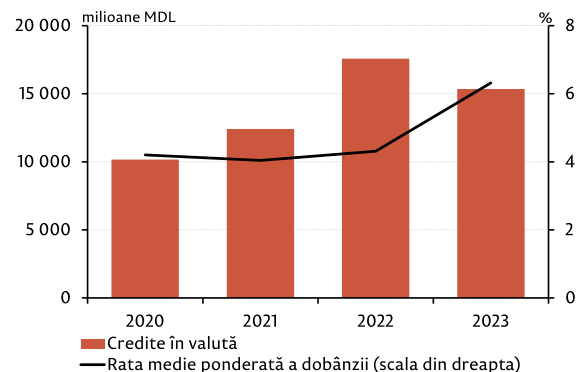
În același timp, în anul de raportare, volumul creditelor acordate în valută și atașate la cursul valutei, recalculat în lei, a fost inferior celui din 2022 cu 12,7 la sută și a însumat 15 343,8 milioane lei (Graficul 3.13). Dinamica a fost influențată de creșterea ratelor dobânzilor pe acest segment și de migrarea, în a doua jumătate a anului 2023, la creditele acordate în moneda națională.

Piața depozitelor

Variația anuală a soldului mediu total al depozitelor și-a accentuat considerabil creșterea în anul 2023, datorită componentelor structurale în moneda națională (Graficul 3.14). Soldul mediu anual al depozitelor în MDL a înregistrat un ritm de creștere anual de 31,8 la sută, față de 3,2 la sută în 2022, în principal pe fondul creșterii depozitelor noi atrase cu rate ale dobânzilor relativ mari de la sfârșitul anului 2022 și prima jumătate a anului 2023. Totodată, ritmul anual de creștere a depozitelor în valută, determinat pe baza soldului exprimat în USD, a înregistrat un trend pozitiv.

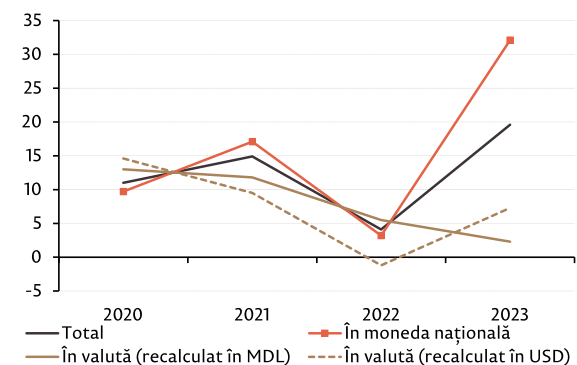
Din perspectiva termenului plasării, evoluția soldului mediu total al depozitelor a fost influențată de amplificarea notabilă a ritmului anual de creștere a soldului depozitelor la termen (cea mai mare creștere pentru perioadele analizate) (Graficul 3.15). Totodată, soldul mediu anual al depozitelor la termen în moneda națională a crescut cu 31,6 la sută în anul 2023. Ambele componente, atât persoanele juridice, cât și persoanele fizice, au contribuit la această evoluție.

Graficul 3.13: Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la creditele noi acordate în valută și atașate la cursul valutei

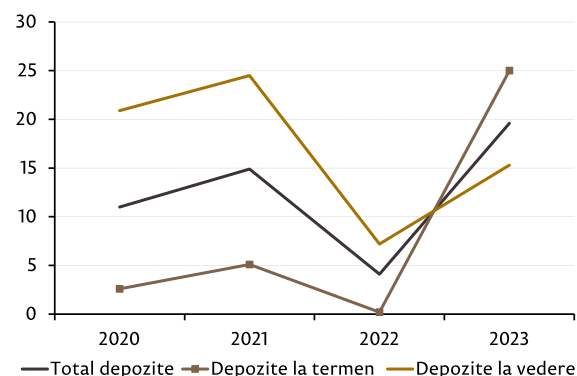
Sursa: BNM

Graficul 3.14: Dinamica componentelor soldului mediu anual al depozitelor atrase (% creștere anuală)

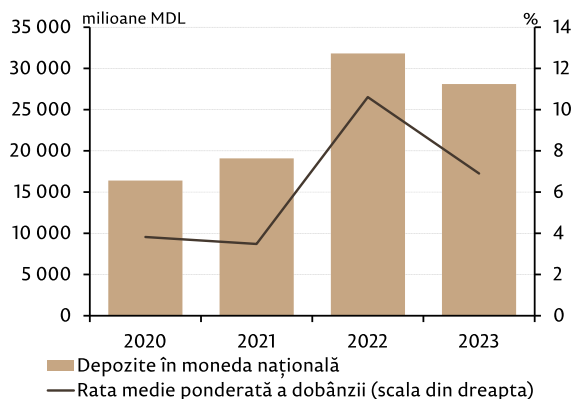
Sursa: BNM

Graficul 3.15: Dinamica soldului mediu anual al depozitelor atrase la vedere și la termen (% creștere anuală)

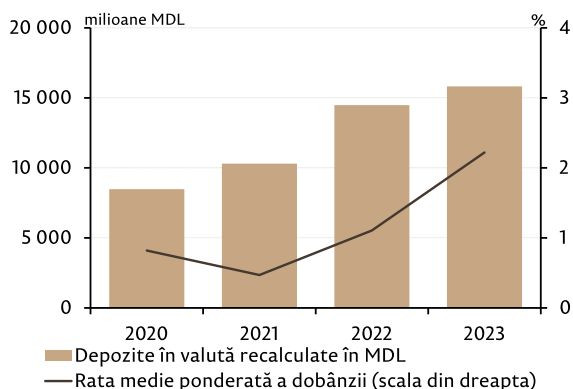
Sursa: BNM

Graficul 3.16: Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la depozitele noi la termen atrase în MDL

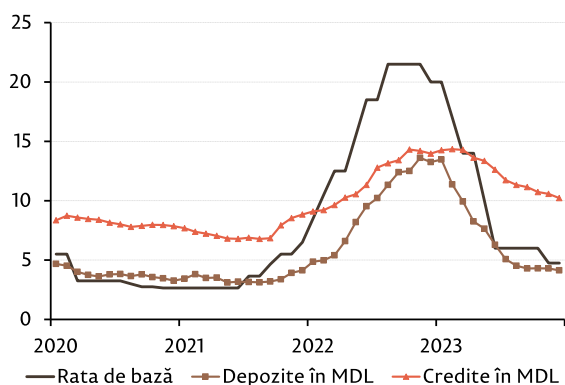
Sursa: BNM

Graficul 3.17: Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la depozitele noi la termen atrase în valută recalculate în MDL

Sursa: BNM

Graficul 3.18: Ratele medii ale dobânzilor în MDL (% anual)

Sursa: BNM

Evoluția depozitelor noi atrase la termen de către băncile licențiate

În anul 2023, depozitele noi atrase la termen de către băncile licențiate au avut o traiectorie descendentă comparativ cu anul precedent pe fondul micșorării segmentului monedei naționale, ca urmare a reducerilor semnificative ale ratelor dobânzilor, în a doua jumătate a anului.

Volumul total al depozitelor atrase la termen a constituit 43 913,4 milioane lei, inferior celui din anul precedent cu 5,2 la sută. Scăderea a fost generată integral de depozitele la termen în MDL, care au înregistrat o descreștere anuală de 11,7 la sută, odată cu reducerile ratelor dobânzilor în a doua jumătate a anului 2023 și de efectul de bază înaltă din 2022 (Graficele 3.16 și 3.18). Diminuarea depozitelor la termen în moneda națională a fost determinată de tendința descendentă a depozitelor atrase atât de la persoanele fizice, cât și de la persoanele juridice. Cota majoritară, analogic anului precedent, le-a revenit depozitelor atrase de la persoanele fizice (cu ponderea de 76,9 la sută), a căror variație a consemnat o descreștere de 8,4 la sută.

În schimb, depozitele atrase în valută, recalculate în moneda națională au consemnat majorări (Graficul 3.17), dar cu un ritm anual mai lent comparativ cu anul precedent. La nivel sectorial, creșterea a fost generată de majorarea depozitelor la termen atrase în valută de la persoanele fizice, a căror pondere a atins 72,2 la sută, față de 61,7 la sută în anul 2022.

Ratele dobânzilor la depozitele atrase și la creditele noi acordate de către băncile licențiate

Reflectând efectele deciziilor de politică monetară ale BNM de reducere treptată a ratei de bază, ratele dobânzilor la depozitele atrase la termen și la creditele acordate în moneda națională au consemnat evoluții descendente.

Pe parcursul anului 2023, Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei a redus treptat rata de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară, în vederea stimulării creditării și susținerii cererii agregate interne, echilibrării economiei naționale și ancorării așteptărilor inflaționiste, având drept scop menținerea, pe termen mediu, a inflației în limita intervalului de variație a țintei. Astfel, conform mai multor decizii, rata de bază a fost redusă de la nivelul de 20,00 la sută anual, la începutul anului 2023, până la 4,75 la sută anual în noiembrie 2023 (Graficul 3.18).

Rata aferentă creditelor noi acordate de către băncile licențiate

În contextul mecanismului de transmisie a deciziilor de politică monetară și al situației pe piața monetar-valutară, rata medie ponderată a dobânzii la creditele noi acordate de către băncile licențiate în MDL a coborât de la 14,34 la sută anual în luna februarie (valoarea maximă) până la 10,22 la sută anual în luna decembrie 2023 (valoarea minimă) (Graficul 3.18).

La nivel sectorial, evoluțiile lunare au fost similare. Astfel, rata medie ponderată a dobânzii la creditele noi acordate persoanelor fizice a scăzut de la 16,38 la sută anual în luna ianuarie până la 11,04 la sută anual în decembrie 2023, ca urmare a reducerilor ratelor dobânzilor la creditele noi pentru consum și imobil. Pe segmentul persoanelor juridice, rata medie ponderată a dobânzii la creditele în MDL, de asemenea, a fost descrescătoare și a coborât de la valoarea maximă de 13,78 la sută anual în martie până la 9,80 la sută anual în decembrie 2023.

Rata aferentă depozitelor noi atrase la termen

Pe fondul reducerilor treptate ale ratei de bază a BNM pe parcursul anului 2023 și al situației create pe piața monetară, rata medie ponderată a dobânzii la depozitele atrase la termen în MDL s-a redus semnificativ. În anul 2023, ratele medii ponderate ale dobânzilor la depozitele noi atrase la termen în moneda națională de către băncile licențiate au variat în intervalul de la 13,47 la sută anual în ianuarie până la 4,13 la sută anual în decembrie (Graficul 3.18). S-au redus considerabil și ratele medii ponderate ale dobânzilor la depozitele atrase de la persoanele fizice, de la 14,67 la sută anual în ianuarie la 4,15 la sută anual în decembrie 2023. De menționat că, rata medie ponderată a dobânzii la depozitele atrase de la persoanele juridice în decembrie 2023 a constituit 4,10 la sută anual. Totodată, valoarea anuală a ratei medii ponderate a dobânzii la depozitele atrase la termen în moneda națională a constituit 6,90 la sută anual, inferioară celei din 2022 cu 3,71 puncte procentuale (Graficul 3.16).

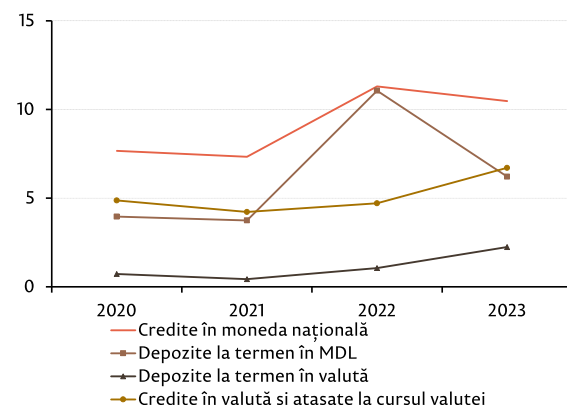
Ratele dobânzilor aferente soldurilor

În urma evoluțiilor de pe piața monetară, pe ansamblul anului 2023, impactul reducerilor ratelor dobânzilor la tranzacțiile noi s-a reflectat și asupra traiectoriei descendente a ratelor medii ponderate ale dobânzilor aferente soldului în MDL, atât al depozitelor la termen, cât și al creditelor acordate de sistemul bancar (Graficul 3.19).

Rata medie ponderată a dobânzii aferente soldului creditelor acordate în moneda națională la sfârșitul anului 2023 a constituit 10,47 la sută anual, inferioară celei de la sfârșitul anului 2022 cu 0,83 puncte procentuale. Totodată, rata medie ponderată a dobânzii aferente soldului creditelor în valută și atașate la cursul valutei a constituit 6,71 la sută anual, superioară celei de la sfârșitul anului 2022 cu 2,00 puncte procentuale.

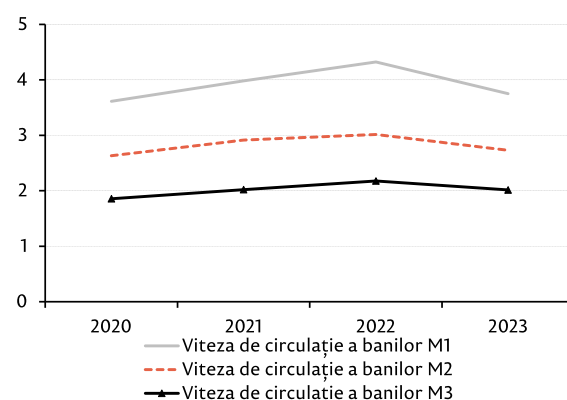
O descreștere pronunțată, pe segmentul monedei naționale, s-a înregistrat la rata medie ponderată a dobânzii aferentă soldului depozitelor la termen în lei. La sfârșitul anului, această rată a dobânzii a constituit 6,21 la sută anual, inferioară cu 4,85 puncte procentuale celei de sfârșitul anului precedent. Rata medie ponderată a dobânzii aferente soldului depozitelor în valută, la sfârșitul anului 2023, s-a majorat comparativ cu finele anului 2022 și a constituit 2,24 la sută anual.

Graficul 3.19: Ratele medii ale dobânzilor aferente soldurilor creditelor și depozitelor, la sfârșit de an (% anual)

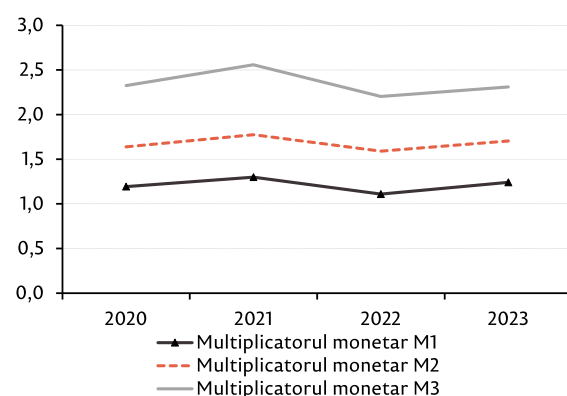
Sursa: BNM

Graficul 3.20: Viteza de circulație a banilor (puncte procentuale)

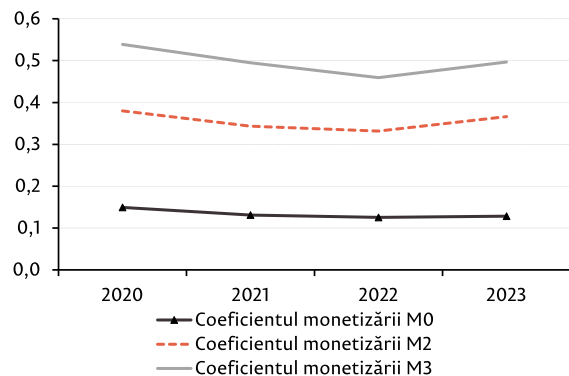
Sursa: BNM

Graficul 3.21: Indicatorii multiplicatorului monetar (puncte procentuale)

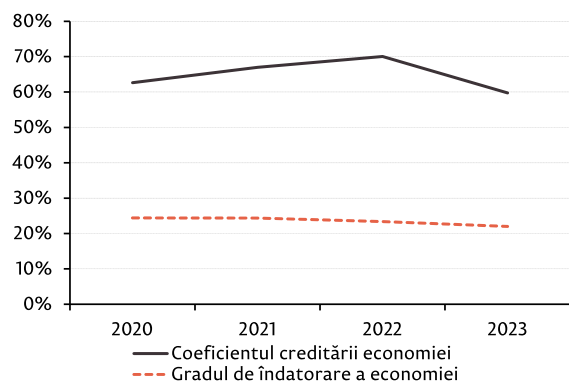
Sursa: BNM

Graficul 3.22: Coeficient al monetizării economiei (puncte procentuale)

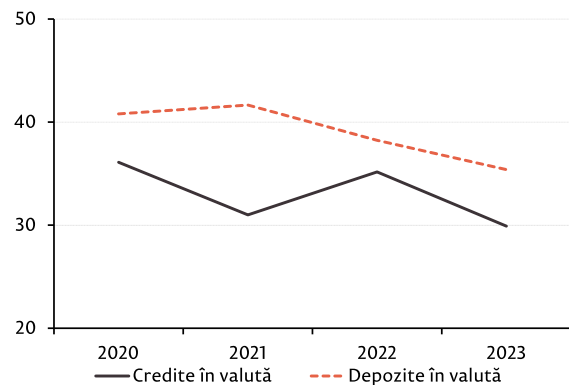
Sursa: BNM

Graficul 3.23: Coeficientul creditării economiei și gradul de îndatorare (%)

Sursa: BNM

Graficul 3.24: Gradul de dolarizare în economie (%)

Sursa: BNM

Indicatori monetari

În anul 2023, indicatorii vitezei de circulație a banilor și-au inversat traiectoria ascendentă începută în anul precedent, care a pierdut treptat din intensitate sub influența perturbărilor activității economice reale, dar și a unui ritm de creștere superior al agregatelor monetare față de ritmul de creștere al PIB-ului nominal.

Viteza de circulație a agregatului monetar M1 s-a diminuat cu 0,6 puncte procentuale, înregistrând un nivel de 3,8 puncte procentuale (Graficul 3.20), coeficientul vitezei de circulație a agregatului monetar M2 s-a redus cu 0,3 puncte procentuale, până la 2,7 puncte procentuale. Totodată, viteza de circulație a agregatului monetar M3 a înregistrat 2,0 puncte procentuale, fiind în descreștere cu 0,2 puncte procentuale sub nivelul înregistrat în anul precedent.

Ce ține de indicatorii multiplicatorilor monetari, în anul de referință, aceștia și-au accentuat trendul înregistrat în anul precedent, ca urmare a creșterii atât a masei monetare, cât și a bazei monetare. În anul 2023, indicatorii monetari au înregistrat creșteri, multiplicatorul monetar M3 a crescut cu 0,11 puncte procentuale, până la 2,31 puncte procentuale (Graficul 3.21), multiplicatorul monetar M2 – cu 0,11 puncte procentuale, până la 1,70 puncte procentuale, iar multiplicatorul monetar M1 a atins nivelul de 1,24 puncte, în creștere cu 0,13 puncte procentuale.

Pe parcursul anului 2023, coeficientul monetizării economiei a consemnat tendință de revenire pe toate componentele. Această evoluție a fost determinată de ciclul de înăsprire și, respectiv, de caracterul stimulativ al politicii monetare pe parcursul anilor 2022-2023. Astfel, la finele anului 2023, coeficientul monetizării economiei M3 a atins nivelul de 0,50 puncte (Graficul 3.22), fiind cu 0,04 puncte procentuale peste nivelul anului trecut. Coeficientul monetizării M2 a înregistrat nivelul de 0,37 puncte, fiind cu 0,03 puncte procentuale peste nivelul anului 2022. Coeficientul monetizării M0 a înregistrat nivelul de 0,13 puncte, fiind similar cu cel din anul precedent.

Gradul de îndatorare a economiei pe parcursul anului 2023 s-a diminuat în comparație cu anul precedent cu 1,4 puncte procentuale și a constituit 22,0 la sută. Această evoluție a îndatorării economiei a fost determinată de faptul că ritmul de creștere a creditelor acordate de sectorul bancar a fost sub ritmul de creștere a activității economice.

Totodată, coeficientul creditării economiei (raportul dintre credite și depozite) s-a micșorat pe parcursul anului 2023 cu 10,3 puncte procentuale, până la 59,7 la sută (Graficul 3.23), ca urmare a ritmurilor mai înalte de creștere a depozitelor față de cele de creștere a creditelor.

Gradul de dolarizare al soldului creditelor acordate în economie și-a întrerupt trendul ascendent, înregistrând descreșteri la sfârșitul anului 2023 și constituind 29,9 la sută din totalul soldului creditelor, inferior celui de la finele anului precedent cu 5,3 puncte procentuale, ca urmare a scăderii mai pronunțate a creditării în valută pe parcursul anului 2023. Dolarizarea depozitelor a înregistrat o descreștere de -2,8 puncte procentuale și la finele anului a constituit 35,4 la sută (Graficul 3.24).

3.5 Piața monetară

Piața primară a valorilor mobiliare de stat

În anul 2023, pe piața valorilor mobiliare de stat, relevante, din perspectiva interesului investitorilor pentru aceste titluri, au fost noile majorări consemnate de raportul dintre volumul solicitat de către investitori și cel anunțat în cadrul licitațiilor, precum și de proporția dintre volumul acceptat și cel anunțat de Ministerul Finanțelor, care au ajuns la 1,76, respectiv, 1,04 (de la 1,09, respectiv, 0,77 în anul 2022) în condițiile în care numărul licitațiilor derulate a fost inferior celui din anul precedent (111 față de 129). Suplimentar titlurilor cu scadențe uzuale relevante pentru acești indicatori, Ministerul Finanțelor a emis în premieră în luna septembrie obligațiuni cu maturitatea de 10 ani. Pe acest fond, volumul total al VMS puse în circulație în anul 2023 a fost cel mai ridicat din perspectivă istorică (34 743,7 milioane lei), iar valoarea emisiunilor nete s-a mărit de circa patru ori față de anul anterior (Graficul 3.25).

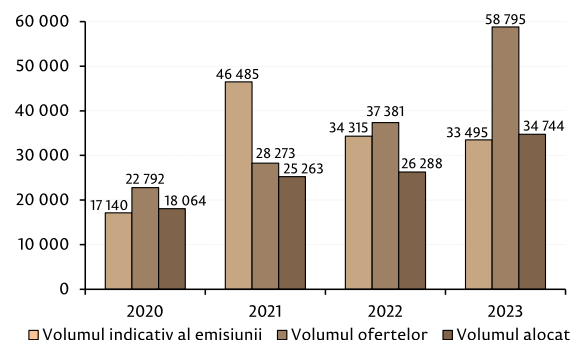
Evoluția ratelor dobânzilor pe piața primară a titlurilor de stat a reflectat influențele combinate exercitate pe parcursul anului 2023 de persistența excesului de lichiditate în sectorul bancar și, implicit, de interesul manifestat de investitori pentru acest tip de plasamente, precum și de diminuările operate asupra ratei de politică monetară a BNM.

Ratele de dobândă pe piața VMS și-au prelungit mișcarea gradual descendentă amorșată la finele anului anterior, dar în condițiile încetinirii acesteia în a doua parte a intervalului de analiză. Astfel, valoarea minimă de 5,90 la sută înregistrată la finele perioadei a fost cu peste 10,0 puncte procentuale inferioară valorii maxime de la începutul anului (Graficul 3.26).

Manifestarea pronunțată a interesului investitorilor nebancați pentru plasamente în VMS a fost ilustrată și de noul avânt, la valori maxime ale ultimilor ani, a volumelor procurate de aceștia pe parcursul anului 2023 – 7 537,2 milioane lei (6 686,8 milioane lei în 2022) sau 21,7 la sută din VMS plasate (25,4 la sută în 2022).

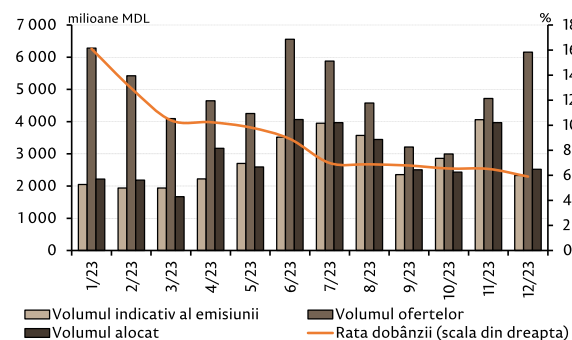
Aceste evoluții au fost însoțite de producerea unor schimbări favorabile în structura titlurilor de stat nou-emise. Investitorii, exprimându-și în continuare aversiunea față de risc, au optat pentru VMS cu termenul de circulație până la un an, acestea având cea mai mare pondere în totalul VMS emise. Totodată, Ministerul Finanțelor, intervenind cu modificări în structura uzuală a scadențelor obligațiunilor, oferta acestora fiind ajustată în funcție de condițiile pieței și emiterea în premieră în luna septembrie a obligațiunilor cu maturitatea de 10 ani, a determinat o creștere a scadenței medii a titlurilor emise de la 253 zile la 304 zile (Graficele 3.27 și 3.28).

Graficul 3.25: Indicatorii cantitativi ai pieței primare a VMS (milioane lei)

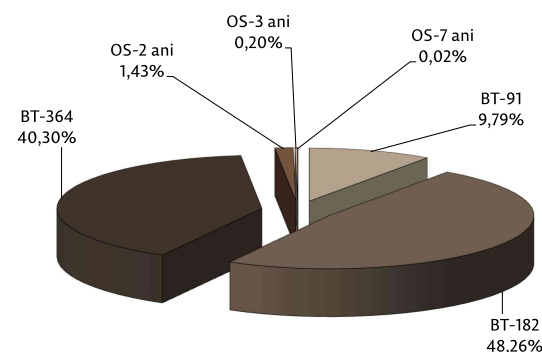
Sursa: BNM

Graficul 3.26: Dinamica lunară a indicatorilor pieței primare a VMS

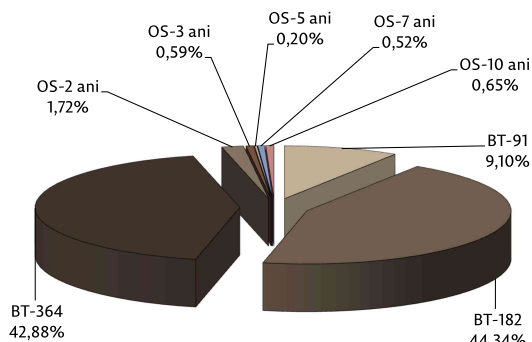
Sursa: BNM

Graficul 3.27: Structura emisiunilor de VMS pe scadențe în anul 2022

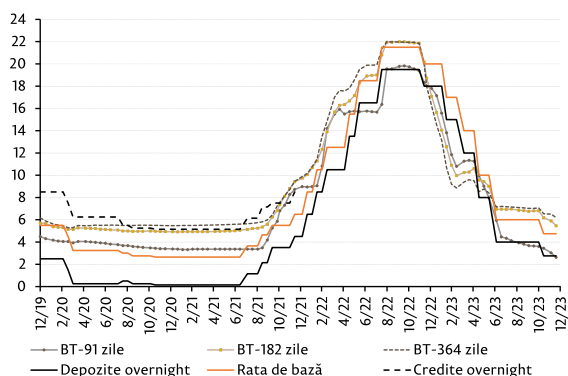
Sursa: BNM

Graficul 3.28: Structura emisiunilor de VMS pe scadențe în anul 2023

Sursa: BNM

Graficul 3.29: Dinamica ratelor nominale ale dobânzilor la VMS cu scadența până la un an (%)

Sursa: BNM

Tabelul 3.1: Ratele nominale medii ponderate anuale ale dobânzii la valorile mobiliare de stat pe scadențe (%)

	2023	2022
BT-91 zile	9,21	15,69
BT-182 zile	8,80	17,69
BT-364 zile	8,15	18,37
VMS cu scadența până la un an	8,62	17,76
OS-2 ani	9,31	19,57
OS-3 ani	8,56	14,57
OS-5 ani	7,36	9,98
OS-7 ani	8,60	10,25
OS-10 ani	8,42	-

Sursa: BNM

Notă: pentru obligațiunile de stat sunt prezentate ratele efective ale dobânzilor.

Ratele dobânzilor aferente VMS au continuat să își accentueze declinul, sub impulsul accelerării ciclului de diminuare a ratei dobânzii de politică monetară, coborând mai frecvent și mai pronunțat sub limita de jos a coridorului ratelor dobânzilor în prima jumătate a anului. Însă în a doua parte a perioadei, acestea au înregistrat o evoluție relativ plată, asociată și cu o distanțare a ratelor dobânzilor aferente titlurilor de 182 zile și 364 zile față de cele cu scadența la 91 zile, care s-au menținut în proximitatea ratei dobânzii la facilitatea de depozit. Acest fapt se explică prin majorarea de către Ministerul Finanțelor în anul gestionar a volumului indicativ al emisiunilor de VMS cu scadențe mai lungi (Graficul 3.29).

Media anuală a înregistrat și ea o diminuare notabilă: de la 17,76 la sută, valoare înregistrată în 2022, la 8,62 la sută în 2023. Însă, amplitudinea diminuărilor a fost eterogenă din perspectiva scadenței titlurilor, fiind mai accentuată pe termenele de 182 și 364 zile.

Ratele nominale medii ponderate anuale ale dobânzii la VMS comercializate pe parcursul ultimilor doi ani la licitațiile pe piața primară, în diviziune pe scadențe, sunt prezentate în tabelul 3.1.

În ierarhia randamentelor, pe piața financiară întâietatea a revenit dobânzilor la creditele acordate în economie. Marcate de o diminuare de amploare la începutul anului 2023, ratele dobânzilor aferente VMS au coborât spre mijlocul coridorului format de ratele aferente creditelor acordate și depozitelor atrase în economie, oscilând în interiorul acestuia până la finele anului. Marja dintre ratele dobânzilor aferente creditelor acordate și depozitelor plasate s-a accentuat în debutul perioadei de referință și s-a menținut în această poziție până la finele anului (Graficul 3.30).

Volumul valorilor mobiliare de stat, plasate pe piața primară prin intermediul licitațiilor, aflate în circulație la 31.12.2023, a însumat 25 781,5 milioane lei la valoarea nominală (Graficul 3.31). La prețul de vânzare-cumpărare acesta a constituit 24 408,6 milioane lei, înregistrând o creștere de 6 500,0 milioane lei la finele anului gestionar față de finele anului precedent. Din VMS aflate în circulație la 31.12.2023, cele cu scadența reziduală până la trei luni constituiau 25,3 la sută, de la 3 la 6 luni – 28,2 la sută, de la 6 la 12 luni – 38,4 la sută, peste 1 an – 8,1 la sută (valori comparabile cu cele înregistrate în anul anterior).

Piața secundară a valorilor mobiliare de stat

Volumul total al tranzacțiilor pieței secundare pe ansamblul anului 2023 a înregistrat o creștere de circa 54 la sută față de anul precedent, însumând 720,0 milioane lei (2022: 466,6 milioane lei), cu o concentrație a tranzacțiilor în trimestrul II al perioadei analizate. Valoarea maximă lunară (168,3 milioane lei) a fost înregistrată în luna mai.

Randamentele titlurilor de stat cu scadența până la un an tranzacționate pe piața secundară au urmat tendința pieței primare a VMS, receptând modificările operate asupra ratelor de politică monetară ale BNM. Astfel, nivelul maxim al ratei medii lunare a dobânzii, de 15,05 la sută, a fost înregistrat în luna ianuarie, cu o continuă scădere pe parcursul anului, până la minima de 4,83 la sută în luna decembrie (Graficul 3.32).

Rata dobânzii medie anuală la VMS cu termenul până la un an s-a cifrat la 9,39 la sută (2022: 14,39 la sută), în condițiile în care termenul mediu ponderat s-a diminuat până la 165 zile (2022: 192 zile).

Cât privește structura VMS pe termene de scadență comercializate pe piața secundară, în continuare cele mai tranzacționate rămân a fi titlurile cu maturitatea până la un an (Graficele 3.33 și 3.34). Cu toate acestea, în șirul de scadențe se observă revenirea în volume neînsemnate a tranzacțiilor cu obligațiunile de stat (OS), inclusiv cele de 10 ani, emise în premieră pe piața primară în 2023.

Evoluția indicatorilor pieței interbancare în lei moldovenești

Ratele dobânzilor de referință pe piața monetară interbancară

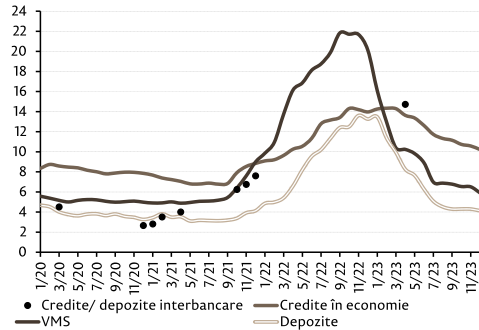
Curba ratelor de referință CHIBOR/CHIBID (calculate în baza cotațiilor orientative ale ratelor dobânzilor la plasarea/ atragerea pe piața interbancară a mijloacelor bănești în moneda națională) a reacționat prompt la modificările operate asupra ratei de politică monetară a BNM pe parcursul anului 2023.

La rândul lor, cotațiile CHIBOR și-au accentuat puternic declinul în primele trei trimestre ale anului, sub incidența caracterului relaxat al politicii monetare. Cotațiile au atins astfel minime în luna octombrie, iar apoi s-au menținut deasupra ratei dobânzii de politică monetară, poziționate însă pe o traiectorie descrescătoare. Astfel, valorile acestora s-au diminuat substanțial în decembrie 2023 față de cele consemnate în perioada similară a anului anterior, și anume cu 14,04 puncte procentuale în cazul cotației CHIBOR 2W, care a ajuns la 8,19 la sută la finele perioadei (Graficul 3.35).

Piața creditelor/ depozitelor interbancare în lei moldovenești

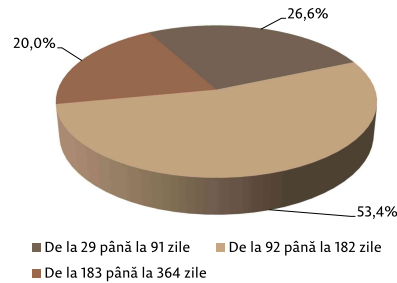
Pe ansamblul anului 2023, pe piața creditelor/ depozitelor interbancare au fost înregistrate tranzacții de către un număr restrâns de participanți pe termen foarte scurt (overnight). Volumul total al tranzacțiilor s-a cifrat la 133,0 milioane lei, toate fiind înregistrate pe parcursul lunii aprilie. Valoarea medie ponderată anuală a randamentului creditelor/ depozitelor interbancare a constituit 14,72 la sută.

Graficul 3.30: Evoluția ratelor dobânzilor pe piața financiară (%)

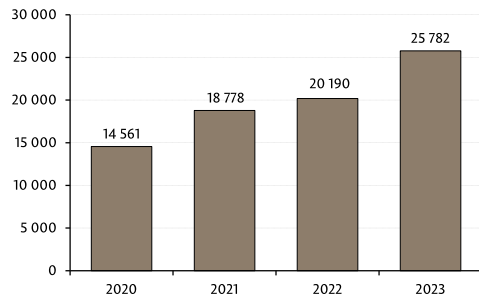
Sursa: BNM

Graficul 3.33: Structura VMS comercializate pe piața secundară în diviziune pe scadențe, în anul 2022

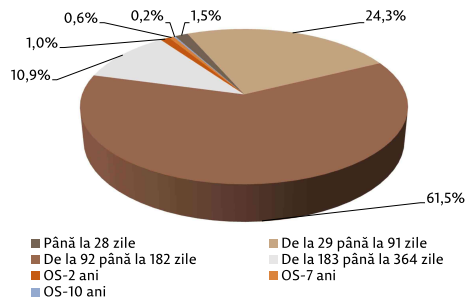
Sursa: BNM

Graficul 3.31: Dinamica volumului VMS în circulație la finele perioadei (milioane lei)

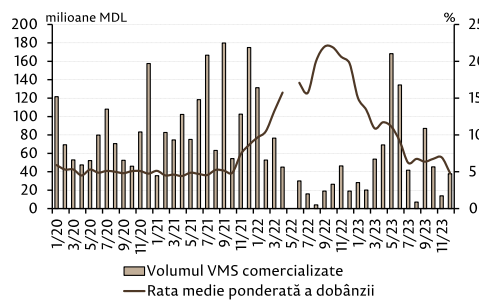
Sursa: BNM

Graficul 3.34: Structura VMS comercializate pe piața secundară în diviziune pe scadențe, în anul 2023

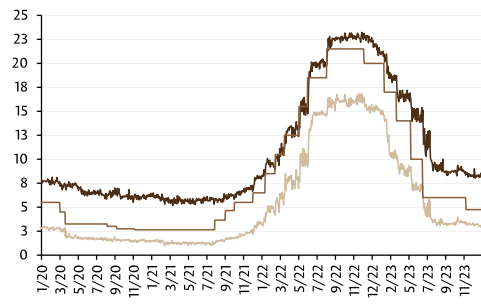
Sursa: BNM

Graficul 3.32: Dinamica indicatorilor VMS (BT) comercializate pe piața secundară în perioada 2020-2023

Sursa: BNM

Graficul 3.35: Evoluția ratelor de referință pe piața interbancară și a ratei de bază a BNM (%)

Sursa: BNM

3.6 Piața valutară

Evoluția pieței valutare a Republicii Moldova

Rulajul total al valutilor tranzacționate contra lei moldovenești s-a diminuat cu 6,0 la sută până la echivalentul a 21 708,3 milioane dolari SUA (Tabelul A.6), ca urmare a scăderii rulajului operațiunilor băncilor licențiate cu BNM, cu băncile nerezidente și cu persoanele juridice.

Rulajul operațiunilor prin virament s-a redus cu 7,9 la sută, în timp ce rulajul operațiunilor în numerar a sporit ușor cu 0,7 la sută. Astfel, ponderea rulajului pieței valutare prin virament s-a diminuat de la 77,6 la sută în anul precedent până la 76,0 la sută (Graficul 3.36).

În structura pe tip de contrapartide a operațiunilor prin virament, s-a evidențiat creșterea cu 1,3 puncte procentuale, până la 9,0 la sută, a operațiunilor cu persoanele fizice, ponderea majoritară însă fiind în continuare deținută de persoanele juridice (91,0 la sută).

În ce privește operațiunile de schimb valutar în numerar, 60,2 la sută au fost efectuate prin intermediul birourilor de schimb valutar ale băncilor licențiate.

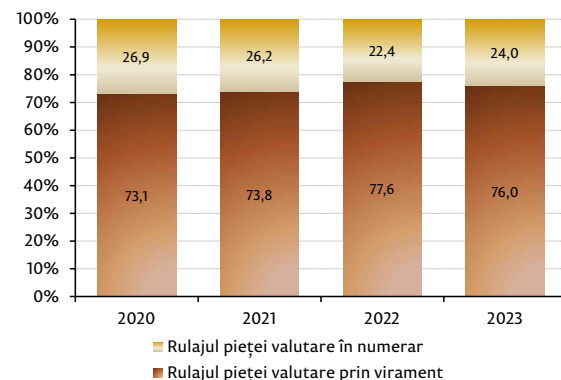
Euro a continuat să fie moneda preferată pentru operațiunile de schimb valutar, deținând ponderea majoritară în structura pe valute a rulajului total al pieței valutare interne – 58,1 la sută, în creștere cu 3,6 puncte procentuale comparativ cu anul precedent (Graficele 3.37 și 3.38). Euro a deținut ponderea majoritară atât pe segmentul de tranzacții în numerar al pieței valutare (71,6 la sută), cât și pe segmentul tranzacțiilor în virament (53,9 la sută) (Tabelul A.7).

Moneda unică europeană și-a menținut poziția dominantă și în ce privește numărul de tranzacții. Circa 70 la sută din operațiunile de schimb valutar cu persoanele juridice nebancale au fost efectuate contra euro (Graficul 3.39).

Operațiunile contra euro predomină ca număr în cazul tranzacțiilor până la echivalentul a 1 milion dolari SUA, conversiile cu sume mai mari fiind în continuare realizate, preponderent, în dolari SUA (Graficele 3.40 și 3.41).

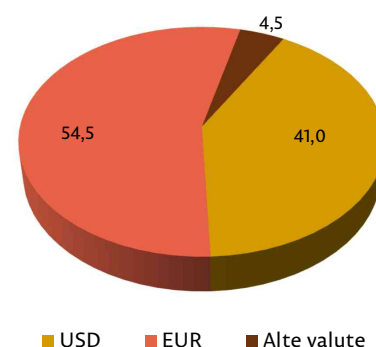
Rulajul operațiunilor de schimb valutar contra MDL efectuate de băncile licențiate s-a cifrat la 19 635,8 milioane dolari SUA, în diminuare cu 7,1 la sută față de anul precedent. Rulajul operațiunilor efectuate cu persoanele juridice, care deține ponderea majoritară în operațiunile efectuate de băncile licențiate, s-a redus cu 5,4 la sută. Vânzările către agenții economici au scăzut în proporții mai mari (-5,7 la sută) comparativ cu procurările de la aceștia (-4,8 la sută), în condițiile în care diminuarea importurilor a fost mai pronunțată comparativ cu cea

Graficul 3.36: Rulajul tranzacțiilor valutare contra MDL realizate pe piața valutară internă, în structură după modalitatea de decontare (virament sau numerar), anii 2020-2023 (%)

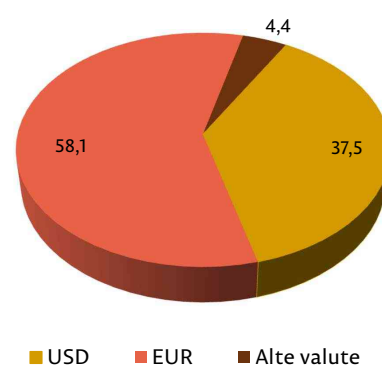
Sursa: BNM

Graficul 3.37: Structura valutară a rulajului total al tranzacțiilor valutare contra MDL efectuate pe piața valutară internă în anul 2022 (%)

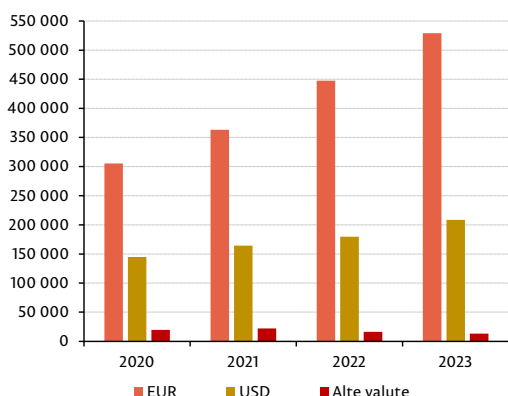
Sursa: BNM

Graficul 3.38: Structura valutară a rulajului total al tranzacțiilor valutare contra MDL efectuate pe piața valutară internă în anul 2023 (%)

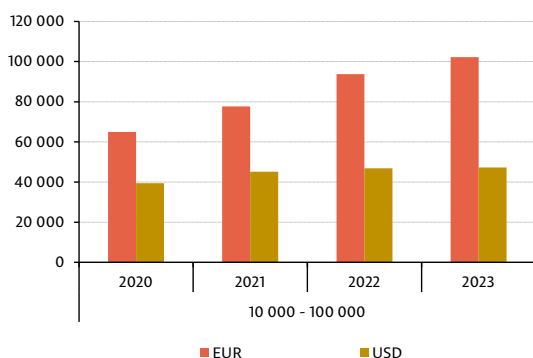
Sursa: BNM

Graficul 3.39: Numărul total al operațiunilor de schimb valutar cu persoanele juridice, pe valute

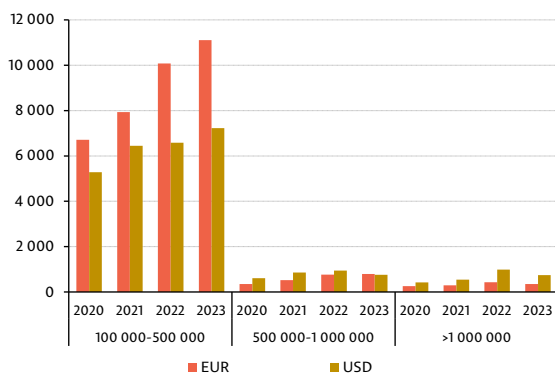
Sursa: BNM

Graficul 3.40: Numărul tranzacțiilor în euro și dolari SUA pe piața valutară intrabancară prin virament, structurate potrivit sumei tranzacționate (cu echivalentul de la 10 000 până la 100 000 dolari SUA)

Sursa: BNM

Graficul 3.41: Numărul tranzacțiilor în euro și dolari SUA pe piața valutară intrabancară prin virament, structurate potrivit sumei tranzacționate (mai mari de echivalentul a 100 000 dolari SUA)

Sursa: BNM

a exporturilor. Totodată, rulajul operațiunilor cu persoanele fizice și casele de schimb valutar a crescut ușor, cu 0,6 la sută, datorită sporirii procurărilor cu 4,6 la sută. Totodată, vânzările către persoane fizice și case de schimb valutar s-au redus cu 11,2 la sută, odată ce anul de comparație conține perioada de agiotaj pe piața valutară (trimestrul I 2022).

În ce privește piața valutară interbancară, rulajul operațiunilor între băncile rezidente a sporit cu 5,4 la sută, în timp ce rulajul tranzacțiilor cu băncile nerezidente s-a diminuat cu 34,8 la sută.

Per ansamblu, pe piața valutară internă s-a înregistrat un surplus de valută, procurările nete de valută de la persoane fizice, case de schimb valutar și din alte surse (3 113,3 milioane dolari SUA) fiind peste nivelul cererii nete de valută de la agenții economici (2 825,5 milioane dolari SUA³²). În aceste condiții, pe parcursul anului, BNM a intervenit prin procurări de valută de la băncile licențiate în sumă de 347,7 milioane dolari SUA. Circa 80 la sută din procurările BNM au fost efectuate în prima jumătate a anului, când a fost înregistrat un excedent de valută, determinat, în principal, de scăderea cererii de valută pentru importul de resurse energetice (Tabelul A.8).

Dinamica activelor și obligațiunilor valutare ale băncilor licențiate

Pe parcursul anului de raportare, **activele și obligațiunile valutare bilanțiere³³ ale băncilor licențiate** s-au majorat, iar la 31 decembrie 2023 soldurile acestora au constituit 2 778,3 milioane dolari SUA și, respectiv, 2 764,2 milioane dolari SUA, mai mult decât la 31 decembrie 2022 cu 17,7 și 18,8 la sută, respectiv. Prin excluderea diferențelor de curs valutar³⁴, activele și obligațiunile valutare bilanțiere s-au majorat cu 13,9 la sută și 15,0 la sută, respectiv. Ca pondere în totalul activelor și datoriilor băncilor ambii indicatori au scăzut comparativ cu sfârșitul anului 2022. Astfel, activele valutare bilanțiere s-au cifrat la 31,4 la sută în totalul activelor (-3,0 puncte procentuale), iar obligațiunile valutare bilanțiere – la 37,8 la sută (-3,5 puncte procentuale) în totalul datoriilor.

Activele și obligațiunile valutare bilanțiere rămân a fi majoritar denominate în euro. În anul 2023, cota acestei monede a crescut ușor, revenindu-i peste 74,0 la sută în structura ambilor indicatori (Graficele 3.42 și 3.44).

În structura activelor pe elemente, s-a remarcat dinamica pozitivă a disponibilităților în valută ale băncilor, care la sfârșitul anului de raportare s-au cifrat la 741,4 milioane dolari SUA, majorându-se cu 86,6 la sută față de anul precedent, iar prin excluderea diferențelor de curs valutar – cu 82,4 la sută. În special, s-au majorat în sold

³²Suma include și unele conversii valutare realizate de o bancă licențiată cu o bancă nerezidentă în numele unei companii locale cu capital străin.

³³Ambii indicatori exclud poziția de reglare și includ activele și obligațiunile atașate la cursul valutei.

³⁴Care apar de la recalcularea în dolari SUA a valutilor în care sunt denominate activele și obligațiunile valutare.

mijloacele păstrate în conturile „Nostro” și plasamentele, inclusiv overnight în băncile din străinătate (Tabelele A.9 și A.10). La finele anului de raportare, disponibilitățile în valută au reprezentat 26,7 la sută în totalul activelor valutare bilanțiere.

Referitor la structura valutară a disponibilităților băncilor locale, la 31 decembrie 2023 ponderea majoritară i-a revenit monedei unice europene – 62,4 la sută, urmată de dolarul SUA – 34,0 la sută și alte valute – 3,6 la sută.

Pe parcursul anului 2023, privită per ansamblu, activitatea de creditare în valută a băncilor licențiate a înregistrat o diminuare de 6,2 la sută³⁵. Astfel, portofoliul de credite acordate în dolari SUA (inclusiv cele acordate în lei atașate la cursul leului față de dolarul SUA) s-a contractat cu 17,7 la sută, iar portofoliul de credite acordate în euro (inclusiv cele acordate în lei atașate la cursul leului față de euro) – cu 3,2 la sută³⁶.

În aceste condiții, soldul creditelor valutare acordate a scăzut până la 1 031,7 milioane dolari SUA (dintre care 139,2 milioane dolari SUA au fost atașate la cursul valutei). Soldul creditelor valutare acordate la finele anului de gestiune s-a cifrat la 37,1 la sută – cu circa 8,7 puncte procentuale mai puțin decât la finele anului 2022.

Pe fondul majorării mijloacele atrase supuse rezervării, la situația din 31 decembrie 2023, soldul *rezervelor obligatorii în valută* a sporit până la 1 015,0 milioane dolari SUA – cu 10,7 la sută mai mult în raport cu finele anului 2022 și a devenit activul cu cea mai mare pondere în totalul activelor valutare bilanțiere (36,5 la sută), devansând creditele acordate.

Cât despre partea de pasiv, mijloacele atrase de bănci în euro s-au majorat cu 15,6 la sută, iar cele în dolari SUA cu 12,3 la sută (fără diferențe de curs).

În structura obligațiunilor valutare bilanțiere ale băncilor licențiate, 86,4 la sută au revenit celor tradiționale: depozitele la termen și la vedere³⁷ ale clienților non-bancari (în continuare – conturi valutare). La finele anului 2023, soldul conturilor valutare a constituit 2 389,6 milioane dolari SUA – în creștere cu 23,4 la sută, iar prin excluderea diferențelor de curs valutar – cu 19,6 la sută în raport cu sfârșitul anului 2022.

În anul 2023, clienții băncilor persoane juridice și fizice și-au majorat plasamentele atât în conturile la vedere, cât și în cele la termen. Respectiv, soldul mijloacelor păstrate la vedere în conturile clienților s-a majorat cu 17,1 la sută (cu 13,5 la sută fără diferențe de curs), până la 1 558,0 milioane dolari SUA, iar soldul celor la termen a crescut cu 37,0 la sută (cu 32,8 la sută fără diferențe de curs), până la 831,6 milioane dolari SUA.

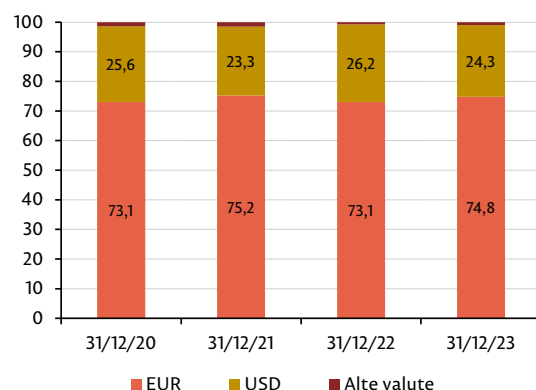
Depozitele la termen în valută atrase de la clienții non-bancari ai băncilor, majoritar de la persoanele fizice, au acoperit în proporții de 93,2 la sută creditele acordate în valută de băncile licențiate (fără cele atașate la cursul valutei) față de 63,8 la sută la sfârșitul anului 2022.

³⁵Prin excluderea diferențelor de curs, activitatea de creditare în valută a scăzut cu 9,4 la sută.

³⁶Prin excluderea diferențelor de curs, s-a diminuat cu 7,4 la sută.

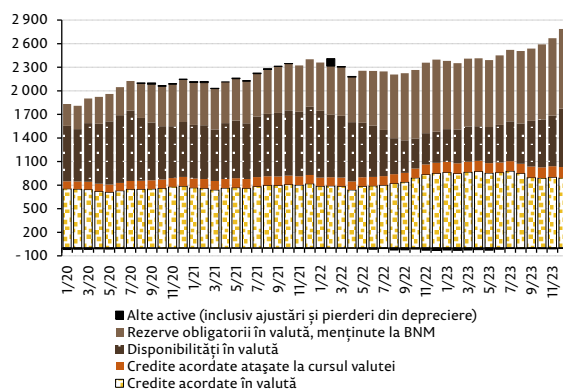
³⁷Conturi curente și depozite la vedere.

Graficul 3.42: Structura valutară a activelor valutare bilanțiere, curs efectiv (%)

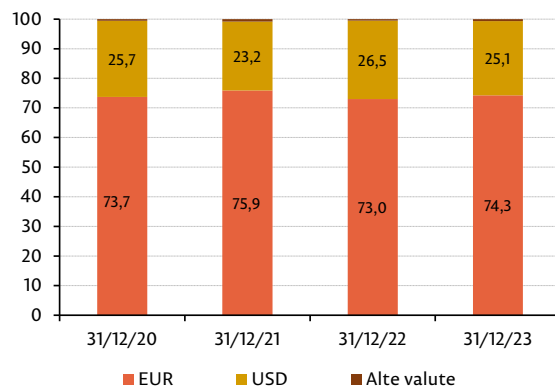
Sursa: BNM

Graficul 3.43: Activele valutare bilanțiere, la curs efectiv, în structură pe tip de activ (milioane dolari SUA)

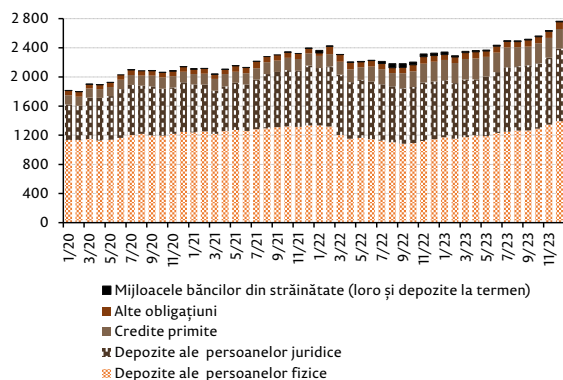
Sursa: BNM

Graficul 3.44: Structura valutară a obligațiunilor valutare bilanțiere, curs efectiv (%)

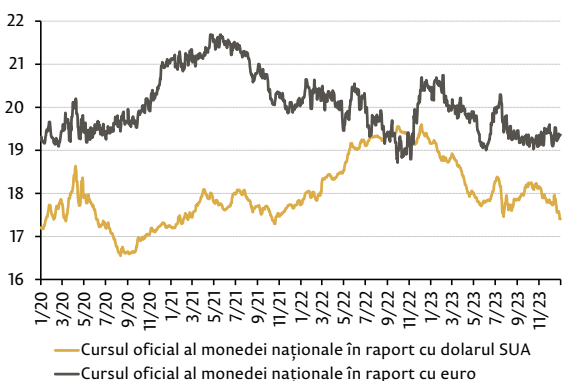
Sursa: BNM

Graficul 3.45: Obligațiunile valutare bilanțiere, la curs efectiv, în structură pe tip de pasiv (milioane dolari SUA)

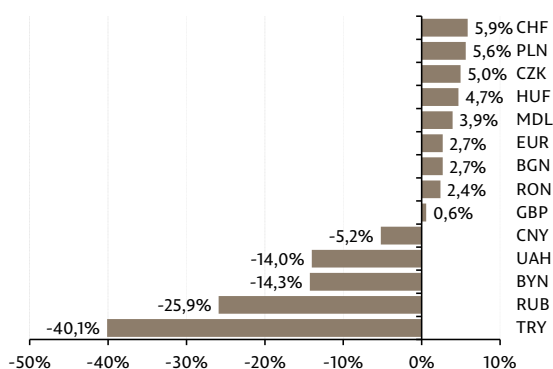
Sursa: BNM

Graficul 3.46: Fluctuațiile cursului oficial al monedei naționale în raport cu dolarul SUA și euro (MDL)

Sursa: BNM

Graficul 3.47: Evoluția monedelor unor parteneri comerciali principali ai Republicii Moldova și ale unor țări din regiune față de dolarul SUA, 2023/2022 (%)

Sursa: BNM

La situația din 31 decembrie 2023 față de 31 decembrie 2022, datoriile în valută ale băncilor în raport cu persoanele fizice s-au majorat cu 1,1 puncte procentuale în pondere în totalul obligațiunilor valutare bilanțiere, al cărui sold a crescut cu 21,3 la sută (+17,5 la sută, fără diferențele de curs), până la 1 392,0 milioane dolari SUA. Această dinamică s-a datorat creșterii încrederii în sistemul bancar autohton comparativ cu anul precedent, când s-au înregistrat retrageri de către persoanele fizice din conturile lor valutare cauzate de agiotajul pe piața valutară. Astfel, la finele anului de raportare, ponderile soldurilor conturilor valutare ale persoanelor fizice și ale celor juridice non-bancare s-a cifrat la 50,4 la sută și, respectiv, la 35,0 la sută în totalul obligațiunilor valutare bilanțiere ale băncilor licențiate.

În anul 2023, a scăzut nivelul creditelor în valută atrase de către bănci, preponderent a celor externe, rambursările de credite de către băncile licențiate depășind tragerile. Respectiv, soldul creditelor primite de bănci s-a diminuat cu 5,6 la sută (fără diferențele de curs valutar), până la 268,4 milioane dolari SUA.

La sfârșitul anului de raportare, obligațiunile valutare bilanțiere ale băncilor licențiate față de nerezidenți au constituit 11,5 la sută comparativ cu 13,5 la sută la situația din 31 decembrie 2022.

Activele și obligațiunile condiționale în valută, la sfârșitul anului 2023, au consemnat aproximativ aceleași valori – 24,0 milioane dolari SUA și 24,1 milioane dolari SUA, respectiv, reflectând angajamentele băncilor locale de a realiza conversii de tip valută/ valută (Tabelul A.13).

Evoluția cursului nominal și real efectiv

Potrivit cursului de la finele anului 2023, moneda națională s-a apreciat în raport cu dolarul SUA și moneda unică europeană, cu 9,1 la sută și 5,0 la sută, respectiv (Graficul 3.46). În valori medii, leul moldovenesc s-a apreciat în proporții mai mici, cu 3,9 la sută față de dolarul SUA și cu 1,3 la sută în raport cu euro.

Cât despre dinamica în raport cu dolarul SUA a valutilor țărilor cu ponderi notabile în comerțul exterior al Republicii Moldova și, respectiv, incluse în coșul REER³⁸, s-a evidențiat aprecierea, similar leului moldovenesc, a francului elvețian, a monedei unice europene și a monedelor țărilor din Europa Centrală și de Est. Totodată, deprecierea față de dolarul SUA au înregistrat lira turcească, rubla rusească, rubla belarusă, hrivna ucraineană și yuanul chinezesc (Graficul 3.47). Astfel, în anul 2023, leul s-a apreciat, în medie, cu 10,4 la sută în termeni nominali și cu 12,2 la sută în termeni reali față de valutele țărilor – parteneri comerciali principali. La această dinamică au contribuit toți partenerii comerciali, cu excepția Ungariei, evidențiindu-se contribuțiile Federației Ruse – cu 4,3 puncte procentuale, Ucrainei

³⁸Potrivit ponderilor actualizate cu cele din anii 2020-2022 ale partenerilor comerciali principali în comerțul exterior al Republicii Moldova.

– cu 2,1 puncte procentuale și României – cu 1,4 puncte procentuale (Graficele 3.48 și 3.49).

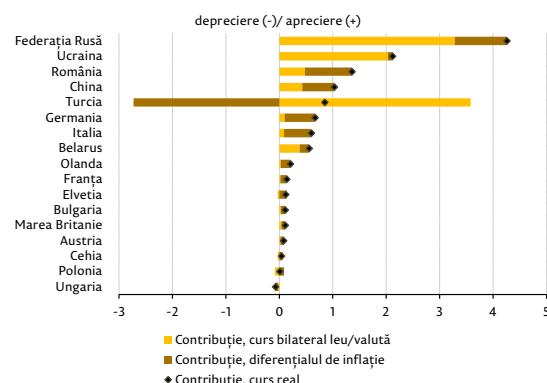
Pe piața valutară locală, per ansamblul anului 2023, a fost înregistrat surplus de valută, însă au existat atât perioade când a prevalat cererea de valută, cât și perioade când a predominat oferta de valută. Spre deosebire de anul precedent, când s-a consemnat deficit de valută generat de șocuri externe, instabilitate geopolitică și recesiune economică, în 2023 situația pe piața valutară s-a ameliorat, în condițiile restrângerii deficitului comercial extern și restabilirii încrederii în moneda națională. Astfel, atât exportul, cât și importul de mărfuri s-au diminuat cu 6,5 la sută și 5,9 la sută, respectiv, în consecință balanța comercială de mărfuri a fost deficitară, însă soldul negativ înregistrat în 2023 a fost mai mic cu 5,4 la sută comparativ cu cel consemnat în anul 2022.

Oferta netă de valută din partea persoanelor fizice a sporit în termeni anuali cu 16,4 la sută comparativ cu anul 2022, cifrându-se la 2 873,6 milioane dolari SUA. În pofida faptului că transferurile nete din străinătate în favoarea persoanelor fizice au înregistrat o scădere de 6,8 la sută comparativ cu anul 2022, oferta de valută de la persoanele fizice a fost impulsionată de procesul de dedolarizare a economiilor în numerar, tendință opusă cu cea înregistrată pe parcursul anului 2022. Tendința s-a manifestat prin diminuarea gradului de dolarizare a depozitelor, nivelul indicatorului evoluând de la maxima de 31,8 la sută la începutul anului 2023 la minima de 33,8 la sută. Oferta netă de valută din partea persoanelor fizice a continuat să fie denominată majoritar în euro (73,7 la sută³⁹), evidențiindu-se și alte valute, preponderent lira sterlină (Graficul 3.51).

O contribuție la aprecierea nominală a cursului de schimb al leului moldovenesc i-a revenit cererii nete de valută de la agenți economici, care a scăzut cu 6,1 la sută comparativ cu anul precedent, până la 2 825,5 milioane dolari SUA. Diminuarea cererii nete s-a datorat, în principal, scăderii vânzărilor de valută către importatorii de resurse energetice, în condițiile temperaturilor ridicate pe parcursul iernii și reconfigurării modalității de import al gazelor naturale pentru populația din partea dreaptă a Nistrului, care a fost realizat integral prin compania de stat Energoacom și finanțat din împrumuturi externe. De asemenea, au continuat să crească intrările de valută de la diverse organizații internaționale pentru suportul refugiaților din Ucraina. Ofertă sporită de valută a fost înregistrată și de la agenți economici din sectorul agricol, cel al transporturilor și al tehnologiei informațiilor și comunicațiilor. În același timp, impactul factorilor menționați asupra diminuării cererii nete de valută de la persoane juridice a fost parțial compensat de vânzări de valută mai mari comparativ cu anul precedent către importatori de diverse bunuri de consum și către prestatori de servicii financiare nebancale și servicii de turism.

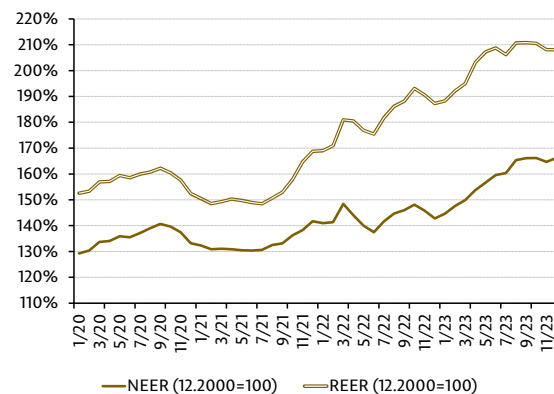
În aceste circumstanțe, gradul de acoperire a cererii nete de valută din partea agenților economici prin oferta netă de valută de la persoanele fizice s-a cifrat la 101,7 la sută în perioada de referință, comparativ cu 78,9 la sută în anul precedent. Astfel, BNM a

Graficul 3.48: Contribuția principalilor parteneri comerciali ai Republicii Moldova la modificarea cursului real efectiv în anul 2023 (puncte procentuale)

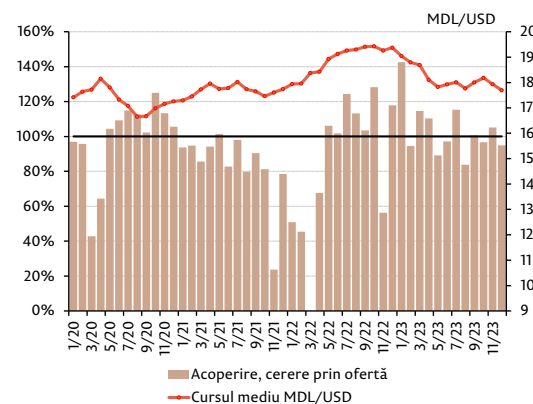
Sursa: BNM

Graficul 3.49: Dinamica cursului real efectiv al monedei naționale calculat pe baza ponderii principalilor parteneri comerciali pe parcursul perioadei 1/2020 – 12/2023 (%)

Sursa: BNM

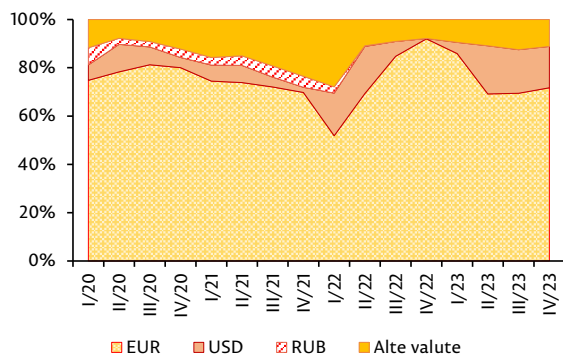
Graficul 3.50: Gradul de acoperire a cererii nete prin oferta netă și dinamica cursului oficial

Sursa: BNM

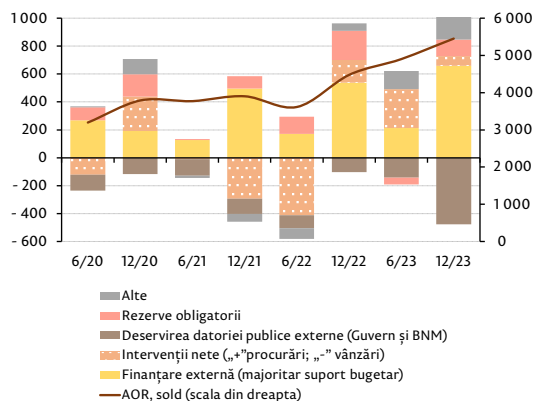
³⁹Calculată prin aplicarea unui curs constant.

Graficul 3.51: Structura valutară a ofertei nete de valută de la persoanele fizice (recalculată la un curs constant) (%)

Sursa: BNM

Graficul 3.52: Activele oficiale de rezervă (AOR), pe tip de flux (milioane dolari SUA)

Sursa: Bloomberg

intervenit pe piața valutară internă prin procurări de valută în sumă de 347,7 milioane dolari SUA pentru a diminua volatilitatea excesivă a cursului de schimb, preponderent în prima jumătate a anului când s-a consemnat surplus de valută (Graficul 3.50).

Fiind determinat de factorii de cerere și ofertă descriși mai sus, pe parcursul perioadei de raportare, leul moldovenesc s-a înscris pe un trend de apreciere moderată, în special în primele două trimestre, după care, în a doua jumătate a anului, a urmat o temperare în condițiile unei piețe valutare mai echilibrate.

Activele oficiale de rezervă

Potrivit situației de la finele anului, activele oficiale de rezervă s-au cifrat la 5 453,1 milioane dolari SUA, majorându-se cu 21,9 la sută în raport cu finele anului 2022, preponderent datorită asistenței financiare din partea partenerilor principali de dezvoltare ai Republicii Moldova. În acest sens, s-au remarcat următoarele intrări de credite și granturi externe:

Instituțiile Băncii Mondiale (Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare și Asociația Internațională de Dezvoltare) au alocat echivalentul a 265,5 milioane dolari SUA, dintre care:

- 225,3 milioane dolari SUA în cadrul programului de Operațiuni pentru Politici de Dezvoltare privind răspunsul la situații de urgență, reziliență și competitivitate a Republicii Moldova (DPO), inclusiv 122,7 milioane dolari SUA – componentă de grant, 102,6 milioane dolari SUA (echivalentul a 92,1 milioane euro) – componentă de credit;
- echivalentul a 40,1 milioane dolari SUA pentru diverse proiecte investiționale.

În cadrul programului de reforme economice și financiare susținut de FMI, au fost debursate tranșele 4, 5 și 6 de credit pentru suport bugetar prin Mecanismul extins de creditare și Mecanismul de finanțare extinsă în sumă de 217,85 milioane dolari SUA (echivalentul a 162,55 milioane DST).

Comisia Europeană, în numele UE, a debursat 196,7 milioane euro, echivalentul a 212,0 milioane dolari SUA, dintre care 7,2 milioane euro pentru proiecte investiționale, iar restul sub formă de suport bugetar și anume:

- 119,5 milioane euro (echivalentul a 128,4 milioane dolari SUA) în cadrul noului program de asistență macrofinanciară, inclusiv 87,0 milioane euro – credit și 32,5 milioane euro – grant;
- 70,0 milioane euro (echivalentul a 75,7 milioane dolari SUA) sub formă de grant, contribuție la Fondul de reducere a vulnerabilității energetice, pentru susținerea populației vulnerabile afectată de prețurile majorate la energie.

Suport bugetar în sumă de 132,9 milioane dolari SUA a fost alocat în cadrul relațiilor bilaterale ale Republicii Moldova:

- Agenția Japoneză pentru Cooperare internațională (AJCI) a oferit un împrumut preferențial în sumă de 13,5 miliarde yeni japonezi (echivalentul a 89,8 milioane dolari SUA) pentru realizarea Proiectului „Politici de dezvoltare întru redresarea economică”;
- Agenția Franceză de Dezvoltare (AFD) a acordat un împrumut în sumă de 40,0 milioane euro (echivalentul a 43,1 milioane dolari SUA) pentru finanțarea reformelor în domeniul infrastructurii energetice, al eficienței energetice și al energiei regenerabile.

La finele anului 2023, activele oficiale de rezervă au acoperit în proporții suficiente importul efectiv de mărfuri și servicii, circa 6,6 luni de import.

Gestionarea rezervelor valutare

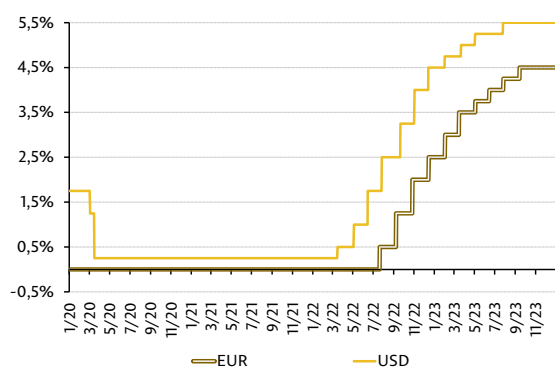
În conformitate cu art. 5, 16, 53 și 71 din Legea nr. 548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei, BNM păstrează și gestionează rezervele valutare ale statului, efectuează operațiuni valutare folosind rezervele și le menține la un nivel adecvat pentru realizarea politicii monetare și valutare a statului. Rolul rezervelor valutare este de a asigura credibilitatea și stabilitatea macrofinanciară a țării, de a onora plățile aferente obligațiilor externe ale statului și de a face față unor șocuri exogene imprevizibile.

În procesul de gestionare a rezervelor valutare, BNM asigură un grad înalt de siguranță și un nivel necesar de lichiditate a investițiilor. Politica investițională a BNM este prudentă, urmărind favorizarea investițiilor sustenabile (ESG: mediu, social, guvernantă) și optimizarea profitabilității ca obiective secundare, primordiale fiind siguranța și lichiditatea rezervelor, ceea ce denotă un apetit redus față de risc. Un element esențial al procesului de gestionare a rezervelor valutare îl constituie managementul riscului investițional, care se realizează prin impunerea unor constrângeri și limite de investiții.

În tabelul A.14 sunt prezentate principalele riscuri aferente gestionării rezervelor valutare și tehnicile aplicate pentru diminuarea expunerii.

Începând cu luna iulie 2013, în cadrul colaborării cu Banca Mondială se implementează alocarea strategică a activelor (ASA). Alocarea strategică a activelor implică o viziune de gestionare a activelor pe termen lung, orientată spre atingerea nivelului optim de rentabilitate și risc. În contextul ASA, rezervele internaționale sunt divizate în trei tranșe (curentă, de lichiditate și de investiții) în funcție de obiectivele și reglementările sale specifice, această abordare asigurând realizarea mai eficientă a obiectivului stabilit.

Graficul 3.53: Ratele de politică monetară în SUA și UE (%)

Sursa: BNM

Economia mondială în anul 2023 continuă să-și revină după pandemie, invazia Rusiei în Ucraina și criza scumpirilor în lanț cu impact pe costurile de trai. În pofida piețelor energetice și alimentare perturbate de război și înăsprii monetare fără precedent pentru a combate inflația ridicată, activitatea economică a încetinit, dar nu s-a blocat. Totodată, creșterea rămâne lentă și inegală, cu divergențe din ce în ce mai mari. Inflația și activitatea economică sunt influențate de șocul prețului materiilor prime din anul 2022. Economii puternic dependente de importurile de energie din Rusia au înregistrat o creștere mai abruptă a prețurilor la energie și o încetinire mai accentuată. Repercutarea prețurilor mai ridicate la produsele energetice a jucat un rol important în creșterea inflației de bază în zona euro spre deosebire de Statele Unite, unde presiunile inflației de bază reflectă în schimb o piață a forței de muncă îngustă.

Procesul de gestionare a rezervelor valutare este condiționat de evoluția economiei mondiale, de deciziile principalelor bănci centrale ale lumii, în special ale autorităților monetare din SUA și zona euro, considerând importanța monedelor respective în structura activelor oficiale de rezervă.

Astfel, rata de referință a Rezervei Federale a SUA a evoluat de la 4,25-4,50 la sută la începutul anului, poziționându-se la finele lunii decembrie 2023 în intervalul de 5,25-5,50 la sută, iar cea a Băncii Centrale Europene s-a majorat succesiv de la 2,50 la sută la 4,50 la sută (Graficul 3.53). Deciziile s-au transpus inclusiv în volatilitatea ratei de schimb a principalei perechi valutare, din perspectiva vitezei de reacție, adaptării politicilor, transmisiei, efectului scontat etc.

Evoluția ratelor de politică monetară stabilite de către autoritățile monetare s-a reflectat, implicit, și în dinamica randamentelor instrumentelor financiare, cu impact semnificativ asupra performanței financiare a Băncii Naționale, sporind rentabilitatea rezervelor valutare.

Activele oficiale de rezervă, la 31 decembrie 2023 față de 31 decembrie 2022, s-au majorat cu 21,9 la sută sau cu circa 979 milioane dolari SUA (de la 4 474 milioane dolari SUA până la 5 453 milioane dolari SUA). Administrarea rezervelor valutare se realizează în condițiile unui apetit redus de risc, activele fiind alocate în instrumente sigure, utilizate și de alte bănci centrale: plasamente pe conturi corespondente (de regulă la alte bănci centrale), plasamente la termen și valori mobiliare, care se clasifică în valori mobiliare supranaționale (emise de instituții supranaționale), guvernamentale (emise de guvernul SUA, guvernele țărilor membre ale Uniunii Europene și alți emitenți guvernamentali) și non-guvernamentale (emise de agenții).

O parte din rezervele valutare sunt gestionate extern de către Banca Mondială. În conformitate cu Acordul de consultanță și management investițional între Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD) și Banca Națională a Moldovei, din 8 decembrie 2010 (prelungit prin HCE nr. 168 din 30 decembrie 2015), BIRD este consultantul și mandatarul BNM pentru administrarea unei părți a activelor externe, limitate la 20 la sută din rezervele valutare. La 31 decembrie 2023, ponderea

activelor gestionate extern constituia 4,4 la sută din rezervele valutare.

În anul 2023, considerând anticipările cu privire la evoluția randamentelor, reflectate inclusiv în curba inversată a randamentelor titlurilor guvernamentale, a fost extinsă durata portofoliilor valorilor mobiliare în dolari SUA, gestionat intern și extern, dar și suplinit portofoliul valorilor mobiliare evaluate la cost amortizat. Valoarea portofoliului evaluat la cost amortizat, la 31 decembrie 2023, constituia circa 518,7 milioane dolari SUA sau 9,5 la sută din rezervele valutare.

Potrivit situației de la sfârșitul anului, 78,9 la sută din rezerve sunt investite în valori mobiliare, 14,6 la sută constituie plasamentele la termen, iar 6,5 la sută – menținute sub formă de numerar și disponibilități în conturi corespondente. Astfel, se remarcă o realocare pe instrumente investiționale, preponderent în favoarea valorilor mobiliare (Graficul 3.54).

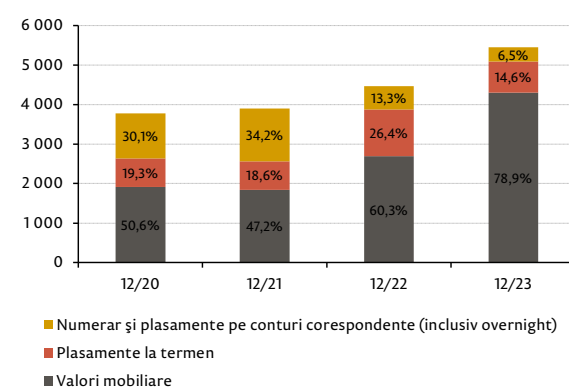
În anul 2023, dolarul SUA a continuat trendul de depreciere, în raport cu majoritatea valurilor de rezervă, pe care s-a înscris la finele anului precedent. Pe parcursul semestrului I, a prezentat o traiectorie volatilă și s-a redresat în raport cu euro și cu alte valute importante în prima parte a trimestrului III 2023. Traiectoria ascendentă a continuat pe măsură ce randamentele obligațiunilor au crescut, dar acest lucru a încetinit pe măsură ce așteptările privind ratele de politică monetară s-au temperat și a apărut conflictul din Orientul Mijlociu.

În același timp, întrucât amenințarea prețurilor ridicate la energie în zona euro s-a diminuat, prețurile la gaz s-au prăbușit la minimele de dinaintea invaziei Rusiei în Ucraina. Această scădere bruscă a prețurilor la gaze și la electricitate a fost benefică pentru economie în general și regiunea a evitat recesiunea dură care era așteptată. Totodată, urmând exemplul Rezervei Federale, Banca Centrală Europeană a fost nevoită să înăsprească suplimentar politica monetară, considerând presiunile inflaționiste persistente. Totodată, atenția globală acordată războiului din Ucraina a fost eclipsată în luna octombrie de focarul de conflict geopolitic din Orientul Mijlociu. Acești factori au generat fluctuații semnificative ale monedei unice europene în raport cu dolarul american pe parcursul anului 2023.

Evoluția mediului economic mondial și persistența incertitudinii sporite a determinat ajustarea graduală a structurii valutare normative a rezervelor prin majorarea cotei monedei unice europene cu 5 puncte procentuale în detrimentul dolarului SUA, devierea admisibilă de ± 10 puncte procentuale favorizând adoptarea unor decizii tactice de ajustare a compoziției valutare a rezervelor pe parcursul anului și adaptarea acestora corespunzător anticipărilor pieței. Potrivit valorilor de la sfârșit de an, cota majoritară în structura rezervelor valutare revine în continuare dolarului SUA – 65,86 la sută (Graficul 3.55).

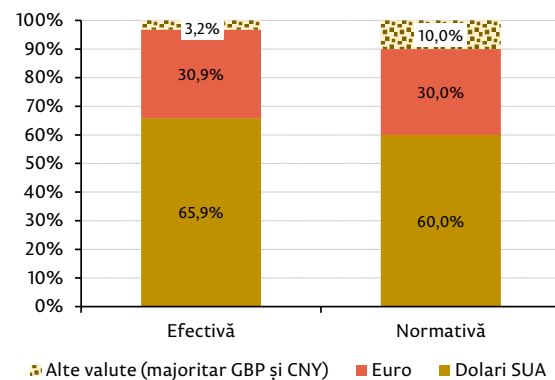
Pornind de la evoluția economiei mondiale în anul 2023, în special SUA și UE, conjunctura piețelor financiare și evoluția ratelor de schimb față de dolarul SUA (valuta de raportare a rezervelor), gestionarea rezervelor valutare a generat un profit de 179,36 milioane dolari SUA, la o rată medie a profitabilității de 3,72 la sută.

Graficul 3.54: Structura rezervelor valutare pe instrumente investiționale la finele anilor 2020-2023 (milioane dolari SUA)

Sursa: BNM

Graficul 3.55: Structura valutară a rezervelor valutare la situația din 31.12.2023 (%)

Sursa: BNM

Capitolul 4

Activitatea de supraveghere a BNM

4.1 Supravegherea bancară

Evoluția sectorului bancar

Indicatorii de bază ai sectorului bancar

La situația din 31.12.2023, în Republica Moldova funcționau 11 bănci licențiate de Banca Națională a Moldovei, inclusiv 6 filiale ale băncilor și grupurilor financiare străine.

Numărul total de subdiviziuni ale băncilor licențiate din Republica Moldova a constituit 557, dintre care 283 sucursale și 274 agenții.

În sectorul bancar, la situația din 31.12.2023, activau 8 560 persoane. În medie fiecărui angajat i-au revenit în gestiune active în valoare de 18,0 milioane lei, în creștere cu 2,5 milioane lei (16,4 la sută) comparativ cu finele anului 2022.

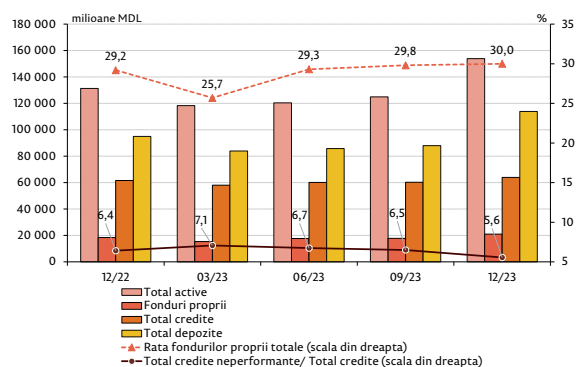
Situația financiară a sectorului bancar la 31.12.2023 era satisfăcătoare. Băncile sunt suficient capitalizate, fondurile proprii au constituit 20 947,3 milioane lei, fiind în creștere cu 2 589,9 milioane lei (14,1 la sută) față de anul precedent, iar rata fondurilor proprii totale rămâne a fi la un nivel înalt, înregistrând valoarea de 30,0 la sută, cu 0,8 puncte procentuale mai mult față de 2022, ca urmare a majorării fondurilor proprii. Conform rapoartelor prezentate de bănci, toate băncile au respectat indicatorul „Rata fondurilor proprii totale” (limita pentru fiecare bancă ≥ 10 la sută) și cerințele suplimentare impuse prin măsuri de supraveghere.

Dinamica principalilor indicatori financiari este redată în graficul 4.1.

Profitul aferent exercițiului încheiat la 31.12.2023 a constituit 4 123,4 milioane lei pe sector, majorându-se față de anul precedent cu 459,1 milioane lei (12,5 la sută), ca urmare a majorării veniturilor din dobânzi cu 1 829,6 milioane lei (19,0 la sută), veniturilor din onorarii și comisioane – cu 302,8 milioane lei (10,1 la sută) și veniturilor din diferența de curs de schimb – cu 175,5 milioane lei (10,2 la sută). Concomitent, s-au majorat cheltuielile cu dobânzile cu 1 977,0 milioane lei (78,2 la sută) și s-au micșorat cheltuielile neaferele dobânzilor cu 183,2 milioane lei (2,2 la sută).

Pentru anul 2023, rentabilitatea activelor⁴⁰ și a capitalului⁴¹ băncilor a înregistrat valori de 2,8 la sută și, respectiv, 16,3 la

Graficul 4.1: Dinamica principalilor indicatori financiari pe sectorul bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2022* – 31.12.2023

Sursa: BNM

*Datele la situația din 31.12.2022 pe parcursul întregului text sunt ajustate conform rezultatelor auditului extern.

$$^{40}\text{Rentabilitatea activelor} = \frac{\text{Venitul net anualizat}}{\text{Media activelor}}$$

$$^{41}\text{Rentabilitatea capitalului} = \frac{\text{Venitul net anualizat}}{\text{Media capitalului}}$$

sută, fiind în descreștere față de anul precedent cu 0,1 puncte procentuale și, respectiv, cu 0,7 puncte procentuale.

Activele totale au însumat 153 940,5 milioane lei, majorându-se pe parcursul anului 2023 cu 22 572,3 milioane lei (17,2 la sută).

La 31.12.2023, soldul portofoliului de credite brut (prudențial) a constituit 41,5 la sută din totalul activelor sau 63 895,5 milioane lei, majorându-se pe parcursul perioadei analizate cu 2 268,3 milioane lei (3,7 la sută). Concomitent, creditele neperformante s-au micșorat cu 423,2 milioane lei (10,7 la sută) până la 3 547,2 milioane lei, respectiv, ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor s-a micșorat cu 0,9 puncte procentuale, constituind 5,6 la sută.

Soldul depozitelor a sporit pe parcursul anului 2023 cu 18 892,8 milioane lei (19,9 la sută) până la 113 861,3 milioane lei din contul majorării depozitelor persoanelor juridice cu 11 321,7 milioane lei (32,2 la sută) până la 46 505,5 milioane lei și a depozitelor persoanelor fizice cu 8 070,9 milioane lei (13,7 la sută) până la 67 088,6 milioane lei. Concomitent, depozitele băncilor s-au micșorat cu 499,8 milioane lei (65,2 la sută) până la 267,2 milioane lei.

Fondurile proprii

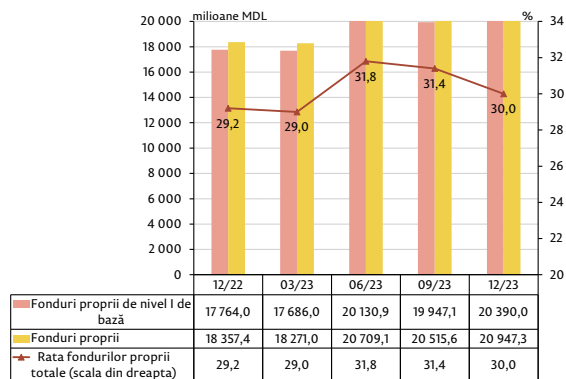
La situația din 31.12.2023, fondurile proprii pe sector, conform datelor prezentate de bănci, au constituit 20 947,3 milioane lei, înregistrând o creștere de 2 589,9 milioane lei (14,1 la sută) pe parcursul anului.

Creșterea fondurilor proprii a fost determinată de reflectarea de către bănci a profiturilor eligibile după desfășurarea adunărilor generale ale acționarilor și după obținerea permisiunii BNM privind includerea în fondurile proprii a profiturilor obținute. De asemenea, s-au majorat alte rezerve cu 151,3 milioane lei (diferența prudențială și SIRF contabilizată la finele anului). Concomitent, s-au majorat diferența pozitivă dintre reducerile pentru pierderi la active și angajamentele condiționale (reducerile prudențiale) și reducerile pentru pierderi din deprecierea activelor și provizioanelor (reduceri IFRS) cu 333,3 milioane lei, alte active necorporale cu 152,9 milioane lei. Totodată, s-au micșorat datoriile subordonate cu 35,6 milioane lei, ca urmare a calculării amortizării la datoriile subordonate cu scadența mai mică de 5 ani și a diferenței de curs valutar.

De asemenea, pe parcursul anului de raportare 6 bănci au distribuit capital sub formă de dividende în mărime totală de 1 265,9 milioane lei.

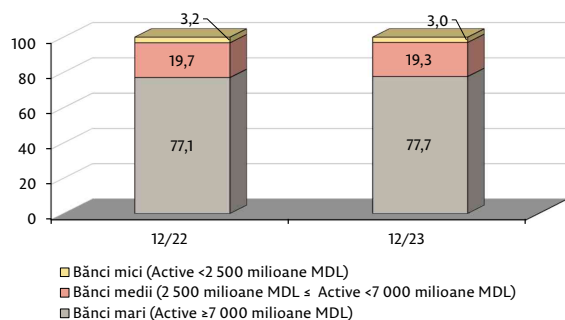
Structura fondurilor proprii totale la 9 bănci este formată integral din fonduri proprii de nivel 1 de bază (total pe sector – 20 390,0 milioane lei), iar 2 bănci (BC „MOLDOVA – AGROINDBANK” S.A. și B.C. „ProCredit Bank” S.A.) dispun și de fonduri proprii de nivel 2 (împrumuturi subordonate în sumă de 494,0 milioane lei și, respectiv, în sumă de 63,4 milioane lei).

Graficul 4.2: Dinamica fondurilor proprii (milioane lei) și a ratei fondurilor proprii totale (%) pe sectorul bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2022* – 31.12.2023

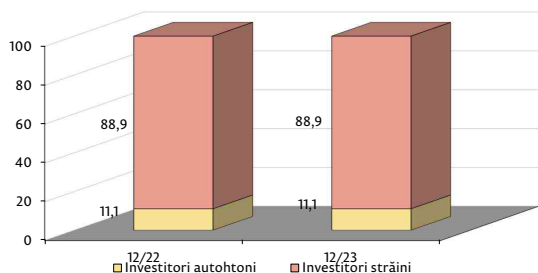
Sursa: BNM

Graficul 4.3: Dinamica concentrării fondurilor proprii totale ale sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci pentru perioada 31.12.2022* – 31.12.2023 (%)

Sursa: BNM

Graficul 4.4: Structura capitalului social al sectorului bancar din Republica Moldova, conform sursei de proveniență a investițiilor pentru perioada 31.12.2022* – 31.12.2023 (%)

Sursa: BNM

La situația din 31.12.2023, rata fondurilor proprii totale pe sectorul bancar a înregistrat valoarea de 30,0 la sută, fiind în creștere cu 0,8 puncte procentuale față de finele anului precedent. Indicatorul dat a fost respectat de către toate băncile (limita pentru fiecare bancă ≥ 10 la sută). Totodată, băncile au respectat și cerința aferentă indicatorului „Rata fondurilor proprii totale”, luând în considerare amortizoarele de capital. Astfel, suplimentar la cerința de fonduri proprii minime de 10 la sută, băncile sunt obligate să mențină fonduri proprii de nivel 1 de bază necesare pentru a îndeplini cerințele privind amortizorul de conservare a capitalului (2,5 la sută), amortizorul anticiclic de capital (0,0 la sută), amortizorul de risc sistemic (1 la sută) și, după caz, amortizorul aferent societății de importanță sistemică (0,5 la sută/ 1,0 la sută/ 1,5 la sută) (amortizorul O-SII).

Concomitent, Comitetul executiv al BNM, ca urmare a rezultatelor procesului de supraveghere și evaluare a activității băncilor (SREP), a impus cerințele specifice de capital fiecărei bănci, în funcție de profilul de risc individual, care, de asemenea, au fost respectate de toate băncile.

Dinamica fondurilor proprii de nivel 1 de bază și a fondurilor proprii totale în perioada analizată este reprezentată în graficul 4.2.

Modificarea structurii fondurilor proprii ale sectorului bancar, din punctul de vedere al concentrării pe grupuri de bănci, este redată în graficul 4.3.

Cota fondurilor proprii totale a băncilor mari în fondurile proprii totale ale sectorului bancar a constituit 77,7 la sută, fiind în creștere cu 0,6 puncte procentuale comparativ cu finele anului precedent.

Totodată, cota fondurilor proprii totale a băncilor medii și a băncilor mici a constituit 19,3 la sută și, respectiv, 3,0 la sută, fiind în descreștere cu 0,4 puncte procentuale și, respectiv, cu 0,2 puncte procentuale.

În perioada de referință s-a menținut cota semnificativă a investițiilor străine în capitalul băncilor, care la situația din 31.12.2023 a constituit 88,9 la sută (Graficul 4.4), fiind la același nivel ca și la finele anului precedent.

Printre investitorii străini care participă la formarea capitalului băncilor din Republica Moldova sunt bănci din Italia, România, Ungaria, precum și Banca Europeană de Reconstrucții și Dezvoltare și investitori din Germania, Bulgaria, Olanda, Austria, Estonia, Regatul Unit al Marii Britanii, Grecia, Irak.

Din numărul total al băncilor, 4 bănci dispun de capital format complet din investiții străine (dintre care 3 filiale ale băncilor și grupurilor financiare străine: B.C. „EXIMBANK” S.A., BCR Chișinău S.A. și B.C. „ProCredit Bank” S.A.), 6 bănci – de capital format din investiții străine și autohtone și o bancă – de capital format complet din investiții autohtone.

Activele și calitatea acestora

Activele totale pe sector au constituit 153 940,5 milioane lei, majorându-se comparativ cu finele anului precedent cu 22 572,3 milioane lei (17,2 la sută). Sursa principală de finanțare a activelor sunt datoriile, care s-au majorat cu 19 227,0 milioane lei (17,8 la sută) până la 127 279,2 milioane lei, preponderent, din contul majorării depozitelor atrase cu 18 849,1 milioane lei (19,8 la sută) până la 113 993,1 milioane lei. Concomitent, pe parcursul anului 2023, o bancă a atras resurse financiare prin intermediul emisiunilor de valori mobiliare (obligațiuni) în scopul majorării surselor de finanțare pe termen lung și diversificării instrumentelor de finanțare în sumă de 254,7 milioane lei. Totodată, alte datorii financiare s-au micșorat cu 374,3 milioane lei (3,8 la sută) până la 9 600,3 milioane lei.

O altă sursă de finanțare a activelor este capitalul, care a crescut cu 3 345,3 milioane lei (14,3 la sută) până la 26 661,3 milioane lei, ca urmare a obținerii în perioada de referință a profitului.

Pe parcursul anului 2023, ponderea activelor în PIB (prognoza anului 2023) s-a majorat cu 1,4 puncte procentuale, de la 47,9 la sută până la 49,3 la sută (Graficul 4.8), pe fundalul ritmului de creștere a activelor mai mare (17,2 la sută) față de creșterea PIB-ului⁴² (13,9 la sută).

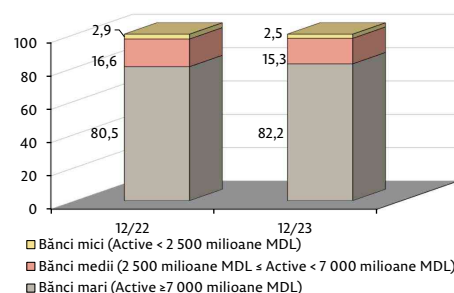
Concentrarea activelor sectorului bancar este prezentată în graficul 4.5.

Activele sectorului bancar sunt concentrate în grupul băncilor mari (determinat astfel de către BNM). La finele anului 2023, în grupul băncilor mari intrau 4 bănci (BC „MOLDOVA – AGROINDBANK” S.A., BC „Moldindconbank” S.A., B.C. „VICTORIABANK” S.A., OTP Bank S.A.). Ponderea activelor băncilor din acest grup a constituit 82,2 la sută la 31.12.2023, fiind în creștere cu 1,7 puncte procentuale față de finele anului 2022. Ponderea activelor băncilor din grupul băncilor medii (BC „ProCredit Bank” S.A., „FinComBank” S.A., BC „EXIMBANK” S.A., BC „ENERGBANK” S.A., BCR Chișinău S.A.) s-a micșorat cu 1,3 puncte procentuale, constituind 15,3 la sută, iar ponderea activelor băncilor din grupul băncilor mici (BC „COMERȚBANK” S.A., BC „EuroCreditBank” S.A.) s-a micșorat cu 0,4 puncte procentuale, constituind 2,5 la sută. Componenta grupelor la finele anului 2023 a rămas neschimbată față de finele anului 2022.

Este de menționat că limitele poziției dominante pe piața bancară după mărimea activelor au fost respectate. Cea mai mare pondere a activelor totale ale băncii în raport cu activele totale pe sectorul bancar a revenit BC „MOLDOVA – AGROINDBANK” S.A., constituind 33,9 la sută (limita ≤ 35 la sută), fiind urmată de BC „Moldindconbank” S.A. – 20,2 la sută (Graficul 4.6).

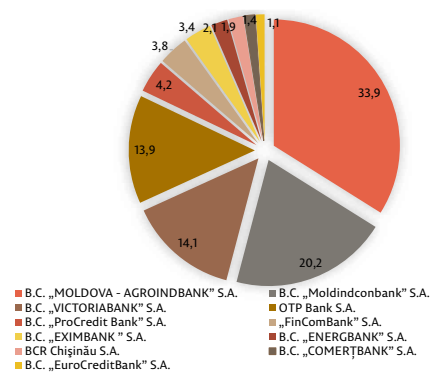
În urma analizei concentrării sectorului bancar al Republicii Moldova, a fost calculat indicele Herfindahl-Hirschmann (valoarea căruia nu depășește 10 000), în baza cotei activelor băncii în totalul activelor pe sectorul bancar. Indicatorul dat se calculează ca suma pătratelor cotelor de piață ale tuturor băncilor din sector. În practica internațională se folosește următoarea divizare:

Graficul 4.5: Dinamica concentrării activelor pe grupuri de bănci pentru perioada 31.12.2022* – 31.12.2023 (%)

Sursa: BNM

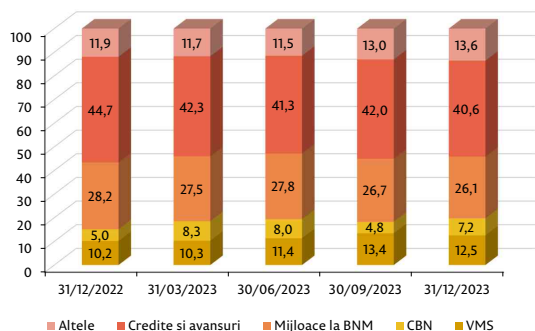
Graficul 4.6: Concentrarea activelor sectorului bancar la 31.12.2023 (%)

Sursa: BNM

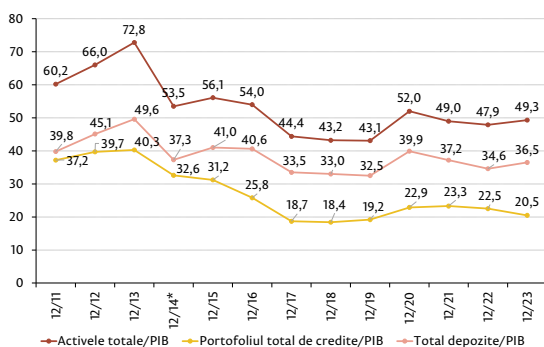
⁴²PIB în prețuri curente.

Graficul 4.7: Dinamica structurii activelor sectorului bancar pentru perioada 31.12.2022* – 31.12.2023 (%)

Sursa: BNM

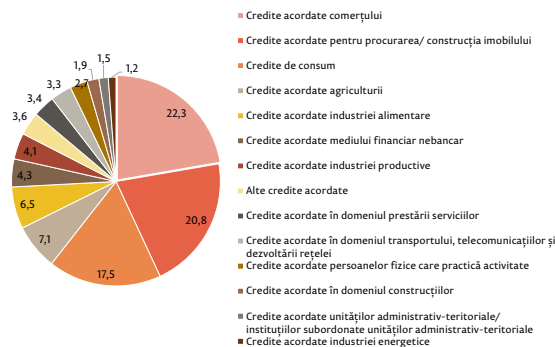
Graficul 4.8: Dinamica activelor, creditelor și depozitelor raportate la PIB (%)*

Sursa: BNM

*Pentru anul 2014 din calcul au fost excluse B.C. „BANCA SOCIALĂ” S.A., Banca de Economii S.A. și B.C. „UNIBANK” S.A.

Graficul 4.9: Distribuția pe ramuri a creditelor la 31.12.2023 (%)

Sursa: BNM

- HHI sub 100 indică o piață cu concurență perfectă;
- HHI între 100 și 1 500 indică o piață neconcentrată;
- HHI între 1 500 și 2 500 indică o concentrație moderată;
- HHI peste 2 500 indică o concentrație ridicată.

Astfel, în urma calculelor efectuate, obținând $HHI=2\ 006,5$ concludem că sectorul bancar al Republicii Moldova prezintă o concentrație moderată.

În structura activelor, ponderea cea mai mare a venit articolului din bilanț „Credite și avansuri la cost amortizat”, care a constituit 40,6 la sută (62 487,1 milioane lei), fiind în descreștere cu 4,1 puncte procentuale față de finele anului precedent. Ponderea mijloacelor la BNM a constituit 26,1 la sută (40 181,4 milioane lei), fiind în descreștere cu 2,1 puncte procentuale. Ponderea investițiilor băncilor în valorile mobiliare de stat (VMS) și în certificatele Băncii Naționale (CBN) a constituit 19,7 la sută (30 392,3 milioane lei), fiind în creștere cu 4,5 puncte procentuale. Restul activelor, care constituie 13,6 la sută (20 879,7 milioane lei), sunt menținute de către bănci în alte bănci, în numerar, imobilizări corporale, imobilizări necorporale etc. Ponderea acestora s-a majorat cu 1,7 puncte procentuale.

Structura activelor sectorului bancar, conform principalelor componente, este redată în graficul 4.7.

Portofoliul de credite brut (conform rapoartelor prudențiale) la 31.12.2023 a constituit 63 895,5 milioane lei, majorându-se pe parcursul anului cu 2 268,3 milioane lei (3,7 la sută). Creșterea portofoliului de credite a fost înregistrată lunar, cu excepția lunilor ianuarie, mai și august.

Concomitent, ponderea în PIB a portofoliului de credite brut s-a micșorat cu 2,0 puncte procentuale, constituind 20,5 la sută la 31.12.2023 (Graficul 4.8), pe fundalul ritmului de creștere a portofoliului de credite mai mic (3,7 la sută) față de creșterea PIB-ului⁴² (13,9 la sută).

În contextul distribuirii riscurilor pe ramuri, ponderea cea mai mare în portofoliul total de credite au deținut-o creditele acordate comerțului – 22,3 la sută (14 238,7 milioane lei), creditele acordate pentru procurarea/ construcția imobilului – 20,8 la sută (13 282,3 milioane lei), urmate de creditele de consum – 17,5 la sută (11 199,9 milioane lei).

Structura detaliată a portofoliului de credite al sectorului bancar, conform ramurii în care activează debitorul, este reflectată în graficul 4.9.

Cea mai mare creștere în anul 2023 a fost înregistrată la creditele de consum cu 1 190,4 milioane lei (11,9 la sută) până la 11 199,9 milioane lei, la creditele acordate pentru procurarea/ construcția imobilului – cu 989,1 milioane lei (8,1 la sută) până la 13 282,3 milioane lei, la creditele acordate comerțului – cu 358,4 milioane lei (2,6 la sută) până la 14 238,7 milioane lei, la creditele acordate mediului financiar nebanca – cu 288,3 milioane lei (11,7 la sută)

până la 2 757,6 milioane lei, la creditele acordate unităților administrativ-teritoriale/ instituțiilor subordonate unităților administrativ-teritoriale – cu 213,3 milioane lei (29,9 la sută) până la 926,9 milioane lei.

Totodată, cea mai mare descreștere pe parcursul anului 2023 a fost înregistrată la creditele acordate industriei alimentare – cu 248,1 milioane lei (5,6 la sută) până la 4 151,7 milioane lei, la creditele acordate în domeniul construcțiilor cu 230,8 milioane lei (16,3 la sută) până la 1 186,5 milioane lei, la alte credite acordate – cu 181,0 milioane lei (7,3 la sută) până la 2 290,2 milioane lei, la creditele acordate industriei energetice – cu 178,2 milioane lei (19,2 la sută) până la 749,1 milioane lei.

Pe parcursul anului 2023, creditele neperformante (substandard, dubioase și compromise) în valoare absolută s-au micșorat cu 423,2 milioane lei (10,7 la sută), constituind 3 547,2 milioane lei, ca urmare a rambursării creditelor din contul achitărilor directe, derecunoașterii creditelor neperformante și reclasificării în categorii performante datorită îmbunătățirii situației financiare a unor debitori. Totodată, ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor s-a micșorat cu 0,9 puncte procentuale față de finele anului 2022, constituind 5,6 la sută la 31.12.2023.

După distribuția creditelor neperformante pe ramuri constatăm că la situația din 31.12.2023 cele mai mari ponderi se înregistrează la: creditele acordate agriculturii – 15,4 la sută, creditele acordate persoanelor fizice care practică activitate – 12,3 la sută, creditele acordate industriei productive – 12,2 la sută, creditele acordate industriei energetice – 12,1 la sută, alte credite – 9,3 la sută, creditele în domeniul prestării serviciilor – 8,1 la sută, creditele acordate în domeniul transportului, telecomunicațiilor și dezvoltării rețelei – 6,9 la sută, credite acordate în domeniul construcțiilor – 5,5 la sută.

Totodată, este de menționat că, creditele acordate pentru procurarea/ construcția imobilului și creditele acordate mediului financiar nebancaar înregistrează ponderi relativ mici la nivelul creditelor neperformante, acestea fiind de 2,3 la sută și, respectiv, 0,3 la sută.

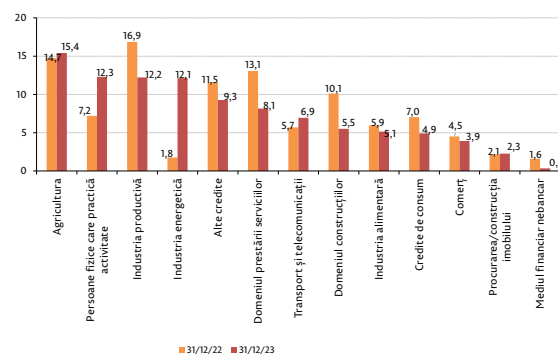
Rata creditelor neperformante pe ramuri pe sectorul bancar este prezentată în graficul 4.10.

Ponderea creditelor neperformante nete⁴³ în fondurile proprii s-a micșorat cu 1,3 puncte procentuale, constituind 7,4 la sută la 31.12.2023.

Comparativ cu finele anului precedent, a fost înregistrată următoarea migrare a portofoliului de credite pe categorii de clasificare, care este reflectată în graficul 4.12:

- ponderea creditelor clasificate „standard” (categoria de risc 2 la sută) s-a micșorat cu 8,0 puncte procentuale până la 57,2 la sută;

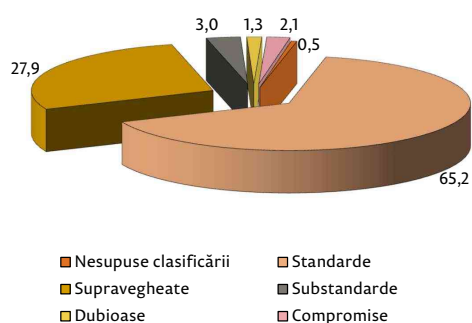
Graficul 4.10: Distribuția creditelor neperformante pe ramuri la 31.12.2023 (%)

Sursa: BNM

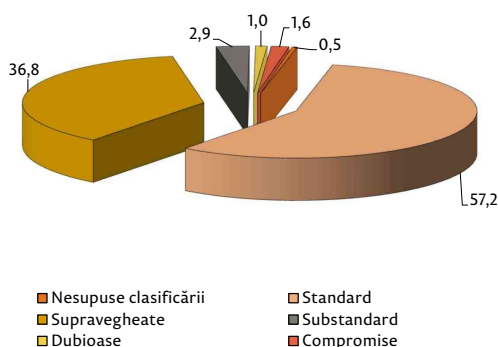
⁴³Credite neperformante nete=suma supusă clasificării la creditele neperformante minus reducerile la acestea

Graficul 4.11: Dinamica structurii portofoliului de credite conform categoriilor de clasificare la 31.12.2022* (%)

Sursa: BNM

Graficul 4.12: Dinamica structurii portofoliului de credite conform categoriilor de clasificare la 31.12.2023 (%)

Sursa: BNM

- ponderea creditelor clasificate „supravegheate” (categoria de risc 5 la sută) s-a majorat cu 8,9 puncte procentuale până la 36,8 la sută;
- ponderea creditelor clasificate „substandard” (categoria de risc 30 la sută) s-a micșorat cu 0,1 puncte procentuale până la 2,9 la sută;
- ponderea creditelor clasificate „dubioase” (categoria de risc 60 la sută) s-a micșorat cu 0,3 puncte procentuale până la 1,0 la sută;
- ponderea creditelor clasificate „compromise” (categoria de risc 100 la sută) s-a micșorat cu 0,5 puncte procentuale până la 1,6 la sută;
- ponderea creditelor nesupuse clasificării a rămas neschimbată, fiind nesemnificativă – 0,5 la sută.

Nivelul de provizionare a creditelor neperformante (ponderea reducerilor calculate la creditele neperformante în totalul creditelor neperformante) a fost înalt, constituind 54,0 la sută, variind în funcție de bancă de la 36,2 la sută până la 80,1 la sută și fiind în scădere cu 3,9 puncte procentuale față de anul precedent.

Ponderea reducerilor calculate pentru pierderi la credite în totalul creditelor la 31.12.2023 a constituit 5,9 la sută, micșorându-se nesemnificativ cu 0,4 puncte procentuale comparativ cu finele anului 2022.

E de menționat că, reducerile calculate (reduceri prudentiale) la toate activele și angajamentele condiționale la 31.12.2023 au constituit 4 520,6 milioane lei, micșorându-se comparativ cu 31.12.2022 cu 176,1 milioane lei (3,7 la sută), iar reducerile pentru pierderi din deprecieri formate (reduceri IFRS) au constituit 3 643,3 milioane lei, fiind în micșorare cu 687,0 milioane lei (15,9 la sută), diferența înregistrată – 877,3 milioane lei.

Astfel, ponderea reducerilor pentru pierderi din deprecieri formate la credite (reduceri IFRS) în reducerile calculate la credite (reduceri prudentiale) pe sectorul bancar s-a micșorat cu 10,1 puncte procentuale până la 85,2 la sută, variind de la 15,3 la sută până la 179,4 la sută.

Expunerile băncilor față de persoanele afiliate înregistrează ponderi nesemnificative în totalul creditelor – 2,0 la sută (media pe sectorul bancar). Indicatorul „Raportul dintre expunerile față de persoanele afiliate și capitalul eligibil” (limita pentru fiecare bancă ≤ 20 la sută din capitalul eligibil) la 31.12.2023 era respectat de toate băncile (media pe sectorul bancar – 6,3 la sută).

La 31.12.2023, indicatorul „Raportul dintre suma celor mai mari zece datorii nete și portofoliul total al creditelor și angajamentelor condiționale (limita maximă pentru fiecare bancă – 30 la sută din totalul creditelor nete) a fost respectat de către toate băncile (media pe sectorul bancar – 18,9 la sută). Totodată, doar la o bancă a fost înregistrată depășirea indicatorului sus-menționat care, conform capitolului IV pct. 26 din Regulamentul cu privire la expunerile mari nr. 109/2019, nu se consideră încălcare în cazul

când banca menține o cerință suplimentară de fonduri proprii privind excedentul respectiv.

Indicatorul privind suma totală a expunerilor nete ale băncii în lei moldovenești atașate la cursul valutei față de persoanele fizice, inclusiv cele care practică activitate de întreprinzător sau alt tip de activitate (limita pentru fiecare bancă ≤ 30 la sută din capitalul eligibil) a fost respectat de către toate băncile. Media pe sector a indicatorului nominalizat a constituit 3,8 la sută.

Raportul dintre suma totală a expunerilor nete, altele decât cele ipotecare, față de persoanele fizice, atașate la cursul valutei și capitalul normativ total (limita pentru fiecare bancă ≤ 10 la sută din capitalul eligibil), de asemenea, a fost respectat de către toate băncile. Media pe sector a acestui indicator a constituit 0,4 la sută.

Raportul dintre valoarea totală a investițiilor în imobil și fondurile proprii totale pe sector a constituit 18,0 la sută (limita pentru fiecare bancă ≤ 50 la sută) și a fost respectat de către toate băncile.

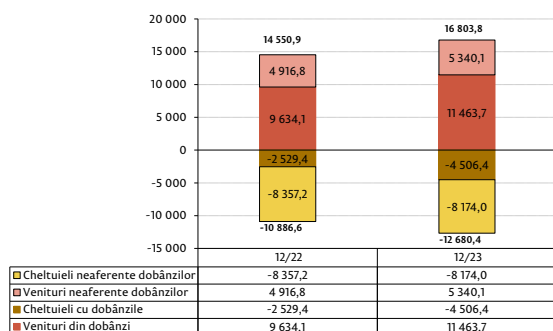
Veniturile și evoluția profitabilității

La situația din 31.12.2023, profitul aferent exercițiului pe sectorul bancar a constituit 4 123,4 milioane lei, majorându-se comparativ cu finele anului precedent cu 459,1 milioane lei (12,5 la sută), în special ca urmare a creșterii veniturilor din dobânzi cu 1 829,6 milioane lei (19,0 la sută), a veniturilor din onorarii și comisioane cu 302,8 milioane lei (10,1 la sută) și a veniturilor din diferențele de curs valutar cu 175,5 milioane lei (10,2 la sută).

Veniturile din dobânzi s-au majorat comparativ cu finele anului precedent cu 1 829,6 (19,0 la sută) până la 11 463,7 milioane lei. În perioada menționată, cea mai mare creștere a veniturilor din dobânzi a fost înregistrată la veniturile din investițiile în titluri de datorii (VMS, CBN), care a constituit 1 315,5 milioane lei (69,2 la sută) până la 3 215,5 milioane lei, fiind urmată de creșterea veniturilor obținute din investițiile efectuate în credite – cu 1 124,9 milioane lei (20,2 la sută) până la 6 699,3 milioane lei. Concomitent, a fost înregistrată descreșterea veniturilor obținute din mijloacele plasate la BNM (rezerve obligatorii) cu 610,7 milioane lei (28,3 la sută) până la 1 548,9 milioane lei.

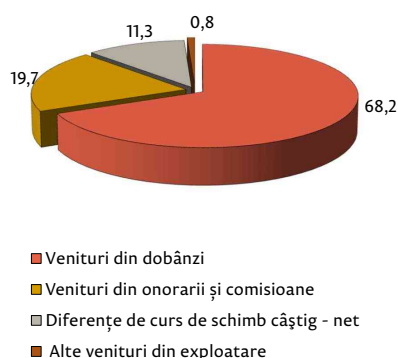
În structura veniturilor din dobânzi, ponderea cea mai mare a revenit veniturilor obținute din investițiile efectuate în credite – 58,4 la sută, care s-a majorat cu 0,6 puncte procentuale față de 31.12.2022, fiind urmată de ponderea veniturilor obținute din investiții în titluri de datorii (VMS, CBN) – 28,1 la sută, care s-a majorat cu 8,3 puncte procentuale față de 31.12.2022, și de ponderea veniturilor obținute din mijloacele plasate la BNM – 13,5 la sută, care s-a micșorat cu 8,9 puncte procentuale față de 31.12.2022 (ca urmare a micșorării normei rezervelor obligatorii de la 37 la sută la 31.12.2022 până la 33 la sută la 31.12.2023, totodată, în perioada de referință s-a micșorat și rata de remunerare a rezervelor obligatorii de la 18 la sută până la 3,0 la sută).

Graficul 4.13: Dinamica veniturilor și a cheltuielilor sectorului bancar pentru anii 2022* – 2023 (milioane lei)

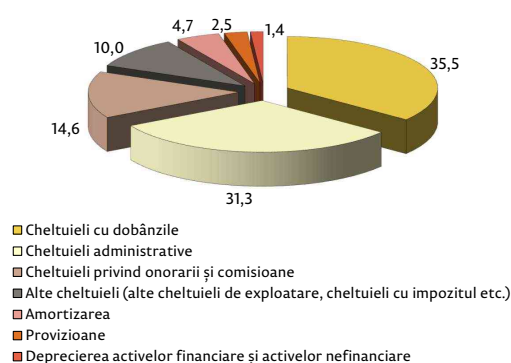
Sursa: BNM

Graficul 4.14: Structura veniturilor sectorului bancar în anul 2023 (%)

Sursa: BNM

Graficul 4.15: Structura cheltuielilor sectorului bancar în anul 2023 (%)

Sursa: BNM

Veniturile neaferente dobânzilor s-au majorat cu 423,3 milioane lei (8,6 la sută) până la 5 340,1 milioane lei, în principal, ca urmare a majorării veniturilor din onorarii și comisioane cu 302,8 milioane lei (10,1 la sută) până la 3 302,4 milioane lei și a majorării veniturilor din diferențele de curs valutar cu 175,5 milioane lei (10,2 la sută) până la 1 895,4 milioane lei.

Concomitent, s-au majorat și cheltuielile cu dobânzi cu 1 977,0 milioane lei (78,2 la sută) până la 4 506,4 milioane lei, ca urmare a majorării soldului depozitelor atrase cu 19,9 la sută (18 892,8 milioane lei). Totodată, s-a micșorat rata medie la depozitele în moneda națională de la 11,06 la sută la 31.12.2022 până la 6,21 la sută la 31.12.2023, iar rata medie la depozitele în valută s-a majorat de la 1,05 la sută la 31.12.2022 până la 2,24 la sută la 31.12.2023. Dinamica veniturilor și a cheltuielilor băncilor este prezentată în graficul 4.13.

În perioada de referință, a fost înregistrată micșorarea cheltuielilor neaferente dobânzilor cu 183,2 milioane lei (2,2 la sută) până la 8 174,0 milioane lei, preponderent, ca urmare a micșorării pierderilor cauzate de deprecierea activelor financiare cu 1 285,8 milioane lei (87,6 la sută). Micșorarea pierderilor cauzate de deprecierea activelor financiare să datorează îmbunătății calității portofoliului de credite, micșorării portofoliului de credite la unele bănci din contul rambursării creditelor acordate anterior.

Veniturile totale au constituit 16 803,8 milioane lei, majorându-se comparativ cu finele anului precedent cu 2 252,9 milioane lei (15,5 la sută), dintre care veniturile din dobânzi au constituit 68,2 la sută (11 463,7 milioane lei), iar veniturile neaferente dobânzilor – 31,8 la sută (5 340,1 milioane lei).

Concomitent, cheltuielile totale au constituit 12 680,4 milioane lei, majorându-se comparativ cu anul precedent cu 1 793,8 milioane lei (16,5 la sută), dintre care cheltuielile cu dobânzile au constituit 35,5 la sută (4 506,4 milioane lei) din totalul cheltuielilor, iar cheltuielile neaferente dobânzilor – 64,5 la sută (8 174,0 milioane lei) din totalul cheltuielilor. Ponderi semnificative în cheltuielile neaferente dobânzilor ocupă cheltuielile administrative – 48,6 la sută (3 973,8 milioane lei) și cheltuielile privind onorariile și comisioanele – 22,7 la sută (1 856,3 milioane lei).

Structura veniturilor și a cheltuielilor sectorului bancar pentru anul 2023 este redată în graficele 4.14 și 4.15.

Pentru anul 2023, rentabilitatea activelor⁴⁴ și a capitalului⁴⁵ băncilor a înregistrat valori de 2,8 la sută și, respectiv, 16,3 la sută, fiind în descreștere cu 0,1 puncte procentuale și, respectiv, 0,7 puncte procentuale față de finele anului precedent.

Marja netă a dobânzii⁴⁶ a constituit 5,4 la sută la 31.12.2023, fiind în descreștere cu 1,2 puncte procentuale față de finele anului precedent.

$$^{44}\text{Rentabilitatea activelor} = \frac{\text{Venitul net anualizat}}{\text{Media activelor}}$$

$$^{45}\text{Rentabilitatea capitalului} = \frac{\text{Venitul net anualizat}}{\text{Media capitalului}}$$

$$^{46}\text{Marja netă a dobânzii} = \frac{\text{Venitul net aferent dobânzilor anualizat}}{\text{Media activelor generatoare de dobândă}}$$

Dinamica marjei nete a dobânzii, a rentabilității activelor și a capitalului sectorului bancar pentru perioada 31.12.2022 – 31.12.2023 este redată în graficul 4.16.

Valoarea medie lunară a activelor generatoare de dobândă s-a majorat pe parcursul anului 2023 cu 20 832,8 milioane lei sau 17,8 la sută, constituind 137 571,7 milioane lei la 31.12.2023. Ponderea semnificativă a activelor generatoare de dobândă în totalul activelor sectorului bancar, care a constituit 87,8 la sută, indică abilitatea băncilor de a genera venituri în viitor.

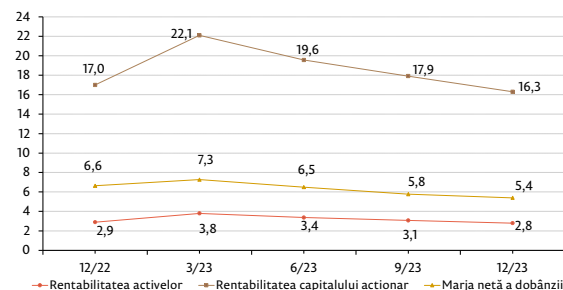
Datorii, lichiditatea și respectarea cerințelor legale

Datoriile băncilor la situația din 31.12.2023 au constituit 127 279,2 milioane lei, majorându-se cu 19 227,0 milioane lei (17,8 la sută) comparativ cu 31.12.2022. Ponderea cea mai mare în totalul datoriilor la situația din 31.12.2023 a fost deținută de datoriile financiare evaluate la cost amortizat (depozitele clienților, alte datorii financiare) – 97,3 la sută (123 848,2 milioane lei), acestea majorându-se în valoare absolută cu 18 729,6 milioane lei (17,8 la sută) comparativ cu sfârșitul anului precedent.

Depozitele clienților au constituit 113 993,1 milioane lei sau 89,6 la sută din totalul datoriilor, valoarea absolută a depozitelor clienților fiind în creștere comparativ cu 31.12.2022 cu 18 849,1 milioane lei (19,8 la sută). Concomitent, s-au majorat alte datorii cu 425,1 milioane lei (21,4 la sută) până la 2 414,4 milioane lei (au fost incluse sumele de tranzit și clearing, operațiunile cu carduri de plată, decontările cu salariații băncii, cu alte persoane fizice și juridice, decontările cu bugetul, decontările privind procurarea/vânzarea valorilor mobiliare și a valutei etc.), provizioanele – cu 119,8 milioane lei (17,0 la sută) până la 823,7 milioane lei (au fost incluse provizioanele pentru restructurarea afacerii, datoriile aferente pensiilor și beneficiilor angajaților, provizioanele aferente cheltuielilor cu daunele care pot rezulta din procese intentate băncii, angajamentele de finanțare, alte provizioane), datoriile financiare deținute în vederea tranzacționării – cu 1,7 milioane lei (106,3 la sută), constituind 0,1 milioane lei, datorii financiare desemnate la valoarea justă prin profit sau pierdere – cu 0,1 milioane lei (0,4 la sută) până la 27,9 milioane lei. Totodată, pe parcursul anului 2023, în scopul majorării surselor de finanțare pe termen lung și diversificării instrumentelor de finanțare de către o bancă au fost emise titluri de datorii în sumă de 254,7 milioane lei. Simultan, s-au micșorat alte datorii financiare cu 374,2 milioane lei (3,8 la sută) până la 9 600,4 milioane lei (inclusiv împrumuturile (overnight, pe termen scurt și mediu) de la BNM, de la Guvern, de la organizații financiare internaționale etc.), datoriile privind impozitele – cu 49,3 milioane lei (23,0 la sută) până la 164,9 milioane lei (Tabelul A.15).

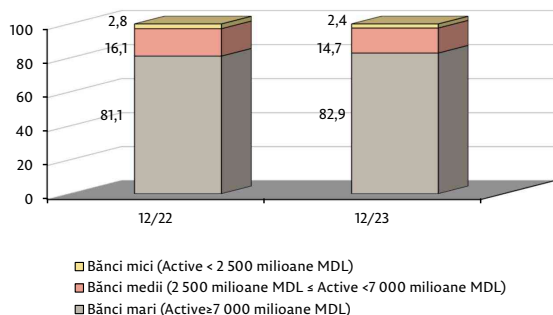
Ponderea datoriilor băncilor mari în totalul datoriilor sectorului bancar la 31.12.2023 constituia 82,9 la sută, fiind în creștere cu 1,8 puncte procentuale față de 31.12.2022. Respectiv, ponderea datoriilor băncilor medii s-a micșorat cu 1,4 puncte procentuale, alcătuind 14,7 la sută la 31.12.2023, iar ponderea datoriilor băncilor mici s-a micșorat cu 0,4 puncte procentuale, constituind 2,4 la sută în totalul datoriilor pe sector.

Graficul 4.16: Dinamica marjei nete a dobânzii, rentabilității activelor și capitalului sectorului bancar pentru perioada 31.12.2022* – 31.12.2023 (%)

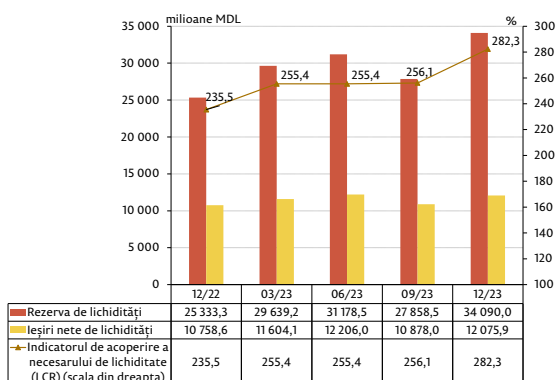
Sursa: BNM

Graficul 4.17: Dinamica concentrării datoriilor sectorului bancar, pe grupuri de bănci, pentru perioada 31.12.2022* – 31.12.2023 (%)

Sursa: BNM

Graficul 4.18: Indicatorul privind acoperirea necesarului de lichiditate (LCR) pe componente (milioane lei) și LCR (%)

Sursa: BNM

Concentrarea datoriilor sectorului bancar este prezentată în graficul 4.17.

Soldul depozitelor, conform rapoartelor prudențiale la 31.12.2023, a constituit 113 861,3 milioane lei, majorându-se comparativ cu 31.12.2022 cu 18 892,8 milioane lei (19,9 la sută), în urma creșterii depozitelor persoanelor juridice cu 11 321,7 milioane lei (32,2 la sută) până la 46 505,5 milioane lei, depozitelor persoanelor fizice cu 8 070,9 milioane lei (13,7 la sută) până la 67 088,6 milioane lei. Concomitent, depozitele băncilor s-au micșorat cu 499,8 milioane lei (65,2 la sută) până la 267,2 milioane lei.

Ponderea totală a depozitelor în PIB a crescut de la 34,6 la sută în anul 2022 până la 36,5 la sută în anul 2023.

La situația din 31.12.2023, în totalul depozitelor, 36,9 la sută (echivalentul a 41 959,2 milioane lei) erau depozite în valută, a căror valoare absolută a crescut comparativ cu sfârșitul anului precedent cu 4 011,1 milioane lei (10,6 la sută) din contul atragerii mijloacelor – cu 6 223,4 milioane lei, iar din contul reevaluării ca rezultat al fluctuației cursului valutar acestea s-au micșorat cu 2 360,6 milioane lei (calculul din reevaluarea depozitelor a fost efectuat în baza EUR, USD, rublei rusești, leului românesc și hrivnei ucrainene, ponderea celorlalte valute fiind nesemnificativă). Depozitele în lei moldovenești au consemnat 63,1 la sută din totalul depozitelor sau 71 902,1 milioane lei, majorându-se față de anul precedent cu 14 881,7 milioane lei (26,1 la sută).

Valoarea indicatorului lichidității pe termen lung pe sectorul bancar (principiul I al lichidității, active cu termenul de rambursare mai mare de doi ani/resurse financiare cu termenul potențial de retragere mai mare de doi ani) a constituit 0,69 (media pe sector), variind de la 0,31 până la 0,83, fiind în creștere nesemnificativă cu 0,02 puncte procentuale comparativ cu finele anului precedent. Indicatorul dat a fost respectat de toate băncile (limita pentru fiecare bancă ≤ 1).

La situația din 31.12.2023, principiul III al lichidității, care reprezintă raportul dintre lichiditatea efectivă ajustată și lichiditatea necesară pe fiecare bandă de scadență (limita ≥ 1), a fost respectat de toate băncile, variind de la 1,48 pe banda de scadență până la o lună inclusiv până la 124,33 pe banda de scadență între o lună și 3 luni inclusiv.

Indicatorul privind acoperirea necesarului de lichiditate (LCR) pe sector a constituit 282,3 la sută și a variat de la 195,5 la sută până la 661,6 la sută, fiind în creștere cu 46,8 puncte procentuale comparativ cu finele anului precedent. Toate băncile au respectat acest indicator (limita ≥ 100 la sută – începând cu 1 ianuarie 2023).

Rezerva de lichidități la 31.12.2023 a constituit 34 090,0 milioane lei, în creștere cu 8 756,6 milioane lei (34,6 la sută) comparativ cu 31.12.2022. Concomitent, ieșirile nete de lichidități în perioada analizată s-au majorat cu 1 317,3 milioane lei (12,2 la sută), constituind 12 075,9 milioane lei. Detaliile sunt prezentate în graficul 4.18.

Astfel, indicatorii lichidității relevă existența surselor adecvate de finanțare pentru acoperirea necesităților de lichidități atât pe termen scurt, cât și pe termen lung.

Sensibilitatea la riscul de piață

Riscul valutar este reglementat prin actele normative ale BNM, fiind stabilite limitele poziției valutare deschise lungi și scurte pentru fiecare valută ($\leq +10$ la sută și, respectiv ≥ -10 la sută), precum și pentru toate valutele ($\leq +20$ la sută și, respectiv ≥ -20 la sută). Limitele menționate au fost respectate de către toate băncile.

Ponderea activelor bilanțiere în valută cumulate cu activele atașate la cursul valutei în totalul activelor la 31.12.2023 a constituit 31,4 la sută, fiind cu 0,1 puncte procentuale mai mare decât ponderea obligațiunilor bilanțiere în valută și a obligațiunilor atașate la cursul valutei în totalul activelor, care a alcătuit 31,3 la sută. Diferența nesemnificativă între ponderile activelor și obligațiunilor în valută denotă faptul că riscul valutar este bine gestionat de către bănci și, respectiv, este minim.

Plasările în străinătate ale băncilor din Republica Moldova la 31.12.2023, conform datelor prezentate de bănci, au constituit 9 504,2 milioane lei, majorându-se cu 5 221,2 milioane lei (121,9 la sută) comparativ cu finele anului precedent și reprezentând 6,2 la sută din totalul activelor (la 31.12.2022 – 3,3 la sută) și 45,4 la sută din fondurile proprii (la 31.12.2022 – 23,3 la sută). Cel mai mult s-au majorat plasările în Franța cu 1 373,0 milioane lei (163,7 la sută), în Germania – cu 1 295,7 milioane lei (190,5 la sută), în Austria – cu 1 037,7 milioane lei (172,4 la sută). Totodată, cel mai mult s-au micșorat plasările în Rusia, cu 35,3 milioane lei (68,3 la sută). Detaliile sunt prezentate în tabelul A.16.

La situația din 31.12.2023, cea mai mare pondere în totalul plasărilor pe sector a revenit Franței – 23,3 la sută, urmată de Germania – 20,8 la sută, Austria – 17,2 la sută, SUA – 13,3 la sută și Italia – 11,0 la sută. Plasările sunt efectuate, preponderent, în țările și băncile cu un rating înalt, ceea ce denotă o activitate prudentă.

Conform Regulamentului cu privire la clasificarea activelor și angajamentelor condiționale, băncile micșorează fondurile proprii cu mărimea reducerilor formate, luând în considerare ratingul atribuit de agențiile internaționale pe țări și bănci.

Activitatea de supraveghere

În scopul protejării intereselor deponenților, precum și al asigurării stabilității și viabilității sistemului bancar, Banca Națională a Moldovei efectuează supravegherea prudențială a băncilor din Republica Moldova, urmărind respectarea cerințelor legale pentru prevenirea și limitarea riscurilor specifice activității bancare.

Pe parcursul anului 2023 s-a observat o temperare a intensității provocărilor la adresa băncilor, dar acestea nu au dispărut în totalitate. Totodată, Banca Națională a întreprins măsurile necesare de supraveghere pentru a asigura stabilitatea și viabilitatea sistemului bancar al Republicii Moldova.

Domeniile principale pe care a fost axat procesul de supraveghere bancară în anul 2023, conform priorităților setate, au fost: identificarea și gestionarea adecvată a riscului de credit și limitarea îndatorării populației, menținerea unui nivel adecvat de active lichide, aplicabilitatea testărilor la stres interne și gradul lor de corespundere cu condițiile macroeconomice, analiza, evaluarea și soluționarea vulnerabilităților aferente sistemelor de plăți și serviciilor de plată, prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, identificarea și gestionarea eficientă a riscului asociat tehnologiilor informațiilor și comunicațiilor.

În anul 2023, BNM a continuat supravegherea băncilor în baza procesului de supraveghere și evaluare SREP. Astfel, au fost aprobate rezultatele procesului de supraveghere și evaluare a activității (SREP) pentru anii 2020 și 2021 la toate cele 11 bănci.

Totodată, pe parcursul anului 2023 a fost desfășurat procesul de supraveghere și evaluare SREP pentru anul 2022, iar rezultatele acestuia urmează a fi aprobate în anul 2024.

Controale din oficiu

Banca Națională realizează supravegherea din oficiu în baza programului anual de supraveghere prudențială. Pentru anul 2023, programul de supraveghere prudențială a inclus diverse acțiuni cu caracter curent (monitorizarea indicatorilor-cheie, analiza rapoartelor financiare prezentate de bănci, a rapoartelor auditului extern, monitorizarea planurilor de remediere ca urmare a controalelor pe teren), precum și acțiuni în vederea elaborării raportului SREP (evaluarea modelului de afaceri, analiza guvernantei și a cadrului de control intern, evaluarea riscurilor pentru capital și lichiditate, analiza rapoartelor ICAAP etc.).

În anul 2023 a fost desfășurat un control tematic din oficiu la o bancă cu privire la practica de remunerare a angajaților. Ca urmare, a fost aprobată Hotărârea Comitetului executiv al BNM aferentă controlului tematic și au fost aplicate sancțiuni sub formă de amendă președintelui Consiliului și la 3 membri ai Consiliului băncii.

Banca Națională va acționa în continuare în conformitate cu legislația Republicii Moldova și cu cele mai bune practici internaționale, aplicând toate instrumentele atribuite prin lege și statut, în vederea sporirii nivelului de transparență a structurii de proprietate și asigurării unui management prudent și sănătos al băncilor licențiate.

Controale pe teren

Pe parcursul anului 2023 au fost efectuate 6 controale tematice planificate la băncile licențiate.

De asemenea, au fost aprobate Hotărâri ale Comitetului executiv al BNM aferente controalelor tematice asupra activității la 5 bănci licențiate.

Ca rezultat, au fost aplicate avertismente la 3 bănci, precum și avertisment la 6 membri ai Consiliului băncii și la 2 membri ai organului executiv al băncii.

În general, încălcările și deficiențele identificate în cadrul controalelor tematice se referă la cadrul de administrare a activității băncii, inclusiv aspecte legate de guvernanta internă, asigurarea independenței și organizarea activității funcțiilor de control intern, deficiențe în administrarea riscului de credit, încălcarea cerințelor minime pentru sistemele informaționale de comunicare ale băncilor, inclusiv cu privire la gestiunea riscurilor TIC, controlul accesului, gestiunea vulnerabilităților și a incidentelor, asigurarea continuității activității, încălcări aferente domeniului sistemelor de plăți, inclusiv privind monitorizarea și evaluarea corespunzătoare a supravegherii zilnice a activității/ operațiunii băncii, gestionarea riscurilor asociate externalizării (evaluarea performanței financiare a furnizorului aferente serviciului/ activității externalizate, precum și a eficienței structurii organizatorice/ structurii proprietarilor furnizorului), nerespectarea măsurilor prescrise urmare controlul precedent.

Intervenția timpurie și acțiuni de transparentizare a acționariatului

La situația din 31.12.2023, nicio bancă nu era supravegheată în cadrul regimului de intervenție timpurie. În luna ianuarie 2023, Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei a decis, cu vot unanim, ridicarea regimului de intervenție timpurie la B.C. „ENERGBANK” S.A. aplicat anterior, ca urmare a constatării la data de 11.01.2019 a activității concertate a unui grup de acționari cu deținere calificată în mărime de 52,55 la sută în capitalul băncii, fără permisiunea prealabilă scrisă a BNM, devenind incidente efectele legii privind suspendarea exercițiului unor drepturi ale acționarilor. Decizia a fost luată odată cu restabilirea funcționalității Consiliului și Comitetului de conducere din cadrul băncii, prin asigurarea cvorumului necesar pentru ținerea ședințelor și luarea deciziilor conform actelor normative și actelor interne ale B.C. „ENERGBANK” S.A.

Băncile aflate în proces de lichidare

La situația din 31.12.2023, în proces de lichidare silită erau 4 bănci.

Cu privire la procesul de lichidare a Băncii de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și B.C. „UNIBANK” S.A., inițiat în anul 2015, menționez că, având ca scop recuperarea mijloacelor bănești ale acestor bănci, pe parcursul anului 2023, lichidatorii au raportat că au conlucrat cu organele de urmărire penală, au întreprins măsuri organizatorice privind comercializarea activelor aflate în proprietatea și posesia băncilor și au continuat lucrul cu debitorii băncilor.

În activitatea sa lichidatorul băncii are atribuții depline și exclusive de a conduce, a gestiona și a controla banca și de a lua orice

măsurile în vederea lichidării ei eficiente și obținerii sumei maxime din vânzarea activelor.

Ca urmare, la sfârșitul anului 2023, erau în derulare 41 de acțiuni în instanțele de judecată, în vederea recuperării mijloacelor acordate anterior de bănci, în valoare totală de 3 820,1 milioane lei. Totodată, în gestiunea organelor de urmărire penală erau 63 de cauze penale intentate în baza sesizărilor lichidatorilor.

Ca rezultat al acțiunilor întreprinse de lichidatori pe parcursul procesului de lichidare a celor trei bănci, au fost încasate mijloace bănești în sumă totală de 2 938,8 milioane lei, inclusiv în anul 2023 – 117,2 milioane lei (Banca de Economii S.A. – 78,7 milioane lei, BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. – 36,8 milioane lei și B.C. „UNIBANK” S.A. – 1,7 milioane lei).

Mijloacele obținute în procesul de lichidare a băncilor au fost utilizate pentru efectuarea cheltuielilor aferente procesului de lichidare, precum și pentru onorarea creanțelor aferente creditelor de urgență acordate Băncii de Economii S.A., BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. și B.C. „UNIBANK” S.A., până la numirea lichidatorilor băncilor respective. Astfel, până la data de 31.12.2023, au fost rambursate mijloace în mărime de 2 832,0 milioane lei, inclusiv în anul 2023 – 102,5 milioane lei (Banca de Economii S.A. – 69,0 milioane lei, BC „BANCA SOCIALĂ” S.A. – 33,0 milioane lei și B.C. „UNIBANK” S.A. – 0,5 milioane lei).

Mecanisme de finanțare a rezoluției

În anul 2020 a devenit funcțional fondul de rezoluție bancară. Acesta a fost constituit pentru acoperirea necesităților legate de aplicarea eficace a instrumentelor de rezoluție în conformitate cu prevederile Legii nr. 232/2016 privind redresarea și rezoluția băncilor.

Fondul de rezoluție bancară se constituie din:

- contribuții anuale, în vederea atingerii nivelului-țintă stabilit în lege;
- contribuții extraordinare, în cazul în care contribuțiile anuale sunt insuficiente în opinia autorității de rezoluție;
- împrumuturi și alte forme de sprijin.

Resursele fondului de rezoluție bancară sunt administrate de către Fondul de Garantare a Depozitelor în Sistemul Bancar, care, în calitate de administrator al fondului de rezoluție bancară, are obligația de a investi resursele financiare disponibile ale fondului în active cu risc redus. Utilizarea resurselor fondului de rezoluție bancară se decide de BNM, în calitate de autoritate de rezoluție, pentru scopurile descrise în Legea nr. 232/2016, iar calculul și plata contribuțiilor de către bănci este efectuată în conformitate cu Regulamentul privind modul de calcul și de plată a contribuțiilor

la fondul de rezoluție bancară, aprobat prin HCE al BNM nr. 74 din 20.03.2020 (în vigoare 30.04.2020).

Potrivit legii, resursele financiare ale fondului de rezoluție bancară urmează să atingă o sumă cel puțin egală cu 3,0 la sută din suma depozitelor garantate ale tuturor băncilor licențiate pe teritoriul Republicii Moldova. La momentul calculării ultimelor contribuții anuale, pentru 2024, aceasta sumă constituia aproximativ 573,4 milioane lei. La situația din 31.12.2023, băncile au achitat integral contribuțiile anuale calculate de BNM pentru anii 2020-2023. Astfel, la sfârșitul anului 2023, resursele fondului de rezoluție constituiau 524,7 milioane lei. Pe parcursul anului 2024 băncile urmează să achite la fondul de rezoluție contribuții în mărime de 211,5 milioane lei.

Constituirea fondului de rezoluție contribuie la consolidarea sectorului bancar și a credibilității acestuia, în sprijinul intereselor deponenților.

Evaluarea riscurilor sectorului bancar

Supravegherea macroprudențială

Pe parcursul anului 2023, Banca Națională a Moldovei a asigurat în continuare supravegherea macroprudențială a sistemului financiar în vederea menținerii stabilității financiare, ținând cont de evoluțiile sectorului financiar autohton, de conjunctura macroeconomică națională și externă, precum și de incertitudinile generate de riscurile geopolitice regionale.

În scopul identificării vulnerabilităților din sistemul bancar și prevenirii acumulării excesive a riscului sistemic, Banca Națională a Moldovei a continuat să evalueze reziliența băncilor în fața unor scenarii adverse și a unor potențiale riscuri, prin intermediul testărilor la stres și studiilor de sensibilitate în sectorul bancar. Aceste instrumente de analiză macroprudențială au contribuit la evaluarea capacității băncilor din Republica Moldova de a face față potențialelor șocuri generate de incertitudinea evoluțiilor macroeconomice și financiare.

Testările la stres utilizate de Banca Națională a Moldovei se axează pe scenarii privind riscul de credit, riscul de lichiditate, riscul ratei dobânzii, riscul ratei de schimb valutar, riscul de contagiune, precum și combinațiile dintre acestea. Testările la stres se efectuează în baza informațiilor raportate de bănci și estimează impactul șocurilor simulate la nivel de sector bancar și la nivelul băncilor individuale.

Rezultatele testărilor la stres privind riscul de credit efectuate la nivelul sectorului bancar nu indică vulnerabilități sistemice semnificative. Adicional, simularea șocurilor la nivelul băncilor individuale indică un nivel suficient al fondurilor proprii ale băncilor, iar majoritatea șocurilor simulate nu ar conduce la încălcări ale nivelurilor minime prudențiale stabilite pentru capitalul băncilor.

În anul 2023, rezultatele testărilor la stres au confirmat nivelul înalt de lichiditate a sectorului bancar, băncile fiind capabile să reziste în scenarii care simulează retrageri de depozite la rate maxime istorice, iar deficite de lichiditate sau încălcări ale cerințelor prudențiale, pentru scenariile de stres aplicate, nu au fost înregistrate.

De asemenea, în scopul evaluării potențialelor riscuri care ar putea afecta stabilitatea sectorului și a fiecărei bănci, Banca Națională realizează studiul privind identificarea vulnerabilităților sectorului bancar. Pe parcursul anului 2023, rezultatele studiului au indicat o reducere a gradului de vulnerabilitate a sectorului bancar în raport cu anul precedent. La nivel individual, majoritatea băncilor au continuat procesul de consolidare a gradului de reziliență, iar indicii generali de vulnerabilitate s-au menținut sub pragul de alertă.

Pentru sondarea opiniei managerilor de risc din cadrul băncilor asupra riscurilor majore la care se expune sistemul financiar, Banca Națională a Moldovei realizează semestrial sondajul privind riscul sistemic. Conform opiniei respondenților, în sistemul financiar persistă atât riscurile-cheie tradiționale (macroeconomice, suverane), cât și riscuri specifice (geopolitice). În același timp, la finele anului 2023, băncile au estimat la un nivel mediu spre înalt probabilitatea de apariție în următoarele 12 luni a unui eveniment cu impact ridicat asupra sistemului financiar. Așteptările pe termen mediu (1-3 ani) privind apariția unui eveniment advers se estimează la nivel înalt și foarte înalt.

În scopul determinării condițiilor de finanțare și a profilului de risc al sectoarelor finanțate de către băncile din Republica Moldova, BNM efectuează trimestrial sondajul privind creditarea bancară. Începând cu trimestrul I și pe tot parcursul anului 2023, rezultatele sondajului au indicat revenirea tendinței de relaxare a standardelor de creditare atât pentru persoanele juridice, cât și pentru persoanele fizice. Anticipările pe termen scurt ale băncilor indică o relaxare ușoară a standardelor de creditare pentru persoanele juridice și o relaxare a standardelor de creditare pentru persoanele fizice.

Instrumente de politică macroprudențială

În vederea creșterii rezilienței băncilor la eventuale evoluții adverse, în cadrul obiectivului strategic de consolidare a funcției de stabilitate financiară și supraveghere macroprudențială, Banca Națională a Moldovei, în calitate de autoritate de supraveghere, aplică setul de instrumente de supraveghere macroprudențială pentru băncile din Republica Moldova.

În ședința ordinară a Comitetului Național de Stabilitate Financiară, în componență extinsă, din 15 septembrie 2023 a fost aprobată Strategia privind politica macroprudențială, care descrie cadrul de reglementare național în domeniul stabilității financiare, stabilește obiectivele politicii macroprudențiale, mecanismul de intervenție, instrumentarul, precum și rolul autorităților naționale implicate în procesul de luare a deciziilor. Strategia a fost elaborată și

aprobată în conformitate cu prevederile Legii nr. 209/2018 cu privire la Comitetul Național de Stabilitate Financiară, precum și în baza recomandării Comitetului European pentru Risc Sistemic (CERS/2011/3 și CERS/2013/1) privind mandatul macroprudențial al autorităților naționale și privind obiectivele intermediare și instrumentele politicii macroprudențiale.

Astfel, Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei a stabilit ratele amortizoarelor de capital aplicate băncilor din Republica Moldova la situația de la finele anului 2023, după cum urmează:

- Rata amortizorului de conservare a capitalului, aplicată tuturor băncilor, a fost menținută la nivelul de 2,5 la sută din cuantumul total al expunerii la risc a băncilor;
- Rata amortizorului anticiclic pentru expunerile situate în Republica Moldova a fost menținută la nivelul de 0 la sută din cuantumul expunerii la risc a băncilor;
- Rata amortizorului de risc sistemic⁴⁷ pentru expunerile situate în Republica Moldova a fost menținută la nivelul de 1,0 la sută din cuantumul expunerii la risc a băncilor;
- Ratele amortizorului de capital pentru băncile, care au fost identificate societăți de importanță sistemică (O-SII), a variat între 0,5 și 1,5 la sută din cuantumul total al expunerii la risc a băncilor.

Prin urmare, la finele anului 2023, cerința totală aferentă amortizoarelor de capital aplicate băncilor din Republica Moldova a variat între 3,5 la sută și 5,0 la sută, în funcție de importanța sistemică a băncii.

Pe parcursul anului 2023, au continuat să fie aplicate instrumentele macroprudențiale orientate spre limitarea îndatorării persoanelor fizice, cum ar fi raportul dintre credit și garanții, raportul dintre serviciul datoriei și venituri, precum și a scadenței maxime a creditului. Cerințele față de modul de calcul al acestor indicatori au fost introduse prin Regulamentul nr. 101/2022 cu privire la creditarea responsabilă a consumatorilor de către bănci, pentru a asigura o creditare responsabilă, în cadrul căreia băncile efectuează evaluarea bonității consumatorului la acordarea creditelor.

Astfel, raportul dintre credit și garanții se aplică creditelor acordate consumatorilor pentru investiții imobiliare și nu poate depăși 80 la sută din valoarea imobilelor gajate, iar raportul dintre serviciul datoriei și venituri se aplică creditelor acordate consumatorilor și nu trebuie să depășească 40 la sută din veniturile confirmate ale consumatorului. În același timp, a fost limitată și scadența maximă a creditului acordat consumatorului – 5 ani pentru creditele de consum și 30 ani pentru creditele pentru investiții imobiliare. De menționat că Regulamentul nr. 101/2022 prevede anumite excepții sau cerințe mai severe pentru unele cazuri specifice.

⁴⁷Rata majorată cu 2,0 puncte procentuale a amortizorului de risc sistemic pentru expunerile băncilor la riscul de credit aferent persoanelor fizice rezidente, cu excepția persoanelor fizice care practică activitate de întreprinzător, introdusă în luna mai 2022, a fost revocată în luna octombrie 2023.

4.2 Supravegherea prestatorilor serviciilor de plată nebankari și controlul unităților de schimb valutar

Supravegherea prestatorilor serviciilor de plată nebankari

În conformitate cu art. 93 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică, Banca Națională supraveghează activitatea societăților de plată, a societăților emitente de monedă electronică, a furnizorilor de servicii poștale în calitate de prestatori de servicii de plată, a băncilor în calitate de prestatori de servicii de plată și de emitenți de monedă electronică.

În anul 2023 au fost efectuate controale tematice la 5 prestatori de servicii de plată nebankari, în cadrul cărora a fost verificată respectarea de către aceștia a cerințelor legislației aferente sistemelor de plăți și prestarea serviciilor de plată. Ca rezultat, au fost constatate încălcări precum:

- lipsa protejării integrale a fondurilor primite de la utilizatorii serviciilor de plată;
- neinformarea/ informarea cu întârziere a BNM privind modificările survenite la informația cu privire la administratorii unor agenți de plată/ ale sucursalelor;
- contractele-cadru încheiate cu utilizatorii serviciilor de plată conțin prevederi contrare legislației în vigoare;
- lipsa informării utilizatorilor serviciilor de plată despre comisioanele pe care aceștia trebuie să le plătească sau despre modificarea acestora;
- lipsa evaluării trimestriale a creanțelor înregistrate;
- neinformarea BNM privind încetarea/ suspendarea activității în sistemele de remitere de bani.

Ca urmare a controalelor efectuate au fost înaintate propuneri și recomandări privind acțiunile necesare a fi întreprinse în scopul înlăturării încălcărilor și neajunsurilor depistate și, după caz, au fost dispuse măsuri de remediere și aplicate sancțiuni. Astfel, în anul 2023 au fost aplicate sancțiuni sub formă de avertisment pentru 3 prestatori și amendă la 2 prestatori de servicii de plată nebankari.

De asemenea, BNM a efectuat monitorizarea din oficiu a activității desfășurate de către prestatorii de servicii de plată, inclusiv prin monitorizarea continuă a activității acestora în baza rapoartelor trimestriale prezentate la BNM, precum și prin examinarea sesizărilor (reclamațiilor) ce țin de activitatea prestatorilor de servicii de plată, examinarea informațiilor publicate pe paginile web, examinarea modificărilor în structura de proprietate etc.

Pe parcursul anului 2023, prin intermediul prestatorilor de servicii de plată nebankari, au fost efectuate 63 milioane de operațiuni de plată, în scădere cu 3,3 la sută față de numărul operațiunilor efectuate în 2022, în valoarea totală de 36,8 miliarde lei, cu 5,8 la sută mai mult față de valoarea operațiunilor efectuate în 2022 (Graficul 4.19).

Controlul unităților de schimb valutar

În conformitate cu prevederile art. 62 din Legea nr. 62/2008 privind reglementarea valutară, BNM efectuează controlul asupra respectării de către unitățile de schimb valutar a prevederilor legislației valutare.

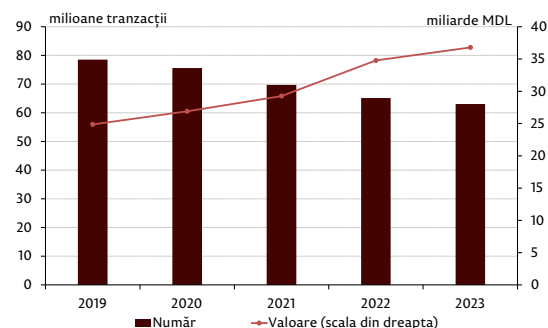
Pe parcursul anului 2023 au fost efectuate 51 controale la unitățile de schimb valutar, ca rezultat au fost constatate încălcări precum:

- neasigurarea menținerii/ păstrării mijloacelor bănești circulante, formate din aporturile bănești în capitalul social la nivelul stabilit de legislație;
- raportarea cu întârziere la BNM a raportului lunar privind tranzacțiile efectuate;
- raportarea cu erori/ neraportarea/ modificarea informației privind cursurile zilnice de cumpărare și vânzare a principalelor valute străine;
- lipsa procedurilor interne care reglementează modalitatea de modificare a cursurilor de cumpărare și vânzare a valutilor străine;
- refuzul accesului echipei de control în incinta unității de schimb valutar, în vederea efectuării controlului;
- utilizarea formularelor neactualizate/ neconforme;
- lipsa înregistrărilor video aferente activității de schimb valutar în numerar cu persoane fizice.

În contextul încălcărilor constatate, au fost aplicate următoarele sancțiuni:

- 1 sancțiune de retragere a licenței;
- 7 sancțiuni de suspendare a activității;
- 14 sancțiuni de aplicare a amenzii;
- 10 avertismente în scris.

Graficul 4.19: Numărul și valoarea plăților efectuate prin intermediul prestatorilor de servicii de plată nebankari, 2019-2023

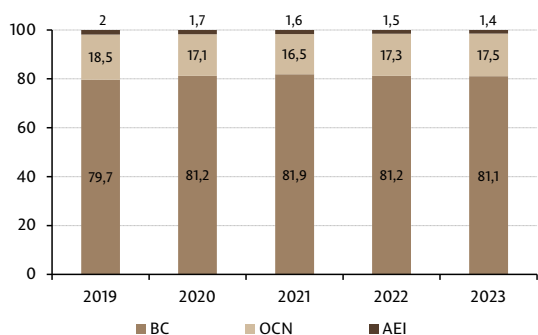

Sursa: BNM

4.3 Supravegherea domeniului de creditare nebancaară

Banca Națională a preluat supravegherea sectorului de creditare nebancaară din iulie 2023.

Graficul 4.20: Cota creditelor și a împrumuturilor acordate de bănci, OCN și AEÎ (%)

Sursa: BNM

Activitatea de creditare nebancaară este desfășurată prin intermediul organizațiilor de creditare nebancaară (OCN) și a asociațiilor de economii și împrumut (AEÎ).

După valoarea creditelor acordate, sectorul de creditare nebancaară menține o cotă de aproximativ 19 la sută în total credite acordate în sectorul financiar bancar și nebancaar, cu o ușoară creștere în perioada 2022-2023.

În decursul perioadei 2019-2023, sectorul de creditare nebancaară și-a consolidat poziția în cadrul sectorului financiar, fiind înregistrată o creștere de 38,2 la sută a activelor, de la 11 804,5 milioane lei în 2019 până la 16 193,0 milioane lei în 2023, pe fundalul reducerii numărului de entități financiare nebancaare cu drept de activitate.

Pentru anul 2023 a fost înregistrată o creștere a activelor cu 4,2 la sută în comparație cu sfârșitul anului 2022.

Asociațiile de economii și împrumut

Începând cu data de 01.07.2023, în temeiul Legii nr. 178/2020 privind modificarea unor acte normative, BNM a preluat competențele de reglementare și supraveghere a asociațiilor de economii și împrumut de la Comisia Națională a Pieței Financiare. Astfel, în conformitate cu art. 46 alin. (1) din Legea asociațiilor de economii și împrumut nr. 139/2007, Banca Națională este unicul organ de stat care reglementează și supraveghează activitatea asociațiilor.

Sectorul asociațiilor de economii și împrumut rămâne relativ mic (1,5 la sută cota de împrumuturi acordate de asociații de economii și împrumut în volumul total al creditelor acordate în cadrul sectorului financiar) și, totodată, rămâne a fi cel mai fragmentat în comparație cu celelalte componente ale sistemului financiar. În anul 2023, sectorul asociațiilor de economii și împrumut a continuat să se consolideze, unui număr mai mic de asociații revenindu-i un volum mai mare de active.

Conform situației la 31.12.2023, 216 de asociații dețin licențe pentru desfășurarea activității AEÎ, asupra activității a 2 AEÎ fiind instituită administrare specială. În ultimii 5 ani, numărul asociațiilor s-a redus cu 21 de unități.

Pe parcursul anului 2023, numărul beneficiarilor (339 521) de împrumuturi și depunătorilor (6 945) nu a suportat modificări semnificative și a rămas la nivelul anului 2022.

La 31.12.2023, volumul activelor totale ale AEÎ a însumat 1 303,1 milioane lei, în creștere cu aproximativ 5 la sută comparativ cu finele anului 2022. Ponderea maximă în structura activelor AEÎ revine împrumuturilor acordate, acestea constituind 88,7 la sută din valoarea totală a activelor.

Cota pe piață a celor mai mari 10 AEÎ este 57,8 la sută, cota de piață maximă deținută de 1 AEÎ este 23,2 la sută.

Valoarea totală a împrumuturilor acordate membrilor a însumat 1 168,7 milioane MDL, conform situației din 31.12.2023, în creștere cu 4,5 la sută față de anul precedent.

Riscul de credit

Calitatea împrumuturilor acordate de AEÎ s-a înrăutățit ușor în comparație cu nivelul anilor 2019-2021.

Rata împrumuturilor neperformante pentru anul 2023 a crescut nesemnificativ comparativ cu anul 2022 și cu 1,7 puncte procentuale față de anul 2021.

Riscul de finanțare

Sursele de finanțare ale AEÎ rămân a fi fondurile proprii în cazul AEÎ de categoria A și depunerile de economii în cazul AEÎ de categoria B. AEÎ de categoria A se finanțează în proporție de 19,7 la sută din contul împrumuturilor primite, iar cota capitalului propriu reprezintă 77,6 la sută din totalul activelor. În același timp, pentru AEÎ de categoria B, în structura surselor de finanțare 58,9 la sută constituie depunerile de economii, 5,2 la sută din contul împrumuturilor primite, iar cota capitalului propriu reprezintă 33,3 la sută.

Depunerile de economii pe termen scurt reprezintă peste jumătate din depunerile atrase, iar la situația din 31.12.2023 depunerile până la 1 an au constituit 64,0 la sută din totalul depunerilor de economii atrase, în comparație cu 45,6 la sută a împrumuturilor acordate până la un an. Raportul între depunerile atrase și împrumuturile acordate de AEÎ de categoria B reprezintă 70 la sută la finele perioadei de gestiune.

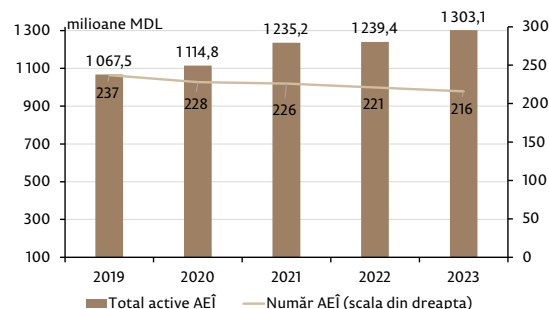
Activitatea de supraveghere a asociațiilor de economii și împrumut

Pe parcursul semestrului II al anului 2023 au fost efectuate 4 controale inopinate la asociațiile de economii și împrumut.

Încălcările și deficiențele constatate în cadrul controalelor desfășurate țin, preponderent, de:

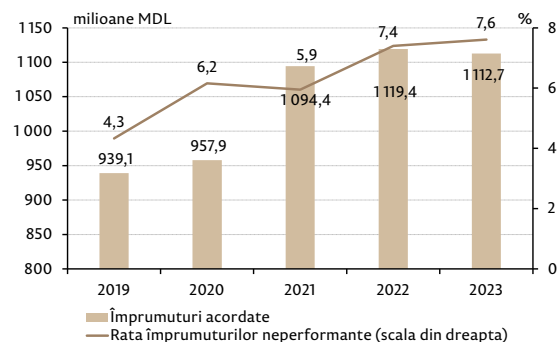
- nerespectarea restricțiilor privind deținerea mărimii minime a rezervei instituționale;

Graficul 4.21: Evoluția activelor și numărului AEÎ

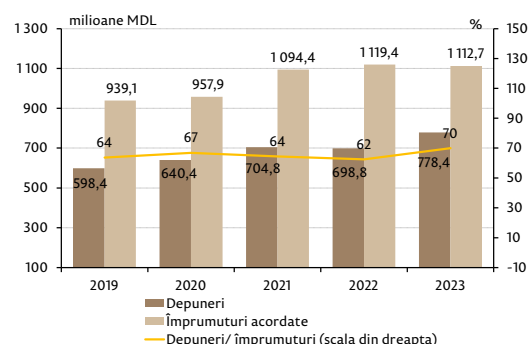
Sursa: BNM

Graficul 4.22: Dinamica împrumuturilor neperformante AEÎ

Sursa: BNM

Graficul 4.23: Raportul între depunerile atrase și împrumuturile acordate de AEÎ

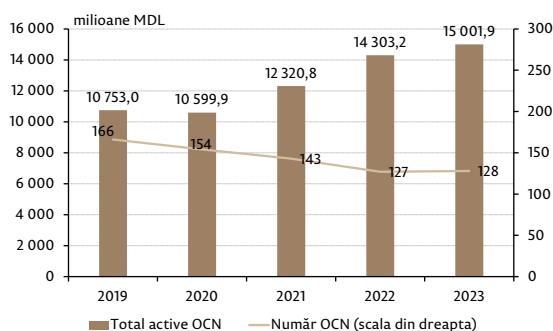

Sursa: BNM

- acceptarea depunerilor de economii, acordarea împrumuturilor, depășirea ponderii maxime a împrumuturilor cu termenul expirat mai mult de 30 de zile, clasificarea și constituirea provizioanelor pentru pierderi din împrumuturi, cu încălcarea Normelor de prudență financiară a asociațiilor de economii și împrumut;
- deținerea funcțiilor de administratori contrar restricțiilor prevăzute în Regulamentul cu privire la exigențele față de administratorii asociațiilor de economii și împrumut;
- nerespectarea limitei de 0,04 la sută pe zi din valoarea totală a împrumutului acordat, stabilită pentru componenta „alte plăți”;
- nerespectarea condițiilor de licențiere;
- nerespectarea obligației asociației privind adresarea în instanța de judecată pentru rambursarea împrumutului și dobânzii aferente calculate, în termen de 30 zile calendaristice din data în care împrumutul și dobânda aferentă sunt expirate mai mult de 180 de zile.

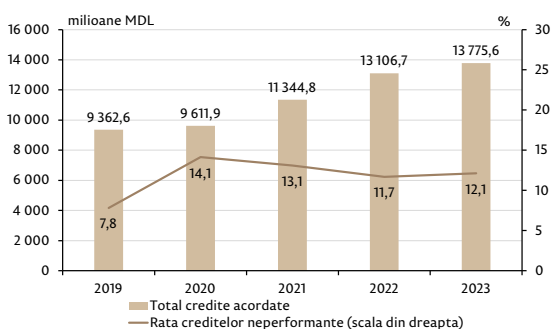
Organizațiile de creditare nebancaară

Graficul 4.24: Evoluția activelor și numărului OCN

Sursa: BNM

Graficul 4.25: Dinamica creditelor neperformante OCN

Sursa: BNM

Similar cu domeniul asociațiilor de economii și împrumut, competențele de reglementare și supraveghere au fost preluate în temeiul aceleiași legi, începând cu data de 01.07.2023. În conformitate cu art. 23 alin. (1) din Legea nr. 1/2018 cu privire la organizațiile de creditare nebancaară, Banca Națională este organul de stat care reglementează și supraveghează activitatea organizațiilor de creditare nebancaară.

Gradul înalt de concentrare a pieței OCN persistă în continuare, cotele pe piață ale celor mai mari 10 OCN menținându-se practic la același nivel comparativ cu anul precedent, cu o creștere de la 73,6 la sută la 75,6 la sută.

La finele anului 2023, pe piața de creditare nebancaară activau 148 OCN, dintre care 20 organizații cu activitate suspendată.

Sectorul OCN a raportat profit net de 1 141,27 milioane lei pentru anul 2023, în creștere cu 18,1 la sută față de anul 2022. Majorarea profiturilor în anul 2023, în mare parte, a fost determinată de creșterea veniturilor din dobânzi (+5,1 la sută), micșorarea costurilor de risc (-9,8 la sută) și altor cheltuieli operaționale și administrative (-9,0 la sută). Pe parcursul anului 2023 s-a majorat rentabilitatea activelor (ROA) și a capitalului propriu (ROE). Pentru perioada anului 2023 ROA a atins 7,6 la sută față de 5,7 la sută pentru anul 2022, ROE 21,6 la sută față de 16,4 la sută.

Riscul de credit

Riscul de credit reprezintă o componentă esențială în activitatea OCN. Pe parcursul anului 2023 se observa acumularea mai rapidă a creditelor neperformante în raport cu portofoliul total de credite, fapt care a determinat creșterea ușoară a ratei creditelor neperformante până la 12,1 la sută.

Gradul de acoperire a creditelor neperformante cu provizioane s-a îmbunătățit pe parcursul anului, atingând nivelul de 64,7 la sută la sfârșitul perioadei analizate.

Riscul de finanțare

Structura surselor de finanțare a OCN nu a înregistrat schimbări semnificative pe parcursul anului analizat, fiind compusă, preponderent, din credite bancare și împrumuturi de la nerezidenți. OCN sunt finanțate în proporție de 35,2 la sută din capitalul propriu și în proporție de 59,7 la sută din credite și împrumuturi, și 5,1 la sută din mijloacele atrase din alte surse.

La finele anului 2023, cota finanțării atrase de la nerezidenți a constituit 55,7 la sută din totalul creditelor și împrumuturilor atrase sau 4 976,6 milioane lei, dintre care în valută străină 87,9 la sută sau 4 376,8 milioane lei.

Riscul valutar

La finele anului 2023 creditele acordate de OCN atașate la cursul valutei au constituit 5 016,9 milioane lei, sau 36,4 la sută din total credite acordate, înregistrând o creștere de 28,5 la sută față de finele anului precedent.

În sursele de finanțare, împrumuturile în valută (62,2 la sută) constituie partea dominantă. Valoarea împrumuturilor atrase în valută constituie 5 566,0 milioane lei, în creștere cu 4,2 la sută față de anul 2022.

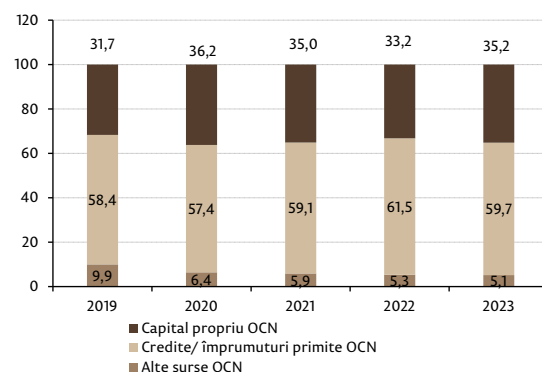
Activitatea de supraveghere a organizațiilor de creditare nebanară

Pe parcursul semestrului II al anului 2023 au fost efectuate 2 controale inopinate la organizațiile de creditare nebanară (unul din oficiu și unul pe teren).

Încălcările și deficiențele constatate în cadrul controalelor desfășurate țin în special de:

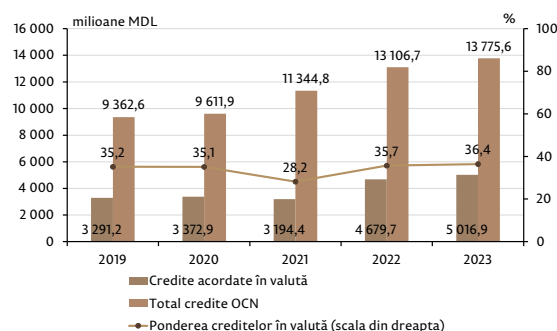
- nerespectarea cerințelor cu privire la elaborarea și aprobarea regulamentelor interne privind prestarea serviciilor și cadrului de administrare a activității;
- nerespectarea cerințelor cu privire la publicarea informației pe pagina web;
- nerespectarea cerințelor privind capitalul social minim prevăzut;
- nerespectarea cerințelor cu privire la publicarea și remiterea autorității de supraveghere a raportului de audit;
- neprezentarea documentelor confirmative autorității de supraveghere cu privire la corespunderea organului executiv cu prevederile legale;

Graficul 4.26: Surse de finanțare OCN

Sursa: BNM

Graficul 4.27: Creditele acordate sau atașate la cursul valutei

Sursa: BNM

- nerespectarea normelor de creditare responsabilă prin admiterea în procesul de creditare a depășirii nivelului maxim admis al gradului de îndatorare a consumatorilor.

De asemenea, BNM a abordat supravegherea bazată pe risc a organizațiilor de creditare nebancaară ce implică monitorizarea din oficiu a activității desfășurate de către organizațiile de creditare nebancaară, inclusiv prin monitorizarea continuă a activității acestora, analiza rapoartelor trimestriale prezentate la BNM și examinarea sesizărilor (reclamațiilor) ce țin de activitatea acestora.

4.4 Supravegherea sectorului asigurări

Indicatorii de bază ce caracterizează sectorul asigurări

În conformitate cu prevederile Legii nr. 178/2020 pentru modificarea unor acte normative, începând cu data de 01.07.2023, Banca Națională a Moldovei exercită atribuțiile de licențiere, autorizare, reglementare și supraveghere a societăților de asigurare sau de reasigurare, a intermediarilor în asigurări și/sau în reasigurări și a Biroului Național al Asigurătorilor de Autovehicule din Republica Moldova.

Totodată, în anul 2023 au fost operate modificări importante în ceea ce privește cadrul normativ ce reglementează activitatea de asigurare sau de reasigurare: la data de 01.01.2023 a intrat în vigoare Legea nr. 92/2022 privind activitatea de asigurare sau de reasigurare, iar la data de 01.04.2023 a intrat în vigoare Legea nr. 106/2022 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru pagube produse de vehicule. Legea nr. 92/2022 privind activitatea de asigurare sau de reasigurare transpune parțial Directiva 2009/138/CE (Solvabilitate II), fiind introduse cerințe noi cu privire la fondurile proprii ale societăților de asigurare sau de reasigurare, cerința de capital minim, organele de conducere ale societăților de asigurare și persoanele care dețin funcții-cheie, guvernanta corporativă, cerințe mai stricte față de dispersia activelor admise să acopere rezervele tehnice și cerința de capital minim ș.a.

La situația din 31.12.2023, în Republica Moldova activau 9 societăți de asigurare (dintre care 8 societăți practicau doar activitate de asigurări generale și o societate practica activitate compozită), 50 brokeri de asigurare sau de reasigurare, 49 agenți de asigurare și 35 agenți bancassurance.

Situația financiară a sectorului asigurări la sfârșitul anului 2023 a fost satisfăcătoare. Conform rapoartelor prezentate de către societățile de asigurare, nu au fost atestate cazuri de nerespectare a indicatorilor prudențiali. Toate societățile de asigurare au înregistrat rate de solvabilitate și coeficienți de lichiditate superiori cerințelor minime legale. La sfârșitul anului 2023, societățile de asigurare dețineau active totale în valoare de 4 979,0 milioane lei, în creștere cu 17,5 la sută față de sfârșitul

anului precedent, iar activele nete au constituit 1 610,0 milioane lei, cu 25,5 la sută mai mult față de 31.12.2022. La situația din 31.12.2023, asigurătorii au format rezerve tehnice brute în valoare de 2 965,5 milioane lei, cu 18,7 la sută mai mult decât la sfârșitul anului precedent.

Pe parcursul anului 2023, societățile de asigurare au subscris prime brute în valoare de 2 935,9 milioane lei, cu 18,8 la sută mai mult decât în anul precedent. Totodată, au fost raportate despăgubiri brute achitate în valoare de 1 006,6 milioane lei, cu 11,1 la sută mai mult decât în anul 2022.

Profitul net aferent exercițiului încheiat la 31.12.2023 a constituit 313,9 milioane lei, majorându-se cu 211,2 milioane lei față de anul precedent, datorită creșterii venitului net din investiții cu 140,5 milioane lei și a rezultatului tehnic din activitatea de asigurare cu 41,6 milioane lei.

Pentru anul 2023, rentabilitatea capitalului înregistrată de către societățile de asigurare a fost de 19,5 la sută, cu 11,5 puncte procentuale mai mult decât în anul precedent. Rentabilitatea activelor a constituit 6,3 la sută, în creștere cu 3,88 puncte procentuale față de anul 2022.

Activele, solvabilitatea și lichiditatea societăților de asigurare

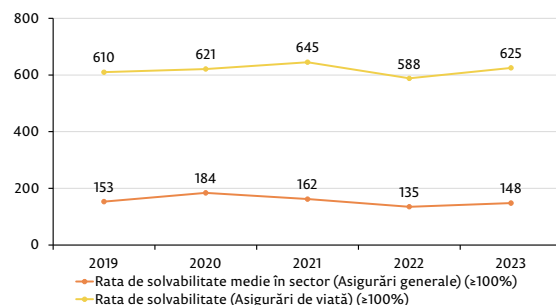
Activele totale ale societăților de asigurare au înregistrat la sfârșitul anului 2023 o valoare de 4 979,0 milioane lei, în creștere cu 740,8 milioane lei sau 17,5 la sută față de sfârșitul anului precedent, iar valoarea datoriilor totale s-a majorat cu 463,7 milioane lei (16,0 la sută). Astfel, excedentul de active față de obligații (activele nete) a crescut cu 326,9 milioane lei sau 25,5 la sută în perioada de referință, ajungând la 1 610,0 milioane lei.

Toate societățile de asigurare licențiate înregistrează rate de solvabilitate mai mari de 100 la sută. Rata medie de solvabilitate pentru activitatea de asigurări generale la sfârșitul anului 2023 a fost în creștere cu 12,6 puncte procentuale față de sfârșitul anului precedent și a constituit 147,9 la sută, societățile de asigurare raportând rate de solvabilitate cuprinse între 126,8 la sută și 183,6 la sută. Pentru activitatea de asigurări de viață a fost înregistrată o rată de solvabilitate de 625,1 la sută, în creștere semnificativă cu 36,7 puncte procentuale față de situația din 31.12.2022.

La data de 31.12.2023, toate societățile de asigurare au înregistrat un coeficient de lichiditate⁴⁸ mai mare de 1 pentru fiecare categorie de asigurări, variind pentru activitatea de asigurări generale între 2,4 și 6,6. În medie, în sectorul asigurări coeficientul de lichiditate pentru activitatea de asigurări generale a fost în creștere cu 0,41 puncte față de sfârșitul anului precedent (de la 3,25 la 3,66), iar pentru asigurări de viață fiind raportată o scădere neînsemnată de 0,48 puncte (de la 24,34 la 23,85).

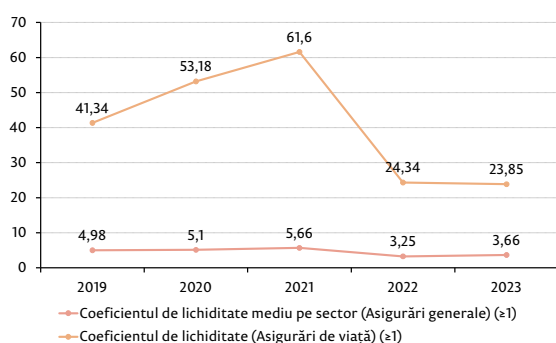
⁴⁸ Coeficientul de lichiditate se determină ca raportul dintre activele lichide și obligațiile pe termen scurt ale asigurătorilor față de asigurați. Potrivit cerințelor legale, valoarea acestuia trebuie să fie supraunitară.

Graficul 4.28: Evoluția ratei de solvabilitate medie în sectorul asigurări în perioada 2019-2023 (%)

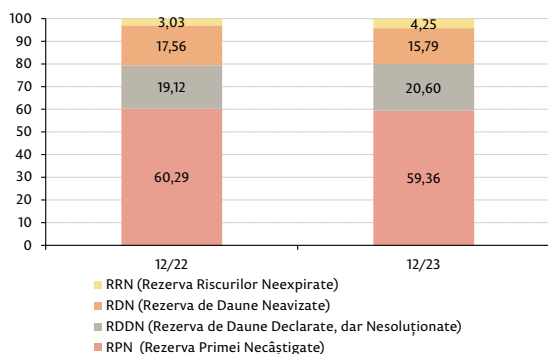
Sursa: BNM

Graficul 4.29: Evoluția coeficientului de lichiditate mediu în sectorul asigurări în perioada 2019-2023

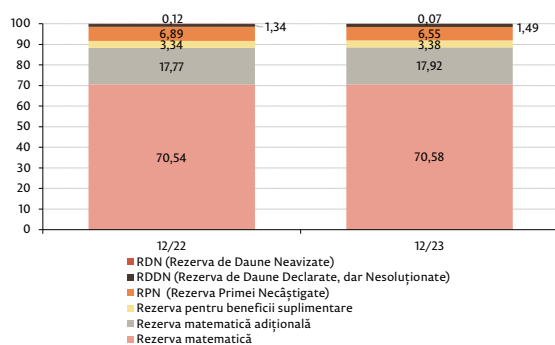
Sursa: BNM

Graficul 4.30: Structura rezervelor tehnice constituite pentru activitatea de asigurări generale (%)

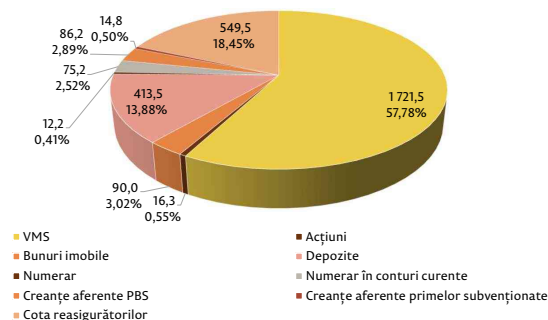
Sursa: BNM

Graficul 4.31: Structura rezervelor tehnice constituite pentru activitatea de asigurări de viață (%)

Sursa: BNM

Graficul 4.32: Structura activelor care acoperă rezervele tehnice la situația din 31.12.2023 (milioane lei, %)

Sursa: BNM

Rezervele tehnice, acoperirea cu active a rezervelor tehnice

La finele anului 2023, societățile de asigurare aveau constituite rezerve tehnice brute în valoare totală de 2 965,5 milioane lei, în creștere cu 18,7 la sută comparativ cu situația din 31.12.2022, repartizate pe cele două categorii de asigurare după cum urmează:

- rezervele tehnice brute constituite pentru asigurările generale au înregistrat un volum de 2 129,1 milioane lei, reprezentând 71,8 la sută din rezervele tehnice totale;
- pentru asigurările de viață au fost formate rezerve tehnice în valoare de 836,4 milioane lei, nivel aferent unei ponderi de 28,2 la sută din rezervele tehnice totale.

Rezervele tehnice pentru activitatea de asigurări generale au înregistrat o creștere cu 407,6 milioane lei sau 23,7 la sută față de sfârșitul anului precedent, în principal rezultând din creșterea cu 226 milioane lei sau 21,8 la sută a Rezervei Primei Necâștigate (RPN) și cu 109,3 milioane lei sau 33,2 la sută a Rezervei de Daune Declarate dar Nesoluționate (RDDN).

Pentru activitatea de asigurări generale, cea mai mare pondere în rezervele tehnice brute revine Rezervei Primei Necâștigate (RPN) – 59,36 la sută și Rezervei de Daune Declarate, dar Nesoluționate (RDDN) – 20,6 la sută, fără modificări semnificative față de anul precedent.

În cazul asigurărilor de viață, au fost formate rezerve tehnice brute în valoare de 836,4 milioane lei, cu 60,6 milioane lei sau 7,8 la sută mai mult decât la sfârșitul anului precedent. Cea mai mare parte din rezerve (88,5 la sută) au constituit rezervele matematice și rezervele matematice adiționale, fără modificări față de finele anului precedent.

La situația din 31.12.2023, societățile de asigurare dețineau suficiente active pentru acoperirea rezervelor tehnice, având în vedere restricțiile stabilite în legislație. Activele utilizate de către societăți pentru acoperirea rezervelor tehnice au fost distribuite după cum urmează: valori mobiliare de stat – 1 721,5 milioane lei sau 57,8 la sută din activele care acoperă rezervele tehnice, cota reasigurătorului – 549,5 milioane lei (18,5 la sută), depozite – 413,5 milioane lei (13,9 la sută), bunuri imobiliare – 90 milioane lei (3 la sută), creanțe aferente primelor brute subscrise – 86,2 milioane lei (2,9 la sută), numerar în conturi curente – 75,2 milioane lei (2,5 la sută), acțiuni tranzacționate pe o piață reglementată – 16,3 milioane lei (0,6 la sută), numerar în casierie – 12,2 milioane lei (0,4 la sută), creanțe aferente primelor subvenționate – 14,8 milioane lei (0,5 la sută).

Prime brute subscrise, despăgubiri și rata daunei

Pe parcursul anului 2023, societățile de asigurare au subscris prime brute în valoare de 2 935,9 milioane lei, cu 18,8 la sută mai mult decât primele brute subscrise în anul precedent.

La fel ca și în anii precedenți, în anul 2023 piața asigurărilor din Republica Moldova a fost puternic orientată spre activitatea de asigurări generale, care a deținut o pondere de 96,34 la sută din totalul primelor brute subscrise de către societățile de asigurare (2 828,4 milioane lei), pe când valoarea primelor brute subscrise pentru asigurările de viață a fost de 107,6 milioane lei, echivalent cu 3,66 la sută din volumul total de prime brute subscrise.

La data de 31.12.2023, numărul polițelor/ contractelor în vigoare în Republica Moldova a fost de 1 283,2 mii unități, în creștere cu 55,7 mii unități sau cu 4,5 la sută față de numărul contractelor în vigoare la sfârșitul anului precedent. Din numărul total al polițelor/ contractelor în vigoare, 97,9 la sută s-au referit la asigurări generale și 2,1 la sută – la asigurări de viață.

Primele brute subscrise pentru asigurările de viață au înregistrat o creștere cu 0,7 milioane lei sau 0,6 la sută față de anul 2022.

Volumul total de prime brute subscrise pe parcursul anului 2023 pentru activitatea de asigurări generale a crescut cu 464,1 milioane lei sau cu 19,6 la sută față de anul precedent, până la 2 828,4 milioane lei. Structura primelor brute subscrise pe clasele de asigurări generale este prezentată în graficul 4.34.

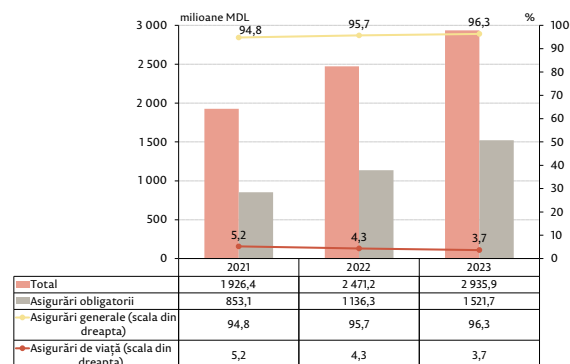
Astfel, din totalul primelor brute subscrise pentru asigurările generale, cele mai mari ponderi le-au deținut clasele *Asigurările obligatorii de răspundere civilă auto* (care cuprinde RCA internă, „Carte Verde”, Carnet TIR, Carnet CMR) și *Asigurările de vehicule terestre, altele decât cele feroviare* (CASCO), cumulând peste 74 la sută din piață. Celelalte clase de asigurări au înregistrat prime brute subscrise mai puțin de 200 milioane lei sau 7,1 la sută fiecare.

În anul 2023 s-a menținut dependența ridicată a pieței de asigurările auto obligatorii (RCA internă și „Carte Verde”), care au reprezentat 53,8 la sută din primele brute subscrise pentru clasele de asigurări generale, fiind înregistrat un trend crescător pe parcursul ultimilor trei ani. Primele brute subscrise aferente asigurărilor de RCA internă au crescut cu 46,6 la sută față de anul precedent, până la 1 066,9 milioane lei, iar primele brute subscrise pentru „Carte Verde” s-au majorat cu 11,3 la sută, până la 454,8 milioane lei. De menționat că volumul total al primelor brute subscrise pentru RCA internă a crescut atât datorită majorării primelor de referință, cât și a majorării numărului de polițe emise cu 50,4 mii unități (7 la sută), în timp ce pentru „Carte Verde” creșterea a fost generată exclusiv de majorarea cu 62,8 mii unități (18,4 la sută) a numărului polițelor emise, primele de referință rămânând neschimbate.

Prima medie pentru asigurările de RCA internă în anul 2023 a fost de 1 378 lei/unitate, cu 373 lei/unitate sau 37,11 la sută mai mult decât în anul 2022. Pentru asigurările „Carte Verde”, prima medie a fost de 1 124 lei/unitate, cu 71 lei/unitate sau 5,9 la sută mai puțin decât în anul 2022.

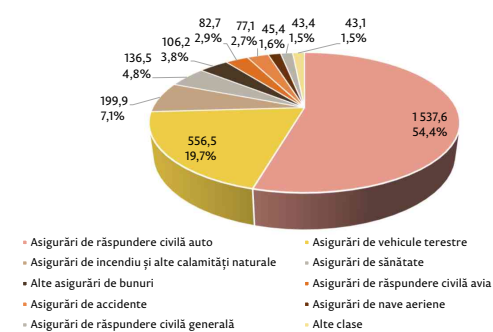
Cu referire la alte clase de asigurări, se evidențiază creșteri însemnate de prime brute subscrise în anul 2023 comparativ cu anul precedent pentru clasa *Asigurările de vehicule terestre*,

Graficul 4.33: Evoluția primelor brute subscrise de către societățile de asigurare în perioada 2021-2023

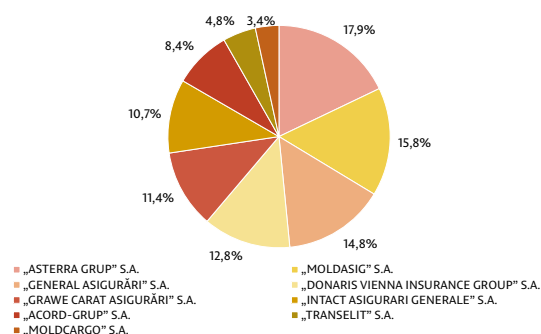
Sursa: BNM

Graficul 4.34: Structura primelor brute subscrise de către societățile de asigurare pe parcursul anului 2023, pe clase de asigurări generale (milioane lei, %)

Sursa: BNM

Graficul 4.35: Structura primelor brute subscrise pe parcursul anului 2023, pe societăți de asigurare (%)

Sursa: BNM

alte decât cele feroviare (CASCO) – cu 83 milioane lei sau 17,6 la sută, pentru clasa *Asigurări de accidente* – cu 26,2 milioane lei sau 51,5 la sută și pentru clasa *Alte asigurări de bunuri (asigurarea culturilor agricole)* – cu 13,3 milioane lei sau 17,1 la sută.

Cea mai semnificativă scădere a volumului de prime subscrise în anul 2023 față de anul 2022 se înregistrează pentru clasa *Asigurări de răspundere civilă avia* – cu 49,5 milioane lei sau 37,5 la sută.

În ceea ce privește asigurările generale, cele mai multe prime au fost subscrise de către „ASTERRA GRUP” S.A., urmată de „MOLDASIG” S.A. și „GENERAL ASIGURĂRI” S.A.

Pornind de la valoarea Indicelui Herfindahl-Hirschmann (IHH) de 1 301,5, calculat având în vedere volumul primelor brute subscrise de către societățile de asigurare, precum și de la ratele de concentrare CR_3 de 49 la sută și CR_5 de 72 la sută, piața asigurărilor generale din Republica Moldova este caracterizată printr-un nivel redus spre moderat de concentrare.

Pe piața asigurărilor de viață activează doar o singură societate de asigurare care desfășoară simultan activitate în categoriile asigurări generale și asigurări de viață – „GRAWE CARAT ASIGURĂRI” S.A.

Ținând cont de modificările legislative recente, asigurătorii care dețin licența pentru desfășurarea activității în categoria „asigurări generale” sau în categoria „asigurări de viață” au dreptul, fără a dispune de licența pentru reasigurare, să desfășoare activitate de reasigurare proporțională și activitate de reasigurare neproporțională numai în limitele tipurilor/ claselor de asigurare pentru care au obținut licența. Pe parcursul anului 2023, primele brute subscrise de către o societate pentru riscurile primite în reasigurare de la asiguratori nerezidenți au constituit 0,67 milioane lei, divizate pe clasele *Asigurări de nave maritime lacustre și fluviale*, *Asigurări de răspundere civilă maritimă, lacustră și fluvială* și *Asigurări de pierderi financiare*.

Despăgubiri brute plătite de societățile de asigurare

Pe parcursul anului 2023, societățile de asigurare au raportat despăgubiri brute plătite, cumulată pentru cele 2 categorii de asigurări, în valoare de 1 006,6 milioane lei, cu 101,1 milioane lei sau 11,1 la sută mai mult decât despăgubirile achitate pe parcursul anului precedent, dintre care:

- 952,6 milioane lei sau 94,63 la sută au fost despăgubirile aferente contractelor de asigurări generale, înregistrând o creștere de 98 milioane lei sau 11,5 la sută față de anul precedent.
- 54,1 milioane lei sau 5,37 la sută au fost sumele plătite pentru indemnizațiile aferente asigurărilor de viață (inclusiv anuitățile și plățile pentru contractele ajunse la maturitate), înregistrând o creștere de 3 milioane lei sau 5,9 la sută comparativ cu anul 2022.

Despăgubirile de asigurare au înregistrat un trend ascendent pe parcursul ultimilor trei ani pentru ambele categorii de asigurări. În anul 2023, raportul dintre despăgubiri și prime (valori brute) pentru activitatea de asigurări generale a fost de 33,7 la sută, în scădere cu 2,5 puncte procentuale față de anul precedent.

Din suma totală a despăgubirilor, 490,5 milioane lei sau 48,7 la sută au fost despăgubiri aferente asigurărilor obligatorii (RCA internă, „Carte Verde”), în creștere cu 93,4 milioane lei sau 23,5 la sută față de anul precedent. Despăgubirile achitate pentru asigurările RCA internă au fost de 361,7 milioane lei, cu 61,6 milioane lei sau 20,53 la sută mai mult decât în anul 2022. Totodată, societățile de asigurare au achitat despăgubiri pentru asigurările RCA externă („Carte Verde”) în valoare de 128,8 milioane lei, cu 31,8 milioane lei sau 32,8 la sută mai mult decât pe parcursul anului precedent.

Dauna medie pentru asigurările RCA internă în anul 2023 a fost de 18 682 lei/unitate, cu 2 020 lei/unitate sau 12,2 la sută mai mult decât în anul 2022. Pentru asigurările „Carte Verde”, dauna medie a fost de 74 424 lei/unitate, cu 5 074 lei/unitate sau 7,3 la sută mai mult decât în anul 2022.

Pe lângă asigurările obligatorii, cele mai însemnate creșteri de despăgubiri față de anul 2022 au fost raportate pentru clasele *Asigurările de vehicule terestre, altele decât cele feroviare* (CASCO) – cu 34,9 milioane lei sau 13,2 la sută, *Asigurări de sănătate* – cu 21,9 milioane lei sau 44,5 la sută, și *Asigurările de bunuri în tranzit* – cu 8,1 milioane lei până la 11,3 milioane lei.

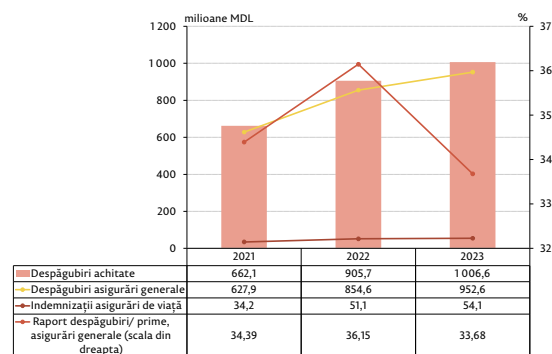
Cele mai mari descreșteri de despăgubiri de asigurare s-au înregistrat pentru clasa *Asigurările de nave aeriene* – cu 53,5 milioane lei sau 98,5 la sută, și pentru clasa *Alte asigurări de bunuri* – cu 10 milioane lei sau 18,2 la sută.

Cu referire la despăgubirile achitate pentru asigurările generale, se constată că în jur de jumătate din acestea se referă la trei societăți de asigurare – „ASTERRA GRUP” S.A., „GRAWE CARAT ASIGURĂRI” S.A. și „GENERAL ASIGURĂRI” S.A.

Activitatea de asigurare subvenționată în agricultură

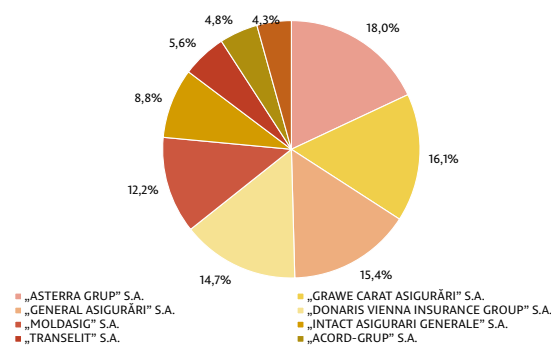
Pe parcursul anului 2023, patru societăți de asigurare au desfășurat activitate în domeniul asigurării subvenționate a riscurilor de producție în agricultură, fiind încheiate 680 contracte de asigurare subvenționată a riscurilor de producție în agricultură cu suma asigurată de 1,2 miliarde lei. Valoarea cumulativă a primelor brute subscrise a constituit 105,0 milioane lei, înregistrând o majorare cu 11,8 milioane lei față de valoarea înregistrată în anul 2022. Despăgubirile de asigurare au însumat 44,4 milioane lei, consemnând o descreștere cu 10,0 milioane lei față de anul precedent.

Graficul 4.36: Evoluția despăgubirilor achitate de către societățile de asigurare în perioada 2021-2023

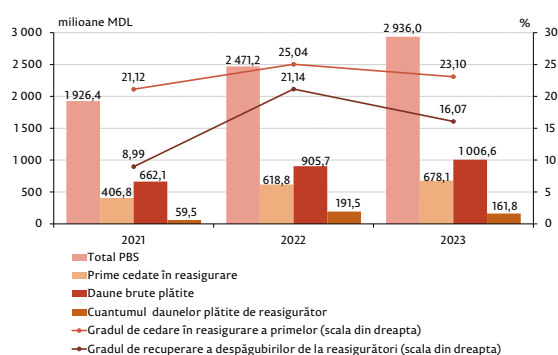
Sursa: BNM

Graficul 4.37: Structura despăgubirilor achitate pentru clasele de asigurări generale pe parcursul anului 2023, pe societăți de asigurare (%)

Sursa: BNM

Graficul 4.38: Transferul riscurilor în reasigurare

Sursa: BNM

Transferul riscurilor în reasigurare

Valoarea totală a primelor cedate în reasigurare a constituit 678,1 milioane lei, înregistrând o creștere cu 59,3 milioane lei față de anul 2022. În același timp, gradul de cedare a primelor în reasigurare a înregistrat o scădere cu 1,94 puncte procentuale față de nivelul înregistrat în anul precedent (23,1 la sută la sută față de 25,04 la sută).

Totodată, în perioada de referință 16,07 la sută din despăgubiri (161,8 milioane lei) au fost recuperate de la reasiguratorii, în scădere cu 5,07 puncte procentuale față de anul precedent.

Aferent zonei de transmitere în reasigurare per țări, conform raportărilor societăților de asigurare, primele transmise în reasigurare au fost direcționate, preponderent, către reasiguratorii cu sediile în Insulele Cayman – 29,71 la sută, Barbados – 19,3 la sută, Franța – 7,2 la sută, Austria – 4,6 la sută, Republica Cehă – 4,2 la sută, Marea Britanie – 2,9 la sută, Elveția – 2,9 la sută, către pool-uri de reasigurare cu reasiguratorii din multiple țări – 11,9 la sută și către un pool de reasiguratorii aferent asigurării „Carte Verde” (prin Biroul Național al Asiguratorilor de Autovehicule) – 6,2 la sută din totalul primelor transmise în reasigurare.

Se menționează că în conformitate cu cerințele stabilite în legislația în vigoare, începând cu 01.01.2023 transferul riscurilor în reasigurare poate fi efectuat doar către reasiguratorii cu rating de credit nu mai mic decât BBB+, conform evaluării agențiilor de rating Standard & Poor's, Fitch-IBCA, AM BEST sau Moody's sau către reasiguratorii care fac obiectul regimului UE Solvabilitate II dintr-un stat membru al UE sau dintr-un stat membru al OCDE și înregistrează o rată de solvabilitate de cel puțin 120 la sută.

Rata daunei și a cheltuielilor

Rata operațională combinată netă (ROC)⁴⁹, calculată pe date cumulate pentru toate clasele de asigurări generale, a înregistrat la 31.12.2023 o valoare de 96,40 la sută, fără modificări semnificative față de valoarea înregistrată în anul precedent. În ceea ce privește asigurările obligatorii, în cazul asigurărilor de RCA internă rata operațională combinată brută a fost de 95,0 la sută, în scădere cu 3,3 puncte procentuale față de sfârșitul anului precedent, iar pentru asigurările de RCA externă („Carte Verde”) rata operațională combinată brută a fost de 87,3 la sută, în scădere cu 7,4 puncte procentuale față de anul 2022.

Veniturile și evoluția profitabilității

La nivelul întregii piețe de asigurări, rezultatul net al activității în anul 2023 a fost unul pozitiv, profitul net înregistrat fiind de 313,9 milioane lei, cu 211,2 milioane lei sau 205,7 la sută mai mult

⁴⁹Rata operațională combinată constituie raportul dintre daune, costuri, cheltuieli și primele încasate.

decât în anul 2022. Creșterea profitului net s-a datorat creșterii semnificative a venitului net din investiții, care a constituit 165,9 milioane lei la 31.12.2023, cu 140,5 milioane lei mai mult decât în anul 2022. Venitul net din investiții corespunde cu 47,1 la sută din profitul înregistrat în sector până la impozitare.

Rezultatul tehnic net, indicator care se referă la rezultatul obținut de către societăți din activitatea de asigurare (de bază), a constituit 175,5 milioane lei, în creștere cu 41,6 milioane lei sau 31,0 la sută față de anul 2022. Rezultatul tehnic net corespunde cu 49,8 la sută din profitul înregistrat în sector până la impozitare.

Rentabilitatea capitalului (ROE) înregistrată de către societățile de asigurare în anul 2023 a fost de 19,5 la sută, cu 11,5 puncte procentuale mai mult decât în anul 2022. Rentabilitatea activelor (ROA) a constituit 6,3 la sută, cu 3,88 puncte procentuale mai mult față de anul 2022.

Activitatea Biroului Național al Asigurătorilor de Autovehicule din Republica Moldova (BNAA)

Gestiunea Fondului de protecție a victimelor străzii⁵⁰

De la începutul anului Fondul de protecție a victimelor străzii (în continuare – FPVS) a înregistrat contribuții în valoare de 10,7 milioane lei (1 la sută din primele brute subscrise pentru asigurările de RCA internă), cu 46,6 la sută mai mult decât în anul precedent, rezultând din creșterea în aceeași proporție a primelor brute subscrise aferente RCA internă.

În perioada de raportare, din Fond au fost soluționate 339 de daune, dintre care 4 cazuri s-au referit la autori neidentificați și 335 cazuri – la lipsa poliței de asigurare (83,0 la sută fiind accidente provocate de persoane fizice și 17,0 la sută – de persoane juridice). Suma despăgubirilor achitate, pe parcursul anului 2023, a fost de 9,5 milioane lei, dintre care mai mult de 96,2 la sută se referă la daunele materiale. La data de 31.12.2023 Fondul a înregistrat 108 daune nesoluționate, fiind creată o rezervă de 6,8 milioane lei. Soldul FPVS la sfârșitul perioadei de gestiune a fost de 33,2 milioane lei, cu 22,5 la sută mai mult decât la începutul anului, dintre care 91,7 la sută sunt plasate în valori mobiliare de stat, iar restul 8,3 la sută se păstrează în contul de decontare.

Gestiunea Fondului de compensare

Fondul de compensare este constituit și gestionat în conformitate cu Regulamentul general al Consiliului Birourilor (CoB).

⁵⁰FPVS este un fond constituit în vederea protejării persoanelor păgubite prin accidente de vehicule ai căror proprietari și/sau utilizatori nu au încheiat contracte de asigurare obligatorie RCA, de vehicule și/sau conducători de vehicule neidentificați, de vehicule neînregistrate sau care nu au fost supuse înmatriculării pe teritoriul Republicii Moldova și/sau de vehicule obținute pe cale ilicită și neasigurate RCA.

La situația din 31.12.2023, pentru Fondul de compensare au fost calculate contribuții în valoare de 22,7 milioane lei (5 la sută din primele brute subscrise pentru asigurările de RCA externă), cu 11,3 la sută mai mult față de perioada similară a anului precedent, datorită creșterii volumului primelor brute subscrise.

În perioada de raportare, din Fondul de compensare au fost soluționate 402 dosare de daune, dintre care două daune (0,5 la sută) pentru polițe „Carte Verde” false, 80,6 la sută au fost daunele regularizate în Republica Moldova (sume datorate către persoanele păgubite în Republica Moldova, pentru a compensa pagubele produse de către deținătorii de certificate de asigurare „Carte Verde” emise de către asigurătorii din străinătate), iar 18,9 la sută s-au referit la rambursarea către contrapartidele din străinătate a sumelor plătite de către aceștia cu titlu de despăgubire de asigurare pentru pagubele produse de către deținătorii de certificate de asigurare „Carte Verde”, membrii BNAA.

Suma despăgubirilor achitate a fost de 21,6 milioane lei, dintre care 43,4 la sută au reprezentat daunele corporale și 56,6 la sută – daune materiale. Menționăm că valoarea despăgubirilor achitate în perioada de raportare a crescut cu 25,5 la sută față de anul precedent, când au fost achitate despăgubiri în valoare de 17,3 milioane lei. La data de 31.12.2023, Fondul de compensare a înregistrat 76 de daune nesoluționate, pentru care a fost formată o rezervă în valoare de 4,8 milioane lei.

La 31.12.2023, Fondul de compensare a înregistrat mijloace în valoare de 134,3 milioane lei, cu 6,3 la sută mai mult decât la începutul anului.

Activitatea intermediarilor în asigurări

La situația din 31.12.2023 piața de intermediere era reprezentată de 50 brokeri de asigurare și/ sau reasigurare, 49 agenți de asigurare și 35 agenți bancassurance.

Potrivit raportărilor prezentate la situația din 31.12.2023, intermediarii în asigurări au încheiat 960,1 mii contracte de asigurare (48,8 la sută din totalul contractelor încheiate pe piață), fiind subscrise prime de asigurare în valoare de 1 701,7 milioane lei, în creștere cu 297,1 milioane lei față de anul precedent. Primele intermediare au reprezentat circa 58,0 la sută din totalul primelor brute subscrise. Comisioanele calculate au atins nivelul de 614,0 milioane lei, fiind majorate cu 8,7 milioane lei, inclusiv din intermedierea contractelor de asigurare – 597,4 milioane lei și din activitatea de asistență și soluționarea dosarelor de daune – în valoare de 16,6 milioane lei. Per categorii de intermediari s-a atestat următoarea distribuție a primelor și a comisioanelor:

Ponderea primelor intermediare per intermediari este reflectată în graficul alăturat.

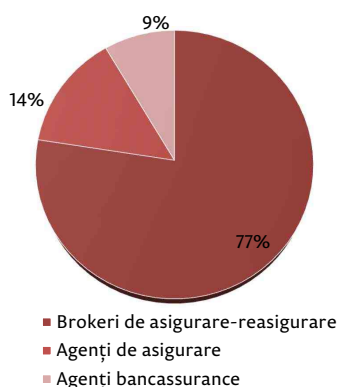
Astfel, cea mai mare pondere au deținut-o brokerii de asigurare – de 77,4 la sută, agenților de asigurare le-a revenit 14,0 la sută și agenților bancassurance – 8,5 la sută.

50 brokeri de asigurare reasigurare	<ul style="list-style-type: none"> primele de asigurare intermediare au constituit 1 318,1 milioane lei, reprezentând 44,7 la sută din totalul PBS; comisioanele calculate au cuantificat 487,2 milioane lei, inclusiv din intermediere – 465,6 milioane lei, și asistență – 16,6 milioane lei.
--	---

49 agenți de asigurare persoane juridice	<ul style="list-style-type: none"> primele intermediare au însumat 238,7 milioane lei, reprezentând 8,0 la sută din totalul PBS; comisioanele calculate din intermediere – 72,7 milioane lei.
---	---

35 agenți bancassurance	<ul style="list-style-type: none"> primele intermediare au atins nivelul de 144,9 milioane lei, reprezentând 4,9 la sută din totalul PBS; comisioanele calculate din intermediere – 54,1 milioane lei.
--------------------------------	--

Graficul 4.39: Ponderea primelor intermediare per intermediari (%)

Sursa: BNM

Gradul de intermediere pentru anul 2023 a atins nivelul de 58,0 la sută, iar dispersat per categorii de asigurări a constituit 56,5 la sută pentru asigurările generale și 95,7 la sută pentru asigurările de viață.

Integrarea sectorului asigurări în economie

Densitatea asigurărilor, calculată ca raportul dintre valoarea primelor brute subscrise pe teritoriul Republicii Moldova și numărul de locuitori ai acesteia, este un indicator care arată cât cheltuiește, în medie, locuitorul unei țări pentru produse de asigurare. În anul 2023, densitatea asigurărilor în Republica Moldova a fost de 1 168,4 lei/locuitor, în creștere cu circa 185 lei/locuitor sau 18,8 la sută comparativ cu anul precedent.

Gradul de penetrare a asigurărilor în PIB, indicator calculat ca raportul dintre valoarea primelor brute subscrise de către societățile de asigurare din Republica Moldova și produsul intern brut, a înregistrat o valoare de 0,98 la sută în 2023, fiind în creștere ușoară față de anul anterior.

Activele totale deținute de către societățile de asigurare au ajuns la sfârșitul anului 2023 la un nivel echivalent cu 1,66 la sută din PIB, în creștere cu 0,12 puncte procentuale față de anul precedent.

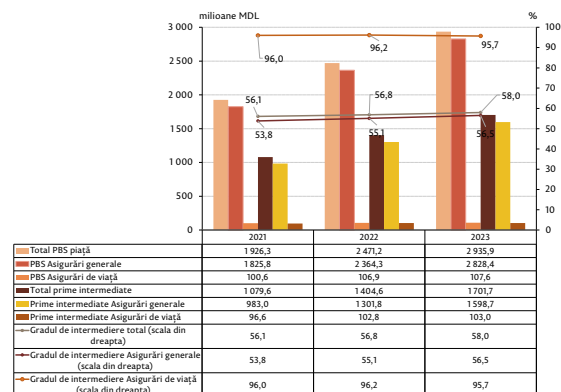
Activitatea de supraveghere

Începând cu 01.07.2023, atribuțiile de supraveghere a sectorului asigurări au fost preluate de către Banca Națională a Moldovei, fiind asigurată continuitatea proceselor de supraveghere a participanților profesioniști pe piața asigurărilor și de administrare a Sistemului informațional automatizat de stat în domeniul asigurărilor obligatorii RCA.

În urma preluării atribuțiilor de reglementare și supraveghere a sectorului asigurări, scopul principal al Băncii Naționale a Moldovei constă în susținerea dezvoltării entităților supravegheate prin asigurarea unui cadru de reglementare adecvat și a unui proces de supraveghere transparent, proporțional, complex și bazat pe risc. Obiectivul principal al supravegherii este protejarea drepturilor și intereselor contractanților, asiguraților, beneficiarilor asigurării și a terților păgubiți în baza contractelor de asigurare și asigurarea stabilității sistemului de asigurare din Republica Moldova. Totodată, Banca Națională a Moldovei aplică aceeași abordare ca și în cazul supravegherii băncilor în ceea ce privește promovarea unei guvernante corporative sănătoase și fortificarea funcțiilor de control intern în cadrul entităților supravegheate.

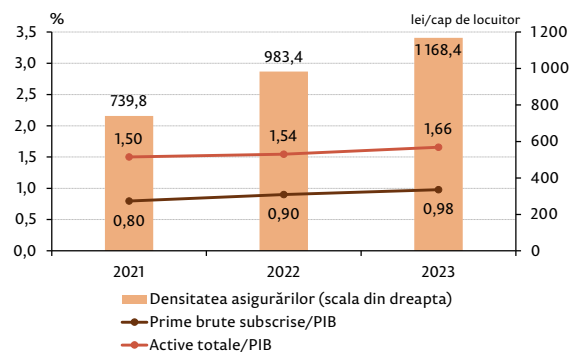
Pe parcursul semestrului II 2023, procesul de supraveghere a constat în asigurarea stabilității financiare a asiguraților bazându-se pe o abordare prospectivă în funcție de riscuri, precum și în verificarea în mod continuu a desfășurării activității de asigurare sau reasigurare și a respectării de către participanții profesioniști pe piața asigurărilor a dispozițiilor de supraveghere și a legislației.

Graficul 4.40: Gradul de intermediere

Sursa: BNM

Graficul 4.41: Integrarea sectorului asigurări în economie în perioada 2021-2023

Sursa: BNM

Supravegherea participanților profesioniști pe piața asigurărilor a inclus diverse acțiuni cu caracter curent, inclusiv analiza rapoartelor și situațiilor financiare specializate prezentate de entitățile supravegheate, monitorizarea indicatorilor-cheie, analiza guvernantei și a controlului intern, evaluarea solvabilității și a lichidității societăților de asigurare, precum și a acoperirii rezervelor tehnice cu active eligibile în conformitate cu cerințele legislației, analiza programelor de reasigurare a societăților de asigurare etc.

În această perioadă au fost finalizate 9 controale din oficiu privind activitatea desfășurată de participanții profesioniști pe piața asigurărilor. Ca urmare a controalelor, Banca Națională a Moldovei a emis cinci atenționări în adresa societăților de asigurare, două atenționări în adresa agenților bancassurance, precum și măsuri de supraveghere în raport cu două societăți de asigurare sub formă de prescripții de înlăturare a încălcărilor.

În general, încălcările și deficiențele identificate în cadrul controalelor se referă la respectarea normelor privind acoperirea rezervelor tehnice cu active eligibile conform prevederilor legale, respectarea cerințelor cu privire la încheierea contractelor de asigurare obligatorie de RCA internă și externă și la înregistrarea informațiilor aferente dosarelor de daună în Sistemul informațional automatizat RCA Data.

Administrarea Sistemul informațional automatizat RCA Data

Începând cu 01.07.2023, Banca Națională a Moldovei a preluat în gestiune Sistemul informațional automatizat RCA Data (în continuare – SIA RCA Data). SIA RCA Data este un sistem informațional destinat procesării electronice a documentelor de asigurare obligatorie de răspundere civilă auto internă și externă. Prin intermediul acestui sistem se procesează cererile, contractele, polițele și certificatele de asigurare obligatorie de răspundere civilă auto și se gestionează dosarele de daune provocate de vehicule. Sarcina de bază a SIA RCA Data este înregistrarea, colectarea, acumularea, actualizarea, controlul și analiza informației cu privire la contractele de asigurări, polițele RCA interne și externe, la persoanele asigurate, la persoanele păgubite, dosarele de daune și despăgubirile de asigurare.

În urma preluării administrării SIA RCA Data, Banca Națională a Moldovei în cadrul strategiei sale de digitalizare și transformare tehnologică pune accent pe modernizarea și reinventarea Sistemului.

Pe parcursul anului 2023 au fost stabilite și realizate următoarele acțiuni:

- Jurnalizarea modificărilor efectuate în dosarele de daună. Arhitectura existentă în momentul preluării gestiunii SIA RCA Data nu permitea jurnalizarea completă și coerentă a modificărilor operate în dosarele de daună instrumentate

prin intermediul Sistemului, generând dificultăți în procesul de urmărire și verificare a modificărilor efectuate.

Pentru a asigura o monitorizare completă și transparentă, în semestrul II al anului 2023 a fost dezvoltat și implementat un sistem de jurnalizare (logging) a acțiunilor efectuate asupra datelor. Această actualizare importantă a îmbunătățit transparența proceselor asociate gestionării dosarelor de daună și reprezintă un instrument util pentru supravegherea și monitorizarea activității societăților de asigurare pe segmentul respectiv.

- Noul set de instrumente digitale API (Application Programming Interface)

În luna noiembrie 2023, Banca Națională a Moldovei a anunțat despre extinderea și optimizarea serviciilor API în cadrul SIA RCA Data. Acest progres marchează un pas important în transformarea digitală a sectorului de asigurări, oferind beneficii considerabile atât pentru participanții profesioniști, cât și pentru consumatorii finali ai serviciilor financiare de asigurări.

Noile instrumente digitale facilitează înregistrarea programatică a polițelor de asigurare RCA și îmbunătățește eficiența și securitatea proceselor asociate, oferind acces instant la serviciile de asigurări.

- Integrarea SIA RCA Data cu platforma de interoperabilitate MConnect

Conform prevederilor Legii nr. 142/2018 cu privire la schimbul de date și interoperabilitate, Banca Națională a Moldovei, în calitate sa de participant public, s-a angajat să efectueze schimbul de date, inclusiv cele asociate proceselor conexe asigurărilor, prin intermediul platformei de interoperabilitate MConnect, la 01.12.2023 fiind finalizată procedura de interconectare a SIA RCA Data cu platforma de interoperabilitate MConnect. Această evoluție tehnologică permite accesul imediat la date administrative autentice, integre și veridice, inclusiv la datele vehiculelor identificate în baza certificatelor de înmatriculare provizorii. Această actualizare operațională asigură o acuratețe sporită a datelor despre vehicule în SIA RCA Data și o accelerare considerabilă a proceselor asociate perfectării polițelor de asigurare RCA.

- Protecția datelor cu caracter personal

O atenție sporită este acordată protecției datelor cu caracter personal. În acest context, a fost elaborată strategia de anonimizare a datelor cu caracter personal consumate în procesul de calculare a primei de asigurare RCA și a fost instituit mecanismul de monitorizare a accesului la datele cu caracter personal, informația despre accesarea datelor din registrele de stat ale populației și ale vehiculelor fiind acum disponibilă în MCabinet, asigurând un nivel suplimentar de securitate și transparență.

4.5 Reglementarea și supravegherea domeniului prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului

Într-o lume financiară tot mai complexă și interconectată, riscurile asociate cu activitățile ilegale de spălare de bani și finanțare a terorismului, precum și de proliferare a armelor de distrugere în masă reprezintă o amenințare serioasă pentru stabilitatea și integritatea sistemului financiar. Banca Națională a Moldovei, în calitate de autoritate responsabilă de supravegherea și reglementarea entităților raportoare desemnate conform cerințelor Legii nr. 308/2017 cu privire la combaterea spălării banilor și finanțării terorismului (în continuare „Legea nr. 308/2017”), are un rol semnificativ în asigurarea conformității sectorului supravegheat și stabilității sistemului financiar autohton. În acest context, evoluțiile, provocările și inițiativele relevante pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, care au avut loc în anul 2023, au fost caracterizate de anumite activități și evenimente.

Astfel, pe parcursul anului, Banca Națională a Moldovei a continuat să consolideze cadrul de reglementare în conformitate cu standardele internaționale și să depună eforturi concertate pentru evaluarea și gestionarea riscurilor asociate cu spălarea banilor și finanțarea terorismului. Promovarea unei culturi a conformității și a respectării normelor în rândul entităților raportoare supravegheate a fost prioritară. În acest sens, unul din evenimentele de importanță primară pentru activitatea BNM în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului care a avut loc în anul 2023, în temeiul Legii nr. 178/2020 pentru modificarea unor acte normative și al Legii nr. 66/2023 pentru modificare unor acte normative, a fost preluarea competențelor și atribuțiilor de supraveghere a organizațiilor de creditare nebanară, asociațiilor de economii și împrumut, a societăților de asigurare sau de reasigurare și a intermediarilor în asigurări și/ sau în reasigurări care desfășoară activitate în limitele claselor de asigurări de viață, inclusiv cele cu participarea la investiții. Astfel, din 1 iulie 2023, competențele de supraveghere ale Băncii Naționale a Moldovei în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor se extind asupra băncilor, unităților de schimb valutar (altele decât băncile), societăților de plată, societăților emitente de monedă electronică și furnizorilor de servicii poștale care activează în conformitate cu Legea nr. 114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică, precum și asupra entităților raportoare de pe piața financiară nebanară prenotate. În total, sunt peste 800 entități raportoare înregistrate.

În aceeași ordine de idei, ținând cont de riscul sectorial pentru fiecare tip de entitate raportoare supravegheată, în cursul anului 2023, au fost desfășurate un șir de inspecții și verificări care au vizat atât problemele legate de conformitatea entităților raportoare supravegheate în domeniul de referință, inclusiv evaluarea programelor și sistemelor de control intern dedicate prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, cât și verificarea operațiunilor cu risc sporit, cum ar fi transferuri externe sau în jurisdicții cu risc sporit, operațiuni derulate prin

intermediul sistemelor de plăți cu carduri și al aplicațiilor digitale, operațiuni cu caracter de eludare a măsurilor restrictive internaționale, etc. (19 verificări efectuate la distanță, în urma cărora au fost informate autoritățile competente, după caz). Suplimentar, în cursul anului 2023 au fost desfășurate 23 de inspecții, din care 1 control din oficiu și 1 control pe teren la bănci, 2 controale la prestatorii de servicii de plata nebankari și 19 controale la unitățile de schimb valutar (altele decât băncile). Ca rezultat al inspecțiilor desfășurate au fost identificate deficiențe ale programelor proprii de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului și situații de neconformitate cu prevederile legislației din domeniul prevenirii spălării banilor și finanțării terorismului. Consecvent, în baza constatărilor, au fost dispuse sancțiuni și/ sau măsuri de remediere a deficiențelor în conformitate cu prevederile Legii nr. 75/2020 privind procedura de constatare a încălcărilor în domeniul prevenirii spălării banilor și finanțării terorismului și modul de aplicare a sancțiunilor, și anume 9 prescripții. Pentru remedierea deficiențelor și neconformităților constatate, precum și în scopul îmbunătățirii sistemelor de control intern, fiecare entitate raportoare vizată în inspecțiile desfășurate a elaborat planuri de măsuri/ acțiuni. Concomitent, în cazul unei bănci, ca rezultat al constatării încălcărilor prevederilor Dispoziției Comisiei Situații Excepționale nr. 45, i-a fost aplicată sancțiunea *avertisment scris*.

Activitățile de supraveghere în domeniul prevenirii spălării banilor și finanțării terorismului ale sectoarelor relevante au inclus, de asemenea, fluxuri informaționale continue între Banca Națională și entitățile supravegheate. Cantitatea, complexitatea și intensitatea acestor fluxuri informaționale a fost determinată atât de tipul entității supravegheate, modelul de afaceri, governanța internă, nivelul de risc de spălare a banilor și de finanțare a terorismului, cât și de circumstanțele globale și regionale caracteristice perioadei în cauză.

Unul dintre instrumentele importante în realizarea activităților de supraveghere în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor, ce oferă o perspectivă independentă asupra gradului de conformitate al entităților raportoare cu cerințele cadrului normativ, este auditul extern. Astfel, pe parcursul anului a fost asigurată desfășurarea auditului extern la toate băncile licențiate, de către societățile de audit aprobate de Banca Națională a Moldovei, în scopul verificării și evaluării adecvării și implementării politicilor și procedurilor interne ale băncilor în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Menționăm că un astfel de exercițiu se face cu periodicitate anuală, fiind deja la al 5-lea an consecutiv de desfășurare. Rezultatele auditărilor vor spori vigilența băncilor în relațiile cu clienții, dar și va îmbunătăți sistemul de control intern pentru a preveni potențiale fluxuri financiare ilicite sau utilizarea, directă sau indirectă, a serviciilor și produselor acestora în scop de spălare a banilor, finanțare a terorismului și proliferarea armelor de distrugere în masă.

Considerând faptul că tehnologiile și practicile financiare evoluează, riscurile asociate cu spălarea banilor și finanțarea terorismului devin tot mai complexe și mai sofisticate, Banca Națională a Moldovei optează pentru o abordare proactivă în adaptarea și îmbunătățirea cadrului operațional de supraveghere.

În acest mod, cu susținerea USAID, la 5 octombrie 2023, BNM a lansat soluția informatică cu privire la monitorizarea transparenței acționarilor în bănci și analiza la distanță în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. În particular, au fost derulate activitățile din etapa a 4-a din proiect – instruirea și testarea soluției informatice și au fost realizate activitățile planificate pentru implementare etapei a 5-a din proiect – pregătirea mediului de producție și *go-live*. Astfel, au fost continuate activitățile asociate cu anonimizarea și încărcarea datelor, efectuarea testărilor tehnice și funcționale, ajustarea documentației de proiect, instruirea utilizatorilor, testarea soluției de optimizare a algoritmilor de încărcare a datelor privind mediul de producție, finalizarea testării de acceptanță de către utilizatorii finali etc.

Colaborarea strânsă cu alte autorități naționale și internaționale a fost esențială în eforturile BNM de combatere a amenințărilor transfrontaliere. Astfel, în contextul atribuțiilor de reglementare deținute și în acord cu recomandările Comitetului Moneyval al Consiliului European, BNM a elaborat și supus consultării publice următoarele proiecte de acte normative: a) proiectul de Hotărâre a Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei cu privire la modificarea Regulamentelor BNM nr. 200, 201 și 202 care stabilesc cerințele privind prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului în activitatea băncilor, prestatorilor de servicii de plată nebankari și unităților de schimb valutar; b) proiectul Hotărârii Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei cu privire la aprobarea Regulamentului privind cerințele de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului în activitatea instituțiilor financiare nebankare; și c) proiectul Hotărârii Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei cu privire la aprobarea Regulamentului privind cerințele pentru identificarea și verificarea identității clienților prin intermediul mijloacelor electronice.

Subsidiar, BNM a emis avize la cele mai importante proiecte legislative relevante acestui domeniu, care au constituit obiectul analizei de specialitate, și anume: proiectul de Lege privind modificarea și completarea Legii nr. 308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului și Legii nr. 75/2020 privind procedura de constatare a încălcărilor în domeniul prevenirii spălării banilor și finanțării terorismului și modul de aplicare a sancțiunilor; proiectul de Lege privind modificarea și completarea Legii nr. 25/2016 privind implementarea măsurilor restrictive internaționale; proiectul de Lege privind efectuarea decontărilor în numerar și pentru modificarea unor acte normative. Concomitent, Banca Națională a examinat și a emis avizul de rigoare asupra proiectului de hotărâre pentru modificarea și completarea Hotărârii Parlamentului nr. 239/2020 pentru aprobarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2020-2025 și a Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei pentru anii 2020-2025; proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (nr. unic 979/ME/2022) etc.

Întrucât, colaborarea între autoritățile naționale și cele internaționale în domeniul prevenirii spălării banilor și combaterii

finanțării terorismului reprezintă un aspect esențial în asigurarea eficienței și eficacității eforturilor de combatere a fenomenelor de spălare a banilor și finanțare a terorismului, BNM a menținut un schimb intens de informații, expertiză și resurse, atât în plan intern, cât și în plan extern. În acest mod, către Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor au fost transmise mai multe informații cu privire la aspectele identificate în urma analizelor de profil în raport cu activitățile desfășurate de către entitățile raportoare supravegheate și/ sau aferente operațiunilor cu risc sporit.

În plan extern, Banca Națională a Moldovei a continuat să participe activ la reuniunile Comitetului MONEYVAL din structura Consiliului Europei, sub aspectul evaluării progreselor realizate de către Republica Moldova în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.

Tot în contextul activităților externe, dar și considerând obiectivele BNM de a spori constant capacitățile de supraveghere și calitatea activităților date, în cursul anului 2023, angajații BNM, antrenați în activitățile de supraveghere în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, au participat la lucrările grupurilor de lucru din derul proiectelor de asistență tehnică externă. În cadrul Proiectului Twinning UE „Consolidarea supravegherii, guvernantei corporative și gestionării riscurilor în sectorul financiar al Republicii Moldova”, implementat de către un consorțiu format din Banca Națională a României, Banca Centrală a Regatului Țărilor de Jos și Banca Lituaniei, cu participarea experților din partea Autorității de Supraveghere Financiară și Autorității Naționale de Protecție a Consumatorilor din România, în cursul anului au fost organizate 2 vizite de studiu (la 14-16 martie 2023 și 11-13 octombrie 2023) la Banca Națională a României (BNR). Reprezentanții Băncii Naționale a Moldovei au beneficiat de instruire și prezentări de specialitate oferite de experții BNR, în materie de reglementare a organizațiilor de creditare nebancaară, practici de efectuare a supravegherii bazate pe risc – off-site și on-site, tipuri de fișiere și rapoarte interne utilizate la monitorizarea evoluției indicatorilor înregistrați de instituțiile financiare non-bancare etc.

În august 2023, în cadrul misiunii de asistență tehnică a experților Fondului Monetar Internațional (FMI) aferente proiectului de dezvoltare a capacităților de analiză a datelor în domeniul combaterii spălării banilor – Antimoney Laundering Data Analytics Capacity Development Project, angajații BNM au participat la discuții aferente dezvoltării cadrului intern și instrumentelor de analiză a riscurilor de spălare a banilor asociate plăților transfrontaliere, inclusiv dezvoltarea instrumentelor de monitorizare a tranzacțiilor. La fel, BNM a participat activ la atelierul privind Combaterea Amenințărilor Financiare, desfășurat în cadrul Programului Export Control and Border Security Program (EXBS) finanțat de US Treasury Department, al cărui scop este îmbunătățirea mecanismului de identificare și aplicare a măsurilor restrictive internaționale de către entitățile raportoare și BNM (în calitate de supraveghetor) aferente persoanelor, grupurilor și entităților implicate în activități teroriste și de finanțare a proliferației.

Un alt program relevant activității de supraveghere desfășurat de BNM în acest domeniu este și programul „Consolidarea regimului

de combatere a spălării banilor și recuperării activelor în Republica Moldova”, organizat în cadrul Programului comun al Uniunii Europene/ Consiliului Europei „Parteneriat pentru Buna Guvernare pentru Țările Parteneriatului Estic (PBG III)” pentru perioada 2023-2026. Proiectul este menit să ofere sprijin Republicii Moldova pentru a spori eficacitatea măsurilor de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului și are drept scop consolidarea capacității structurilor specifice în domeniul recuperării activelor și al investigațiilor financiare paralele.

Cu referire la colaborarea cu organizațiile regionale, reprezentanții BNM au participat, în martie 2023, la cursul de instruire privind Riscurile, investigarea și supravegherea activelor virtuale (Training on Cryptocurrencies Risks, Investigations and Supervision), iar în perioada octombrie-noiembrie 2023, la Instruirea avansată privind investigarea activelor virtuale (Advanced Training on Virtual Assets Investigations), desfășurate de către Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa în colaborare cu Oficiul Națiunilor Unite pentru Controlul Drogurilor și Criminalității.

În vederea asigurării unei cooperări eficiente și a schimbului de informații între supraveghetorii din diferite țări ale UE și din afara UE, BNM a inițiat discuțiile cu Autoritatea Austriacă pentru Piața Financiară (FMA), pentru aprofundarea cooperării pe subiecte legate de combaterea spălării banilor și finanțării terorismului în cadrul colegiilor de supraveghere.

Capitolul 5

Infrastructurile pieței financiare

5.1 Reglementarea și monitorizarea infrastructurilor pieței financiare

În conformitate cu *Legea nr. 548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei*, reglementarea și monitorizarea infrastructurilor pieței financiare în Republica Moldova este una din atribuțiile de bază ale Băncii Naționale.

Această atribuție este realizată în corespundere cu cele mai bune practici internaționale, cu recomandările, principiile, standardele din acest domeniu emise de Banca Reglementelor Internaționale, Banca Centrală Europeană, Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială.

În vederea implementării schemei de plăți instant, prevăzute în Conceptul privind dezvoltarea domeniului de plăți din Republica Moldova⁵¹, pe parcursul anului 2023 au continuat etapele de implementare a proiectului.

Proiectul este dedicat implementării unui nou tip de plăți (plăți instant), fiind orientat spre dezvoltarea sistemului de plăți din Republica Moldova și modernizarea serviciilor de plată, pentru a oferi comunității financiare din țara noastră un sistem de plăți cu infrastructuri de o performanță potrivită așteptărilor și solicitărilor prestatorilor de servicii de plată, dar și instrumente de plată moderne, care ar corespunde necesităților consumatorilor individuali și corporativi.

Pe parcursul anului 2023 au fost aprobate actele de acceptanță finală aferente etapei de analiză și design, etapei de construcție a soluției informatice, cu desfășurarea activităților de testare de către furnizor a soluției IT, inițierea etapei de training, testarea din partea utilizatorilor și go-live. Lansarea sistemului s-a produs pe 12 martie 2024, fiind respectate termenele prevăzute în planul de proiect. Simultan cu lansarea sistemului, a fost lansat în piață și brandul „MIA” (mia.bnm.md), care va îngloba toate serviciile de plată ce vor fi introduse în piață de către prestatorii de servicii de plată, cu suportul Băncii Naționale, și care se vor baza pe utilizarea sistemului de plăți instant.

Măsurile vizate vor consolida sistemul de plăți din Republica Moldova, vor îmbunătăți administrarea riscurilor operaționale și de lichiditate și vor facilita implementarea unor noi instrumente și servicii de plată. De asemenea, vor fi create premise pentru dezvoltarea eficientă a plăților inovative, inclusiv a celor mobile,

⁵¹<https://www.bnm.md/ro/content/extras-din-conceptul-privind-dezvoltarea-domeniului-de-plati-din-republica-moldova>

cu decontarea finală imediată și posibilitatea reutilizării imediate a mijloacelor bănești primite. Ca urmare, circuitul fluxurilor economice va deveni mai facil, sectorul plăților inovative va avea o capacitate mai bună de atragere a investițiilor și va crește viteza de circulație a banilor în economie. Acestea vor aduce beneficii la mai multe niveluri – prestatorilor de servicii de plată și consumatorilor finali (persoane fizice), de asemenea, operatorilor economici și autorităților.

Conform art. 5 din *Legea nr. 548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei*, BNM reglementează și monitorizează infrastructurile pieței financiare, în condițiile stabilite de lege, și promovează funcționarea sigură și eficientă a acestora. În contextul obiectivului de bază, sunt supuse monitorizării de către Banca Națională sistemele de plăți și decontări din Republica Moldova, a căror funcționare stabilă și eficientă este esențială pentru stabilitatea financiară, implementarea politicii monetare și promovarea încrederii publicului în efectuarea plăților fără numerar.

În domeniul monitorizării sistemelor de plăți și de decontări, monitorizării sunt supuse:

1. Sistemele de plăți și decontări (sistemele de plăți de mare valoare și sistemele de plăți de mare volum și mică valoare);
2. Sistemele de compensări și decontări ale valorilor mobiliare;
3. Schemele de plată (de plăți cu cardul, de remitere de bani);
4. Instrumentele de plată (inclusiv sistemele automatizate de deservire la distanță).

La exercitarea funcției de monitorizare, BNM acordă o atenție sporită sistemelor care procesează, compensează și decontează plăți de mare valoare și prezintă un risc substanțial în cazul unui eșec operațional sau de decontare.

5.2 Licențierea, reglementarea și supravegherea activității de prestare a serviciilor de plată și de emisie a monedei electronice

Conform *Legii nr. 114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică*, BNM licențiază, reglementează și supraveghează activitatea prestatorilor de servicii de plată și a emitenților de monedă electronică.

Procesul de licențiere a prestatorilor de servicii de plată nebankari (societățile de plată, societățile emitente de monedă electronică și furnizorii de servicii poștale) și cel de înregistrare a agenților de plată are loc cu respectarea unui set de cerințe, ce asigură o abordare uniformă și competitivă de acces la activitatea de prestare a serviciilor de plată și de desfășurare a acesteia pe teritoriul Republicii Moldova.

La situația din 31.12.2023, în Republica Moldova activau nouă prestatori de servicii de plată nebancari: două societăți de plată, un furnizor de servicii poștale și șase societăți emitente de monedă electronică.

Cadrul normativ elaborat de BNM, în contextul activității de prestare a serviciilor de plată, vine să alinieze reglementările interne de profil la regulile europene, concretizându-se în adoptarea actelor normative necesare desfășurării activității pe piața de prestare a serviciilor de plată. Acest cadru reprezintă un sprijin esențial pentru sporirea numărului serviciilor de plată moderne și sigure, creșterea gradului de concurență pe piața serviciilor de plată datorită accesului pe piață, pe lângă băncile licențiate, al prestatorilor de servicii de plată nebancari, favorizând astfel eficiența și sporirea calității, reducerea costurilor serviciilor, precum și atingerea unui nivel înalt de efectuare a plăților fără numerar și reducerea numerarului în circulație.

În anul 2023, Banca Națională a Moldovei a beneficiat în continuare de proiectul de asistență tehnică Twinning, intitulat: „Consolidarea supravegherii, guvernantei corporative și gestionării riscurilor în sectorul financiar”, implementat în Republica Moldova cu suportul Uniunii Europene, iar una dintre componentele acestui proiect este asigurarea premiselor necesare aderării comunității prestatorilor de servicii de plată din Republica Moldova la Zona Unică de Plăți în Euro (SEPA).

Astfel, prin intermediul acestui proiect, Banca Națională a Moldovei a beneficiat de sprijin în vederea alinierii legislației și a cadrului de reglementare la regulile SEPA, precum și asistență în sensul pregătirii dosarului de aderare la SEPA (care să demonstreze conformarea Republicii Moldova la criteriile de extindere a ariei geografice SEPA) în calitate de stat membru non-SEE (Spațiul Economic European). Solicitarea de aderare, împreună cu dosarul complet, au fost remise către autoritățile responsabile din cadrul UE (Consiliul European al Plăților) pe 30 ianuarie 2024.

Totodată, la data de 06.12.2023, Banca Națională, în cadrul proiectului Twinning al UE, a desfășurat un eveniment cu genericul „Alinierea la standardele UE de securitate a plăților în era digitală”. Evenimentul a avut drept scop informarea societății, dar și a mediului de afaceri privat privind principalele evoluții în domeniul sistemelor de plăți și a cerințelor în ceea ce privește securitatea și continuitatea plăților, precum și a progreselor realizate în cadrul proiectului Twinning. La conferință au participat oficiali de rang înalt, reprezentanți ai Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova și parteneri ai BNM din cadrul proiectului Twinning, respectiv ai Consorțiului de implementare format din Banca Națională a României, Banca Centrală a Regatului Țărilor de Jos și Banca Centrală a Lituaniei, în colaborare cu Autoritatea de Supraveghere Financiară din România și Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor din România, dar și reprezentanți ai prestatorilor de servicii de plată din Republica Moldova (bancari și nebancari).

De asemenea, pe parcursul anului 2023 au fost operate următoarele modificări asupra cadrului normativ secundar relevant sistemelor de plăți și participanților acestora. Astfel, la

data de 08.06.2023 Comitetul executiv al BNM a adoptat Hotărârea nr. 108 „Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la transferul de credit, debitarea directă și atribuirea codurilor IBAN” care a intrat în vigoare la data de 05.08.2023. Adoptarea Hotărârii nr. 108 din 08.06.2023 a Comitetului executiv al BNM a fost dictată de modificările și completările operate la Legea nr. 114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică (prin Legea nr. 209/2022 pentru modificarea unor acte normative, lege care transpune Directiva (UE) 2015/2366 privind serviciile de plată în cadrul pieței interne (PSD2)). Au fost adoptate și îmbunătățite normele aferente transferului de credit în moneda națională și în valută. La fel, au fost instituite unele cerințe în ceea ce privește debitarea directă, precum și transpus articolul 5 și anexa din Regulamentul (UE) nr. 260/2012 de stabilire a cerințelor tehnice și comerciale aplicabile operațiunilor de transfer de credit și de debitare directă în euro (transpunerea acestuia reprezentând unul dintre criteriile de aderare a comunității prestatorilor de servicii de plată din Republica Moldova la SEPA).

5.3 Sistemul automatizat de plăți interne

Sistemul automatizat de plăți interne (SAPI) reprezintă sistemul prin intermediul căruia sunt efectuate în mod automatizat plățile în lei moldovenești ale/ prin intermediul participanților pe teritoriul Republicii Moldova. SAPI este compus din sistemul de decontare pe bază brută în timp real (sistemul DBTR), sistemul de compensare cu decontare pe bază netă (sistemul CDN) și sistemul de plăți instant (sistemul Instant). Sistemul DBTR este destinat prelucrării plăților urgente și de mare valoare, sistemul CDN este destinat procesării plăților de mică valoare, iar sistemul Instant este destinat procesării imediate/ instant a plăților de mică valoare. Menționăm că sistemul Instant a fost lansat pe 12 martie 2024, astfel, pentru anul 2023 nu a procesat tranzacții.

La finele anului 2023, în SAPI erau înregistrați 20 participanți:

- Banca Națională a Moldovei;
- 11 bănci licențiate de Banca Națională a Moldovei;
- Centrul de casă și decontări din or. Tiraspol;
- 3 prestatori de servicii de plată nebankari;
- Trezoreria de Stat din cadrul Ministerului Finanțelor, inclusiv în calitate de participant mandatat;
- Depozitarul central unic al valorilor mobiliare S.A.;
- Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar.

În anul 2023, prin intermediul SAPI a fost procesat un volum total de 14,8 milioane de tranzacții în valoare de 1,7 bilioane lei, majorându-se atât ca număr (3,5 la sută), cât și ca valoare (40,1 la sută) comparativ cu anul 2022. Volumul mediu zilnic⁵² al

⁵²În anul 2023 au fost 251 zile operaționale.

operațiunilor a constituit 59,2 mii de tranzacții în valoare de 6,8 miliarde lei. Volumul maxim al plăților decontate zilnic în SAPI a fost atins pe 25 aprilie 2023, fiind decontate 123,8 mii plăți.

În medie pe zi, prin intermediul sistemului DBTR au fost decontate 3,9 mii de plăți, în valoare de 5,8 miliarde lei, iar prin sistemul CDN 55,3 mii plăți, în valoare de 1 008,1 milioane lei. Valoarea medie a unei plăți decontate în sistemul DBTR a constituit 1 505,8 mii lei, iar a unei plăți decontate în sistemul CDN – 18,2 mii lei.

În ceea ce privește structura plăților efectuate prin SAPI în anul de referință, s-a constatat că tranzacțiile de plată efectuate de către participanți *în numele clienților* au fost preponderente (99,9 la sută din numărul tranzacțiilor decontate), însă valoarea totală a acestora rămâne a fi relativ scăzută (doar 34,3 la sută din valoarea tranzacțiilor decontate).

Din punctul de vedere al structurii plăților efectuate *în numele clienților* de către participanții la SAPI, constatăm următoarea reprezentare:

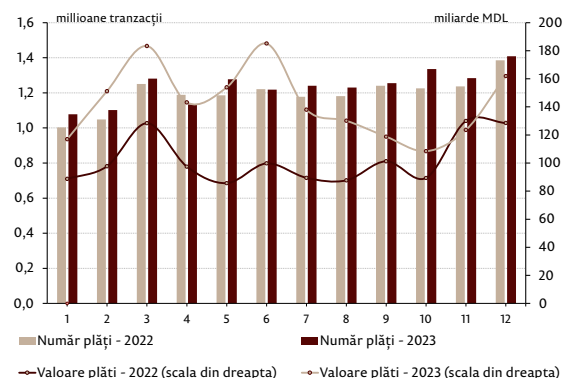
- transferuri ordinare ale clienților – 60,3 la sută din numărul total al plăților;
- transferurile aferente plăților bugetare – 36,6 la sută;
- alte tipuri de plăți – 3,1 la sută.

Sub aspect valoric, tranzacțiile în SAPI efectuate *în numele clienților* au următoarea structură:

- transferuri ordinare ale clienților – 61,6 la sută din valoarea totală a plăților;
- transferurile bugetare – 30,3 la sută;
- alte tipuri de plăți – 8,1 la sută.

Pe parcursul anului 2023, disponibilitatea medie a sistemului pentru participanți a constituit 99,9 la sută, un indicator ce confirmă capacitatea participanților de a utiliza SAPI, fără discontinuități sau incidente, pe durata programului de funcționare.

Graficul 5.1: Numărul și valoarea plăților procesate în SAPI, 2022-2023

Sursa: BNM

5.4 Sistemul Depozitarului central unic al valorilor mobiliare

Sistemul Depozitarului central unic al valorilor mobiliare (DCU) este administrat (gestionat și operat) de către S.A. Depozitarul central unic al valorilor mobiliare.

Sistemul DCU reprezintă un sistem de decontare a valorilor mobiliare, care asigură prestarea de către Depozitarul central a serviciilor de înregistrare a valorilor mobiliare, de administrare centralizată, de decontare și, după caz, a serviciilor auxiliare. Sistemul DCU se bazează pe o tehnologie modernă de procesare directă, conectată la SAPI și oferă o infrastructură și servicii eficiente pentru decontarea tranzacțiilor cu valori mobiliare și înregistrarea drepturilor de proprietate asupra valorilor mobiliare.

La finele anului 2023, în cadrul sistemului DCU erau înregistrați 18 participanți, dintre care:

- Banca Națională a Moldovei;
- 11 bănci licențiate de Banca Națională a Moldovei;
- Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar;
- 5 societăți de investiții nebancale.

Servicii de înregistrare a valorilor mobiliare prestate de DCU

La finele anului 2023, în sistemul DCU erau înregistrate 407,9 milioane valori mobiliare de tip VMS și CBN la valoarea nominală de 50,8 miliarde lei.

Totodată, conform datelor prezentate de DCU la finele anului 2023, în sistemul DCU erau înregistrate 1 030,9 milioane de valori mobiliare corporative (VMC), dintre care 1 028,5 milioane de acțiuni ordinare, 2,3 milioane de acțiuni preferențiale, 7,5 mii de obligațiuni municipale și 12,9 mii de obligațiuni corporative. Valoarea totală a VMC a constituit pentru perioada de referință 19,8 miliarde lei, dintre care 98,3 la sută din valoarea totală a VMC reprezentau acțiunile ordinare.

Servicii de decontare

Pe parcursul anului 2023, în sistemul DCU au fost decontate 9,6 mii de ordine de transfer în valoare de 677,2 miliarde lei.

Supravegherea activității DCU

Pentru anul 2023 nu au fost planificate și nu au fost realizate controale asupra activității DCU.

Monitorizarea activității DCU

Pe parcursul anului 2023 au fost operate modificări la structura comisioanelor DCU pentru decontarea tranzacțiilor cu valori mobiliare de stat (VMS) cu termen lung de circulație încheiate pe piața reglementată (PR) sau în cadrul sistemului multilateral de tranzacționare (MTF), luând în considerare propunerile Depozitarului central, prin introducerea unui comision ce va fi aplicat exclusiv pentru decontarea tranzacțiilor cu VMS cu termen lung de circulație încheiate pe PR sau MTF.

Totodată, a fost reabordat cadrul de reglementare, monitorizare și supraveghere al DCU, cu scopul de a detalia perimetrul de activități al DCU, au fost mai clar definite și separate competențele BNM și ale Comisiei Naționale a Pieței Financiare (CNPF) aferente reglementării și supravegherii DCU. În acest sens, a fost adoptată Legea nr. 292 din 19.10.2023 pentru modificarea unor acte normative (consolidarea aspectelor privind infrastructurile pieței financiare), care include modificări la Legea nr. 234/2016 cu privire la DCU.

Principalele activități și realizări:

Activități în contextul integrării DCU în piețele financiare internaționale prin instituirea conexiunilor cu depozitari centrali străini

În anul 2023 DCU a continuat discuțiile și activitățile ce țin de instituirea conexiunii între DCU și Depozitarul Central România (RoClear). În acest context, DCU a participat la lucrările următoarelor grupuri de lucru:

- grupul de lucru privind piața de capital, instituit de către Ministrul Dezvoltării Economice și Digitalizării, a cărui scop se rezumă la elaborarea reglementărilor pentru facilitarea integrării emitenților din Republica Moldova în piețele de capital regionale și internaționale;
- grupul de lucru pentru elaborarea Conceptului privind mecanismele de emisiune și circulație a VMS prin intermediul DCU, constituit de către BNM, care vizează extinderea mecanismelor de emisiune și circulație a VMS prin instituirea conexiunilor între DCU și depozitarii străini.

Totodată, ținând cont de faptul că, pentru instituirea unei conexiuni, DCU trebuie să identifice, să evalueze și să gestioneze sursele potențiale de riscuri induse de conexiunea respectivă, a fost elaborat Raportul cu privire la analiza riscurilor și măsurile de reducere a acestora în cazul legăturilor transfrontaliere stabilite de către DCU cu Depozitarul Central România.

Întărirea rolului și a capacității DCU de infrastructură a pieței financiare

DCU a participat la discuții în cadrul grupului de lucru, constituit de către BNM pentru elaborarea Strategiei de dezvoltare a cadrului de reglementare și activitate a DCU, care urmează să identifice obiectivele și direcțiile strategice de dezvoltare ale DCU.

Totodată, DCU a participat în mai multe proiecte care vizează dezvoltarea pieței financiare din Republica Moldova. Astfel, DCU a oferit asistența necesară reprezentanților BERD în cadrul proiectului „Market development strategy and business plan for the Moldovan capital market infrastructure”, care au efectuat evaluarea infrastructurii pieței financiare din Republica Moldova.

De asemenea, DCU a continuat activitățile în cadrul echipei de proiect pentru implementarea soluției tehnice a Sistemului Informațional „Programul de vânzare directă a valorilor mobiliare de stat către persoanele fizice în Republica Moldova” (platforma retail).

Consolidarea cadrului de reglementare internă

Îmbunătățirea cadrului de reglementare internă este una din sarcinile principale ale DCU, pe parcursul anului 2023 fiind elaborate și aprobate un șir de regulamente și proceduri interne, precum și ajustate unele din actele normative existente.

Au fost elaborate și aprobate: Procedurile privind modul de calcul și percepere a plăților și comisioanelor de către DCU, Procedurile privind modul de elaborare și executare a bugetului DCU, Procedurile interne privind raportarea operațiunilor cu VMS-CBN, precum și unele regulamente și proceduri aferente gestionării riscurilor.

Au fost ajustate: Procedurile interne privind grevarea cu obligații a VM, Procedurile de reconciliere, Politicile contabile ale DCU și Procedurile privind înregistrarea emitentului și valorilor mobiliare.

Consolidarea sistemului intern de gestionare a riscurilor

Pe parcursul anului 2023 a fost acordată o atenție deosebită dezvoltării sistemului intern de management al riscurilor, precum: protejarea activelor, îmbunătățirea procesului de luare a deciziilor, creșterea rezilienței organizaționale, optimizarea utilizării resurselor, îmbunătățirea performanței operaționale, creșterea încrederii părților interesate, conformitatea cu reglementările aplicabile, valorificarea oportunităților și reducerea costurilor asociate amenințărilor.

În acest context au fost desfășurate mai multe activități, printre care: elaborarea Regulamentului Comitetului de risc, a Procedurilor

de management al riscurilor și a Procedurilor privind descrierea proceselor operaționale din cadrul DCU. De asemenea, a fost actualizat raportul privind evaluarea riscurilor și a fost elaborat Registrul riscurilor DCU.

Consolidarea sistemului intern de management al riscurilor și a activităților conexe rămâne a fi o prioritate pentru DCU și pentru perioadele viitoare de raportare.

Fortificarea siguranței Sistemului DCU și a cadrului normativ aplicat la decontarea operațiunilor

DCU a derulat de comun cu participanții DCU următoarele testări obligatorii prevăzute de cadrul normativ:

- în conformitate cu prevederile Regulamentului privind condițiile de acordare, suspendare și retragere a calității de participant la Depozitarul central unic al valorilor mobiliare, aprobat prin Hotărârea Comitetului Executiv al Băncii Naționale a Moldovei nr. 159 din 11 iulie 2018, Depozitarul central unic al valorilor mobiliare a derulat testarea capacității participanților la DCU de reacționare în situații de incident;
- în conformitate cu prevederile art.43 alin (3) din Legea nr. 234/2016 cu privire la Depozitarul central unic al valorilor mobiliare, a fost derulată testarea procedurilor pentru situațiile de insolvabilitate a participanților la DCU.

Dezvoltare continuă a funcționalităților Sistemului DCU

Pe parcursul anului 2023, la nivelul DCU au fost identificate mai multe necesități de operare a modificărilor de ordin tehnic ale Sistemului DCU, în scopul înlăturării constrângerilor existente și derulării corecte a operațiunilor în sistem, sau al dezvoltării funcționalităților sistemului.

De comun cu dezvoltatorul Sistemului DCU, au fost derulate lucrări de optimizare/ dezvoltare a sistemului informațional și a instrumentelor conexe.

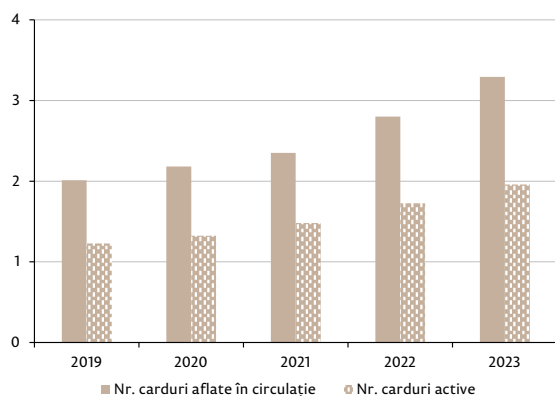
5.5 Instrumentele de plată fără numerar

Instrumentele de plată fără numerar sunt componente esențiale ale sistemelor de plăți, iar Banca Națională efectuează monitorizarea lor în scopul asigurării eficienței și siguranței utilizării acestora.

Din ansamblul instrumentelor de plată, cele mai utilizate de către populație (persoane fizice) sunt cardurile de plată. De menționat că BNM întreprinde măsuri relevante, de comun acord cu alte autorități și instituții naționale, în vederea promovării utilizării instrumentelor de plată fără numerar și transparentizării circulației mijloacelor bănești.

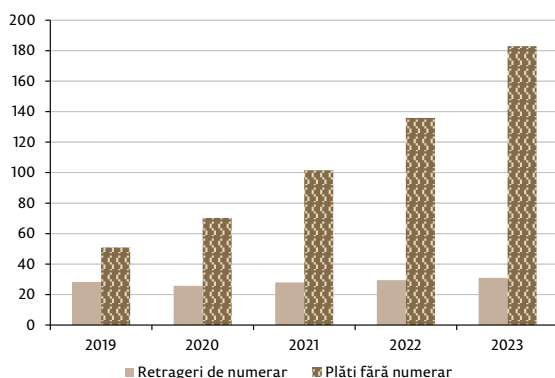
Cardurile de plată

Graficul 5.2: Numărul cardurilor de plată aflate în circulație, anii 2019-2023 (milioane unități)

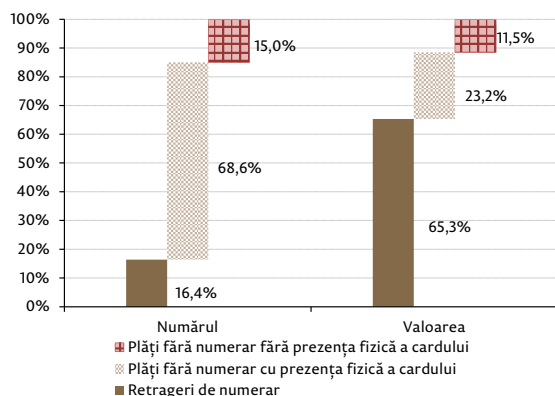
Sursa: BNM

Graficul 5.3: Numărul operațiunilor efectuate cu cardurile de plată emise în Republica Moldova, anii 2019-2023 (milioane operațiuni)

Sursa: BNM

Graficul 5.4: Structura operațiunilor domestice, anul 2023

Sursa: BNM

Numărul cardurilor⁵³ aflate în circulație la finele anului 2023 a constituit 3,29 milioane unități și a înregistrat o creștere de 17,6 la sută comparativ cu finele anului 2022 (Graficul 5.2).

Pe fundalul majorării numărului cardurilor aflate în circulație, numărul *cardurilor active*⁵⁴ a crescut cu 13,5 la sută față de finele anului 2022, iar ponderea cardurilor active din numărul total de carduri aflate în circulație nu a suferit modificări semnificative, constituind 59,5 la sută. De menționat că această rată a utilizării cardurilor se menține la același nivel pe parcursul ultimilor ani.

Referitor la soluția tehnică a cardurilor de plată, numărul cardurilor de proximitate (contactless) a înregistrat o creștere de 18,4 la sută față de anul 2022. Creșterea rapidă a ponderii acestor tipuri de carduri în numărul total de carduri în circulație a contribuit la înlocuirea treptată a cardurilor hibride care, la rândul lor, au substituit anterior cardurile cu bandă magnetică. Astfel, la finele anului 2023, *cardurile contactless* au deținut ponderea majoră (98,3 la sută) din totalul cardurilor aflate în circulație în Republica Moldova. *Cardurile hibride* (card cu microprocesor și bandă magnetică), al căror număr a înregistrat o scădere de 74,2 la sută față de finele anului 2022, au deținut o pondere de 0,5 la sută din totalul cardurilor aflate în circulație în Republica Moldova. *Cardurile virtuale* au deținut o cotă modestă, de 1,2 la sută, fiind în creștere cu variații semnificative pe parcursul ultimilor ani. La finele anului 2023, *cardurile cu bandă magnetică* nu mai erau în circulație.

Pe parcursul anului 2023, prin intermediul cardurilor de plată emise de prestatorii de servicii de plată din Republica Moldova au fost efectuate, atât în țară, cât și peste hotare, 214,0 milioane de operațiuni în valoare de 150,2 miliarde lei, în creștere față de anul 2022 cu 29,4 la sută ca număr și cu 20,2 la sută ca valoare.

Din volumul total al operațiunilor efectuate cu cardurile emise în țară, 85,5 la sută au reprezentat plăți fără numerar, iar 14,5 la sută – retrageri de numerar. Numărul plăților fără numerar a înregistrat o creștere de 34,7 la sută față de anul precedent, în timp ce numărul retragerilor de numerar s-a majorat cu 5,1 la sută față de aceeași perioadă.

Zilnic, cu cardurile de plată emise în Republica Moldova sunt efectuate în medie 84,8 mii de retrageri de numerar și circa 501,4 mii de plăți fără numerar. Valoarea medie a unei retrageri de numerar a atins cifra de 2 889 lei, în creștere cu 7,7 la sută față de anul 2022. Totodată, o plată fără numerar a avut în medie valoarea de 332 lei, micșorându-se cu 1,8 la sută față anul 2022.

⁵³ Suport de informație standardizat și, după caz, personalizat prin intermediul căruia deținătorul, de regulă, cu utilizarea numărului personal de identificare și/sau a unor alte coduri care permit identificarea sa, în funcție de tipul cardului de plată, are acces la distanță la contul de plăi la care este atașat cardul de plată în vederea efectuării operațiunilor de plată.

⁵⁴ Card de plată prin care s-a efectuat cel puțin o operațiune financiară pe parcursul perioadei de gestiune.

Operațiunile domestice⁵⁵ efectuate cu cardurile de plată emise de prestatorii de servicii de plată reprezintă 87,3 la sută (186,9 milioane operațiuni) din numărul total al tranzacțiilor efectuate cu cardurile emise în Republica Moldova.

Din totalul operațiunilor domestice, ponderea plăților fără numerar a constituit ca număr 83,6 la sută (79,7 la sută pentru anul 2022) și ca valoare 34,7 la sută (30,8 la sută pentru anul 2022).

Zilnic, pe teritoriul Republicii Moldova sunt efectuate cu cardurile de plată autohtone în medie 84,1 mii de retrageri de numerar și circa 427,8 mii de plăți fără numerar. Valoarea medie a unei operațiuni domestice de retragere de numerar a atins cifra de 2 883 lei, în creștere cu 7,9 la sută față de anul 2022. Totodată, o plată fără numerar, în medie, a avut o valoare de 301 lei, micșorându-se cu 0,7 la sută față de 2022.

Din numărul total de operațiuni domestice, 68,6 la sută au constituit plățile fără numerar efectuate cu prezența fizică a cardului și 15,0 la sută fără prezența fizică a cardului (CNP) (Graficul 5.4).

Numărul de operațiuni cu carduri emise în Republica Moldova și efectuate în străinătate pe parcursul anului 2023 (27,1 milioane de operațiuni) a indicat o majorare de 25,0 la sută comparativ cu anul precedent. Totuși, numărul operațiunilor efectuate în străinătate este de aproximativ 7 ori mai mic decât numărul de operațiuni efectuate domestic cu cardurile emise în Republica Moldova. Din numărul total de operațiuni efectuate peste hotare, 99,1 la sută reprezintă plăți fără numerar, în creștere față de cele efectuate pe parcursul anului 2022 cu 25,3 la sută. De menționat că 57,6 la sută din numărul total de operațiuni realizate peste hotare reprezintă plăți fără numerar efectuate fără prezența fizică a cardului, iar 41,5 la sută sunt plăți fără numerar efectuate cu prezența fizică a cardului (Graficul 5.5). Aceste date denotă faptul că aproximativ 2 din 4 operațiuni efectuate peste hotarele țării cu cardurile emise în Republica Moldova reprezintă cumpărături online, iar creșterea volumului acestora atestă comoditatea și încrederea consumatorilor în utilizarea electronică a acestui instrument de plată.

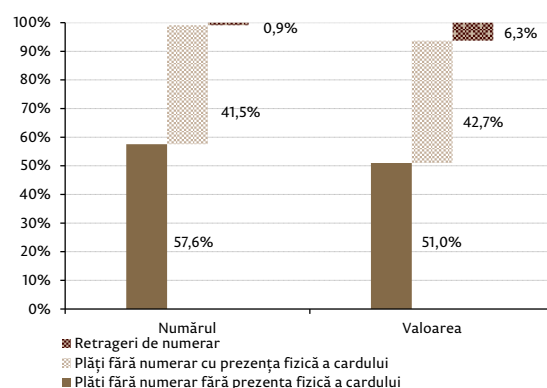
În ceea ce privește evaluarea situației privind fraudele cu cardurile de plată, indicatorul de bază aplicat este ponderea valorii totale a fraudelor comise în valoarea totală a tranzacțiilor efectuate atât în țară, cât și în străinătate cu cardurile de plată emise de prestatorii locali. În Republica Moldova, acest indicator a constituit 0,019 la sută pentru anul 2023, fiind de circa 1,5 ori mai puțin față de media europeană (0,028 la sută pentru anul 2021⁵⁶).

Tendențele pozitive care s-au evidențiat pe piața cardurilor din Republica Moldova pe parcursul anului 2023 au fost următoarele:

⁵⁵Operațiune de plată efectuată la un prestator acceptant din Republica Moldova cu cardurile emise de prestatorii de servicii de plată din Republica Moldova.

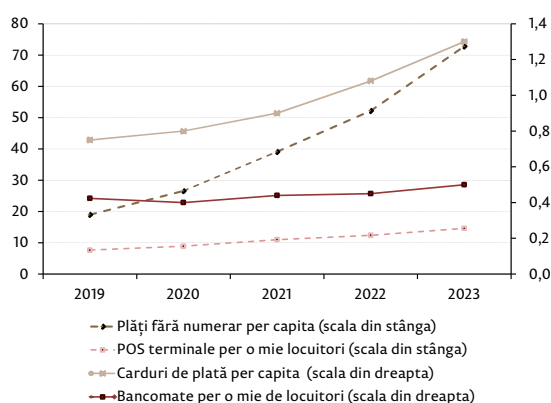
⁵⁶Raportul privind fraudele cu cardurile de plată, publicat de Banca Centrală Europeană în anul 2023 <https://www.ecb.europa.eu/pub/cardfraud/html/ecb.cardfraudreport202305~5d832d6515.en.html>

Graficul 5.5: Ponderea operațiunilor efectuate în străinătate cu cardurile emise în Republica Moldova, anul 2023

Sursa: BNM

Graficul 5.6: Indicatori de dezvoltare a pieței cardurilor de plată din Republica Moldova, anii 2019-2023

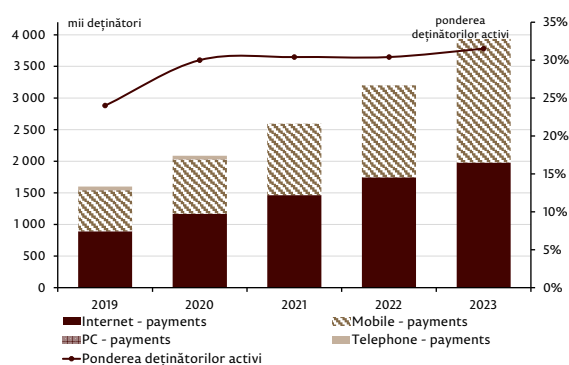

Sursa: BNM

- Numărul și valoarea plăților cu carduri emise în Republica Moldova efectuate la locațiile fizice ale comercianților autohtoni au înregistrat o creștere de 43,2 la sută și, respectiv, de 37,1 la sută față de anul precedent;
- Numărul și valoarea plăților domestice cu cardul efectuate fără utilizarea fizică a acestuia (în cadrul platformelor de comerț electronic, sistemelor automatizate de deservire la distanță etc.) au crescut cu 12,2 la sută și, respectiv, cu 32,5 la sută față de anul 2022;
- 58,1 la sută din numărul operațiunilor fără numerar efectuate în străinătate cu cardurile de plată emise în Republica Moldova reprezintă operațiuni de plată în cadrul comerțului electronic;
- Rețeaua de acceptare a cardurilor de plată din Republica Moldova s-a extins pe parcursul anului 2023, numărul POS terminalelor a crescut cu 4,4 mii de unități față de anul precedent, constituind la finele anului de raportare 36 709 POS terminale;
- Ponderea cardurilor *contactless* aflate în circulație a înregistrat o creștere continuă, de la 97,6 la sută la finele anului 2022 la 98,3 la sută la finele anului 2023, datorită înlocuirii treptate a cardurilor *hibride* cu cele de tip *contactless*.

Sistemele automatizate de deservire la distanță

Graficul 5.7: Numărul utilizatorilor SADD după tipul sistemelor, finele anilor 2019-2023

Sursa: BNM

Sistemele automatizate de deservire la distanță (SADD) reprezintă soluții informatice și/ sau echipamente, puse la dispoziția deținătorilor de către prestatorii de servicii de plată, ce permit acestora prin intermediul unei aplicații informatice, a unei metode de autentificare și al unui mijloc de comunicație să aibă acces de la distanță la mijloacele aflate în contul de plăți în scopul obținerii de informații privind starea contului de plăți și a tranzacțiilor realizate, precum și al efectuării tranzacțiilor în numele și la ordinul deținătorului din contul mijloacelor aflate în contul de plăți.

Numărul total al deținătorilor SADD a constituit 3 935,1 mii la finele anului 2023, majorându-se cu 23,0 la sută față de anul 2022. Numărul deținătorilor activi⁵⁷, de asemenea, a consemnat o tendință de creștere de 27,3 la sută, ajungând la cifra de 1,2 milioane, ceea ce denotă interesul și încrederea tot mai mare a clienților prestatorilor de servicii de plată de a utiliza SADD. Din totalul deținătorilor SADD, cei activi dețin o pondere de 31,5 la sută (Graficul 5.7).

Distribuția deținătorilor SADD după tipul sistemelor utilizate relevă că 50,3 la sută dintre ei sunt înregistrați în sistemele internet-payments (cu 4,0 puncte procentuale mai mult față de finele anului 2022) și 49,7 la sută din numărul lor total sunt deținători de mobile-payments (cu 4,0 puncte procentuale mai

⁵⁷Deținător SADD care a efectuat cel puțin o operațiune financiară pe parcursul perioadei de gestiune printr-un sistem automatizat de deservire la distanță.

mult față de finele anului 2022). Totodată, pe parcursul anului 2023 s-a constatat că prestatorii de servicii de plată au sistat oferirea sistemelor PC-payments (deținători ai PC-payments au fost doar persoane juridice), iar în perioada anilor 2021-2023 au sistat și sistemele de telephone-payments.

În anul 2023, prin intermediul SADD, au fost efectuate 57,1 milioane tranzacții, cu 20,6 la sută mai multe față de 2022. Creșterea numărului operațiunilor prin intermediul SADD poate fi argumentată prin faptul că, clienții prestatorilor de servicii de plată achită, tot mai des, diverse servicii/ bunuri prin intermediul SADD, datorită comodității pe care o oferă.

Valoarea tuturor tranzacțiilor efectuate prin intermediul SADD de către persoanele fizice și juridice a însumat 989,8 miliarde lei pe parcursul anului 2023, fiind în creștere cu 5,9 la sută față de anul precedent, ceea ce indică o sporire a încrederii clienților de a efectua tranzacții prin intermediul SADD (Graficul 5.8). Circa 94,2 la sută din valoarea operațiunilor efectuate prin SADD au fost efectuate de către persoanele juridice.

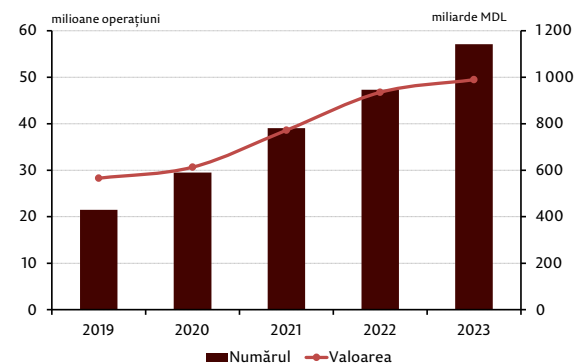
Transferul de credit

Din numărul total de operațiuni de plată efectuate prin intermediul transferului de credit inițiate de clienții băncilor (28,4 milioane operațiuni), 89,1 la sută au fost în format electronic prin intermediul SADD. Pe parcursul ultimilor 5 ani se înregistrează o creștere continuă a acestui indicator, de la 74,4 la sută pentru anul 2019 la 89,1 la sută pentru anul 2023, ceea ce indică o majorare a gradului de digitalizare a serviciilor de plată în Republica Moldova. De asemenea, în termeni relativi, numărul transferurilor de credit inițiate electronic a crescut comparativ cu anul precedent cu 22,8 la sută, iar numărul celor pe suport hârtie a înregistrat o creștere de 18,1 la sută față de 2022. Totodată, valoarea operațiunilor efectuate prin intermediul transferului de credit inițiate de clienții prestatorilor a atins cifra de 797,3 miliarde lei, dintre care 90,0 la sută au fost efectuate în format electronic, iar 10,0 la sută pe suport hârtie.

Debitarea directă

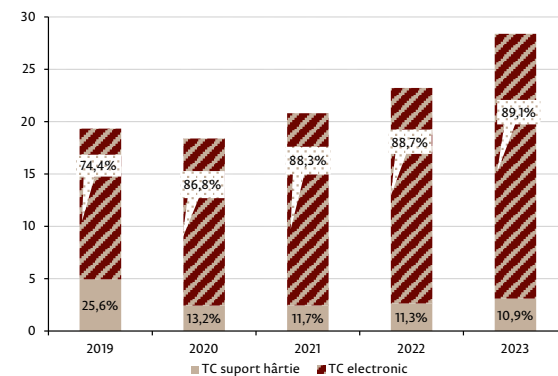
Pe parcursul anului 2023, prin intermediul debitării directe, au fost efectuate 150,6 mii de tranzacții în sumă totală de 163,6 milioane lei, micșorându-se atât ca număr, cât și ca valoare cu 13,5 la sută și, respectiv, cu 5,1 la sută comparativ cu anul 2022. Numărul total al utilizatorilor acestui instrument a constituit la finele anului 2023 circa 4,1 mii, cu 12,8 la sută mai puțin comparativ cu anul precedent. Aceste evoluții indică în continuare o popularitate și utilizare redusă a acestei metode de plată.

Graficul 5.8: Numărul și valoarea operațiunilor efectuate prin intermediul SADD, 2019-2023

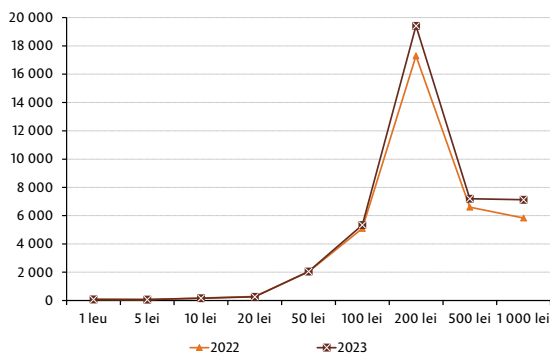
Sursa: BNM

Graficul 5.9: Numărul operațiunilor efectuate de transfer de credit, 2019-2023 (milioane operațiuni)

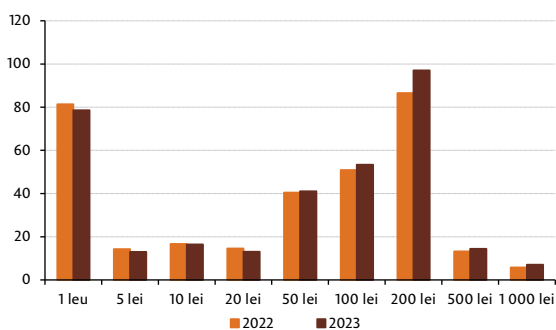
Sursa: BNM

Graficul 6.1: Evoluția pe valori nominale a bancnotelor în circulația monetară din punct de vedere valoric (milioane lei)

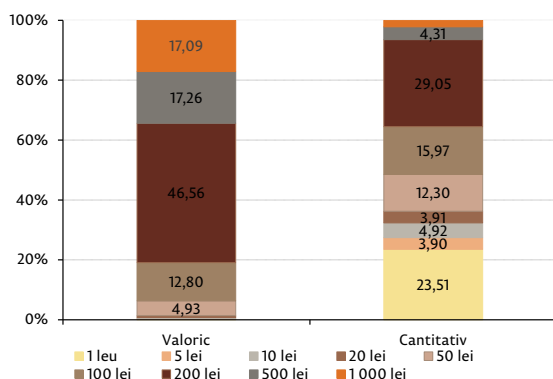
Sursa: BNM

Graficul 6.2: Evoluția pe valori nominale a bancnotelor în circulația monetară din punct de vedere cantitativ (milioane bancnote)

Sursa: BNM

Graficul 6.3: Structura pe valori nominale a bancnotelor aflate în circulație la finele anului 2023

Sursa: BNM

Capitolul 6

Emisiunea de numerar

În anul 2023, numerarul aflat în circulație și-a păstrat trendul ascendent (+11,4 la sută, până la o valoare de 42 098,5 milioane lei⁵⁸), cu un ritm de creștere superior cu 2,7 puncte procentuale față de cel înregistrat în anul 2022.

6.1 Evoluția numerarului (bancnote și monede) în circulație

Bancnotele în circulație, la sfârșitul anului 2023, au constituit din punct de vedere valoric 41 694,3 milioane lei, cu circa 11,3 la sută mai mult față de finele anului anterior. Evoluția valorică a bancnotelor în circulația monetară conform structurii pe valori nominale este prezentată în graficul 6.1.

La finele anului 2023, în circulație se aflau circa 334,2 milioane bancnote, în creștere cu 3,2 la sută comparativ cu sfârșitul anului 2022. Evoluția pe valori nominale a bancnotelor în circulația monetară din punct de vedere cantitativ este reprezentată în graficul 6.2.

Bancnota cu valoarea nominală de 200 lei a fost în continuare cea mai utilizată, având o pondere de 29,1 la sută în numărul total de bancnote aflate în circulație, urmată de bancnota cu valoarea nominală de 1 lei, cu o pondere de 23,5 la sută (mai puțin cu 3,4 puncte procentuale față de anul 2022, în legătură cu retragerea naturală din circulație pe măsura uzurii) și de 100 lei, cu o pondere de 16,0 la sută. Cea mai mică pondere în numărul total de bancnote aflate în circulație a revenit bancnotelor cu valoarea nominală de 5 lei (3,9 la sută) și de 1 000 lei (2,1 la sută).

Conform structurii pe valori nominale, la sfârșitul perioadei de raportare, cantitatea bancnotelor aflate în circulație constituia circa: pentru 1 lei – 78,6 milioane bancnote, 5 lei – 13,0 milioane bancnote, 10 lei – 16,5 milioane bancnote, 20 lei – 13,1 milioane bancnote, 50 lei – 41,1 milioane bancnote, 100 lei – 53,3 milioane bancnote, 200 lei – 97,1 milioane bancnote, 500 lei – 14,4 milioane bancnote și 1 000 lei – 7,1 milioane bancnote.

Structura pe valori nominale a bancnotelor aflate în circulație la finele anului 2023 este reprezentată cantitativ și valoric în graficul 6.3.

La sfârșitul anului 2023, în circulație se aflau 113,5 milioane monede metalice lei, valoarea acestora constituind în total 246,2

⁵⁸Inclusiv soldul numerarului în casa centrală

milioane lei, atât indicele cantitativ, cât și cel valoric fiind în creștere cu circa o treime (+32,5 la sută și respectiv +37,3 la sută) față de anul 2022 (Graficele 6.4 și 6.5).

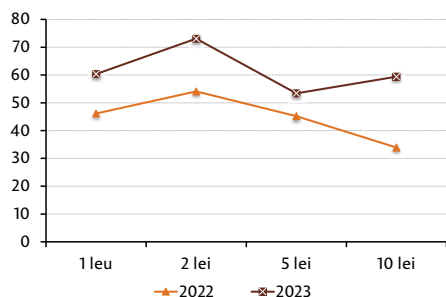
Numărul monedelor metalice lei în circulație a crescut pentru toate valorile nominale, preponderent cele de 1 leu și 2 lei, ca efect al înlocuirii bancnotelor cu valoarea nominală de 1 leu și 5 lei, retrase treptat din circulație pe măsura uzurii acestora. Din punct de vedere cantitativ, la sfârșitul perioadei de raportare, monedele de 1 leu și 2 lei acopereau 85,4 la sută din totalul monedelor lei aflate în circulație (Graficul 6.6). Cea mai mare pondere în valoarea totală a monedelor lei în circulație a revenit și în anul 2023 monedei de 2 lei (29,7 la sută).

La sfârșitul anului 2023, în circulație se aflau 960,5 milioane monede metalice divizionare, echivalentul a 140,8 milioane lei, valoarea cantitativă majorându-se cu 2,5 la sută și cea valorică – cu 2,8 la sută comparativ cu anul anterior (Graficele 6.7 și 6.8).

Creșterea cantitativă a monedelor metalice divizionare în circulație rezultă, în principal, din majorarea numărului monedelor cu valoarea nominală de 10 bani și 25 bani.

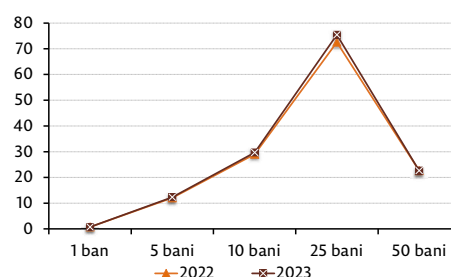
La finele anului de raportare, cea mai mare pondere în structura monedelor divizionare pe valori nominale o deținea atât din punct de vedere cantitativ, cât și valoric moneda de 25 bani cu 31,4 la sută și, respectiv, cu 53,6 la sută, urmată de moneda de 10 bani cu 30,9 la sută și, respectiv, cu 21,1 la sută (Graficul 6.9).

Graficul 6.4: Evoluția pe valori nominale a monedelor lei în circulația monetară din punct de vedere valoric (milioane lei)

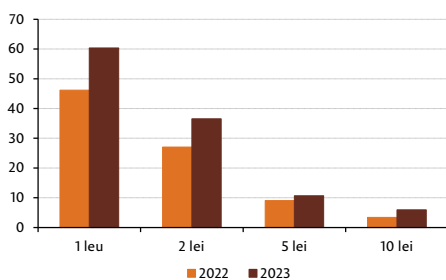
Sursa: BNM

Graficul 6.7: Evoluția pe valori nominale a monedelor divizionare în circulația monetară din punct de vedere valoric (milioane lei)

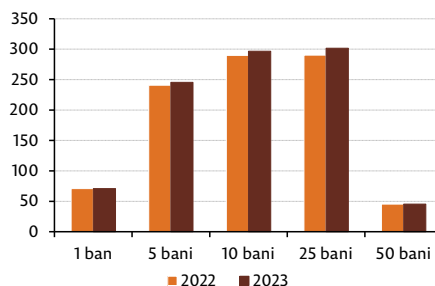
Sursa: BNM

Graficul 6.5: Evoluția pe valori nominale a monedelor lei în circulația monetară din punct de vedere cantitativ (milioane monede)

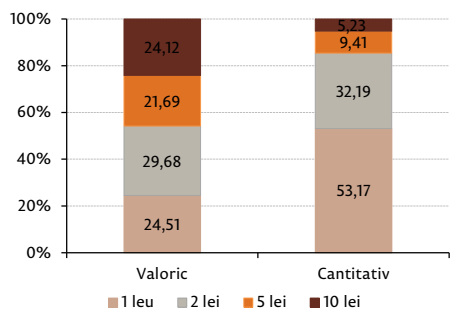
Sursa: BNM

Graficul 6.8: Evoluția pe valori nominale a monedelor divizionare în circulația monetară din punct de vedere cantitativ (milioane monede)

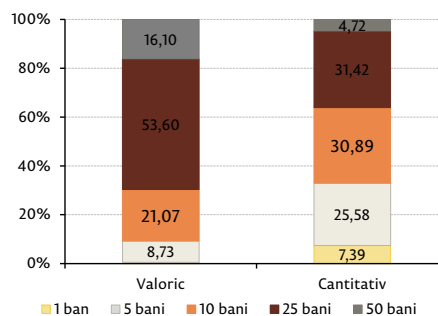
Sursa: BNM

Graficul 6.6: Structura pe valori nominale a monedelor lei aflate în circulație la finele anului 2023

Sursa: BNM

Graficul 6.9: Structura pe valori nominale a monedelor divizionare aflate în circulație la finele anului 2023

Sursa: BNM

6.2 Emisiunea, retragerea și procesarea numerarului

Pe parcursul anului 2023, Banca Națională a Moldovei a pus în circulație numerar în valoare totală de 9 080,2 milioane lei⁵⁹, cu circa 13,8 la sută mai puțin comparativ cu anul 2022.

Bancnotele emise în anul 2023 au constituit valoric 9 009,5 milioane lei (dintre care 7 254,9 milioane lei constituie bancnotele modernizate), iar cantitativ – 66,6 milioane bancnote, fiind remarcată o descreștere cu circa 14,0 la sută și, respectiv, cu 15,3 la sută în comparație cu anul anterior.

Numărul de bancnote aflate în circulație a înregistrat în continuare o scădere în cazul bancnotelor cu valorile nominale de 1 leu, 5 lei și 10 lei, în contextul înlocuirii acestora treptat cu monede metalice lei, precum și o tendință descendentă pentru bancnotele cu valoarea de 20 lei.

Conform structurii pe valori nominale, cantitatea de bancnote puse în circulație a constituit pentru: 10 lei – 2,2 milioane bancnote, 20 lei – 3,0 milioane bancnote, 50 lei – 20,0 milioane bancnote, 100 lei – 19,2 milioane bancnote, 200 lei – 19,3 milioane bancnote, 500 lei – 1,5 milioane bancnote și 1 000 lei – 1,4 milioane bancnote.

Structura pe valori nominale a bancnotelor puse în circulație este prezentată din punct de vedere cantitativ și valoric în graficul 6.10 și, respectiv, în graficul 6.11.

Monedele metalice lei, inclusiv cele cu caracter comemorativ, emise în anul 2023, au constituit valoric 66,9 milioane lei, cu circa 6,1 la sută mai mult față de anul 2022, iar cantitativ – 27,9 milioane monede, cu circa 0,2 la sută mai puțin față de anul 2022.

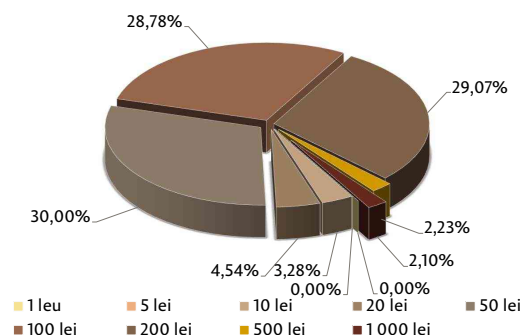
Structura cantitativă pe valori nominale a monedelor metalice lei emise în anul 2023 indică: pentru 1 leu – 14,2 milioane monede, 2 lei – 9,5 milioane monede, 5 lei – 1,6 milioane monede, 10 lei – 2,5 milioane monede, iar pentru monedele cu caracter comemorativ – 0,1 milioane monede.

Ponderea pe fiecare valoare nominală a monedelor lei emise este prezentată din punct de vedere cantitativ și valoric în graficul 6.12 și, respectiv, în graficul 6.13.

Monedele metalice divizionare emise în anul 2023 au constituit valoric 3,8 milioane lei, iar cantitativ – 23,3 milioane monede, cu circa 2,2 la sută și, respectiv, cu 5,0 la sută mai puțin față de anul 2022.

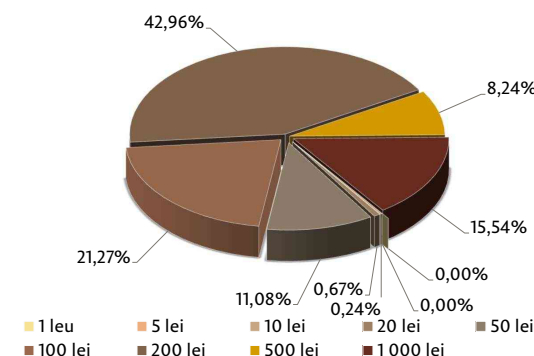
Structura pe valori nominale a monedelor divizionare emise s-a modificat cantitativ față de anul 2022 și indică: pentru 5 bani – 5,0 milioane monede, 10 bani – 6,7 milioane monede, 25 bani – 11,5 milioane monede.

Graficul 6.10: Bancnote emise în anul 2023 din punct de vedere cantitativ

Sursa: BNM

Graficul 6.11: Bancnote emise în anul 2023 din punct de vedere valoric

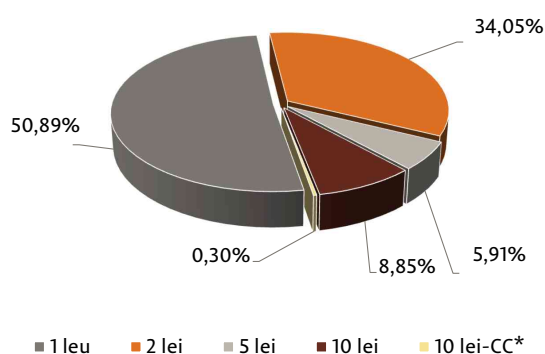
Sursa: BNM

⁵⁹Cu excepția bancnotelor și monedelor jubiliare și comemorative

Ponderea pe fiecare valoare nominală a monedelor divizionare emise în anul 2023 este prezentată, din punct de vedere cantitativ și valoric, în graficul 6.14 și, respectiv, în graficul 6.17.

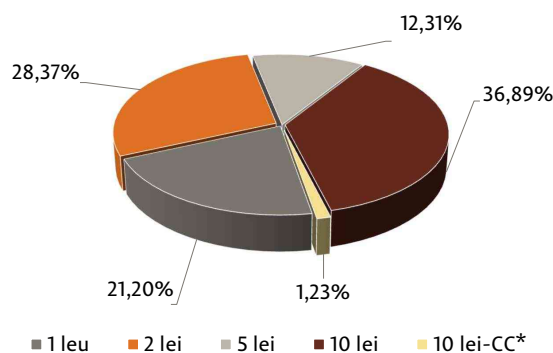
Pe parcursul anului 2023, prin intermediul depunerilor efectuate de către băncile licențiate, s-au reîntors la banca centrală 56,2 milioane bancnote (cu circa 22,6 la sută mai puțin față de anul 2022), care au însumat valoric 4 770,5 milioane lei (cu circa 36,5 la sută mai puțin față de anul 2022). Ponderea cantitativă și valorică a bancnotelor pe valori nominale retrase din circulație este prezentată în graficul 6.15 și, respectiv, graficul 6.18.

Graficul 6.12: Monede metalice lei emise în anul 2023 din punct de vedere cantitativ

Sursa: BNM
*cu caracter comemorativ

Graficul 6.13: Monede metalice lei emise în anul 2023 din punct de vedere valoric

Sursa: BNM
*cu caracter comemorativ

În exercitarea atribuțiilor aferente menținerii calității bancnotelor aflate în circulație, pe parcursul anului 2023, în cadrul Băncii Naționale au fost procesate 59,7 milioane bancnote (cu 16,3 milioane bancnote mai puțin față de anul 2022), prin verificarea atât din perspectiva autenticității, cât și a calității. Urmare procesării automatizate, circa 26,9 milioane bancnote au fost retrase ca fiind necorespunzătoare circulației monetare.

În anul 2023, Banca Națională a asigurat numerarul necesar bunei desfășurări a circulației monetare din punct de vedere cantitativ, valoric și în structura pe valori nominale, precum și a întreprins măsurile corespunzătoare pentru asigurarea nivelului de calitate a însemnelor monetare aflate în circulație.

De asemenea, în anul 2023, în care am marcat 30 de ani de la introducerea monedei naționale în Republica Moldova, în cadrul vizitelor la sala de expoziții a BNM organizate ca parte a evenimentelor de educație financiară, Banca Națională a informat în mod constant publicul despre elementele de siguranță ale monedei naționale, în vederea creșterii conștientizării asupra metodelor de verificare a autenticității bancnotelor și monedelor emise de banca centrală.

Falsurile înregistrate în cazul monedei naționale

Pe parcursul anului 2023, falsurile⁶⁰ de bancnote înregistrate în sistemul bancar au totalizat 536 bucăți, în scădere cu circa 2,0 la sută față de anul 2022. Raportat la numărul total de 334,2 milioane bancnote autentice aflate în circulație la finele perioadei de referință, numărul de falsuri s-a menținut la un nivel scăzut, reprezentând 1,6 bucăți la 1 milion de bancnote autentice în circulație (față de 1,7 bucăți în anul 2022).

Cele mai multe falsuri au fost înregistrate în cazul bancnotei cu valoarea nominală de 100 lei, cu un număr de 216 bucăți, urmată de bancnota cu valoarea nominală de 200 lei, cu un număr de 133 falsuri și bancnota de 20 lei, cu un număr de 128 falsuri.

Ponderea falsurilor pe valori nominale, identificate în cursul anilor 2023 și 2022, este prezentată în graficul 6.16 și, respectiv, în graficul 6.19.

Pe parcursul anului 2023, BNM a cooperat în mod regulat cu Ministerul Afacerilor Interne în ceea ce privește retragerea din

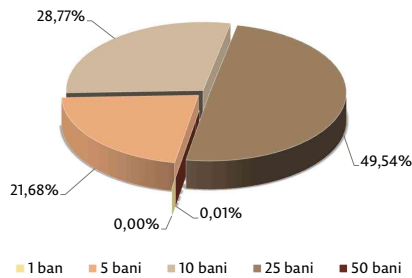
⁶⁰Falsuri sau suspecte de a fi false până la emiterea rezultatelor expertizei

circulație a bancnotelor false sau suspecte și, prin intermediul Sistemului intern de evidență a falsurilor, a asigurat în continuare informarea operativă a mediului bancar despre metodele de constatare și retragere din circulație a falsurilor.

În scopul protejării monedei naționale împotriva falsificării/ contrafacerii, Banca Națională evidențiază importanța cunoașterii de către publicul larg a elementelor de siguranță ale însemnelor monetare naționale⁶¹ și manifestării prudenței în privința acestui fenomen la efectuarea plăților zilnice în numerar, verificând autenticitatea bancnotelor și monedelor. În cazul unor bancnote suspecte de a fi false, se informează imediat organele de poliție.

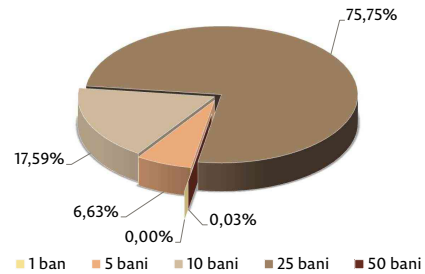
⁶¹<https://www.bnm.md/ro/content/elementele-de-siguranta-pe-leul-moldovenesc>

Graficul 6.14: Monede metalice divizionare emise în anul 2023 din punct de vedere cantitativ

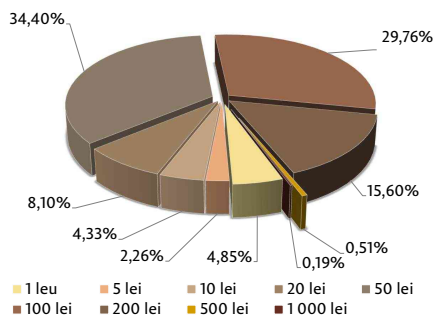
Sursa: BNM

Graficul 6.17: Monede metalice divizionare emise în anul 2023 din punct de vedere valoric

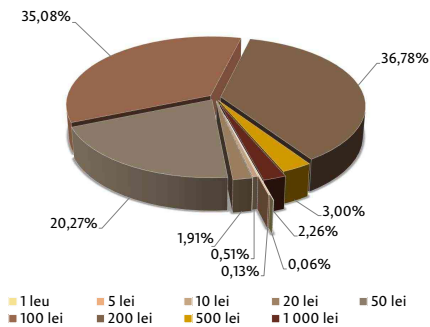
Sursa: BNM

Graficul 6.15: Bancnote retrase din circulație în anul 2023 din punct de vedere cantitativ

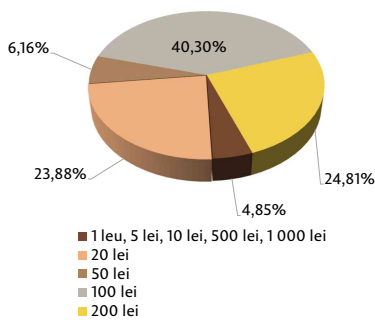
Sursa: BNM

Graficul 6.18: Bancnote retrase din circulație în anul 2023 din punct de vedere valoric

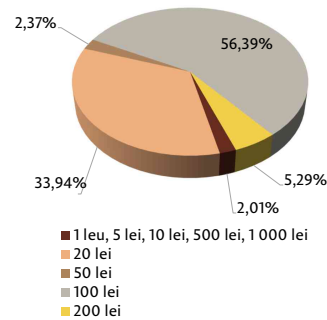
Sursa: BNM

Graficul 6.16: Structura pe valori nominale a falsurilor constatate în anul 2023 din punct de vedere cantitativ

Sursa: BNM

Graficul 6.19: Structura pe valori nominale a falsurilor constatate în anul 2022 din punct de vedere cantitativ

Sursa: BNM

6.3 Emisiunea numismatică

La finele anului 2023, în circulație se aflau 46,9 mii bancnote comemorative și 124,5 mii monede jubiliare și comemorative.

În temeiul Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548/1995, Banca Națională a Moldovei a lansat în anul 2023 o nouă emisiune numismatică de cinci monede jubiliare și comemorative cu diverse tematici, dintre care două monede dedicate aniversării leului moldovenesc confecționate din aur și din argint. Tirajul inițial al monedelor din aur este 300 unități, iar al monedelor din argint – 500 unități. Aceste monede pot fi emise suplimentar până tirajul total pentru fiecare va atinge 5 000 de exemplare.

Tirajul monedelor din emisiunea anului 2023, variază în funcție de tematică și metalul din care au fost confecționate, în total fiind emise 1 500 monede din argint și 300 monede din aur.

Tabelul A.18 include detalii cu privire la monedele jubiliare și comemorative aferente emisiunii anului 2023.

Capitolul 7

Activitatea de dezvoltare a cadrului legal și de reglementare

7.1 Reglementarea prudențială, reglementarea evidenței contabile în bănci

Pe parcursul anului 2023, întru aplicarea Legii privind activitatea băncilor, Banca Națională a Moldovei a operat modificări la *Regulamentul nr. 292/2018 cu privire la cerințele față de membrii organului de conducere al băncii, al societății financiare holding sau holding mixte, conducătorii sucursalei unei bănci din alt stat, persoanele care dețin funcții-cheie și față de lichidatorul băncii în proces de lichidare*. Modificările conțin concretizări cu referire la aplicabilitatea elementelor din cadrul procedurii de interviu, inclusiv prevederi ce țin de obligativitatea interviuului de către Banca Națională a Moldovei a persoanelor înaintate în funcțiile de conducători ai sucursalei băncii din alt stat, contabil-șef, director financiar al băncii/sucursalei băncii din alt stat, precum și a conducătorilor funcției de control a băncii. La fel, au fost operate modificări la *Regulamentul nr. 147/2019 cu privire la sucursalele și oficiile secundare ale băncilor* care prevăd îmbunătățirea cadrului normativ existent în contextul digitalizării proceselor de activitate aferente supravegherii băncilor, inclusiv al recepționării informațiilor privind sucursalele și oficiile secundare prin intermediul soluțiilor informatice ale Băncii Naționale a Moldovei.

Alinierea legislației bancare a Republicii Moldova la standardele internaționale prin perfecționarea mecanismelor cantitative și calitative de administrare a băncilor va contribui la promovarea unui sector bancar sigur și stabil, la creșterea transparenței, încrederii și atractivității sectorului bancar autohton pentru potențiali investitori și creditorii ai băncilor, precum și pentru deponenți și clienți, la dezvoltarea noilor produse și servicii financiare.

7.2 Reglementarea valutară

În anul 2023 au intrat în vigoare un șir de amendamente importante la Legea nr. 62/2008 privind reglementarea valutară (operate prin Legea nr. 363/2022 pentru modificarea unor acte normative).

Scopul amendamentelor la Legea nr. 62/2008 constă în îmbunătățirea cadrului legal aferent domeniului valutar, ținând cont de angajamentele Republicii Moldova asumate conform

Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană și modificarea cadrului legal în unele domenii conexe.

Amendamentele operate au drept scop implementarea de către BNM a soluției pentru eficientizarea procesului de licențiere, autorizare și notificare, care vizează licențierea caselor de schimb valutar și a hotelurilor care intenționează să desfășoare activitate de schimb valutar în numerar, fapt care permite utilizarea tehnologiilor digitale și automatizarea procesului de licențiere a activității de schimb valutar a caselor de schimb valutar și a hotelurilor.

Modificările operate au drept scop consolidarea procesului de licențiere și supraveghere a unităților de schimb valutar, a administratorilor, acționarilor/ asociațiilor caselor de schimb valutar și hotelurilor, beneficiarilor efectivi ai acestora, astfel încât BNM, în calitate de autoritate de supraveghere, să dispună de instrumente legale pentru a asigura o supraveghere adecvată a activității unităților de schimb valutar. Au fost instituite unele restricții (prin privirea de dreptul de a practica activitate de schimb valutar) în privința administratorilor, asociațiilor/ acționarilor caselor de schimb valutar, beneficiarilor efectivi ai caselor de schimb valutar care încalcă sistematic prevederile legislației valutare aferente desfășurării activității de schimb valutar în numerar cu persoane fizice sau a căror activitate a fost suspendată. Desfășurarea de către titularul de licență a activității de schimb valutar pe alte adrese decât cele indicate în licență va servi drept temei de retragere a licenței.

Modificările efectuate în partea ce ține de ajustarea Legii nr. 62/2008 în conformitate cu prevederile Legii nr. 308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului au drept efect excluderea instituirii controlului ori deținerii funcțiilor de conducere în cadrul casei de schimb valutar/ hotelului de către infractori și grupuri criminale organizate, de către complicii lor.

Legea include norme menite să asigure desfășurarea de către unitățile de schimb valutar a activității lor în strictă conformitate cu prevederile legale și neadmiterea încălcării drepturilor clienților acestora, în particular în partea ce se referă la revocarea operațiunilor de schimb valutar, prin stabilirea cerinței privind dispunerea de către unitățile de schimb valutar de sisteme de supraveghere și înregistrare video a activității lor.

Modificările aferente autorizării operațiunilor valutare de către BNM vizează:

- aducerea în concordanță a procedurii de autorizare a operațiunilor valutare prevederilor Codului administrativ în partea ce se referă la suspendarea procedurii administrative;
- stabilirea drept temei de refuz pentru autorizarea operațiunii valutare – constatarea de către BNM a unei situații care poate avea un impact negativ semnificativ asupra asigurării stabilității pieței valutare interne și/ sau implementării politicii valutare a statului.

A fost diminuat plafonul de notificare la BNM a împrumuturilor/ creditelor primite de rezidenți de la nerezidenți de la 50 000 euro la 10 000 euro, în scopul asigurării unui grad mai mare de acuratețe a statisticilor aferente sectorului extern și analizei evoluției pieței valutare, a rulajelor valutare din perspectiva de supraveghere și antifraudă, a stabilității financiare.

În vederea ajustării actelor normative secundare conform prevederilor Legii privind reglementarea valutară, au fost modificate:

Instrucțiunea nr. 12/2020 privind notificarea angajamentelor externe, Instrucțiunea nr. 11/2009 cu privire la raportarea unor operațiuni valutare de către băncile licențiate și Regulamentul nr. 29/2018 privind condițiile și modul de efectuare a operațiunilor valutare, în contextul excluderii necesității de notificare și de raportare la BNM a garanțiilor emise de către garanții nerezidenți în favoarea rezidenților, diminuării plafonului de notificare la BNM a împrumuturilor/ creditelor primite de rezidenți de la nerezidenți de la 50 000 euro la 10 000 euro (sau echivalentul acestora), modificării procedurilor de notificare și raportare la BNM, stabilirea obligației persoanelor juridice rezidente de a notifica angajamentele externe și de a raporta la BNM despre operațiunile efectuate exclusiv în formă electronică.

Regulamentul nr. 304/2016 privind licențierea unităților de schimb valutar a fost amendat în contextul implementării soluției pentru eficientizarea procesului de licențiere a caselor de schimb valutar și a hotelurilor, efectuarea altor proceduri reglementate de Legea nr. 62/2008. Astfel, casele de schimb valutar și hotelurile vor prezenta la BNM documentele aferente procesului de licențiere prin intermediul Portalului WEB al BNM (componentă a Sistemului informatic al BNM cu privire la licențiere, autorizare și notificare). În vederea eficientizării proceselor de licențiere și de supraveghere a activității unităților de schimb valutar, prevederile aferente controlului și sancționării unităților de schimb valutar au fost încorporate într-un act normativ nou, și anume în Regulamentul privind efectuarea controalelor și aplicarea sancțiunilor unităților de schimb valutar.

Regulamentul nr. 335/2016 privind activitatea unităților de schimb valutar a fost ajustat în vederea reglementării cerinței privind dispunerea de către unitățile de schimb valutar de sisteme de supraveghere și înregistrare video a activității lor (în scopul neadmiterii încălcării drepturilor clienților unităților de schimb valutar), precum și sistarea activității de schimb valutar în cazul defecțiunilor tehnice sau al altor incidente.

Instrucțiunea nr. 232/2011 cu privire la modul de prezentare la Banca Națională a Moldovei de către casele de schimb valutar și hoteluri a rapoartelor în formă electronică și Instrucțiunea nr. 296/2016 privind raportarea la Banca Națională a Moldovei de către casele de schimb valutar și hoteluri au fost modificate în contextul implementării soluției pentru eficientizarea procesului de licențiere, autorizare și notificare al BNM, în partea ce ține de prezentarea la BNM de către casele de schimb valutar și hoteluri a rapoartelor în formă electronică, prin intermediul portalului WEB al BNM.

Regulamentul nr. 216/2015 privind conturile rezidenților în străinătate, Regulamentul nr. 51/2009 privind autorizarea unor operațiuni valutare de către Banca Națională a Moldovei, Regulamentul nr. 165/2019 privind unele aspecte aferente exportului și importului de numerar și cecuri de călătorie de către bănci și Regulamentul nr. 14/2009 privind eliberarea de către Banca Națională a Moldovei a autorizațiilor pentru scoaterea mijloacelor bănești din Republica Moldova au fost modificate în vederea reglementării modului de depunere a cererii și documentelor pentru obținerea autorizației, precizării condițiilor de autorizare a operațiunilor valutare, actualizării cerințelor în privința documentelor care se anexează la cererea de eliberare a autorizației BNM, optimizării listei documentelor pentru obținerea autorizației, raportării la BNM, stabilirii cerinței de reflectare a sursei de proveniență a mijloacelor bănești care urmează a fi utilizate pentru efectuarea operațiunilor valutare.

7.3 Reglementarea prudențială a sistemului financiar

Potrivit prevederilor Legii nr. 178/2020, începând cu 1 iulie 2023, Banca Națională a Moldovei este autoritatea competentă pentru licențierea/ autorizarea, reglementarea și supravegherea sectorului financiar nebancaer preluat de la Comisia Națională a Pieței Financiare.

Concomitent, potrivit art. X alin. (6) din Legea nr. 214/2023 pentru modificarea unor acte normative (asigurarea transferului de atribuții conform Legii nr.178/2020 pentru modificarea unor acte normative), procesul de elaborare a proiectelor de acte normative inițiat de Comisia Națională a Pieței Financiare până la 1 iulie 2023 va continua de la etapa la care aceste proiecte se aflau la data de 1 iulie 2023. Astfel, în cadrul Băncii Naționale a fost continuată promovarea proiectelor actelor normative aferente auditului societăților de asigurare sau de reasigurare; cerințelor față de fondurile proprii, activele admise pentru acoperirea rezervelor tehnice și cerinței de capital minim, solvabilitatea și lichiditatea societății de asigurare sau de reasigurare; cerințelor de pregătire și competența profesională în asigurări; cerințelor față de persoanele cu funcții de conducere ale intermediarilor în asigurări și/sau reasigurări; Registrul agenților de asigurare și agenților bancassurance și obligațiile asigurătorilor privind supravegherea agenților respectivi, precum și elaborate proiecte a unui șir de acte normative întru executarea Legii nr. 92/2022 privind activitatea de asigurare sau de reasigurare.

Totodată, începând cu 1 iulie 2023, Banca Națională a Moldovei a devenit beneficiarul proiectului de asistență tehnică Twinning „Consolidarea supravegherii, guvernantei corporative și gestionării riscurilor în sectorul financiar”, implementat cu suportul Uniunii Europene, în vederea aducerii în concordanță a actelor normative prin prisma cadrului european.

Prin intermediul acestui proiect, Banca Națională a Moldovei a beneficiat de suport în vederea alinierii legislației naționale la

Directiva 2009/138/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25.11.2009 privind accesul la activitate și desfășurarea activității de asigurare și de reasigurare (Solvabilitate II).

Regimul „Solvabilitate II” se referă la cerințe cantitative, printre care capitalul minim și de solvabilitate; cerințe calitative, inclusiv managementul riscului, actuarial, de control intern și de audit intern; cerințe de raportare etc. De asemenea, acesta stabilește condiții de licențiere a societăților de asigurare/ reasigurare; dreptul societăților de asigurare de a presta servicii și libertatea de stabilire (FOS&FOE), îmbunătățirea procesului de supraveghere; modalitatea de gestiune a crizelor.

Scopul proiectului este consolidarea sectorului de asigurări și pregătirea pieței pentru aplicarea regimului „Solvabilitate II” – punerea în aplicare a cerințelor de guvernanză internă și de gestionare a riscurilor de către companiile de asigurări.

De asemenea, în cadrul proiectului menționat, a fost obținută asistență în vederea modificării cadrului normativ autohton aferent răspunderii civile auto, în vederea asigurării alinierii acestuia la cadrul european de domeniu (Directiva UE 2009/103/CE a Parlamentului (MTPL)).

În acest context, Banca Națională a Moldovei, cu suportul experților din cadrul proiectului Twinning, a desfășurat activități în vederea transpunerii cadrului normativ european în legislația autohtonă.

Capitolul 8

Relațiile internaționale

8.1 Colaborarea internațională

Fondul Monetar Internațional (FMI)⁶²

Pe parcursul anului 2023, cooperarea dintre Republica Moldova și FMI s-a dezvoltat, în principal, în contextul implementării programului de 40 de luni susținut de FMI prin Mecanismul extins de creditare (ECF)⁶³ și Mecanismul de finanțare extinsă (EFF)⁶⁴, aprobat în decembrie 2021. Valoarea inițială a programului a constituit 558,3 milioane de dolari SUA (400 milioane de drepturi speciale de tragere (DST)), fiind suplimentată în anul 2022 cu circa 260,11 milioane de dolari SUA (194,26 milioane de DST). Este de remarcat că, din momentul demarării și până la finele anului 2023, din valoarea totală a programului susținut de ECF și EFF a fost debursată suma de 468,31 milioane de dolari SUA (348,5 milioane de DST).

În luna ianuarie 2023, ca urmare a finalizării de către Consiliul Directorilor Executivi al FMI⁶⁵ a celei de-a doua evaluări a programului sus-numit, Republica Moldova a beneficiat de circa 27 milioane de dolari SUA (20,65 milioane DST⁶⁶) pentru suportul bugetar. În cadrul evaluării respective reprezentanții FMI au

⁶²<http://bnm.md/ro/content/relatia-republicii-moldova-cu-fondul-monetar-international-fmi>

⁶³Mecanismul extins de creditare (Extended Credit Facility – ECF) este un instrument de finanțare al FMI prin intermediul căruia țările eligibile (cu venituri mici) pot beneficia de asistență financiară în condiții concesionale, într-o formă mai flexibilă și mai bine ajustată la diversele lor necesități, inclusiv în timpul crizelor (de exemplu, în cazul problemelor de durată legate de balanța de plăți).
<https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2023/Extended-Credit-Facility-ECF>

⁶⁴Mecanismul de finanțare extinsă (Extended Fund Facility – EFF) este un instrument de finanțare al FMI destinat statelor cu dezechilibre mari în balanța de plăți cauzate de unele impedimente de ordin structural sau de ritmul lent al creșterii economice și de anumite stări inerent precare ale balanței de plăți.
<https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/20/56/Extended-Fund-Facility>

⁶⁵Consiliul Directorilor Executivi al FMI este unul din organele FMI, fiind compus din 24 de directori executivi (aleși de țările membre) și directorul general al FMI, care prezidează întrunirile acestui consiliu. Consiliul Executiv este responsabil pentru desfășurarea activității de zi cu zi a FMI și se întrunește, de obicei, de mai multe ori în fiecare săptămână și își desfășoară activitatea, în mare parte, pe baza documentelor pregătite de conducerea și personalul FMI.
<https://www.imf.org/external/np/sec/memdir/eds.aspx>

⁶⁶Dreptul Special de Tragere (DST) este un activ internațional de rezervă creat de FMI. Valoarea DST se determină pe baza unui coș valutar format din 5 valute: dolarul SUA, euro, lira sterlină, yuanul Renminbi chinezesc și yenul japonez.
<https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/14/51/Special-Drawing-Right-SDR>
<https://imf.md/press/pressw/press-230109.html>

menționat implementarea cu fermitate a programului de către autoritățile din țara noastră, prin realizarea cu succes a angajamentelor în domeniile guvernancei financiare, și au salutat adoptarea legii care va asigura consolidarea autonomiei și guvernancei instituționale ale Băncii Naționale a Moldovei (BNM). Totodată, a fost menționată importanța protejării independenței BNM, care are un rol fundamental în consolidarea credibilității BNM și eficienței politicilor promovate de aceasta.

În luna aprilie 2023, ca urmare a misiunii experților FMI desfășurate în perioada 1-14 martie 2023, Consiliul Directorilor Executivi al FMI a finalizat a treia evaluare a programului cu Republica Moldova și a remarcat faptul că, în pofida crizelor cu care se confruntă țara noastră, inflația a scăzut, situația bugetară rămâne bună, rezervele internaționale continuă să ofere garanții adecvate împotriva șocurilor externe, iar băncile licențiate sunt bine capitalizate, lichide și profitabile. Astfel, în vederea sprijinului bugetar, Republica Moldova a obținut acces imediat la circa 96 milioane de dolari SUA (70,95 milioane de DST).

În perioada 25 septembrie – 16 octombrie 2023, o echipă de experți ai FMI a purtat discuții în Chișinău și la distanță cu reprezentanții autorităților din țara noastră în contextul celei de-a patra evaluări a programului susținut de ECF și EFF și al noului program susținut prin Mecanismul de finanțare pentru reziliență și durabilitate (Resilience and Sustainability Facility – RSF). În cadrul evaluării au fost apreciate: avansarea în implementarea reformelor structurale, inclusiv în domeniul guvernancei bugetare și cel al supravegherii sectorului financiar, politica monetară bine calibrată a BNM, rezervele valutare suficiente pentru a face față șocurilor externe, sectorul financiar rezilient și progresele în realizarea reformelor de consolidare a supravegherii financiare, precum și eforturile îndreptate spre dezvoltarea pieței de capital și sporirea incluziunii financiare.

Programul RSF are o durată de 22 de luni și prevede finanțarea în sumă de circa 169 milioane dolari (129,375 milioane DST) și are ca obiectiv sprijinirea autorităților în realizarea agendei de reforme privind depășirea provocărilor cauzate de schimbările climatice. Programul se va axa pe îmbunătățirea mediului legal, instituțional și financiar în vederea accelerării implementării măsurilor de ordin climatic (inclusiv o infrastructură inteligentă din punct de vedere climatic și politicile din sectorul energetic) și pe mobilizarea finanțării verzi.

Totodată, în cadrul misiunii au fost finalizate pentru anul 2023 consultările dintre FMI și Republica Moldova în baza articolului IV al Statutului FMI⁶⁷. Astfel, în cadrul discuțiilor au fost abordate subiecte cum ar fi reformele pentru promovarea unei creșteri economice incluzive, durabile și ecologice, precum și integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană.

⁶⁷FMI se angajează anual (de regulă) în discuții bilaterale cu statele-membre, în conformitate cu prevederile articolului IV al Statutului FMI. O misiune a FMI vizitează statul-membru, colectează informații de ordin economic și financiar și discută cu autoritățile politicile și evoluțiile economice din țara respectivă. În urma vizitei, misiunea elaborează un raport care stă la baza discuțiilor din cadrul Consiliului Executiv al FMI.

Concluziile misiunii FMI au fost susținute și de către Consiliul Directorilor Executivi al FMI la 7 decembrie 2023, finalizând cea de-a patra evaluare a programului cu Republica Moldova susținut prin ECF și EFF. Astfel, țara noastră a avut posibilitatea de a accesa tranșa în valoare de circa 95 milioane dolari SUA (70,95 milioane DST). De asemenea, Consiliul Directorilor Executivi a aprobat extinderea programului existent cu 6 luni, până la 19 octombrie 2025. Totodată, a fost aprobat Programul RSF menționat supra.

În anul 2023, plățile totale aferente deservirii creditelor acordate BNM de către FMI au constituit 7,9 milioane DST (echivalentul a 10,5 milioane dolari SUA), dintre care plățile pentru suma principală a creditului au constituit 5,9 milioane DST (echivalentul a 7,9 milioane dolari SUA), iar plățile pentru dobânzile la credite 2,0 milioane DST (echivalentul a 2,7 milioane dolari SUA).

La data de 31 decembrie 2023, soldul angajamentelor financiare față de FMI, de care a beneficiat BNM, a constituit: EFF – 35,8 milioane DST (48,0 milioane dolari SUA), iar ECF – 6,4 milioane DST (8,6 milioane dolari SUA).

Pe parcursul anului 2023, FMI a realizat exercițiul de revizuire a cotelor membrilor la FMI, în conformitate cu Statutul FMI⁶⁸, care prevede revizuirea periodică, cel mult o dată la cinci ani, a cotelor membrilor săi. Astfel, la 15 decembrie 2023, Consiliul Guvernatorilor FMI a finalizat cea de-a 16-a Revizuire Generală a Cotelor, care a fost orientată spre necesitatea consolidării capacităților de finanțare a FMI, și a aprobat majorarea cu 50 la sută a cotelor membrilor FMI (320 miliarde dolari SUA sau 238,6 miliarde DST), înlocuirea Acordurilor Bilaterale de Împrumut din resursele FMI și reducerea acordurilor de împrumut din cadrul Noilor Aranjamente de Împrumut⁶⁹. Astfel, ca urmare a majorării menționate, valoarea totală a cotelor va constitui 960 miliarde dolari SUA (715,7 miliarde DST). Guvernatorii care reprezintă 92,86 la sută din totalul drepturilor de vot s-au exprimat în favoarea Rezoluției privind majorarea cotelor, depășind 85 la sută necesare pentru aprobarea Rezoluției. În acest context, după adoptarea Rezoluției nr. 79-1, fiecare membru al FMI urmează să transmită, până la data de 15 noiembrie 2024, consimțământul privind majorarea cotei sale.

Luând în considerare că Republica Moldova este reprezentată în Consiliul Guvernatorilor FMI de membrii Comitetului Executiv al BNM, care dețin în acest Consiliu funcțiile de guvernator și, respectiv, guvernator supleant, reprezentanții BNM au participat la reuniunile de primăvară și cele anuale ale FMI și Grupului Băncii Mondiale care s-au desfășurat în perioada 11-14 aprilie 2023, la Washington, SUA, și în perioada 9-15 octombrie 2023, la Marrakech, Maroc. În cadrul acestor reuniuni au fost discutate

⁶⁸Statutul FMI (Articles of Agreement of the International Monetary Fund) poate fi accesat pe site-ul FMI la următoarea adresă:

<https://www.imf.org/external/pubs/ft/aa/pdf/aa.pdf>

Extras din Statutul FMI:

„Article III (Quotas and Subscriptions), Section 2 (Adjustment of quotas)

(a) The Board of Governors shall at intervals of not more than five years conduct a general review, and if it deems it appropriate **propose** an adjustment, of the quotas of the members.”

⁶⁹Republica Moldova nu este parte a Noilor Aranjamente de Împrumut și nici a Aranjamentelor de Împrumut Bilaterale.

o serie de subiecte de mare actualitate și interes, printre care evoluția și redresarea economiei globale, provocările și riscurile cu care se confruntă aceasta, finanțarea în vederea consolidării rezilienței statelor la schimbările climatice, principiile cooperării globale, reformele economice, perspectivele economice regionale, suportul pentru țările cu venituri mici, strategiile băncilor centrale de reducere a inflației, inteligența artificială etc.

De asemenea, guvernatorul BNM a participat la ședința Constituentei FMI⁷⁰, care a avut loc în perioada 24-27 mai 2023, în Muntenegru și în cadrul căreia s-a discutat despre migrație și coordonarea politicilor macroeconomice, financiare și structurale pentru combaterea inflației înalte și evitarea crizelor și recesiunii.

Uniunea Europeană (UE)⁷¹

Integrarea europeană a Republicii Moldova a devenit un deziderat național de importanță majoră și pe parcursul anului 2023 au fost continuate acțiunile orientate spre atingerea acestui obiectiv.

Astfel, ca urmare a prezentării de către Republica Moldova a contribuțiilor pentru Pachetul de extindere al UE – un set de documente privind politica de extindere a UE, la data de 8 noiembrie 2023, Comisia Europeană a adoptat Pachetul de extindere pentru anul 2023, în care a recomandat Consiliului European demararea negocierilor de aderare cu Republica Moldova. Astfel, progresele Republicii Moldova au fost pentru prima dată evaluate exhaustiv în cadrul ciclului de evaluare a nivelului de pregătire pentru aderarea la UE, fiind reflectate într-un Raport detaliat.

Raportul detaliat privind Republica Moldova conține o analiză a nivelului de pregătire a Moldovei în ceea ce privește îndeplinirea criteriilor de aderare la UE. Raportul este structurat pe capitolele de negociere pentru aderare la UE și conține constatări, concluzii și recomandări pentru Moldova care trebuie luate în considerare pentru a avansa în procesul de aderare la UE.

Totodată, raportul detaliat al Comisiei Europene reflectă nivelul de pregătire a Republicii Moldova pentru aderarea la UE, atribuit de Comisie, în ceea ce privește unele din capitolele relevante pentru activitatea BNM. În acest context, cu referire la capitolele ce vizează domeniile de competență ale BNM, menționăm că Comisia a constatat anumite progrese în ceea ce privește Capitolul 4 „Liberă circulație a capitalului”, Capitolul 9 „Serviciile financiare” și Capitolul 17 „Politica economică și monetară”.

⁷⁰În cadrul FMI, Republica Moldova face parte din grupa de țări (constituentă) care include: Andora, Armenia, Belgia, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Cipru, Croația, Georgia, Israel, Luxemburg, Republica Macedonia de Nord, Muntenegru, Regatul Țărilor de Jos, România, Republica Moldova și Ucraina. Directorul Executiv în cadrul FMI, care reprezintă țările din acest grup, din luna noiembrie a anului 2020, este Paul Hilbers, ales pentru o perioadă de 4 ani.

⁷¹Relațiile de colaborare dintre Republica Moldova și UE se dezvoltă în baza Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, semnat la Bruxelles, pe data de 27 iunie 2014, în vigoare din 1 iulie 2016 (fiind aplicat cu titlu provizoriu începând cu 1 septembrie 2014).

Astfel, cu referire la Capitolul 4 „Libera circulație a capitalului”, Comisia a remarcat că Moldova a înregistrat un progres de 0,5 puncte în raport cu anul 2022 și se situează între un anumit nivel de pregătire și un nivel moderat de pregătire în acest domeniu. S-au înregistrat unele progrese în urma adoptării unei noi legislații menite să alinieze legislația națională la cea de a 5-a Directivă privind combaterea spălării banilor. Legislația națională a fost, de asemenea, aliniată la Directiva UE privind serviciile de plată 2. Moldova se pregătește, de asemenea, să depună o cerere pentru aderarea la zona unică de plăți în euro (SEPA).

La Capitolul 9 „Servicii financiare”, Moldova are un anumit nivel de pregătire și a înregistrat progrese satisfăcătoare (plus 1 punct), comparativ cu anul precedent, prin alinierea parțială a legislației la *Directiva 2009/138/CE privind accesul la activitate și desfășurarea activității de asigurare și de reasigurare* (așa-numita Directiva Solvabilitate II), care impune întreprinderilor de asigurare și reasigurare din UE să dețină suficiente resurse financiare și care stabilește norme privind governanța, managementul riscurilor, transparența și norme prudențiale, și la *Directiva 2009/103/CE privind asigurarea de răspundere civilă auto și controlul obligației de asigurare a acestei răspunderi*, care prevede înființarea unui mecanism pentru a compensa victimele accidentelor rutiere în cazul insolvenței asigurătorului responsabil.

La Capitolul 17 „Politica economică și monetară”, conform opiniei Comisiei, Moldova a fost apreciată cu un anumit nivel de pregătire în domeniul politicii economice și monetare. Totuși, în perioada de raportare au fost remarcate progresele privind elaborarea pachetului de modificări legislative menite să consolideze autonomia instituțională și governanța băncii centrale, precum și faptul că a fost consolidată capacitatea băncii centrale ca parte a reformei supravegherii sectorului financiar⁷².

Subsecvent, procesul de integrare europeană a Republicii Moldova a avansat semnificativ, culminând cu decizia liderilor UE din 14 decembrie 2023 privind deschiderea negocierilor de aderare cu Republica Moldova și cu invitația acestora adresată Consiliului UE să adopte cadrul de negociere, după finalizarea etapelor prevăzute în raportul Comisiei.

Este importat de menționat că BNM, în calitate de bancă centrală, promovează activ modificările legislative, instituționale și funcționale pentru a sprijini realizarea criteriului economic de aderare la UE, contribuind, astfel, la apropierea Republicii Moldova de UE.

În acest context, pe parcursul anului 2023, reprezentanții BNM au continuat realizarea activităților, conform domeniilor de competență, în cadrul grupurilor de lucru instituite prin Mecanismul de coordonare a procesului de integrare europeană a Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 868/2022, al cărui scop este organizarea proceselor de coordonare interinstituțională conform criteriilor de aderare la UE și de pregătire graduală a Republicii Moldova pentru deschiderea

⁷²https://www.eeas.europa.eu/delegations/moldova/comisia-adopt%C4%83-pachetul-de-extindere-pentru-anul-2023-recomand%C3%A2nd-%C3%AEnceperea-negocierilor-cu-ucraina_ro?s=223

negocierilor de aderare la UE (BNM participă în cadrul a 12 grupuri de lucru).

Astfel, în procesul de pregătire pentru aderarea la UE, pe parcursul anului 2023, BNM a participat la elaborarea compartimentelor corespunzătoare domeniului său de activitate incluse în documentele de politici și de raportare elaborate de Republica Moldova, și anume:

- (i) a prezentat contribuțiile pentru Pachetul de extindere al UE pentru anul 2023;
- (ii) a participat la elaborarea Programului de Reformă Economică pentru anii 2024-2026, care stabilește cadrul de politici macrofiscale pe termen mediu și include o agendă de reforme structurale orientate să asigure competitivitatea și creșterea economică, evaluarea căruia este realizată atât de Comisia Europeană, cât și de Banca Centrală Europeană;
- (iii) a participat la elaborarea și actualizarea Planului național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova la UE pe anii 2023-2027⁷³;
- (iv) a participat la reuniunile platformelor de cooperare instituite în cadrul Acordului de Asociere RM-UE: Comitetul de Asociere RM-UE în configurația comerț din 5-6 octombrie 2023, Comitetul de asociere RM-UE din 16-17 noiembrie 2023, Subcomitetul RM-UE pentru cooperare economică și în alte sectoare (Cluster I) din 22 noiembrie 2023, în cadrul cărora au fost examinate subiecte, precum situația și perspectivele macroeconomice ale Republicii Moldova, progresele aferente reformelor structurale, situația sectorului financiar ș.a.

De asemenea, pe parcursul anului 2023, BNM a continuat consolidarea relațiilor de cooperare cu instituțiile europene, precum Banca Centrală Europeană, Autoritatea Bancară Europeană, Direcția Generală Afaceri Economice și Financiare a Comisiei Europene (DG ECFIN), Direcția Generală Stabilitate Financiară, Servicii Financiare și Uniunea Piețelor de Capital (DG FISMA), precum și cu băncile centrale din UE care sunt responsabile de supravegherea instituțiilor de credit din UE ce au filiale în Republica Moldova.

Banca Mondială

În anul 2023, BNM a continuat dialogul cu Banca Mondială, în cadrul căruia a fost prezentată informația necesară pentru evaluarea obiectivă a situației din sistemul financiar autohton, în vederea facilitării luării deciziilor de către această instituție financiară internațională de a acorda în continuare finanțare în diferite domenii prioritare pentru Republica Moldova.

⁷³https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139891&lang=ro

În luna martie 2023, Consiliul Directorilor Executivi al Grupului Băncii Mondiale a aprobat un nou Cadru de Parteneriat cu Țara (CPT) pentru Moldova pentru perioada 2023-2027⁷⁴, menit să sprijine redresarea durabilă a țării noastre. Astfel, noul CPT prevede finanțare și activități analitice și de consultanță pentru implementarea programelor de reformă îndreptate spre restabilirea creșterii economice și crearea de locuri de muncă. Este de menționat că BNM a participat la procesul de avizare a documentului sus-menționat.

În același timp, este de remarcat că Banca Mondială organizează periodic instruirii pentru reprezentanții BNM în domeniile de activitate a băncii centrale precum: gestionarea rezervelor valutare; gestiunea riscurilor, conformitatea și auditul intern; supraveghere bancară etc.

Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD)⁷⁵

BERD este una din instituțiile financiare internaționale importante care acordă Republicii Moldova sprijin continuu și valoros, în special în procesul de dezvoltare și consolidare a sectorului bancar.

La data de 23 februarie 2023, Consiliul Directorilor BERD a aprobat Strategia de țară pentru Republica Moldova pentru perioada 2023-2028. Una din prioritățile strategice ale acestui document este sprijinirea dezvoltării infrastructurii financiare reziliente, prin continuarea dialogului politic activ alături de alți parteneri internaționali, cum ar fi Fondul Monetar Internațional și Uniunea Europeană, pentru a consolida reziliența sectorului financiar, inclusiv, prin armonizarea reglementărilor cu standardele Uniunii Europene. Este de menționat că BNM a colaborat cu BERD în vederea definitivării strategiei sus-numite, precum și continuă să conlucreze cu această instituție în vederea dezvoltării sectorului bancar din țara noastră.

Prezența BERD în calitate de acționar în sectorul bancar contribuie la îmbunătățirea guvernancei corporative, ceea ce completează eforturile BNM de admitere în sector doar a acționarilor de calitate, care corespund în totalitate criteriilor de onorabilitate și profesionalism.

⁷⁴<https://www.worldbank.org/ro/news/press-release/2023/03/14/moldova-to-advance-green-inclusive-and-competitive-development-agenda-supported-by-new-world-bank-group-framework>

⁷⁵<http://bnm.md/ro/content/relatia-republicii-moldova-cu-banca-europeana-pentru-reconstructie-si-dezvoltare-berd>

Asociația Europeană a Caselor de Compensare Automatizate (EACHA)⁷⁶

Pe parcursul anului 2023, BNM a continuat conlucrarea cu EACHA, prin schimbul de informații și experiență în domeniul activității caselor de procesare a plăților. În perioada 9-10 mai 2023, reprezentanții BNM, în calitate de membri ai EACHA, au participat la „EACHA Payment Forum” organizat la Budapesta, Ungaria. Participarea la acest eveniment a avut loc în contextul realizării obiectivelor strategice ale BNM și anume, aderarea sectorului bancar la Zona Unică de Plăți în Euro (SEPA) și implementarea plăților instant.

Grupul Internațional de Lucru al Băncilor Centrale de Gestiune a Riscurilor Operaționale (IORWG)⁷⁷

În anul 2023, BNM a continuat să participe în activitățile desfășurate de IORWG prin oferirea răspunsurilor la solicitările și studiile inițiate de grup, printre cele mai importante fiind: „Survey on Operational Risk Severity Matrix”, „Survey on Strategic Risks Management”, „Survey on Maturity Model & Trends and Best Practices”, „Survey on ORM Model & Governance”, „Survey on Vendor Risk Management”.

Centrul de Excelență în Finanțe (CEF)⁷⁸

La data de 22 iunie 2023, reprezentanții BNM au participat la Reuniunea Anuală a Consiliului de Conducere al CEF, care s-a desfășurat la Tirana, Albania. În cadrul reuniunii au fost aprobate următoarele subiecte: raportul de activitate a CEF pentru anul

⁷⁶Asociația Europeană a Caselor de Compensare Automatizate (EACHA) este o organizație non-profit a administratorilor sistemelor de compensare și ai centrelor de procesare a plăților. În cadrul EACHA sunt organizate mai multe grupuri de lucru din sectorul plăților pentru a fi abordate aspecte precum interoperabilitatea în cadrul spațiului unic de plăți în euro (SEPA). În prezent, EACHA este formată din 26 de membri din 23 de țări. BNM, în calitate de administrator al Sistemului automatizat de plăți interbancare (SAPI), a devenit membru al EACHA în anul 2014.

⁷⁷Grupul Internațional de Lucru al Băncilor Centrale de Gestiune a Riscurilor Operaționale (International Operational Risk Working Group – IORWG) este un grup de lucru destinat băncilor centrale și autorităților monetare și de supraveghere, care are drept scop schimbul de experiență, inovarea cadrului metodologic și partajarea celor mai bune practici între băncile centrale în domeniul gestiunii riscului operațional. BNM a devenit membru al IORWG în anul 2015.

⁷⁸Centrul de Excelență în Finanțe (CEF) este o organizație internațională cu misiunea de a sprijini implementarea reformelor în domeniile finanțelor publice și financiar-bancar în Europa de Sud-Est prin activități de instruire. CEF a fost înființată în anul 2001 în cadrul Pactului de stabilitate pentru Europa de Sud-Est de către Guvernul Slovaciei, la inițiativa Ministerului de Finanțe din Slovenia și în strânsă cooperare cu alte ministere de finanțe ale fostelor țări iugoslave și Albania. În anul 2015, CEF a devenit o organizație internațională după 14 ani de succes în calitate de instituție regională.

Republica Moldova a devenit membră a CEF prin aprobarea Legii nr. 115/2015 pentru ratificarea Acordului privind constituirea Centrului pentru Excelență în Finanțe. În Consiliul de Conducere al CEF, Republica Moldova este reprezentată de BNM și Ministerul Finanțelor, fiecare deținând câte un drept de vot în procesul decizional.

2022 și raportul directorului, modificări în structura organizatorică a CEF, actualizarea programului de activitate, alegerea președintelui Consiliului de Conducere al CEF etc. Astfel, conform principiului rotației, guvernatorul BNM a fost ales președintele Consiliului de Conducere al CEF pentru perioada iunie 2023-iunie 2024.

De asemenea, în cadrul evenimentului sus-menționat, reprezentanții BNM au participat la Conferința de nivel înalt privind finanțarea verde în Europa de Sud-Est, în cadrul căreia au fost revizuite progresele obținute, precum și au fost planificați următorii pași prin care regiunea Europei de Sud-Est ar putea să-și aducă contribuția pentru ca Europa să devină, până în anul 2050, primul continent neutru din punct de vedere climatic.

Grupul Supraveghetorilor Bancari din Europa Centrală și de Est (BSCEE)⁷⁹

Grupul Supraveghetorilor Bancari din Europa Centrală și de Est (BSCEE) este o organizație regională, fără personalitate juridică, înființată în anul 1991, în Budapesta. Membrii BSCEE sunt instituțiile de supraveghere bancară din 24 țări. Scopul BSCEE este promovarea și menținerea cooperării dintre autoritățile de supraveghere bancară din Europa Centrală și de Est, de a servi în calitate de forum de nivel înalt pentru schimbul de experiență, tehnici în domeniul supravegherii, informații și know-how.

În perioada 7-9 iunie 2023, reprezentanții BNM au participat la cea de-a 35-a Conferința Anuală a BSCEE, care s-a desfășurat în Sarajevo, Bosnia și Herțegovina, în cadrul căreia au fost abordate următoarele subiecte: prioritățile și provocările în domeniul reglementării și supravegherii pentru anul 2023, situația actuală a sectorului bancar și noutățile în domeniul reglementării, raportul Secretariatului BSCEE, modificarea Acordului BSCEE, alegerea președintelui BSCEE etc.

De asemenea, BNM a continuat pe parcursul anului 2023 colaborarea cu membrii BSCEE, prin schimbul de informații și experiență în domeniul supravegherii și reglementării bancare.

Cooperarea cu alte organizații regionale

În contextul preluării, începând cu 1 iulie 2023, a competențelor de reglementare a activității în domeniile asigurărilor, reasigurărilor și a creditării nebancale, reprezentanții BNM au participat pe parcursul anului 2023 la un șir de evenimente desfășurate de organizații internaționale și regionale de profil.

Astfel, la data de 22 martie 2023, reprezentanții BNM au participat în format virtual la Conferința de cooperare estică a Autorității Europene pentru Asigurări și Pensii Ocupaționale (European

⁷⁹https://www.bscee.org/o_nas/wspolpraca_miedzynarodowa/bscee_index

Insurance and Occupational Pensions Authority – EIOPA)⁸⁰, dedicată autorităților de reglementare și supraveghere din afara spațiului economic european din zonele est-europene și balcanice interesate în implementarea reglementărilor europene în domeniul de asigurări. În cadrul evenimentului un accent deosebit a fost pus pe cooperare și pe schimbul de experiență în materie de supraveghere, precum și pe posibilitățile de formare și consolidare a capacităților instituționale în domeniu.

De asemenea, reprezentanții BNM au participat la cea de-a 21-a reuniune a Inițiativei de Supraveghere în Asigurări a Autorităților din Europa Centrală, de Sud-Est și de Est⁸¹ (Central Eastern and South Eastern European Insurance Supervision Initiative – CESEE ISI), organizată în perioada 19-20 aprilie 2023 la Budva, Muntenegru, în cadrul căreia au fost abordate subiecte actuale în domeniul reglementării și supravegherii sectorului de asigurări.

Cooperarea cu alte bănci centrale și autorități de supraveghere bancară din alte state

Pe parcursul anului 2023, Banca Națională a Moldovei (BNM) a cooperat cu bănci centrale, cu autorități de reglementare și supraveghere din alte state în vederea realizării atribuțiilor care-i revin, acesta fiind unul dintre vectorii de cooperare internațională ai BNM. Cooperarea respectivă se axează pe schimbul de informații și experiență, vizite de studiu, asistență tehnică, negocierea, încheierea și implementarea acordurilor de colaborare în vederea consolidării sectorului financiar din Republica Moldova.

Unul dintre partenerii de încredere cu care BNM a continuat o colaborare fructuoasă și în anul de raportare este **Banca Națională a României**. Astfel, prin efort comun și în cooperare cu Academia de Studii Economice din Moldova și Academia de Studii Economice din București a fost lansat programul *Școala Finanțelor Moderne*, care vine să apropie mediul academic specializat din Republica Moldova cu cel din România și să ofere o bună oportunitate masteranzilor moldoveni să observe și să analizeze mecanismul de funcționare a unei bănci centrale din Uniunea Europeană, precum și a altor instituții financiare importante din România. Astfel, în anul 2023 au avut loc primele două ediții a acestui program de specialitate.

Adițional, BNM și Banca Națională a României pe parcursul anului de raportare s-au aflat în dialog pentru asigurarea unui cadru de cooperare în domeniul rezoluției bancare. Astfel, în baza Acordului de cooperare între Banca Națională a Moldovei și Banca Națională

⁸⁰Autoritatea Europeană pentru Asigurări și Pensii Ocupaționale (EIOPA – European Insurance and Occupational Pensions Authority) este parte a sistemului european de supraveghere financiară, care are următoarele responsabilități: să contribuie la stabilitatea sistemului financiar, să asigure transparența piețelor și produselor financiare și să contribuie la protecția titularilor de polițe de asigurare și a membrilor și beneficiarilor sistemelor de pensii.

⁸¹Inițiativa de Supraveghere în asigurări a Autorităților din Europa Centrală, de Sud-Est și de Est a fost lansată în 2011 de către Autoritatea de Supraveghere a Pieței Financiare din Austria și autoritatea de Supraveghere Financiară din Ungaria, cu scopul de a consolida cooperarea transfrontalieră între reunește autoritățile de supraveghere a asigurărilor din regiune.

a României, semnat la 11 iunie 2021, cele două instituții colaborează în vederea semnării unui Acord de cooperare și schimb de informații în domeniul rezoluției bancare. Acest acord ar favoriza dezvoltarea unui cadru de cooperare bilaterală și schimb de informații între autorități pentru a facilita planificarea și implementarea rezoluției băncilor/ instituțiilor de credit, precum și ar permite consolidarea capacităților instituționale ale părților semnatare, aferente rolului și responsabilităților care le revin în domeniul în cauză.

Banca Lituaniei este, de asemenea, un partener central cu care BNM a încheiat la 21 martie 2023 un Memorandum de Înțelegere ce vine să înlocuiască memorandumul din 2017. Actualizarea cadrului de colaborare dintre BNM și Banca Lituaniei marchează trecerea la o nouă etapă de cooperare dintre cele două instituții. Noul memorandum vine să sedimenteze colaborarea fructuoasă dintre BNM și Banca Lituaniei care a avut loc în trecut, precum și să pregătească terenul pentru o cooperare mai aprofundată în contextul acordării Republicii Moldova a statutului de țară candidat pentru aderarea la Uniunea Europeană (UE). Astfel, se dorește dezvoltarea în continuare a unui cadru general de cooperare bilaterală, prin schimb de informații și experiență, în domeniile de activitate ale băncilor centrale, precum: reglementarea și supravegherea pieței financiare, guvernanta băncii centrale, cooperarea aferentă integrării europene și în alte domenii de interes.

Pe subiectul încheierii memorandumurilor de înțelegere bilaterale, BNM este antrenată în dialog și cu **Comisia de Supraveghere Financiară din Bulgaria**. Necesitatea formalizării cooperării dintre cele două instituții derivă din prezența investițiilor bulgare în sectorul bancar moldovenesc și în alte sectoare, precum și angajamentele internaționale stabilite în Acordul de Asociere dintre Republica Moldova și UE. Scopul acestui memorandum constă în colaborarea și schimbul de informații în domeniul licențierii, autorizării, reglementării și supravegherii entităților care intră în aria de competență a BNM și a comisiei respective.

Cooperarea cu **Banca Centrală a Luxemburgului** în anul 2023 s-a axat pe domeniul auditului intern. În acest sens, angajații BNM au participat în perioada 20-21 iulie la *Cea de-a 14-a Conferință a Managerilor de Audit Intern ai Băncilor Centrale ale Țărilor Francofone*, găzduită în acest an de Banca Centrală a Luxemburgului. Participarea la acest eveniment a adus plus valoare instituției prin familiarizarea cu provocările strategice discutate în cadrul conferinței și evaluarea experienței funcției de audit intern a BNM prin prisma acestora. Totodată, participarea la conferință a permis consolidarea relațiilor de cooperare bilaterală cu Banca Centrală a Luxemburgului, dar și cu celelalte bănci centrale din țările francofone participante la eveniment.

BNM a primit sprijin din partea **Băncii Naționale a Georgiei** și **Băncii Naționale a Ucrainei** care și-au împărtășit din experiența de pregătire a dosarului de aderare la Zona Unică de Plăți în Euro (SEPA), acesta fiind unul dintre proiectele majore implementate de BNM. Suplimentar, Banca Națională a Ucrainei a contribuit cu suportul său informațional la exercitarea atribuțiilor BNM de asigurare a transparenței acționariatului în societățile de

plată licențiate de BNM. La rândul său, BNM a împărtășit Băncii Naționale a Ucrainei și **Băncii Centrale a Republicii Azerbaidjan** din experiența proprie de organizare a procesului de gestiune a operațiunilor cu numerar. În contextul recepționării și a altor solicitări de informații din partea Băncii Centrale a Republicii Azerbaidjan privind diverse arii de activitate a BNM, a fost agreată necesitatea semnării unui Memorandum de Înțelegere între aceste instituții, care ar prevedea instituirea unui cadru bilateral de cooperare și schimb de informații și ar stabili angajamentele necesare privind asigurarea confidențialității informației.

Pe parcursul anului, BNM a delegat participanți la un șir de evenimente și seminare de instruire, pe diverse domenii de activitate a băncii centrale, organizate de Banca Centrală a Cehiei, Banca Centrală a Franței, Banca Națională a Georgiei, Banca Centrală a Germaniei, Banca Centrală a Italiei, Banca Centrală a Poloniei, Autoritatea Poloneză de Supraveghere Financiară, Banca Națională a României, Banca Centrală a Regatului Țărilor de Jos, Banca Națională a Ucrainei și Banca Națională a Ungariei.

Reprezentanții BNM au participat la sesiunile de instruire oferite de centrul regional de instruire Joint Vienna Institute (JVI)⁸² în următoarele domenii: asigurări și reasigurări și sectorul financiar nebanca; cercetări, previziuni și stabilitate financiară; combaterea spălării banilor și finanțării terorismului; comunicare, educație financiară și protocol; cooperare externă și integrarea europeană; economie sustenabilă; Fintech; gestiunea resurselor umane; gestiunea rezervelor valutare; implementarea politicii monetare și valutare; politica monetară; raportări și statistică; rezoluția bancară; stabilirea regimului cursului de schimb al monedei naționale și supravegherea bancară.

Totodată, pentru îndeplinirea atribuțiilor de licențiere a activității băncilor, BNM a colaborat cu următoarele autorități de supraveghere din alte state: Autoritatea Federală de Supraveghere Financiară din Germania, Banca Națională a Republicii Macedoniei de Nord, Banca Națională a Sloveniei, Banca Națională a Ungariei, Banca Națională a Croației, Banca Centrală a Mongoliei, Banca Albaniei, Banca Estoniei.

Cooperarea tehnică externă cu organizațiile internaționale și băncile centrale ale altor state

Asistența tehnică externă (ATE) rămâne a fi un instrument esențial pentru consolidarea instituțională a BNM. Aceasta contribuie la procesul de reformare și fortificare a sectorului financiar bancar și nebanca al Republicii Moldova prin implementarea celor mai bune practici și standarde internaționale.

În vederea asigurării implementării cu succes a obiectivelor strategice ale BNM, precum și în scopul consolidării capacităților

⁸²JVI este un centru regional de instruire a oficialilor din sectorul public, cu precădere, din țările Europei Centrale, de Est și de Sud-Est, Caucaz și Asia Centrală. A fost înființat în 1992 de autoritățile austriece (Ministerul Federal al Finanțelor și Banca Centrală a Austriei), Fondul Monetar Internațional și alte câteva organizații internaționale.

sale în diverse domenii de activitate, BNM promovează o conlucrare continuă și eficientă în cadrul diferitelor proiecte de cooperare tehnică cu partenerii externi de dezvoltare și cu instituțiile omoloage din alte state.

În anul 2023, BNM a beneficiat de asistență tehnică externă pentru fortificarea capacităților instituționale în multiple domenii precum: stabilitate financiară; sisteme de plăți; perfecționarea cadrului de redresare și rezoluție bancară; prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului; piețe financiare; raportări și statistică; supraveghere bancară; domeniile SupTech și FinTech; educația financiară și altele.

Printre donatorii ATE în perioada de raportare se numără: Uniunea Europeană, Fondul Monetar Internațional, Grupul Băncii Mondiale, Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, Banca Națională a României, Banca Lituaniei și Ministerul de Finanțe al Regatului Țărilor de Jos.

Uniunea Europeană (UE), prin intermediul programelor și instrumentelor sale de asistență tehnică, reprezintă un catalizator major al eforturilor de consolidare a sectorului financiar al Republicii Moldova. Având în vedere avansarea Republicii Moldova în procesul de aderare la UE prin acordarea statutului de țară candidată, precum și luând în considerare concluziile și recomandările Comisiei Europene în cadrul Pachetului de extindere al UE, BNM conlucrează cu instituțiile europene în vederea fortificării capacităților sale instituționale, fapt ce va contribui nemijlocit la realizarea activităților în vederea alinierii la cerințele și standardele UE.

Un suport valoros din partea UE, de care a beneficiat BNM pe parcursul anului 2023 și care este merit să contribuie la avansarea parcursului european al Republicii Moldova, este *Misiunea Înaltilor Consilieri ai Uniunii Europene pentru Republica Moldova*. Înaltul Consilier al UE pentru sectorul serviciilor financiare și-a început activitatea din 15 noiembrie 2023. Misiunea acestuia este focalizată pe acordarea consultanței BNM, în contextul procesului de integrare europeană a Republicii Moldova, în domeniul bancar și nebanca, inclusiv supravegherea financiară, stabilitatea financiară, combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, sistemele de plăți.

O importanță majoră în susținerea angajamentelor și eforturilor BNM de consolidare a sectorului financiar și alinierii la cele mai bune practici și standarde UE o are proiectul *Twinning Consolidarea supravegherii, guvernantei corporative și gestionării riscurilor în sectorul financiar*, finanțat de Uniunea Europeană. Din luna octombrie 2021, BNM beneficiază de asistența valoroasă a instituțiilor partenere din UE, și anume a Băncii Naționale a României, în calitate de partener senior, a Băncii Centrale a Regatului Țărilor de Jos și Băncii Lituaniei, în calitate de parteneri juniori, a Autorității de Supraveghere Financiară și a Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor din România.

Printre rezultatele acestui proiect se numără aprobarea Strategiei de politică macroprudentială de către Comitetul Național de

Stabilitate Financiară la data de 15 septembrie 2023; elaborarea unui nou cadru intern de reglementare privind supravegherea și monitorizarea infrastructurilor piețelor financiare și a serviciilor de plată, aliniată la cele mai bune practici internaționale și la acquis-ul Uniunii Europene; evaluarea conformității cadrului actual de reglementare din Republica Moldova la cerințele schemelor Spațiului unic de plăți în euro în contextul pregătirii dosarului de aplicare la Zona Unică de Plăți în Euro (SEPA).

De asemenea, în domeniul securității plăților și sistemelor de plăți, în cadrul proiectului Twinning a fost organizată Conferința *Alinierea la standardele UE de Securitate a Plăților în Era Digitală* care a avut loc la 6 decembrie, în Chișinău. Scopul conferinței a fost prezentarea principalelor evoluții în domeniul securității sistemelor de plăți, celor mai bune practici de implementare a măsurilor de securitate a plăților în mediul digital, dar și a cerințelor față de securitatea și continuitatea plăților. La conferință au participat oficiali de rang înalt ai Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova, parteneri ai BNM din cadrul proiectului Twinning, reprezentanți ai comunității bancare și ai prestatorilor de servicii de plată din Republica Moldova (bancari și nebankari).

În anul 2023, Comisia Europeană a aprobat trei solicitări ale BNM de asistență prin instrumentul TAIEX, și anume: *Evaluarea capacităților de aliniere la vademecumul balanței de plăți Eurostat; Compilarea conturilor financiare în cadrul Sistemului de Conturi Naționale; Îmbunătățirea activității de cercetare în cadrul Băncii Naționale a Moldovei*. Aceste asistențe urmează a fi oferite pe parcursul anului 2024 de către experții selectați din statele membre ale UE.

Pe parcursul anului de raportare, BNM, cu suportul partenerilor externi, și-a consolidat capacitățile în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. În acest context, BNM participă la proiectul *Îmbunătățirea regimului de combatere a spălării banilor și recuperării activelor în Republica Moldova* din cadrul programului comun al Uniunii Europene și al Consiliului Europei „Parteneriatul pentru Buna Guvernare”. Acest proiect este direcționat spre sprijinirea instituțiilor competente din Republica Moldova, inclusiv BNM, pentru sporirea eficienței măsurilor aplicate de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, și consolidarea capacităților structurilor responsabile de domeniul recuperării activelor și al investigațiilor financiare paralele. De asemenea, experții BNM au participat la instruirea desfășurată de către Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), în colaborare cu Oficiul Națiunilor Unite pentru Controlul Drogurilor și Criminalității, cu genericul: *„Politici inovatoare pentru diminuarea riscurilor spălării banilor din utilizarea activelor virtuale”*. Acest proiect este conceput pentru a sprijini guvernele Georgiei, Republicii Moldova și Ucrainei în consolidarea capacității autorităților competente în atenuarea riscurilor infracționale legate de activele virtuale și criptomonede cu ajutorul software-ului de urmărire analitică.

Pentru realizarea aceluiași obiectiv de prevenire a spălării banilor și finanțării terorismului, la data de 5 octombrie a fost lansată o soluție IT dedicată care va fi deținută, gestionată și utilizată de BNM pentru monitorizarea transparenței acționarilor în sistemul

financiar și a tranzacțiilor. Este o premieră pentru băncile centrale din regiune să dispună de un astfel de sistem informatic, iar BNM a reușit această performanță cu suportul generos primit din partea **Agenciei Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID)** în cadrul proiectului *Transparența sectorului financiar în Moldova (FSTA)*⁸³, implementat în perioada 2019-2023.

Pe subiectul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, BNM, alături de Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor și Serviciul Fiscal de Stat, a beneficiat de asistență tehnică și din partea **Fondului Monetar Internațional (FMI)**. Astfel, în lunile aprilie și august au avut loc misiuni ale experților din cadrul Departamentului Juridic al FMI în scopul acordării BNM a suportului pentru *dezvoltarea cadrului și instrumentelor de analiză a riscurilor de spălare a banilor care decurg din plățile transfrontaliere*.

În vederea realizării obiectivului strategic al BNM privind fortificarea cadrului de politică monetară și optimizarea implementării politicii monetare, FMI acordă BNM asistență tehnică în domeniul *liberalizării operațiunilor valutare de capital*, a cărei necesitate s-a accentuat în contextul acordării Republicii Moldova a statutului de țară candidat pentru aderarea la UE de către Consiliul European. Pe segmentul îmbunătățirii infrastructurii și a modului de operare a pieței monetare, BNM a beneficiat de asistență tehnică și din partea **Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD)**. În acest context, BERD a efectuat un exercițiu de diagnosticare a pieței monetare în Republica Moldova, în urma căruia au fost înaintate unele recomandări care vizează perfecționarea mediului și infrastructurii acesteia, a comunicării și a diseminării informațiilor. Fiind o componentă esențială a sistemului financiar, o piață monetară dezvoltată va contribui la creșterea eficienței și stabilității acestuia, precum și la facilitarea finanțării participanților pieței.

Alte două proiecte de asistență tehnică de care a beneficiat BNM din partea FMI au fost derulate în contextul implementării recomandărilor formulate ca urmare a exercițiului de evaluare a stabilității financiare (FSSR)⁸⁴ efectuat de către experții FMI în anul 2021. Primul proiect a vizat *definitivarea cadrului de acordare a asistenței de lichiditate în situații de urgență* în cadrul căruia experții FMI au desfășurat o misiune de evaluare la BNM, iar un raport urmează să fie prezentat anul următor. Cel de-al doilea proiect s-a axat pe *perfecționarea cadrului legal privind lichidarea silită a băncilor*, iar ca rezultat al asistenței FMI a fost identificat un model optim de reglementare și gestiune a procesului de lichidare silită a băncilor.

Domeniul rezoluției bancare este, de asemenea, subiectul asistenței tehnice acordate BNM de experții Centrului de

⁸³Proiectul „Moldova Financial Sector Transparency Activity” are 4 obiective majore: 1. Consolidarea capacității Guvernului Republicii Moldova și a BNM în combaterea criminalității financiare; 2. Consolidarea capacităților și susținerea Depozitarului Central Unic al Valorilor Mobiliare al Moldovei; 3. Consolidarea capacităților și susținerea Comisiei Naționale a Pieței Financiare; 4. Sprijinirea Guvernului Republicii Moldova pentru îmbunătățirea transparenței fiscale/ bugetare.

⁸⁴Lansat la sfârșitul anului 2017, exercițiul de diagnostic FSSR reprezintă o analiză aprofundată a vulnerabilităților sectorului financiar, combinată cu o analiză a capacităților țărilor evaluate de a redresa și face față acestor vulnerabilități.

consultanță pentru sectorul financiar (FinSAC) al **Băncii Mondiale**. Asistența respectivă s-a concentrat pe revizuirea Legii nr. 232/2016 privind redresarea și rezoluția băncilor, ținând cont de actualizările directivei europene din domeniu. Astfel, cu suportul experților străini, proiectul de modificare a legii a fost definitivat și transmis către Ministerul Finanțelor pentru avizare și consultări publice ulterioare.

Banca Mondială, conform mandatului său de a promova o dezvoltare sustenabilă la nivel global, acordă asistență tehnică pe domenii care vin să realizeze acest deziderat. În cazul asistenței de care beneficiază BNM, ne referim la două proiecte: *Dezvoltarea unui cadru de finanțare durabilă pentru sectorul financiar al Republicii Moldova și Strategia Națională de Incluziune Financiară*. Necesitatea primului proiect derivă din schimbările climatice și sociale din ultimul deceniu care au loc la nivel global și afectează direct Republica Moldova, iar celui de-al doilea, din beneficiile pe care un grad ridicat de incluziune financiară îl poate aduce pentru dezvoltarea economică durabilă a țării. Astfel, experți ai BNM și ai Corporației Financiare Internaționale (IFC) a Băncii Mondiale lucrează actualmente asupra elaborării unei foi de parcurs privind finanțarea durabilă și au agreeat desfășurarea în 2024 a unei misiuni a experților Băncii Mondiale pentru elaborarea unui raport de diagnostic al situației curente în contextul elaborării Strategiei Naționale de Incluziune Financiară.

O precondiție pentru creșterea gradului de incluziune financiară în Republica Moldova este educația financiară a populației. În acest scop, BNM a beneficiat de suportul **Ministerului de Finanțe al Regatului Țărilor de Jos și al Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE)** în realizarea cercetărilor privind gradul de alfabetizare financiară a adulților și schimbului de bune practici în domeniu. Tot în acest an, a fost lansată *Campania de educație financiară* care este cea mai mare campanie de acest fel din experiența Republicii Moldova. Aceasta este organizată de BNM, în parteneriat cu Centrul Analitic Independent „Expert-Grup” și cu suportul Programului USAID „Reforme instituționale și structurale în Moldova” (MISRA) al **Agenciei Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID)**. Tot cu sprijinul USAID/ MISRA a fost elaborat conceptul Strategiei Naționale de Educație Financiară care urmează să fie avizat și agreeat la nivel interinstituțional.

Pe lângă subiectul educației financiare, pe agenda de asistență tehnică acordată BNM de către USAID/ MISRA se află și valorificarea potențialului tehnologiilor informaționale în eficientizarea proceselor. Astfel, în contextul lansării în anul 2024 de către BNM a soluției de Plăți Instant⁸⁵, donatorul a finanțat elaborarea identității de brand și a elementelor vizuale ale soluției respective. Suplimentar, în cadrul proiectului *Dezvoltarea abilităților și capacităților necesare pentru implementarea SupTech*⁸⁶, cu sprijinul financiar al USAID/ MISRA, un grup de

⁸⁵Soluția de Plăți Instant va permite efectuarea transferurilor și plăților în lei în interiorul țării mai simplu și mai ieftin, doar prin utilizarea unui număr de telefon mobil.

⁸⁶Tehnologia de supraveghere sau SupTech este utilizarea tehnologiei de către supraveghetori pentru a oferi soluții de supraveghere inovatoare și eficiente care vor sprijini un sistem de supraveghere mai eficient, flexibil și receptiv.

experți ai BNM au beneficiat de un curs de instruire online a Cambridge Supervision Technology Lab, având drept scop creșterea competențelor echipei BNM privind utilizarea tehnologiilor informaționale în procesul de supraveghere a instituțiilor financiare.

Dezvoltarea competențelor angajaților instituției este o preocupare continuă a BNM. Astfel, în colaborare cu **Centrul de Excelență în Finanțe (CEF)** și cu susținerea **Ministerului de Externe al Sloveniei și Ministerului de Finanțe al Regatului Țărilor de Jos**, BNM a lansat în iunie 2023 proiectul *NBM LearnOrgLab – Transformare instituțională în organizație orientată spre învățare*. Este de menționat că BNM este prima instituție din regiune care a beneficiat de un asemenea proiect. Scopul acestuia este transformarea BNM într-o instituție orientată spre învățare prin dezvoltarea capacității interne de gestiune, dezvoltare profesională și a unui mediu favorizant pentru cultivarea culturii de învățare și de diseminare a cunoștințelor.

În vederea consolidării capacităților instituționale, angajații BNM, de asemenea, au efectuat în anul 2023 vizite de studiu la mai multe bănci centrale. Astfel, două vizite de studiu au avut loc la **Banca Națională a României** în perioada 10-11 august pe domeniul rezoluției bancare și în perioada 9-11 octombrie pe domeniul managementului și arhivării documentelor. În acest sens, experiența instituțională însușită în cadrul vizitelor va contribui la îmbunătățirea structurii organizatorice a BNM, în calitate de autoritate de rezoluție, și la modernizarea serviciilor de gestionare a documentelor din cadrul instituției. O altă vizită de studiu a experților BNM s-a desfășurat în perioada 19-21 noiembrie la **Banca Centrală a Turciei (CBRT)** și a avut ca scop studierea experienței CBRT în compilarea conturilor financiare⁸⁷ în vederea preluării celor mai bune practici în acest domeniu.

BNM, la rândul său, acordă sprijin băncilor centrale prin găzduirea vizitelor de studiu și împărtășirea experienței proprii. Astfel, în perioada 19-21 aprilie la BNM a avut loc vizita experților din cadrul **Băncii Lituaniei**, în cadrul căreia a fost prezentată practica BNM de înregistrare a împrumuturilor externe, de compilare a statisticii sectorului extern, precum și de colectare și utilizare a datelor aferente cardurilor de credit. În perioada 13-17 februarie, la recomandarea Conferinței Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare, BNM a fost vizitată de reprezentanții **Băncii Centrale a Ugandei** pentru a se familiariza cu experiența de înregistrare și monitorizare a datoriei externe în sectorul privat, precum și utilizarea sistemului „Managementul și analiza financiară a datoriei publice” pentru gestionarea datoriei externe în mod eficient și durabil, în sprijinul dezvoltării economice a țării, reducerii sărăciei, creșterii transparenței și bunei guvernări.

⁸⁷Conturile internaționale ale Republicii Moldova includ balanța de plăți, poziția investițională internațională și datoria externă brută, a căror elaborare este o funcție de bază a Băncii Naționale a Moldovei. Bazându-se pe datele conturilor internaționale, BNM publică și alte statistici aferente sectorului extern al economiei naționale, ce includ: transferurile de mijloace bănești din străinătate efectuate în favoarea persoanelor fizice, statistica privind investițiile străine directe.

Capitolul 9

Cadrul instituțional și de organizare

9.1 Guvernarea corporativă a Băncii Naționale

Legea nr. 548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei asigură autoritatea legală și cadrul de guvernare a Băncii Naționale.

Structura guvernării corporative cuprinde organele de conducere, comitetele ce acordă suport organelor de conducere, gestiunea riscurilor și nivelurile de control (extern și intern). Această structură este completată cu planificarea strategică, cadrul de conformitate și etică, ce cuprinde Codul de etică și conduită profesională al BNM, politica antifraudă a Băncii Naționale a Moldovei, politica de securitate informațională, gestiunea datelor cu caracter personal, precum și accesul publicului la actele normative, statisticile și publicațiile BNM.

Organele de conducere ale Băncii Naționale

Consiliul de supraveghere

Consiliul de supraveghere este constituit din 7 membri numiți de Parlament pentru un mandat de 7 ani: 4 membri non-salariați ai BNM și 3 membri din structura executivă a Băncii Naționale – guvernatorul, prim-viceguvernatorul și un viceguvernator. Președintele Consiliului de supraveghere este guvernatorul BNM. Pe parcursul anului 2023, Consiliul de supraveghere a funcționat în componentă deplină. În iulie 2023, Parlamentul a numit 2 membri noi ai Consiliului de supraveghere: Natalia Gavrilița și Vitalie Lemne, care i-au substituit pe Alexandru Pelin și Valeriu Iașan, iar în decembrie 2023 Parlamentul l-a revocat pe guvernatorul BNM, președinte al Consiliului de supraveghere și al Comitetului executiv, Octavian Armașu, fiind numit noul guvernator al Băncii Naționale – Anca Dragu, care deține funcțiile de președinte al Consiliului de supraveghere și al Comitetului executiv.

În exercitarea competențelor atribuite prin lege, Consiliul de supraveghere: (i) aprobă raportul anual și situațiile financiare anuale; (ii) adoptă standardele sistemului de control intern, verifică și evaluează în mod continuu funcționarea sistemului de control intern; (iii) numește în funcție controlorul general, la propunerea Comitetului de audit și stabilește condițiile de remunerare a acestuia, (iv) adoptă normele de etică profesională; (v) determină fondul de salarizare al Băncii Naționale, nivelul salarizării membrilor Comitetului executiv și cuantumul indemnizațiilor lunare ale membrilor Consiliului de supraveghere

care nu sunt și membri ai Comitetului executiv; (vi) înaintează propuneri vizând majorarea capitalului Băncii Naționale; (vii) aprobă devizul de cheltuieli și alocațiile pentru investiții ale Băncii Naționale și monitorizează executarea acestora; (viii) selectează, pe bază de licitație, organizația de audit extern; (ix) stabilește modul de creare și funcționare a comitetelor Băncii Naționale; (x) stabilește valoarea nominală, designul bancnotelor și al monedelor metalice, modul de punere în circulație și condițiile de retragere a lor din circulație; (xi) aprobă regulamentele interne aferente exercitării atribuțiilor. Consiliul de supraveghere prezintă Parlamentului, cel puțin anual, rapoarte privind activitatea de supraveghere desfășurată.

Pentru executarea atribuțiilor sale pe parcursul anului 2023 au fost convocate 9 ședințe ale Consiliului de supraveghere, la care s-au aprobat 46 de hotărâri, cu următoarea tematică:

- Aprobarea Raportului privind activitatea de audit intern în anul 2022;
- Aprobarea Strategiei auditului intern al BNM 2023-2025;
- Înaintarea propunerii de majorare a capitalului statutar al Băncii Naționale a Moldovei conform situației financiare la data de și pentru perioada de gestiune încheiată la 31 decembrie 2022;
- Aprobarea Codului de etică și conduită profesională al Băncii Naționale a Moldovei;
- Aprobarea rapoartelor asupra nivelului de implementare în semestrul II 2022 și în semestrul I 2023 a proiectelor Băncii Naționale a Moldovei;
- Aprobarea Raportului cu privire la gestiunea riscurilor operaționale în anul 2022 în Banca Națională a Moldovei;
- Aprobarea Raportului Comitetului de audit al Băncii Naționale a Moldovei privind activitatea de monitorizare în anul 2022;
- Aprobarea Raportului anual al Băncii Naționale a Moldovei pentru anul 2022;
- Aprobarea Raportului Consiliului de supraveghere al Băncii Naționale a Moldovei privind activitatea de supraveghere desfășurată în anul 2022;
- Aprobarea designelor grafice, valorilor nominale și punerii în circulație a monedelor jubiliare și comemorative emisia anului 2023;
- Examinarea intereselor financiare directe sau indirecte ale membrilor organelor de conducere și ale membrilor familiilor lor;
- Aprobarea și modificarea actelor normative interne ale Băncii Naționale a Moldovei;
- Aprobarea Situațiilor financiare ale Băncii Naționale a Moldovei pentru anul încheiat la 31 decembrie 2022;
- Aprobarea Devizului de cheltuieli și Alocațiilor pentru investițiile Băncii Naționale a Moldovei pentru anul 2024;

- Aprobarea Planului anual de audit intern 2024;
- Aprobarea programului de activitate orientativ al Consiliului de supraveghere pentru anul 2023.

Pe parcursul anului 2023 au fost remise pentru publicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova 2 hotărâri ale Consiliului de supraveghere (conform anexei A.19).

În activitatea sa, Consiliul de supraveghere a colaborat permanent cu reprezentanții partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova și ai altor instituții financiar-bancare pe subiecte de interes comun. Consiliul de supraveghere a promovat transparența decizională și a efectuat monitorizarea activităților BNM cu referire la atribuțiile sale legale.

Comitetul executiv

Comitetul executiv este compus din 5 membri numiți de Parlament: guvernatorul, prim-viceguvernatorul și trei viceguvernatori. Președintele Comitetului executiv este guvernatorul Băncii Naționale.

Membrul Comitetului executiv, viceguvernatorul Arcadie Albul și-a încetat activitatea la 31 decembrie 2023, conform hotărârii Parlamentului nr. 402/2023.

Potrivit Legii nr. 548/1995, principalele atribuții ale Comitetului executiv sunt: (i) stabilirea politicii monetare în stat, inclusiv a nivelului ratelor dobânzii la instrumentele politicii monetare, condițiilor de acordare a creditelor, tipului și nivelului rezervelor pe care băncile sunt obligate să le mențină la Banca Națională; (ii) stabilirea politicii valutare în stat și regimului cursului de schimb al monedei naționale; (iii) deciderea asupra modului de eliberare a licențelor, autorizațiilor, permisiunilor, aprobărilor ce urmează a fi eliberate de Banca Națională; (iv) examinarea rezultatelor controalelor efectuate la entitățile supravegheate de Banca Națională și adoptarea hotărârilor aferente acestora; (v) hotărârea asupra emiterii creanțelor Băncii Naționale, volumului și condițiilor de emiterie a lor; (vi) adoptarea actelor normative ale Băncii Naționale; (vii) asigurarea implementării hotărârilor Consiliului de supraveghere; (viii) planificarea și organizarea activității curente a Băncii Naționale.

Ședințele Comitetului executiv se convoacă de președintele acestuia cel puțin o dată pe lună.

Pentru executarea atribuțiilor sale pe parcursul anului 2023 au fost convocate 95 de ședințe ale Comitetului executiv, la care s-au examinat și s-au aprobat 279 de hotărâri.

Hotărârile menționate au vizat următoarele domenii:

- Politica monetară și valutară a Băncii Naționale a Moldovei;
- Stabilitate financiară;
- Politica de supraveghere a sistemelor de plăți în Republica Moldova;

- Reglementarea și supravegherea bancară;
- Reglementarea și supravegherea în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului;
- Rezoluție bancară;
- Piețe financiare;
- Raportări și statistică;
- Operațiuni cu numerar;
- Politica de contabilitate a Băncii Naționale a Moldovei;
- Actele interne ale Băncii Naționale a Moldovei.

Pe parcursul anului 2023 au fost remise pentru publicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova 32 de hotărâri ale Comitetului executiv (conform anexelor A.19 și A.20).

Comitetul executiv a promovat în continuu: aplicarea instrumentelor și măsurilor de politică monetară pentru asigurarea și menținerea stabilității prețurilor; asigurarea economiei cu moneda națională și promovarea credibilității monedei naționale; reglementarea și supravegherea activității instituțiilor financiare, precum și eficiența, siguranța, accesibilitatea și caracterul inovator al plăților.

Structura organelor de conducere:

Octavian ARMAȘU până 21.12.23; Anca DRAGU din 22.12.23
guvernator, președinte al Consiliului de supraveghere (CS) și al Comitetului executiv (CE)

Vladimir MUNTEANU
prim-viceguvernator, vicepreședinte al CS și al CE

Tatiana IVANICICHINA
viceguvernator, membru al CS și CE

Constantin ȘCHENDRA
viceguvernator, membru al CE

Arcadie ALBUL
viceguvernator, membru al CE

Dumitru URSU
membru al CS

Alexandru PELIN până 30.07.23; Natalia GAVRILIȚA din 31.07.23
membru al CS

Valeriu IAȘAN până 30.07.23; Vitalie LEMNE din 31.07.23
membru al CS

Vadim ENICOV
membru al CS

Guvernatorul

Guvernatorul Băncii Naționale este numit de Parlament la propunerea președintelui Parlamentului.

În conformitate cu *Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei*, guvernatorul este responsabil de formularea inițiativelor în domeniul politicii monetare și valutare pentru a fi prezentate Comitetului executiv, precum și de executarea lor. De asemenea, guvernatorul organizează și conduce activitatea băncii și o reprezintă în relațiile cu orice persoană juridică sau fizică atât în Republica Moldova, cât și în afara ei, emite ordine și dispoziții obligatorii pentru salariații Băncii Naționale, controlează executarea lor.

Comitete

Pentru asigurarea eficienței procesului decizional, în cadrul BNM funcționează Comitetul de audit, Comitetul de investiții, Comitetul de risc, Comitetul pentru continuitatea activității. Comitetele permanente au regulamente proprii de funcționare prin care sunt detaliate scopul, componența, atribuțiile și responsabilitățile specifice.

Comitetul de audit

Comitetul de audit este compus din 3 membri ai Consiliului de supraveghere care nu sunt salariați ai Băncii Naționale. Membrii Comitetului de audit se aprobă pe perioada activității lor în funcția de membru al Consiliului de supraveghere al Băncii Naționale a Moldovei. La data expirării calității de membru al Consiliului de supraveghere expiră și calitatea de membru al Comitetului de audit.

Odată cu expirarea mandatelor membrilor Consiliului de Supraveghere, și anume a dlor Valeriu Iașan și Alexandru Pelin, în Comitetul de audit au fost aprobați doi membri noi, după cum urmează:

- dl Vitalie Lemne, Președinte al Comitetului de audit, membru al Consiliului de supraveghere al BNM și
- dna Natalia Gavrilița, Membru al Comitetului de audit, membru al Consiliului de supraveghere al BNM.

Decizia a fost luată în cadrul ședinței Consiliului de supraveghere al Băncii Naționale a Moldovei, prin Hotărârea nr. 29 din data de 29.09.2023.

Îndeplinirea atribuțiilor

Comitetul de audit își desfășoară activitatea în baza prevederilor art.26 și art.28 ale Legii nr. 548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei și a Regulamentului privind funcționarea Comitetului de audit al Băncii Naționale a Moldovei, aprobat prin Hotărârea Consiliului de supraveghere al BNM nr. 15 din 22 decembrie 2016 (în continuare – Regulamentul nr. 15/2016).

Conform prevederilor art.28 al Legii nr. 548/1995, Comitetul de audit are următoarele atribuții de bază:

- a) monitorizează procesul de raportare financiară a Băncii Naționale;
- b) monitorizează eficiența sistemului de control intern și de management al riscurilor;
- c) monitorizează și direcționează funcția de audit intern;
- d) monitorizează independența și activitatea auditului extern.

Regulamentul nr. 15/2016 stabilește domeniile și atribuțiile detaliate ale activității, care țin de competența CA, reieșind din împuternicirile acordate prin Legea nr. 548/1995, în conformitate cu practicile internaționale și cuprinde: raportarea financiară a BNM; controlul intern și managementul riscului; independența auditului intern și extern.

Pe parcursul anului 2023, organele de conducere au asigurat buna funcționare a activității operaționale, gestionarea proceselor necesare activității, demararea unor noi proiecte și implementarea celor în curs ce țin de transformarea și automatizarea proceselor de activitate ale BNM. De asemenea, s-a păstrat structura de guvernare și de activitate a Comitetului de audit al BNM, fără ajustări semnificative ale cadrului juridic și normativ. Comitetul de audit s-a întrunit în ședințe atât cu prezența fizică a membrilor săi, cât și la distanță, utilizând mijloacele tehnice ale BNM. În special, mijloacele de comunicare la distanță au fost utilizate în procesul interacțiunii Membrilor CA cu reprezentanții auditorului extern Î.C.S. KPMG Moldova S.R.L.

Pentru îndeplinirea atribuțiilor legale Comitetul de audit are acces la informațiile necesare prin intermediul Departamentului audit intern. În perioada raportată au fost prezentate rapoartele privind misiunile de audit și rapoartele de sinteză trimestriale și anuale. Comitetul de audit a solicitat și a primit informații suplimentare și de la alte subdiviziuni ale BNM.

Activitățile de secretariat ale Comitetului de audit sunt exercitate de secretarul CA, desemnat de către Controlorul general din cadrul angajaților Departamentului audit intern.

Pe parcursul anului 2023, Comitetul de audit a întreprins un șir de măsuri și acțiuni practice pentru îmbunătățirea proceselor interne ale BNM. Tematicile de bază ale ședințelor CA au fost:

- a) Examinarea, împreună cu membrii echipei auditului extern, a Situațiilor financiare anuale și conformarea lor cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară;
- b) Examinarea și coordonarea Acordului adițional la contractul încheiat cu organizația de audit, ce ține de graficul de prestare a serviciilor de audit aferent situațiilor financiare pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2022 și a modificărilor în componența echipei de audit financiar;
- c) Examinarea și coordonarea Strategiei auditului intern al BNM 2023-2025 și Planului detaliat de implementare a strategiei auditului intern al BNM 2023-2025;

- d) Examinarea Rapoartelor de sinteză trimestriale privind rezultatele activităților de audit, Raportului privind activitatea de audit intern în anul 2022 și coordonarea Planului de audit intern pentru anul 2024;
- e) Examinarea Raportului cu privire la rezultatele autoevaluării activității de audit intern în cadrul BNM;
- f) Examinarea informației cu privire la recomandările Departamentului audit intern;
- g) Examinarea propunerilor privind bugetul instruirilor și bugetul de salarizare a angajaților DAI și propuneri de modificare a structurii de state a DAI pentru anul 2024;
- h) Aprobarea Raportului privind activitatea de monitorizare al Comitetului de audit în anul 2022;
- i) Aprobarea indicatorilor și obiectivelor de performanță pentru anul 2023 stabiliți pentru Controlorul general al BNM, director al Departamentului de audit al BNM și evaluarea rezultatelor activității Controlorului general pentru anul 2023;
- j) Examinarea procedurilor de monitorizare și de control al expunerilor la risc și al aspectelor referitoare la conformitate, care ar putea avea un impact semnificativ asupra Situațiilor financiare ale BNM.

Rezultatele activității au fost consemnate în procese verbale ale ședințelor, care reflectă constatările și deciziile Comitetului de audit.

Funcția de audit intern în BNM este independentă și corespunde celor mai bune practici de guvernare prin subordonarea Departamentului de audit intern al BNM Consiliului de supraveghere. Monitorizarea activității DAI se efectuează permanent de către Comitetul de audit al BNM.

În anul 2023, Departamentul audit intern și-a exercitat activitatea conform Planului anual de audit intern pentru 2023, care a fost elaborat în baza evaluării riscurilor și corespunzător aprobat. Planul de audit pentru 2023 s-a realizat în proporție de 100 la sută.

Procesul de raportare financiară al Băncii Naționale se desfășurează în corespundere cu prevederile cadrului normativ și metodologic care asigură contabilizarea elementelor patrimoniale și întocmirea situațiilor financiare ce reflectă poziția financiară a Băncii la data raportării și performanța sa financiară, fluxurile de numerar aferente exercitiului încheiat, în conformitate cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară.

În sistemul de control și management al riscurilor, din cadrul BNM, se implementează conceptul denumit „3 linii de apărare”, iar mediul de control este definit suficient și este aplicabil pentru atenuarea riscurilor existente.

DAI prezintă trimestrial Comitetului de audit informațiile cu privire la rezultatele gestionării riscurilor operaționale și financiare, care conțin date generale cu privire la metodele și tehnicile aplicate în

vederea diminuării expunerii la risc, precum și date cu privire la evoluția indicatorilor de cuantificare a riscurilor înregistrate.

Activitatea auditului extern al situațiilor financiare anuale, conturilor și registrelor Băncii Naționale a Moldovei pentru anii 2020-2024, este efectuată de către organizația de audit Î.C.S. KPMG Moldova S.R.L.

Auditorii externi sunt independenți față de activitatea și organele de conducere ale BNM, iar Situațiile financiare anuale, confirmate de către auditul extern și Raportul auditorului extern sunt publicate pe pagina web oficială a Băncii Naționale a Moldovei concomitent cu Raportul anual al BNM.

Comitetul de investiții

Comitetul de investiții este instituit în scopul de a asista Comitetul executiv al BNM în vederea revizuirii politicilor și strategiilor investiționale aferente gestionării rezervelor valutare ale statului. Comitetul de investiții este format din 10 membri, salariați ai BNM, inclusiv 2 membri ai Comitetului executiv, unul din aceștia fiind președintele comitetului.

Ședințele Comitetului de investiții sunt convocate, de regulă, lunar, iar în cazul unor subiecte urgente sau de importanță majoră sunt organizate ședințe extraordinare. Comitetul de investiții s-a întrunit în anul 2023 în 12 ședințe ordinare. În cadrul fiecărei ședințe s-a analizat performanța portofoliului de investiții, evoluția și prognozele aferente pieței valutare interne și piețelor financiare internaționale, dinamica și analiza factorială a indicatorilor de risc.

Totodată, periodic, au fost puse în discuție aspecte ce țin de strategia investițională pe termen scurt și mediu aferentă alocării strategice a activelor (ASA). Cu referire la adoptarea unor decizii tactice conexe strategiei investiționale a BNM, au fost convocate suplimentar 2 ședințe extraordinare.

De asemenea, în conformitate cu prevederile Regulamentului cu privire la gestionarea rezervelor internaționale și conform practicii stabilite, la finele anului 2023 membrii Comitetului de investiții au revizuit cadrul ASA. În acest context, au fost examinate decizii investiționale strategice în scopul valorificării alternativelor investiționale, luând în considerare conjunctura piețelor financiare internaționale și tendințele conturate, cu condiția asigurării siguranței și lichidității investițiilor.

Comitetul de risc

Comitetul de risc, ca parte a liniei a doua de apărare, este instituit pentru asistarea Comitetului executiv în vederea asigurării supravegherii directe obiective asupra managementului sistemului de gestiune a riscurilor operaționale în Banca Națională. Comitetul de risc este format din 8 membri cu drept de vot, inclusiv un membru al Comitetului executiv – președintele Comitetului de risc.

Comitetul de risc se reunește trimestrial în ședințe ordinare. La necesitate sau la solicitarea guvernatorului, sau a oricărui alt membru al Comitetului executiv se poate convoca ad-hoc.

În 2023, Comitetul de risc s-a întrunit în 5 ședințe.

Deciziile de bază luate au vizat:

1. examinarea și avizarea **raportului anual** cu privire la *gestiunea riscurilor operaționale în anul 2022 în Banca Națională a Moldovei, a tabloului de bord și profilului de risc la situația din 31.12.2022;*
2. avizarea **nivelului 3 de maturitate** al sistemului de gestiune a riscurilor operaționale în BNM către 31.12.2022 și a obiectivelor de dezvoltare ale acestuia pentru anul 2023;
3. luare act de *rapoartele trimestriale* cu privire la rezultatele autoevaluării riscurilor operaționale pe procese de activitate ale BNM;
4. luare act trimestrial de *Profilul de risc operațional al BNM* pentru procesele evaluate în 2023;
5. avizarea strategiilor de răspuns la risc și aprobarea trimestrială a *măsurilor de control suplimentare* propuse pentru răspunsul la ROp din *zona galbenă* a profilului de risc;
6. luare act de *informația aferentă incidentelor* cu impact asupra proceselor de activitate și validarea nivelului de impact al acestora;
7. *propuneri* de implementare a măsurilor de control *pentru gestiunea incidentelor;*
8. luare act de informația cu privire la activitatea de membru al International Operational Risk Working Group – IORWG;
9. luare act de informația privind implementarea deciziilor luate la ședințele Comitetului de risc.

Comitetul pentru continuitatea activității

Comitetul pentru continuitatea activității este instituit pentru asistarea Comitetului executiv în vederea gestiunii continuității activității eficiente în scopul atingerii obiectivelor de continuitate ale Băncii Naționale a Moldovei. Comitetul pentru continuitatea activității este format din 12 membri, dintre care 10 sunt cu drept de vot, inclusiv un membru al Comitetului executiv – președintele Comitetului pentru continuitatea activității, care este guvernatorul Băncii Naționale.

Comitetul pentru continuitatea activității se reunește anual în ședințe ordinare, iar în cazul unor evenimente ce pot afecta continuitatea activității BNM sunt organizate ședințe ad-hoc.

În anul 2023, Comitetul pentru continuitatea activității nu s-a întrunit în ședințe ordinare sau ad-hoc.

Nivelurile de control

Controlul extern

Auditul extern

Auditul extern al Băncii Naționale se efectuează anual pentru situațiile financiare, conturile și registrele BNM, în conformitate cu standardele internaționale de audit, de către o companie de audit independentă, cu renume și experiență recunoscută în domeniul auditului băncilor centrale și al instituțiilor financiare internaționale, selectată de Consiliul de supraveghere pe bază de licitație. Raportul auditorului extern se publică împreună cu situațiile financiare anuale ale Băncii Naționale. Aceeași organizație de audit extern nu poate fi numită consecutiv pentru o perioadă ce depășește 5 ani.

Evaluarea siguranței Băncii Naționale de către FMI

Periodic, credibilitatea și siguranța băncilor centrale este evaluată de experții FMI pentru a primi asigurare în implementarea și operarea de către BNM a unor sisteme de control, contabile, de raportare și audit referitoare la gestionarea resurselor, adecvate integrității operațiunilor desfășurate. Evaluarea acoperă șase domenii-cheie relevante controlului și guvernării în cadrul băncilor centrale conform acronimului GELRIC:

- *G* – aranjamente de guvernanta;
- *E* – mecanismul auditului extern;
- *L* – cadrul legal și independența băncii centrale;
- *R* – raportarea financiară;
- *I* – mecanismul auditului intern;
- *C* – sistemul controalelor interne.

Auditul Curții de Conturi a Republicii Moldova

Auditul public extern cu privire la legalitatea și regularitatea devizelor de cheltuieli și alocațiilor pentru investiții este realizat de Curtea de Conturi, limitându-se, conform Legii nr. 548/1995, la examinarea eficienței operaționale a deciziilor luate de conducerea Băncii Naționale, cu excepția celor ce țin de implementarea politicii monetare și valutare a Băncii Naționale și de gestionarea rezervelor valutare ale statului.

Gestiunea riscurilor și controlul intern

Banca Națională aliniază guvernarea riscurilor și sistemului de control intern la standardele internaționale COSO⁸⁸, ISO 31000⁸⁹, la bunele practici în domeniu (inclusiv ale Grupului Internațional de lucru privind riscul operațional în băncile centrale (*IORWG*), Banca Națională fiind membru al acestuia).

În contextul gestiunii riscurilor operaționale, odată cu aprobarea *Cadrului privind gestiunea riscurilor operaționale în Banca Națională a Moldovei*, Consiliul de supraveghere a stabilit toleranța la risc în Banca Națională.

Gestiunea riscurilor și controlul intern în cadrul BNM sunt instituite conform celor **trei linii de apărare**.

Prima linie de apărare gestionează riscurile și este *reprezentată de subdiviziunile BNM*, care sunt și „proprietarii” riscurilor. Șefii subdiviziunilor (managerii de linie) poartă responsabilitate pentru identificarea și gestionarea riscurilor inerente proceselor de activitate și sistemelor informatice ale căror proprietari sunt, stabilind corespunzător activitățile de control în procesul de gestiune a riscurilor. În anul 2023 au continuat activitățile de autoevaluare a riscurilor operaționale pe procesele de activitate cu stabilirea măsurilor de control pentru a menține riscurile în zona de toleranță, cu raportarea rezultatelor către funcția de gestiune a riscurilor operaționale. Subdiviziunile aplică zilnic un set de proceduri de control pentru procesele de activitate și sistemele pe care le gestionează, asigurând eficacitatea și eficiența acestora.

Linia a doua de apărare constă în organizarea procesului, asigurarea cadrului metodologic, coordonarea și supravegherea independentă a procesului de gestiune a riscurilor și control intern. Funcțiile celei de-a doua linii de apărare includ mecanisme și procese specifice în vederea implementării sistemului adecvat de gestiune a riscurilor financiare și operaționale și exercitării unui control intern. Linia a doua de apărare este reprezentată de structurile cu *funcții dedicate gestiunii riscurilor* financiare și operaționale, *Comitetul de investiții*, *Comitetul de risc* și *Comitetul pentru continuitatea activității*. La nivelul acestei linii este elaborat cadrul metodologic pentru desfășurarea unui proces eficient de gestiune a riscurilor în BNM: cadrul intern privind modul de efectuare și control al operațiunilor în valută, gestiunea riscurilor operaționale pe procese de activitate, asigurarea continuității activității și securității informației, protecției datelor cu caracter personal, standardele, politicile și planurile de răspuns la incidentele, care perturbă sau amenință funcțiile operaționale din Banca Națională. La nivelul Băncii Naționale există un sistem de gestiune a incidentelor, unde se ține evidența incidentelor, inclusiv a măsurilor întreprinse și a responsabililor de realizarea acestora.

⁸⁸COSO – The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (Comitetul Organizațiilor Sponsorizatoare ale Comisiei Treadway).

⁸⁹ISO 31000 – Risk Management – Guidelines, International Organization for Standardization (Ghidul managementul riscului, Organizația Internațională de Standardizare).

Gestiunea riscurilor financiare este organizată corespunzător funcțiilor, specificului și rolului băncii ca bancă centrală a Republicii Moldova și atribuțiile consacrate Băncii Naționale prin Legea nr. 548/1995. Comitetul executiv își asumă responsabilitatea pentru stabilirea și supravegherea cadrului de gestionare a riscurilor financiare, inclusiv prin intermediul Comitetului de investiții, al cărui mod de creare și funcționare se stabilește de Consiliul de supraveghere. Activitatea de gestionare a riscurilor financiare este reglementată prin norme interne și este monitorizată de Comitetul executiv, care analizează probleme aferente politicii monetare, investiționale și valutare a Băncii Naționale. Modul de gestionare a riscurilor financiare este prezentat detaliat în Situațiile financiare consolidate și individuale și în Raportul auditorului independent⁹⁰ publicate pe pagina oficială a BNM.

Funcția de gestiune a riscurilor operaționale a asigurat în anul 2023 organizarea și desfășurarea ședințelor de autoevaluare a riscurilor operaționale pe procesele de activitate. În baza autoevaluării riscurilor operaționale, a fost elaborat profilul de risc operațional, raportat trimestrial și anual către Comitetul de risc. Totodată, au fost efectuate instruirii interne pentru reprezentanții subdiviziunilor (șefii de subdiviziuni, responsabilii de risc operațional și participanții în procesele evaluate).

Procedura de evaluare a riscurilor operaționale este efectuată conform Cadrului privind gestiunea riscurilor operaționale în BNM⁹¹ (extras publicat pe pagina oficială). Evaluarea constă în stabilirea nivelului de impact și probabilitate bazate pe 5 niveluri prezentate în anexa cadrului⁹¹. Impactul riscului operațional este evaluat în funcție de *impact pe activitatea BNM, impact reputațional și impact financiar*. În vederea gestiunii și atenuării riscurilor în zona de toleranță la risc aprobată sunt stabilite un șir de măsuri de control, precum: segregarea funcțiilor, control financiar, autorizări, acces autorizat/ limitat, verificări duale, documentări, raportări, sisteme informaționale, măsuri de asigurare a continuității activității, protecție ș.a.

În scopul evitării materializării anumitor riscuri operaționale care pot conduce la perturbări în activitate, pierderi financiare sau afectarea reputației BNM, în cadrul evaluării riscurilor se aplică 5 strategii de răspuns la risc: *evitarea (refuzul); atenuarea (diminuarea); transferarea (externalizarea); acceptarea și urmărirea (monitorizarea)*.

Pentru a oferi o imagine consolidată a tuturor tipurilor de expuneri la riscul operațional se întocmește profilul riscurilor care transpune prioritar evaluarea calitativă a riscurilor specifice activității BNM: figura 2 din anexa A.37.

La fel, funcția de gestiune a riscurilor operaționale întocmește profilul riscurilor operaționale pe categorii de riscuri, divizate inclusiv pe factori declanșatori de risc operațional și reprezintă nivelurile medii ale riscurilor pe categoriile prezentate: figura 1 din anexa A.37.

⁹⁰[https://bnm.md/ro/search?partitions\[0\]=677&post_types\[677\]\[0\]=913](https://bnm.md/ro/search?partitions[0]=677&post_types[677][0]=913)

⁹¹https://bnm.md/files/extras_Cadru.pdf

Ca rezultat al gestiunii riscurilor operaționale în anul 2023, toate riscurile se încadrează în zona de toleranță la risc aprobată de Consiliul de supraveghere.

Totodată, funcția de gestiune a riscurilor operaționale reprezintă BNM la IORWG în calitate de membru.

Funcția de conformitate are ca scop crearea, dezvoltarea și asigurarea respectării în cadrul Băncii Naționale a unui cadru de conformitate, precum și acordarea suportului necesar în dezvoltarea și implementarea unui sistem de control intern eficient pentru a gestiona riscul de conformitate aferent reglementărilor stabilite.

Linia a treia de apărare oferă o asigurare independentă și obiectivă și este reprezentată de auditul intern. Auditul intern oferă organelor de conducere și managerilor de linie o asigurare rezonabilă independentă privind adecvarea și eficacitatea guvernantei, gestiunii riscurilor și controlului intern, inclusiv modul în care prima și a doua linie de apărare ating obiectivele de gestiune a riscurilor. De menționat că, a fost revizuit cadrul normativ intern privind funcționarea auditului intern, care este aprobat la nivelul Consiliului de supraveghere, racordându-l la elementele obligatorii ale Cadrului Internațional de Practici Profesionale (IPPF)⁹², elaborat de Institutul Auditorilor Interni (IIA). Conform raportului de evaluare externă din 14.03.2021, funcția de audit intern a obținut calificativul „Conformare generală” cu Standardele IIA și Codul de etică, care reprezintă cel mai înalt grad de conformitate.

Controlul intern în BNM funcționează, de asemenea, printr-un șir de reglementări aprobate de organele de conducere și asigură administrarea resurselor într-un mod eficace pentru realizarea misiunii și obiectivelor strategice ale BNM.

Cadrul de conformitate și etică

Codul de etică și conduită profesională al Băncii Naționale a Moldovei

În anul 2023 a fost aprobat noul Cod de etică și conduită profesională al BNM, aliniat la cele mai bune practici și care stabilește cerințe către toți angajații să respecte cele mai înalte standarde de etică profesională. În acest scop, Codul stabilește norme privind respectarea regimului juridic al conflictelor de interese, declarării averii și intereselor personale, incompatibilităților și restricțiilor, influențelor necorespunzătoare, cadourilor. Totodată, prevede normele de etică profesională aferente utilizării resurselor BNM, desfășurării procedurilor de achiziții, relațiilor interne, tranzacțiilor financiare personale ale salariaților, activităților externe, conduitei în relațiile externe și internaționale la exercitarea atribuțiilor de serviciu ale salariaților BNM, precum și măsuri de protecție a acestora.

⁹²International Professional Practices Framework.

Politica antifraudă

Politica antifraudă a Băncii Naționale promovează conștientizarea și gestiunea riscului de fraudă.

Aceasta are drept scop de a identifica arile de activitate supuse riscului de fraudă și de a implementa măsuri adecvate de control la toate nivelurile Băncii Naționale, care vor contribui la prevenirea și detectarea fraudelor, monitorizarea riscului de fraudă și promovarea conduitei organizaționale consecvente. Politica antifraudă stabilește, de asemenea, condițiile de desfășurare a investigațiilor în materie de prevenire și examinare a suspiciunilor de fraudă.

Implementarea politicii antifraudă, instruirea personalului cu privire la riscul de fraudă și gestiunea acestuia, raportarea suspiciunilor de fraudă – toate acestea stabilesc și dezvoltă *cultura antifraudă*, ce descurajează potențialii autori și întăresc angajamentul personalului Băncii Naționale în combaterea fraudei. Responsabilitatea întregului personal al Băncii Naționale are o contribuție majoră la crearea unui mediu propice pentru sporirea gradului de conștientizare a riscului și consecințelor de fraudă.

Organele de conducere ale Băncii Naționale promovează o politică de toleranță zero referitoare la fraudă și corupție.

Măsuri de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului

Banca Națională a Moldovei își asumă angajamentul de implementare a standardelor internaționale în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, inclusiv, în domeniul propriu de activitate. În acest sens, autoritatea a elaborat și aprobat norme interne, aliniată la standardele internaționale, care au drept scop evitarea implicării băncii centrale în operațiuni sau activități de spălare a banilor, finanțare a terorismului sau eludare a măsurilor restrictive internaționale (în continuare „SB/FT și ESI”). Având drept element-cheie principiul abordării pe risc, cadrul normativ intern de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului al Băncii Naționale stabilește atât norme aferente guvernantei autorității în domeniul de referință, cât și măsuri de control intern și gestionare a riscurilor de SB/FT și ESI asociate operațiunilor desfășurate.

Astfel, în cursul anului 2023 au fost desfășurate măsuri de gestionare a riscurilor asociate domeniului de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului și de implementare a sancțiunilor internaționale, precum: identificarea operațiunilor cu risc sporit de SB/FT și ESI, având în vedere, inclusiv, rezultatele evaluării naționale a riscurilor din domeniu de referință; aplicarea continuă a serviciului de screening al plăților în timp real, ce are ca scop asigurarea implementării măsurilor restrictive internaționale cu referire la plățile clienților; stabilirea măsurilor de control și de gestionare a riscurilor identificate; schimbul continuu de informații între subunitățile structurale ale Băncii Naționale cu privire la riscurile identificate, modificările nivelului de risc al anumitor operațiuni, măsurile necesare pentru gestionarea eficientă a acestor riscuri etc. Consecvent, a

continuat procesul de raportare internă cu privire la riscurile de SB/FT și ESI, atât celui adresat membrului Comitetului executiv care coordonează activitatea dată, cât și procesul de raportare către Comitetul executiv.

Concomitent, întrucât unul din pilonii esențiali pentru realizarea obiectivelor de conformitate în domeniul PSBFT și ESI este instruirea, BNM a continuat consolidarea capacităților profesionale ale personalului cu atribuții de aplicare a cerințelor cadrului normativ relevant, prin implicarea acestora în diverse programe de instruire organizate, inclusiv, în cadrul misiunilor de asistență tehnică.

Politica de securitate a informației

Politica de securitate a informației Băncii Naționale, aprobată de Consiliul de supraveghere, stabilește contextul organizațional de nivel general care să asigure atingerea obiectivelor cu privire la securitatea informației și securitatea cibernetică în BNM. De asemenea, stabilește cerințe pentru asigurarea gestionării securizate a informației în cadrul BNM și minimizarea impactului ce poate apărea ca rezultat al incidentelor de securitate.

Membrii Consiliului de supraveghere și membrii Comitetului executiv, precum și orice salariat al Băncii Naționale sunt obligați să asigure securitatea informației aflate în posesie și la care au acces oricare ar fi forma ei. Totodată, sunt stabilite și divizate clar responsabilitățile în procesul de asigurare a securității informației, în partea ce ține de gestiunea informației, monitorizarea utilizării și diseminării informației, raportarea incidentelor de securitate a informației, precum și modul de investigare a acestora.

În același context, în scopul asigurării securității informației în BNM, în conformitate cu Politica de securitate a informației este desemnat ofițerul de securitate a informației al BNM.

Gestiunea datelor cu caracter personal

Banca Națională prelucrează datele cu caracter personal în conformitate cu Legea nr. 133/2011 privind protecția datelor cu caracter personal. Banca Națională dispune de politici, proceduri și sisteme informaționale eficiente pentru asigurarea protecției datelor cu caracter personal. În Banca Națională este desemnat ofițerul pentru protecția datelor cu caracter personal care este responsabil de informarea și consilierea personalului BNM, a membrilor Comitetului executiv în cadrul prelucrării datelor cu caracter personal, monitorizarea respectării reglementărilor, realizarea acțiunilor de sensibilizare și formare a personalului implicat în operațiuni de prelucrare a datelor cu caracter personal, cooperarea cu Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal.

Accesul publicului la actele normative, statisticile și publicațiile BNM

Accesul publicului la actele normative, statisticile și publicațiile Băncii Naționale asigură un grad sporit de transparență, respectând, în același timp, independența și confidențialitatea

anumitor aspecte legate de îndeplinirea atribuțiilor Băncii Naționale. Publicarea diverselor date și analize legate de atribuțiile Băncii Naționale, precum și promovarea unui caracter deschis al relației cu grupurile-țintă sunt aspecte de importanță majoră în comunicarea externă a băncii.

Banca Națională acordă o atenție sporită conexiunii inverse în schema de comunicare. Astfel, prin transmiterea regulată și frecventă a mesajelor, Banca Națională oferă explicațiile de rigoare asupra activității sale și a funcționării sectorului bancar. Funcționarea bazei de date interactive pe pagina web a Băncii Naționale asigură accesul publicului la informație, date și analize elaborate și are drept scop oferirea de informații corecte, actuale, clare și transparente pentru formarea unei opinii publice asupra deciziilor Băncii Naționale, dar și pentru efectuarea diverselor studii și cercetări.

9.2 Perspective de dezvoltare

Perspectivile de dezvoltare ale BNM sunt, în mare parte, corelate cu implementarea obiectivelor strategice și transversale setate în noul Plan strategic al Băncii Naționale a Moldovei „BNM 2025”, aprobat la începutul anului 2023.

Așadar, pe parcursul anului 2024, BNM își va concentra eforturile în vederea continuării activităților aferente unor proiecte și reforme în derulare, concomitent fiind continuate activitățile rezultate din proiecte tangente obiectivelor trasate în noua strategie. Evoluția proiectelor majore ale BNM care sunt în derulare este prezentată în anexa A.21 „Evoluția proiectelor majore ale BNM pe parcursul anului 2023”.

Printre prioritățile de bază ale BNM, pentru anul 2024, ținând cont de obiectivele strategice ale instituției, se evidențiază următoarele:

- ✓ Derularea activităților în cadrul proiectului privind pregătirea aderării Republicii Moldova la UE pe domeniile de competență ale BNM:
 - autoevaluarea (self screening) de către BNM a gradului de compatibilitate cu legislația UE, prioritizarea transpunerii actelor normative;
 - participarea BNM în procesul amplu de screening bilateral;
- ✓ Finalizarea proiectului Twinning „Consolidarea supravegherii, guvernantei corporative și gestionării riscurilor în sectorul financiar”;
- ✓ Lansarea plăților instant în Republica Moldova;
- ✓ Finalizarea proiectului privind implementarea soluției pentru eficientizarea procesului de monitorizare a transparenței acționarilor și analiză la distanță în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului;

- ✓ Semnarea cererii de aderare a Republicii Moldova la Zona Unică în Plăți în Euro (SEPA); Depunerea dosarului privind aderarea Republicii Moldova la SEPA la Consiliul European de Plăți;
- ✓ Consolidarea cadrului de reglementare a sectorului financiar nebancaar, prin dezvoltarea proiectelor de legislație primară și secundară relevante;
- ✓ Consolidarea cadrului normativ relevant în vederea sporirii intermedierei financiare;
- ✓ Elaborarea strategiei BNM în domeniul Suptech – consolidarea capacităților instituționale în domeniul supravegherii prin tehnologie și inovație;
- ✓ Aprobarea Foii de parcurs pentru finanțarea durabilă a Republicii Moldova, cu suportul Corporației Financiare Internaționale (în cadrul asistenței tehnice în vederea dezvoltării cadrului privind finanțarea sustenabilă pentru sistemul financiar);
- ✓ Consolidarea funcției de educație și incluziune financiară. Elaborarea Strategiei Naționale de Educație Financiară, cu suportul USAID;
- ✓ Continuarea activităților privind promovarea proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative ce țin de consolidarea cadrului de activitate al BNM;
- ✓ Continuarea digitalizării proceselor de activitate ale BNM aferente domeniilor de activitate de bază, precum și domeniului de guvernare internă.

9.3 Planul strategic al Băncii Naționale a Moldovei

Anul 2023 a fost marcat de aprobarea de către Comitetul executiv a unei noi strategii – Planul strategic al Băncii Naționale a Moldovei „BNM 2025”.

Planul strategic al Băncii Naționale a Moldovei „BNM 2025” are la bază rezultatele analizei „SWOT”, realizările, dar și lecțiile învățate pe parcursul ciclurilor precedente de planificare strategică de la care au fost trasate liniile directorii îmbunătățite și coordonate cu subdiviziunile băncii, racordate la cerințele și provocările economice actuale, stimulând dezvoltarea continuă, în vederea atingerii obiectivelor strategice.

Noul plan strategic al Băncii Naționale cuprinde direcțiile strategice de dezvoltare a băncii pentru următorii 3 (trei) ani, perioadă în care BNM își propune continuarea reformelor în sectorul financiar, în limita mandatului său legal, dar și consolidarea eforturilor comune în asigurarea stabilității și viabilității sistemului bancar prin sprijinirea politicii economice generale a statului.

BNM își va continua eforturile asupra consolidării politicii monetare și piețelor financiare, stabilității financiare,

supravegherii și reglementării sectoarelor financiar-bancar și nebanancar, dezvoltării infrastructurilor pieței financiare și sporirii calității monedei naționale în numerar.

Totodată, lărgirea spectrului de atribuții ale BNM, urmare preluării de la Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF), începând cu 1 iulie 2023, a competențelor de supraveghere și reglementare a sistemului financiar non-bancar, impulsionează banca spre noi reforme instituționale substanțiale, integrate în noua strategie a băncii.

Elementele fundamentale ale Planului strategic al Băncii Naționale a Moldovei „BNM 2025” se referă la misiune, viziune, valori, domeniile de activitate de bază, obiectivele strategice și obiectivele transversale.

Misiunea Băncii Naționale a Moldovei

Obiectivul fundamental al Băncii Naționale este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. Fără prejudicierea obiectivului său fundamental, Banca Națională urmărește asigurarea stabilității și viabilității sistemului bancar și sprijină politica economică generală a statului.

Viziunea Băncii Naționale a Moldovei

Banca Națională a Moldovei este o instituție independentă, performantă și transparentă, rezistentă la provocările mediului extern, proactivă în acțiuni și credibilă în decizii, ghidată de practici de bună guvernare, cu o echipă consolidată de profesioniști, angajată în îndeplinirea mandatului său în beneficiul tuturor cetățenilor.

Valorile Băncii Naționale a Moldovei

Independentă – autonomie în exercitarea atribuțiilor stabilite de lege, imparțialitate și obiectivitate, fără nicio imixtiune de la alte autorități sau persoane.

Responsabilitate – preocupare continuă aferentă impactului economic, social și de mediu al lucrului efectuat și al deciziilor luate.

Flexibilitate – deschiderea spre schimbări, capacitate inovatoare și agilitate.

Spirit de echipă – unitate și consecvență în valori și acțiuni, devotament, grijă, sprijin și respect reciproc.

Credibilitate – politici, reforme, comunicare și atitudine care inspiră încredere și siguranță publicului și piețelor prin aplicarea principiilor de transparență.

Profesionalism – competență, eficiență, etică, integritate, asumarea deciziilor, perfecționare continuă.

Reziliență – resurse umane, proceduri interne și tehnologii informaționale rezistente șocurilor externe, care mențin siguranța și diligența funcționării instituției.

Domeniile de activitate de bază

Domeniile de activitate de bază constituie pilonii strategiei BNM pentru următorii (3) trei ani și se referă la: politica monetară,

stabilitatea financiară, supravegherea sectorului financiar bancar și nebanca, infrastructurile pieței financiare și moneda națională în numerar. Fiecărui domeniu enumerat îi este atribuit câte un obiectiv strategic.

Obiectivele strategice

Planul strategic al Băncii Naționale a Moldovei „BNM 2025” conține 7 (șapte) obiective strategice, dintre care 5 (cinci) obiective derivă din domeniile de activitate de bază (numerele 1-5 din lista de mai jos), iar 2 (două) se referă la domeniul de activitate de suport și de guvernantă (numerele 6 și 7 din lista de mai jos), după cum urmează:

- 1.** Fortificarea cadrului de politică monetară și optimizarea implementării politicii monetare;
- 2.** Consolidarea funcției de stabilitate financiară și supraveghere macroprudențială;
- 3.** Consolidarea funcției de supraveghere la nivel de sector financiar-bancar și nebanca;
- 4.** Dezvoltarea continuă a infrastructurilor pieței financiare și contribuirea la sporirea plăților fără numerar;
- 5.** Sporirea calității monedei naționale și consolidarea funcției de asigurare cu monedă națională în numerar;
- 6.** Consolidarea rezilienței și agilității instituționale;
- 7.** Dezvoltarea și valorificarea capitalului uman.

Obiectivele transversale

În vederea racordării noii strategii a BNM la practicile internaționale de dezvoltare, și anume, tendințele noi urmărite la nivel global ce se referă la asigurarea unui mediu mai sigur și durabil, Planul strategic „BNM 2025” integrează factorii actuali ai economiei globale, precum schimbările climatice, inovarea și digitalizarea, incluziunea financiară și cercetarea. Astfel, în cadrul planului strategic au fost incluse 5 (cinci) obiective transversale, care vor fi luate în considerare, implementate și monitorizate în procesul realizării obiectivelor strategice setate în noul plan strategic, în măsura în care sunt aplicabile. Obiectivele transversale se referă la:

- 1.** alinierea la standardele Uniunii Europene și cooperarea internațională;
- 2.** cercetare, inovare și digitalizare;
- 3.** educația și incluziunea financiară;
- 4.** responsabilitatea socială și față de mediu;
- 5.** diversitate, echitate și incluziunea organizațională.

Pe parcursul anului 2023, au fost înregistrate realizări în vederea implementării obiectivelor strategice enumerate mai sus. Realizările se referă la cele 49 (patruzeci și nouă) de obiective operaționale/ complementare derivate din obiectivele strategice, inclusiv realizările aferente obiectivelor transversale, unele dintre cele mai importante realizări fiind incluse în tabelul de mai jos. De asemenea, în anexa A.21 „Evoluția proiectelor majore ale BNM pe parcursul anului 2023” sunt prezentate cele mai importante realizări aferente proiectelor majore ale BNM, care derivă din obiectivele strategice.

Tabelul 9.1: Realizările majore înregistrate pe parcursul anului 2023

Obiectiv strategic	Realizările majore înregistrate pe parcursul anului 2023
1. Fortificarea cadrului de politică monetară și optimizarea implementării politicii monetare	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Temperarea procesului inflaționist ca urmare a aplicării unei conduite restrictive a politicii monetare și revenirea inflației în trimestrul IV 2023 în limitele intervalului de variație a țintei inflației. ✓ Inițierea activităților ce țin de promovarea liberalizării operațiunilor valutare de capital, prin prezentarea către Fondul Monetar Internațional a informației solicitate în contextul liberalizării contului de capital, inclusiv în contextul evaluării cadrului legal valutar al Republicii Moldova. ✓ Citirea și înregistrarea cu succes a mesajelor de tip nou MX și continuarea desfășurării proiectului privind migrarea mesajelor SWIFT de tip MT aferente plăților transfrontaliere la mesaje SWIFT de tip MX, conform planului de migrare la standardele noi ISO 20022.
2. Consolidarea funcției de stabilitate financiară și supraveghere macroprudențială	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Aprobarea de către Comitetul Național de Stabilitate Financiară a Strategiei privind politica macroprudențială. ✓ Definitivarea proiectului modelului testării la stres macroprudențiale dezvoltat ca rezultat al asistenței tehnice externe recepționate în cadrul proiectul Twinning. ✓ Aprobarea în versiune nouă a Metodologiei de identificare a societăților de importanță sistemică din Republica Moldova. ✓ Definitivarea hărților de risc ale sectorului imobiliar, ale sectorului financiar nebancaar, ale sectorului populației. ✓ Ajustarea Legii nr. 232/2016 privind redresarea și rezoluția băncilor, cu suportul asistenței Băncii Mondiale. Expedierea proiectului de Lege către Ministerul Finanțelor pentru promovare. ✓ Continuarea activităților de perfecționare a cadrului legal privind lichidarea silită a băncilor în cadrul asistenței tehnice oferite de Fondul Monetar Internațional. ✓ Elaborarea unui nou Acord de colaborare între CNPF și BNM.
3. Consolidarea funcției de supraveghere la nivel de sector financiar bancar și nebancaar	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Preluarea cu succes de către BNM a atribuțiilor de reglementare și supraveghere a sectorului financiar nebancaar deținute anterior de către CNPF: <ul style="list-style-type: none"> - Asigurarea continuității proceselor de activitate din perimetrul sectorului financiar nebancaar supus preluării, precum și încadrarea acestora în modelul operațional al BNM; - Realizarea modificărilor relevante ale cadrului legal în vederea asigurării eficienței procesului de transfer al atribuțiilor; - Asigurarea avizării actelor normative secundare elaborate de către CNPF, precum și inițierea perfecționării cadrului normativ relevant aferent sectorului preluat; - Preluarea de date și informații pe suport fizic. Asigurarea cu spațiu de lucru; - Preluarea sistemelor informaționale (RCA Data, SIREM), a datelor și informațiilor în format electronic, cu asigurarea securității informației.

continuare pe pagina următoare

Obiectiv strategic	Realizările majore înregistrate pe parcursul anului 2023
4. Dezvoltarea continuă a infrastructurilor pieței financiare și contribuirea la sporirea plăților fără numerar	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Inițierea elaborării proiectelor de legislație primară și secundară relevante pentru alinierea cadrului legal autohton la cel european aferent domeniului asigurări (Directiva 2009/138/CE (Solvabilitate II) și domeniului privind asigurarea obligatorie de răspunde civilă auto (Directiva 2009/103/CE (MTPL)). ✓ Elaborarea și consultarea publică a reglementărilor secundare în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, ca urmare a modificărilor esențiale aduse prin Legea nr. 66/2023 pentru modificarea unor acte normative. ✓ Lansarea spre utilizare a soluției pentru eficientizarea procesului de monitorizare a transparenței acționarilor și analiză la distanță în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, cu suportul USAID. ✓ Realizarea consultării publice a Regulamentului privind cerințe minime pentru Sistemele Informaționale și de Comunicare ale băncilor. ✓ Obținerea asistenței tehnice din partea Cambridge SupTech Lab, finanțată de către USAID, în cadrul proiectului SupTech – consolidarea capacităților instituționale în domeniul supravegherii prin tehnologie și inovație. Elaborarea proiectului Raportului de diagnostic al domeniului de supraveghere, ca una din etapele preliminare pentru inițierea proiectului. <hr/> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Finalizarea etapelor de analiză/ design și construcție, derularea etapei de training, testare și go-live în cadrul proiectului de implementare a plăților instant în Republica Moldova. Evaluarea nivelului de pregătire a fiecărui participant și derularea activităților de promovare a sistemului de plăți instant. ✓ Definitivarea aplicației de aderare a sectorului bancar la Zona Unică de Plăți în Euro (SEPA). ✓ Consolidarea cadrului normativ primar aferent monitorizării infrastructurilor pieței financiare, schemelor, aranjamentelor și a instrumentelor de plată. ✓ Consolidarea cadrului normativ a activității prestatorilor serviciilor de plată, pe aspecte de: <i>licențiere; autorizare; raportare; transfer de credit și debitare directă; autentificare strictă a clienților; riscuri operaționale și de securitate; externalizare a funcțiilor; notificare a unor activități exceptate; petițiile/ opiniile în temeiul Legii nr. 114/2012; monitorizarea infrastructurii pieței financiare și a participanților la acestea etc.</i> ✓ Dezvoltarea cadrului de reglementare, monitorizare și supraveghere al Depozitarului central unic al valorilor mobiliare. ✓ Participarea BNM în cadrul Hackathonului GigaHack, aferent „<i>Open Banking and Instant Payments: Revolutionizing Fintech</i>”. Testarea soluției de sandbox aferentă plăților instant de către participanții la Hackathon.
5. Sporirea calității monedei naționale și consolidarea funcției de asigurare cu monedă națională în numerar	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Demararea proiectului privind crearea Centrului de procesare a numerarului. Elaborarea documentelor privind inițierea proiectului, inclusiv Planul de acțiuni.

continuare pe pagina următoare

Obiectiv strategic**Realizările majore înregistrate pe parcursul anului 2023****6. Consolidarea rezilienței și agilității instituționale**

- ✓ Desfășurarea procedurii de consultare a pieței în vederea inițierii procedurii de achiziție a unui nou sistem informatic de operațiuni bancare, operațiuni cu numerar și de gestiune a resurselor interne (*Core Banking și ERP*).
- ✓ Aprobarea Codului de etică și conduită profesională de către Comitetul executiv și Consiliul de supraveghere.
- ✓ Demararea proiectului privind implementarea soluției informatice de asigurare a securității rețelei locale a BNM și a interacțiunii cu rețeaua Internet. Achiziționarea echipamentului. Inițierea procesului de reorganizare a arhitecturii de rețea a BNM prin prisma ZTNA (Zero Trust Network Access).
- ✓ Continuarea activităților din cadrul proiectului privind digitizarea arhivei BNM. Realizarea activităților aferente definitivării proiectului de modificare a Regulamentului privind activitatea arhivei BNM.
- ✓ Participarea în cadrul proiectului internațional al Fondului Monetar Internațional de revizuire a metodologiei de compilare a contului internațional conform Manualului Balanța de plăți și poziția investițională internațională MBP6 și elaborarea propunerilor pentru Manualul Balanța de plăți și poziția investițională internațională MBP7 – în cadrul grupului de lucru dedicat contului curent.
- ✓ Participarea în cadrul proiectului internațional al Băncii Mondiale, cu suportul Fondului Monetar Internațional și EuroStat, de îmbunătățire a datelor aferente remiterilor.
- ✓ Publicarea, în premieră, a bilanțurilor sectoriale ale Republicii Moldova.
- ✓ Consolidarea structurii organizatorice a BNM în vederea sporirii eficienței operaționale.
- ✓ Dezvoltarea și promovarea imaginii BNM în calitate de angajator prin participarea la evenimente externe dedicate recrutării personalului, precum și organizarea inițiativelor interne: „Ziua carierei la BNM” și „Săptămâna carierei la BNM”.
- ✓ Consolidarea culturii organizaționale prin evaluarea culturii organizaționale și formularea culturii viitoare dorite, organizarea unui șir de evenimente dedicate recunoașterii rezultatelor activității profesionale, întăririi spiritului de echipa și colaborării.

7. Dezvoltarea și valorificarea capitalului uman

- ✓ Lansarea proiectului NBM LearnOrgLab – Transformare instituțională în organizație orientată spre învățare. Chestionarea angajaților aferentă culturii organizaționale, desfășurarea atelierelor de lucru, lansarea proiectului de micro-learning, organizarea sesiunilor de coaching, instruirea formatorilor interni.
- ✓ Lansarea platformei de elaborare a cursurilor e-Learning BNM și crearea resurselor de învățare electronică.
- ✓ Inițierea proiectului cu privire la digitalizarea proceselor de recrutare, identificare, selecție și angajare a personalului.
- ✓ Continuarea desfășurării sesiunilor de instruire interne, sesiuni de inducție și orientare profesională.

continuare pe pagina următoare

Obiectiv strategic	Realizările majore înregistrate pe parcursul anului 2023
<p>Obiective transversale:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Alinierea la standardele Uniunii Europene și cooperare internațională 2. Cercetare, inovare și digitalizare 3. Educație și incluziune financiară 4. Responsabilitate socială și față de mediu 5. Diversitate, echitate și incluziune organizațională 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Demararea proiectului „Pregătirea aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe domeniile ce revin în competența Băncii Naționale a Moldovei”. Aprobarea conceptului privind implementarea proiectului. ✓ Finalizarea activităților (cu atingerea rezultatelor scontate) pentru toate cele 5 componente din cadrul proiectului Twinning „Consolidarea supravegherii, guvernantei corporative și gestionării riscurilor în sectorul financiar”. ✓ Agrearea cu Fondul Monetar Internațional a actualizărilor la Memorandumul cu privire la politicile economice și financiare. ✓ Semnarea unui nou Memorandum de înțelegere între Banca Națională a Moldovei și Banca Lituaniei. ✓ Colaborarea cu mai multe instituții din străinătate în vederea încheierii acordurilor de colaborare (Banca Centrală a Republicii Azerbaidjanului, Banca Centrală Europeană, Comisia de Supraveghere Financiară din Bulgaria, Banca Națională a României (în calitate de Autorități de rezoluție). ✓ Organizarea de către BNM a conferinței „Alinierea la standardele UE de securitate a plăților în era digitală” în cadrul proiectului Twinning, cu suportul Uniunii Europene. ✓ Modernizarea paginii web interne a BNM (IntraNet) și pregătirea platformei pentru extindere ulterioară. ✓ Lansarea serviciilor API pentru înregistrarea programatică a polițelor de asigurare RCA, pentru o eficientizare și securitate sporită a proceselor operaționale de contractare a polițelor de asigurare. ✓ Interconectarea RCA Data cu platforma de interoperabilitate MConnect, în vederea garantării calității și operativității actului decizional, grație unui acces în timp real la date administrative autentice, integre și veridice. ✓ Dezvoltarea portalului rca.bnm.md, inclusiv instrumentele informaționale de calculare a primei de asigurare, care va asigura, odată cu darea în exploatare, inclusiv digitalizarea completă a certificatului privind pagubele produse și implementarea serviciului de istoric al daunelor înregistrate ale vehiculului. ✓ Inițierea și dezvoltarea proiectului de act normativ privind utilizarea serviciilor Cloud în BNM, echilibrând potențialul tehnologiilor Cloud cu necesitatea de securitate și conformitate. ✓ Lansarea proiectului privind elaborarea Strategiei Naționale de Educație Financiară cu suportul USAID/ MISRA, cu organizarea Forumului Național de Educație Financiară din Republica Moldova. ✓ Lansarea Campaniei naționale de educație financiară și rezultatele sondajului privind nivelul educației financiare în rândul populației Republicii Moldova. ✓ Lansarea podcastului de educație financiară „Dă sens banilor”. ✓ Lansarea programului „Școala finanțelor moderne” în România, pentru masteranzii și studenții economiști de la Academia de Studii Economice din Moldova. ✓ Organizarea diverselor evenimente de educație financiară, printre care: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Sesiuni de educație financiară pentru studenți și elevi, inclusiv vizite la sala de expoziție a BNM;</i> - <i>Săptămâna Internațională de Educație Financiară (Global Money Week);</i> - <i>Evenimente precum „În lumea lui Bănuț” și „Ziua ușilor deschise”;</i> - <i>A patra ediție a taberei de educație financiară „Dă sens banilor”;</i>

continuare pe pagina următoare

Obiectiv strategic**Realizările majore înregistrate pe parcursul anului 2023**

- ✓ Aderarea BNM la rețeaua internațională pentru finanțare durabilă – Sustainable Banking and Finance Network.
 - ✓ Elaborarea proiectului Foii de parcurs pentru finanțarea durabilă a Republicii Moldova, cu suportul Corporației Financiare Internaționale (în cadrul asistenței tehnice în vederea dezvoltării cadrului privind finanțarea sustenabilă pentru sistemul financiar).
 - ✓ Consolidarea spiritului civic al angajaților BNM, prin organizarea inițiativelor interne, precum și susținerea și participarea la inițiative externe de responsabilitate socială și față de mediu, printre care: *Campania națională de donare a sângelui; Înverzirea plaiului; organizarea inițiativei de curățare a albiei râului Bâc și a unui sector împădurit, organizarea de diverse acțiuni de caritate.*
-

9.4 Management și organizare

Conform Planului strategic al Băncii Naționale a Moldovei „BNM 2025”, două din obiectivele strategice setate sunt parțial sau total conexe domeniului de resurse umane:

Consolidarea rezilienței și agilității instituționale și Dezvoltarea și valorificarea capitalului uman. Consolidarea rezilienței și agilității instituționale cuprinde obiective operaționale precum: consolidarea capacității instituționale, inclusiv în contextul preluării atribuțiilor de supraveghere a sectorului financiar nebancaar, consolidarea guvernantei și culturii organizaționale, dezvoltarea și promovarea imaginii BNM în calitate de angajator.

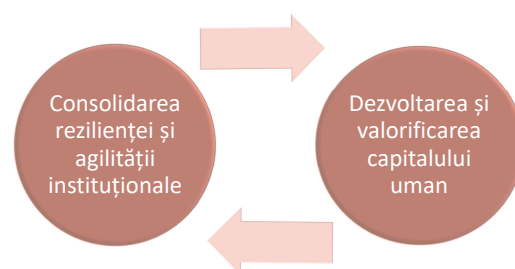
Dezvoltarea și valorificarea capitalului uman cuprinde obiective operaționale precum: dezvoltarea sistemului integrat de gestiune a resurselor umane, crearea unui mediu de muncă care motivează și inspiră, dezvoltarea profesională continuă, dezvoltarea centrului de instruire interne și a capacităților de transfer de cunoștințe, dezvoltarea competențelor de leadership și management.

În scopul realizării obiectivelor strategice, prioritățile-cheie în managementul și dezvoltarea resurselor umane în anul 2023 au fost axate, în special, pe aceste domenii, măsurile întreprinse fiind detaliate în continuare.

Evoluții organizatorice

În anul 2023, au avut loc modificări ale structurii organizatorice a Băncii Naționale a Moldovei menite să contribuie la realizarea obiectivelor strategice ale băncii și a atribuțiilor sale de bază, dar și la sporirea eficienței acesteia prin optimizarea nivelurilor ierarhice. În special, acestea au fost efectuate în contextul necesității de ajustare instituțională în scopul asigurării unei structuri corespunzătoare și a unui număr suficient de posturi de muncă pentru o optimă preluare a atribuțiilor de reglementare, licențiere și supraveghere a unor instituții financiare nebancaare de la Comisia Națională a Pieței Financiare, în conformitate cu prevederile Legii nr. 178/2020 pentru modificarea unor acte normative. Astfel, au fost dezvoltate funcții ce țin de atribuțiile de bază ale BNM privind supravegherea sectorului de asigurări, de creditare nebancaară și de asociații de economii și împrumut prin optimizarea subdiviziunilor existente, specializate în domeniul supravegherii, reglementării și autorizării, rezoluției, combaterii spălării banilor și finanțării terorismului etc. Totodată, au fost optimizate unele subdiviziuni aferente ariei de suport și guvernanta din domenii precum juridic, securitatea informației și tehnologii informaționale etc.

O altă modificare relevantă a fost efectuată în structura organizatorică ce vizează domeniul relații externe și integrare

europăeană, în scopul întăririi capacității instituționale a BNM pentru a putea face față volumului și complexității activităților aferente angajamentelor de integrare europeană în contextul obținerii de către țara noastră în anul 2022 a statutului de țară-candidată pentru aderare la Uniunea Europeană.

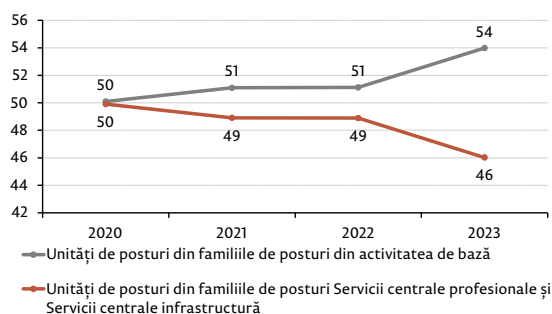
În termeni globali, aceste modificări au drept scop creșterea capacității BNM de a se adapta la schimbările mediului extern prin redefinirea responsabilităților, restructurarea activităților, precum și consolidarea capacității și rezilienței instituționale pe termen lung.

În același timp, mai multe funcții de execuție au fost adaptate la necesitățile curente ale subdiviziunilor, fără impact asupra numărului total de unități de personal.

Astfel, la finele anului 2023, numărul de unități de funcții ale BNM constituia 691 unități, dintre care:

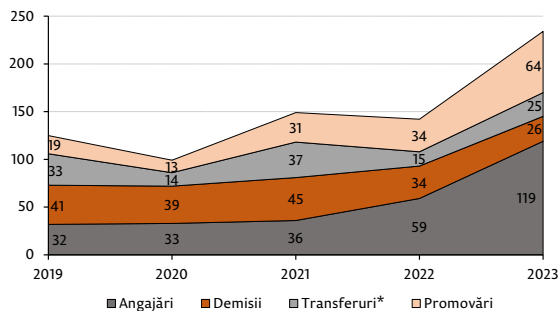
- angajați activi – 534 persoane;
- posturi vacante (inclusiv temporar vacante) – 157 unități.

Graficul 9.1: Structura în evoluție (%)

Sursa: BNM

Graficul 9.2: Procese management resurse umane (număr persoane)

Sursa: BNM

*În numărul total al transferurilor se includ și cele efectuate în contextul reorganizărilor

Modificările realizate pe parcursul anului 2023 au dus la îmbunătățirea indicatorului domeniului de control care a crescut de la nivelul 4,9 în anul 2022 la nivelul de 5,6 executori la un manager în 2023. Urmare modificărilor operate s-a modificat, de asemenea, raportul dintre numărul de unități aferente atribuțiilor de bază ale BNM de circa 54 la sută față de numărul de unități aferente ariei de suport de circa 46 la sută (pentru comparație în 2022 acest raport a fost de circa 51 la sută aferent atribuțiilor de bază ale BNM și circa 49 la sută pentru aria de suport și guvernanta).

Managementul resurselor umane în cadrul BNM reprezintă abordarea strategică privind gestionarea eficientă a personalului, care include ansamblul de operațiuni organizaționale cu privire la angajări, demisii, transferuri și promovări. Per ansamblu, în anul 2023 s-a înregistrat o creștere de 100 la sută a numărului de angajări față de anul precedent. Acest fapt se datorează intensificării eforturilor de promovare a imaginii BNM în calitate de angajator, de lărgire a ariei de comunicare a posturilor vacante, precum și unei anumite înviorări a pieței muncii.

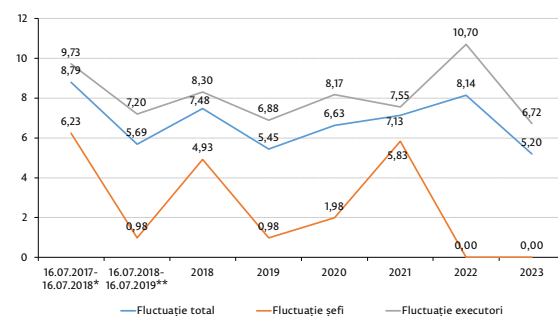
De asemenea, o creștere semnificativă a fost constatată la capitolul mobilitate internă, în mod special în contextul promovărilor urmare concursurilor. Angajații BNM dispun de posibilitatea creșterii profesionale, schimbarea locului de muncă după interes, astfel respectându-se eligibilitatea și echitatea la locul de muncă. Acest fenomen reprezintă o facilitate de stimulare a angajaților. Astfel, dezvoltarea și menținerea unor procese fiabile de gestiune a resurselor umane, precum și consolidarea unui sistem integrat de management resurse umane are drept scop, la nivel instituțional, asigurarea unui număr suficient de personal care corespunde cerințelor și necesităților de activitate ale BNM.

Managementul resurselor umane

Rata de fluctuație

În anul 2023, fluctuația voluntară a personalului BNM a fost de 5,20 la sută, fiind în scădere comparativ cu anul 2022 când aceasta a înregistrat un nivel de 8,14 la sută. Tendința de scădere denotă faptul că politicile de resurse umane ale Băncii Naționale sunt funcționale și adaptate la cerințele în schimbare ale pieței de referință. Analizând fluctuația voluntară pe niveluri ierarhice, pentru funcțiile manageriale, în anul 2023 aceasta a echivalat cu zero, tendință menținută din 2022, ceea ce are un efect pozitiv pentru continuitatea activității BNM, prin reținerea expertizei de nivel înalt. Pentru funcțiile de execuție, fluctuația voluntară este în scădere, atingând rata de 6,72 la sută în 2023. Menționăm că fluctuația voluntară cuprinde doar persoanele demisionate din proprie inițiativă, din calcul fiind excluse persoanele angajate pe durată determinată deținând statut de pensionar și cele plecate din alte motive (pensionare, încetarea termenului contractului de muncă, reducerea statelor de personal ș.a.), adițional au fost excluse și demisiile angajaților BNM ale căror contracte de muncă au fost suspendate în anul anterior celui în care au demisionat efectiv.

Graficul 9.3: Fluctuația voluntară a personalului BNM (%)

Sursa: BNM

*Anul de implementare al noului sistem de salarizare

**Anul după implementarea noului sistem de salarizare

Notă: Demisiile precedate de suspendarea CIM nu au fost incluse în calcul

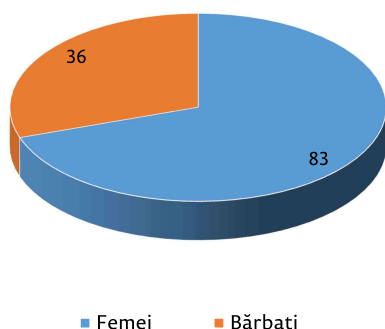
Sistemul de salarizare

Sistemul de salarizare utilizat în cadrul BNM pentru remunerarea angajaților a fost implementat în anul 2018 în cadrul proiectului de implementare a unui sistem integrat de management al resurselor umane, realizat cu ajutorul companiei de consultanță cu experiență internațională, inclusiv în domeniul băncilor centrale și organizațiilor financiare internaționale Korn Ferry (Hay Group). Sistemul de salarizare al angajaților BNM prevede stabilirea unei relații directe între valoarea postului și nivelul de salarizare, precum și asigurarea unei echități interne și competitivități externe a salariului, ce comportă următoarele beneficii: alinierea salarizării la piața de referință; echitatea internă (posturile cu aceeași valoare au același nivel de salarizare); competitivitate externă (posturile cu aceeași valoare au același nivel de salarizare cu piața de referință); angajator atractiv (sporirea atractivității BNM în calitate de angajator pe piața muncii); reguli clare (sistemul prevede reguli clare de promovare în trepte de salarizare); îmbunătățirea mediului de muncă.

În 2022, în scopul asigurării competitivității BNM în calitate de angajator, în colaborare cu consultantul Korn Ferry, sistemul salarial a fost ajustat la piața de referință, necesitate impusă de consecințele majore care le-au avut asupra pieței muncii pandemia COVID-19, criza energetică generată de situația tensionată din regiune, migrația forței de muncă etc.

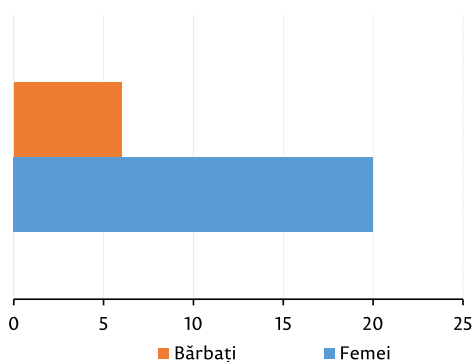
Pentru a asigura că nivelul de remunerare al angajaților Băncii Naționale nu este inferior nivelului de remunerare a posturilor similare ca impact și complexitate din sectorul bancar și/ sau piața generală de servicii, sistemul de salarizare al angajaților BNM este actualizat/ ajustat periodic prin aplicarea de instrumente de mentenanță care consideră evoluțiile din piața de referință.

Graficul 9.4: Numărul persoanelor angajate în anul 2023 clasificate după gen

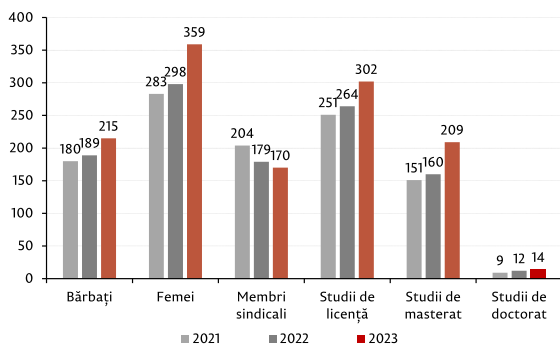
Sursa: BNM

Graficul 9.5: Numărul persoanelor demisionate în anul 2023 clasificate după gen

Sursa: BNM

Graficul 9.6: Informații generale privind angajații BNM (număr persoane)

Sursa: BNM

Echitate și incluziune

Importanța respectării echității, egalității și incluziunii reprezintă o prioritate în politica de personal a BNM. Asigurarea principiilor de echitate și incluziune este un aspect important al parcursului Republicii Moldova spre integrarea europeană și a noilor obiective în scopul întăririi capacității instituționale a BNM. În anul 2023, în cadrul BNM a fost atestat un număr de 9 persoane, angajați cu dizabilități, care activează în BNM în condiții legale fără încălcarea drepturilor și a obligațiilor acestora, asigurându-se echitatea față de ceilalți angajați. BNM asigură toate condițiile pentru angajarea personalului cu respectarea valorilor de echitate și incluziune, unde angajații sunt prețuiți, respectați și promovați după competențe și nicidecum după alte criterii.

În urma analizei situației privind angajarea personalului, remarcăm diferența majoră de angajări dintre femei și bărbați. Acesta este un fenomen la nivel de țară, care prevede creșterea numărului de femei angajate în contextul politicii privind egalitatea de gen.

În anul de referință, s-a înregistrat o creștere a ponderii angajaților cu studii de master și a numărului angajaților cu studii de doctorat în cadrul Băncii Naționale a Moldovei, ceea ce reprezintă un impact pozitiv asupra competențelor și performanțelor angajaților.

Vârsta medie a colectivului băncii la 31 decembrie 2023 era de 41 ani și 9 luni. Aproape două treimi sunt femei (63 la sută) și mai mult de o treime (37 la sută) sunt bărbați. Este de menționat și faptul că femeile sunt reprezentate cu o rată de 50 la sută în posturile de conducere și 52 la sută în posturile manageriale.

Retenția angajaților BNM a fost în scădere, de la 11 ani în 2022 la 10 ani în 2023, ca urmare a intensificării procesului de recrutare în 2023, precum și a angajării prin transfer a personalului de la Comisia Națională a Pieței Financiare încadrat în activitățile transferate la BNM în conformitate cu Legea nr. 178/2020 pentru modificarea unor acte normative. Ponderea angajaților cu experiență de până la un an în cadrul BNM a crescut de la 11 la sută în 2022 la 20 la sută în 2023.

Formarea profesională

Dezvoltare profesională

Pe parcursul anului 2023, în vederea asigurării dezvoltării competențelor profesionale și creșterii capitalului uman al BNM, circa 78,3 la sută dintre angajații efectivi au beneficiat de diverse forme de perfecționare. Evenimentele de instruire fiind selectate conform necesităților individuale de dezvoltare profesională, pornind de la programele de instruire oferite de partenerii de dezvoltare, precum și prin asigurarea transferului intern de cunoștințe.

Transferul de cunoștințe pe intern a fost efectuat prin organizarea seminarelor și prezentărilor realizate de către experții din cadrul

BNM, aliniată, în special, la obiectivele BNM. În general, sesiunile au fost desfășurate online, cu acces pentru tot personalul BNM, totodată, au fost organizate și sesiuni de consolidare a cunoștințelor la nivel departamental. Instruirile interne au facilitat transferul de cunoștințe din partea subdiviziunilor de specialitate către angajații din alte subdiviziuni pe diverse domenii de activitate ale băncii (Graficul 9.8).

În același timp, pe parcursul anului 2023, angajații BNM au participat la instruirile externe pe diverse domenii, desfășurate de partenerii de dezvoltare ai băncii și de organizații specializate, după cum este prezentat în graficul 9.9.

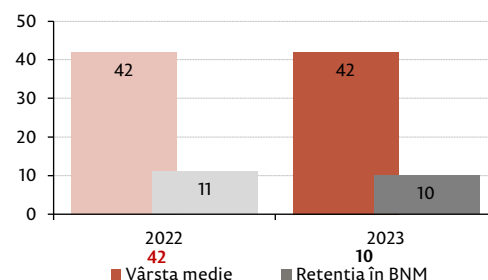
Totodată, în 2023, BNM a lansat proiectul „NBM LearnOrgLab” – transformarea instituțională în instituție orientată spre învățare, implementat în cooperare cu Centrul de Excelență în Finanțe din Ljubljana, Slovenia, cu sprijinul financiar al Ministerului de Finanțe al Regatului Țărilor de Jos, Ministerului de Afaceri Externe și Europene al Republicii Slovenia și Ministerului de Finanțe al Republicii Slovenia. În cadrul proiectului, au fost desfășurate 17 inițiative de învățare, printre care 5 ateliere tematice, 4 webinare, 4 produse de învățare, 3 vizite de studiu și, în premieră pentru BNM, au fost organizate: un program de coaching de grup și un program de coaching individual, pentru consolidarea și dezvoltarea abilităților manageriale și de cooperare intradepartamentală. Programele de coaching vor continua în anul 2024. O altă noutate a fost implementarea produsului de învățare în format de micro-învățare, livrat în cadrul săptămânii tematice: „Europa mai aproape”.

Activitățile în cadrul proiectului au acoperit tematici din domeniile: gestiunea și facilitarea procesului de învățare; dezvoltarea și promovarea culturii organizaționale care favorizează învățarea; dezvoltarea abilităților de formator; gestiunea schimbării și a luării deciziilor. Evenimentele s-au desfășurat cu prezență fizică și online, fiecare oferind un produs de învățare pe care BNM îl va utiliza suplimentar. Astfel, ca rezultat al activităților planificate pentru anul 2023, circa 300 de angajați ai BNM au fost instruiți în direcția de dezvoltare a capacității de învățare și transfer de cunoștințe, circa 70 de manageri au participat la ateliere în domenii ce țin de dezvoltarea culturii organizaționale, managementul schimbării și de luare a deciziilor. Totodată, în cadrul programului au fost instruiți 20 de angajați ai BNM în domeniul formării de formatori, pentru a crea baza de formatori interni ai BNM, unul din produsele de învățare livrate de aceștia fiind săptămânile tematice de microlearning.

În anul 2023 a fost extinsă funcționalitatea platformei de e-învățare a BNM, prin includerea înregistrărilor și cursurilor tematice destinate noilor angajați, precum și prin inițierea elaborării cursurilor în format interactiv. O sursă de completare a platformei sunt resursele de învățare generate de proiectul „NBM LearnOrgLab”.

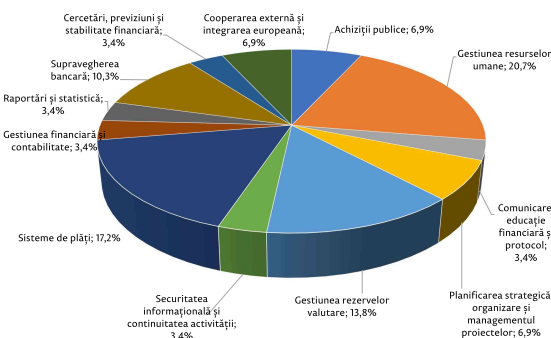
O altă inițiativă de dezvoltare a competențelor angajaților a fost cea de susținere a angajaților care doresc să studieze limba engleză. Astfel, a fost ajustat cadrul normativ intern care prevede măsuri de stimulare a studierii limbii engleze.

Graficul 9.7: Vârsta medie și retenția în BNM (ani)

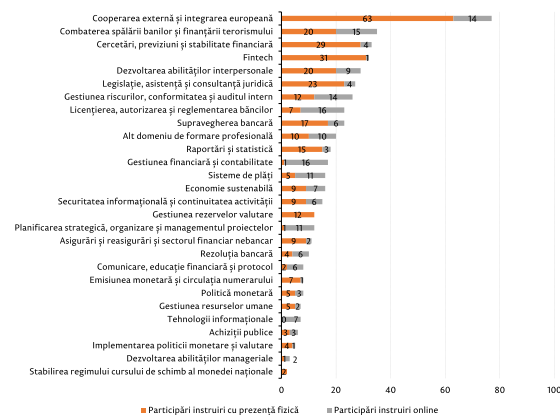
Sursa: BNM

Graficul 9.8: Structura dezvoltării profesionale a personalului prin instruirile interne, pe domenii (%)

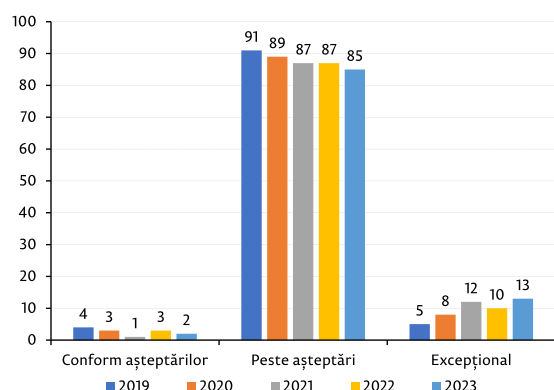
Sursa: BNM

Graficul 9.9: Participările angajaților BNM la instruirile prestate de furnizori externi, pe domenii (număr persoane)

Sursa: BNM

Graficul 9.10: Evoluția nivelului de performanță al angajaților BNM (%)

Sursa: BNM

Managementul performanței

Sistemul de management al performanței reprezintă un instrument aplicat de Banca Națională a Moldovei începând cu anul 2016 pentru a spori eficiența activității angajaților. Astfel, în urma evaluării rezultatelor activității angajaților pentru anul 2023, s-a constatat o evoluție stabilă a performanței față de perioadele precedente (Graficul 9.10).

Mediul de muncă și cultură organizațională

Pentru a fortifica cultura organizațională și eforturile de consolidare a acesteia, în 2023 a fost efectuată evaluarea culturii organizaționale curente conform unei metodologii aplicate la nivel internațional, urmată de două ateliere de definire a culturii organizaționale dorite și de elaborare a direcțiilor strategice de consolidare a culturii organizaționale. Pentru a facilita implementarea acesteia, a fost organizat un atelier de gestiune a schimbării și a luării deciziilor. Acțiunile au fost desfășurate ca parte a procesului de transformare a BNM într-o organizație de învățare din cadrul proiectului „NBM LearnOrgLab”.

Totodată, în anul de referință, Banca Națională a Moldovei a preluat atribuțiile de supraveghere a sectorului financiar nebanca, în acest context fiind realizate un șir de activități pentru integrarea eficientă a angajaților transferați de la Comisia Națională a Pieței Financiare. Drept urmare, au fost realizate sesiuni de instruire a acestora aferente proceselor din cadrul BNM și aspectelor ce țin de oportunitățile oferite de BNM în calitate de angajator, sesiuni de inducție și orientare în care s-au familiarizat cu mediul de muncă și reglementările acestuia, precum și cu activitatea subdiviziunilor băncii.

În același timp, ca urmare a experienței pozitive acumulate în perioada anului 2022, a fost continuată practica privind munca la distanță pentru angajații BNM ale căror atribuții pot fi realizate fără prezența fizică la sediul BNM, prin utilizarea mijloacelor din domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor. Acest instrument are menirea de a fi utilizat atât pentru asigurarea continuității activității BNM în situație de risc sporit, cât și drept beneficiu oferit de angajator pentru un mediu de muncă mai flexibil, modern și dinamic, adaptat la noile evoluții ale pieței muncii.

Suplimentar, pe parcursul anului au fost organizate activități și evenimente menite să contribuie la consolidarea culturii organizaționale și menținerea sentimentului de apartenență instituțională.

În acest context, au fost desfășurate evenimente, în cadrul cărora a fost prezentat planul strategic „BNM-2025”, raportul anual, a fost lansat proiectul „NBM LearnOrgLab”, au fost organizate Ziua lei la BNM, Ziua Prieteniei etc.

Adițional, pentru promovarea echilibrului între viața personală și cea profesională a fost organizată „O zi cu părintele la birou”,

În care copiii angajaților au avut ocazia să vadă locul de muncă al părinților și să participe la activități interactive corespunzător vârstei. În aceeași ordine de idei, copiii angajaților au participat la concursuri de creativitate și talent în elaborarea celor mai frumoase decorațiuni de Paști și compoziții dedicate pentru al 30-lea Crăciun al leului moldovenesc și au avut parte de întâlnirea cu Moș Crăciun la BNM.

Totodată, spiritul civic și de responsabilitate socială a fost promovat de către angajații BNM prin desfășurarea acțiunilor de responsabilitate față de mediu, în particular de salubritate a albiei râului Bâc și a Codrilor Orheiului, precum și de înverzire a plaiului.

Angajații BNM s-au alăturat campaniilor naționale: de donare a sângelui, „Ghiozdanul bucuriei”, „Cadoul din cutia de pantofi”, „Scrisoarea lui Moș Crăciun”. În același timp, au inițiat și organizat acțiuni de caritate pentru copiii cu nevoi speciale, pentru persoanele internate în Azilul republican pentru invalizi și pensionari, precum și au adus bucuria sărbătorilor de iarnă în mai multe familii aflate în impas. Pe parcursul anului 2023 au fost organizate 3 Târguri de Caritate, unde participanții au dat dovadă de creativitate și generozitate, având o implicare foarte activă. Sursele acumulate au fost îndreptate către colegii care suferă de boli incurabile.

Printre inițiativele care au avut menirea să promoveze modul sănătos de viață și responsabilitatea socială au fost: participarea în cadrul Maratonului Internațional Chișinău cu scop caritabil și Gladiator Mud Race, unde participanții au manifestat interes, implicare, apartenență la comunitate și spirit de echipă.

În această ordine de idei, acțiunile BNM au fost aliniată și orientate pentru crearea unui mediu de lucru eficient care inspiră și determină condiții pentru promovarea și împărtășirea valorilor BNM, sporirea productivității activității și spiritului de apartenență instituțională.

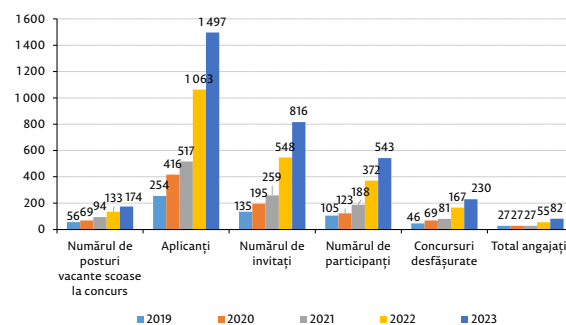
Recrutare

Procesul de recrutare și selecție în cadrul Băncii Naționale a Moldovei este caracterizat printr-un efort continuu de atragere, selecție și angajare a celor mai buni specialiști, pentru a contribui la îndeplinirea misiunii și a obiectivelor băncii (Graficul 9.11).

Considerând specificul posturilor vacante ale băncii, care se deosebește prin cerințe sporite privind nivelul de studii, complexitate și expertiză, dar și deficitul de forță de muncă calificată pe piața muncii din Republica Moldova, BNM se concentrează tot mai intens asupra dezvoltării și consolidării imaginii sale de angajator. În special, banca utilizează diverse instrumente pentru a fi cât mai aproape de grupul-țintă.

Astfel, în acest scop, au fost contractate mai multe platforme de recrutare în cadrul cărora fiind dezvoltate pagini de profil atrăgătoare pentru publicarea și diseminarea anunțurilor privind posturile vacante ale BNM. De asemenea, a fost amplificat gradul

Graficul 9.11: Evoluția procesului de recrutare în BNM

Sursa: BNM

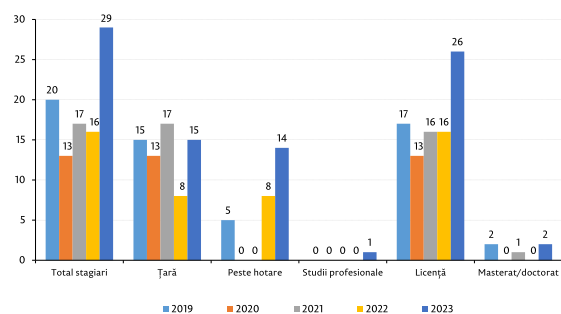
de utilizare a rețelelor sociale și a paginilor de profil specializate în informarea și atragerea potențialilor candidați cu privire la oportunitățile care le oferă BNM în calitate de angajator și despre activitățile desfășurate în echipă.

Pe parcursul anului 2023, BNM a avut o prezență activă la târgurile de carieră, organizate atât la nivel național cât și la nivelul instituțiilor de învățământ de profil. În cadrul acestor evenimente, specialiști din domeniu au informat, în special, tinerii preocupați de dezvoltarea lor profesională în domeniul bancar despre prioritățile, atribuțiile și activitățile BNM.

În anul 2023, a fost organizat evenimentul „Descoperă BNM în calitate de angajator” dedicat promovării interesului față de o carieră în sectorul financiar-bancar. Suplimentar, a fost organizat un panel de discuții, cu tematica „Descoperă lumea datelor la BNM”, al cărui scop a fost sporirea interesului participanților de a se angaja în Departamentul raportări și statistică al BNM. De asemenea, la Academia de Studii Economice din Moldova colegii din Departamentul politică monetară, Departamentul stabilitate financiară și Departamentul buget, finanțe și contabilitate au organizat lecții deschise cu studenții.

Ca urmare a eforturilor întreprinse pentru promovarea imaginii de angajator, anul 2023 s-a caracterizat prin trendul ascendent al indicatorilor ce țin de procesul de recrutare. Astfel, numărul de persoane angajate în 2023 comparativ cu anul 2022 este cu 49 la sută mai mare. Menționăm că Banca Națională a Moldovei asigură integrarea și dezvoltarea profesională continuă a noilor angajați, prin programe de inducție și orientare, instruirii interne și externe, instruirii realizate la locul de muncă, cu suportul colegilor BNM.

Graficul 9.12: Stagii de practică a studenților în BNM

Sursa: BNM

Stagii de practică

Pentru contribuția la dezvoltarea profesională a specialiștilor cu profil bancar, și nu doar, BNM încurajează studenții, care își fac studiile în instituțiile de învățământ din țară și de peste hotare, să-și desfășoare stagiul de practică la BNM. În anul de referință, numărul stagiilor a crescut semnificativ, cu 81,25 la sută față de anul 2022 (Graficul 9.12).

Totodată, pornind de la experiența anterioară, BNM a organizat „Săptămâna carierei la BNM”, în cadrul căreia specialiști de la BNM au fost în vizită la universități și centre de excelență de profil din țară și au interacționat cu studenții, comunicându-le despre oportunitățile privind stagiile de practică pe care le oferă BNM. BNM încurajează și susține tinerii specialiști, creându-le condiții prielnice pentru o carieră de succes acasă.

9.5 Auditul intern

Scopul general al activității Departamentului audit intern (DAI) este de a da asigurări și a oferi servicii de consiliere independente și obiective, menite să aducă o valoare adăugată și să contribuie la optimizarea activităților BNM. Misiunea auditului intern este de a spori și proteja valorile BNM prin oferirea unor asigurări obiective bazate pe risc, consiliere și abordare de perspectivă. Auditul intern ajută BNM în îndeplinirea obiectivelor sale printr-o abordare sistematică și disciplinată în cadrul evaluării și îmbunătățirii eficacității proceselor de guvernare, management al riscurilor și a proceselor de control.

DAI se conduce în activitatea sa de elementele obligatorii ale Cadrului Internațional de Practici Profesionale (IPPF)⁹², elaborat de Institutul Auditorilor Interni (IIA), inclusiv de Principiile de bază ale practicii profesionale în domeniul auditului intern, de Codul de etică al Institutului Auditorilor Interni (în continuare Cod de etică), de Standardele internaționale aferente practicii profesionale în domeniul auditului intern și de Definiția auditului intern (în continuare Standarde IIA). DAI activează în baza cadrului normativ⁹³, aliniat la Îndrumarul auxiliar „Statutul model al activității de audit intern”, elaborat de Institutul Auditorilor Interni (IIA)⁹⁴. Conform Standardelor de Calificare, programul de asigurare și îmbunătățire a calității are rolul de a asigura o evaluare a conformității activității de audit intern cu Standardele IIA, precum și evaluarea aplicării Codului de etică. Conformitatea cu Standardele menționate și Codul de etică a fost confirmată prin Raportul din 17 martie 2021 privind evaluarea externă a calității auditului intern. Pornind de la bunele practici din domeniu, independența auditului intern este realizată prin subordonarea funcțională Consiliului de supraveghere al BNM/ Comitetului de audit și subordonarea administrativă guvernatorului Băncii Naționale a Moldovei.

Pe parcursul anului 2023 au continuat acțiunile privind implementarea recomandărilor înaintate de către evaluatorul extern⁹⁵ stabilite în Planul⁹⁶ respectiv. Astfel, în anul 2023 a fost aprobată Strategia auditului intern al BNM 2023-2025, aliniată la Planul strategic al BNM în cadrul căreia au fost setate următoarele obiective strategice:

1. Consolidarea capacității DAI de a susține BNM în atingerea obiectivelor strategice și îmbunătățirea eficacității proceselor.
2. Dezvoltarea competențelor profesionale.

⁹³Regulament cu privire la funcționarea Departamentului audit intern al Băncii Naționale a Moldovei, aprobat prin HCS al BNM nr. 32 din 12.12.2019.

⁹⁴Supplemental Guidance „Model Internal Audit Activity Charter” Institute of Internal Auditors, martie 2017.

⁹⁵Raportul de evaluare externă a calității din 17.03.2021 (evaluarea externă a fost efectuată de un reprezentant al Băncii Naționale a Belgiei certificat în domeniu)

⁹⁶Planul privind implementarea recomandărilor aprobat la 12.11.2021

3. Promovarea abordării bazate pe risc și orientată către client, precum și respectarea bugetului de timp alocat.

În anul 2023, activitatea de audit s-a desfășurat conform planului de audit aprobat, care a fost elaborat aplicând abordarea bazată pe risc, și priorităților trasate. DAI în activitatea sa nu a întâmpinat limitări în expunerea opiniei independente. Directorul DAI a raportat cu regularitate rezultatele activității de audit organelor de conducere ale BNM: Comitetului de audit, Comitetului executiv și Consiliului de supraveghere.

Pe parcursul anului 2023, DAI a finalizat misiunile de audit aferente Planului de audit pentru anul 2022 și a realizat Planul anual de audit intern pentru anul 2023 în proporție de 100 la sută⁹⁷. DAI a realizat misiuni de asigurare, avizări ale situațiilor financiare și executării devizului de cheltuieli, alocațiilor pentru investiții și bugetului BNM, a desfășurat activități de monitorizare și evaluare a arilor cu risc sporit.

Au fost realizate mai multe tipuri de audit – financiar/ de conformitate/ operațional (69 la sută), audit al tehnologiilor informaționale (23 la sută), integrat (8 la sută). Suplimentar, au fost realizate două activități de monitorizare și evaluare⁹⁸. Prin activitățile de audit au fost acoperite⁹⁹ 50 la sută din procesele evaluate de DAI ca fiind cu risc rezidual înalt, 30 la sută cu risc mediu și 7 la sută cu risc mic. În anul 2023, responsabilii DAI au participat cu rol de monitorizare în cadrul a șapte proiecte majore ale BNM.

9.6 Tehnologia informației

În anul 2023, BNM a parcurs un drum semnificativ în ceea ce privește consolidarea capacităților sale tehnologice și operaționale, înregistrând realizări notabile care au contribuit la eficiența și adaptabilitatea instituției în fața unor provocări complexe.

Un punct de cotitură în evoluția BNM în 2023 a fost determinat de extinderea mandatului BNM prin preluarea unor atribuții de la Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF). În acest context, contribuția funcției TIC a fost una esențială, aceasta jucând un rol important în inventarierea și preluarea datelor și sistemelor informatice, precum și în integrarea și punerea în operare a acestora în mediul BNM. Totodată, această extindere a mandatului a condus nu doar la o restructurare a responsabilităților și proceselor, ci și la o creștere semnificativă a numărului de angajați. În acest sens, a fost necesară organizarea spațiilor de lucru în cadrul unui oficiu auxiliar, generând astfel o necesitate suplimentară de adaptare a capacităților sistemului informațional pentru a face față acestor schimbări. Această integrare și

⁹⁷Au fost utilizate 14 la sută din bugetul timpului disponibil pentru anul 2024.

⁹⁸O misiune de evaluare a fost realizată inclusiv cu suportul altor subdiviziuni din BNM.

⁹⁹Calculat din totalul proceselor de activitate ale BNM cu riscul rezidual respectiv.

adaptare a fost posibilă datorită unei planificări complexe și a unei colaborări strânse între echipele de implementare din cadrul BNM. Capacitatea de a gestiona această preluare într-un mod eficient și profesionist a avut un rol crucial în consolidarea poziției BNM ca autoritate financiară de încredere.

În ceea ce privește implementarea portofoliului de proiecte la nivel de BNM, în anul de referință s-au înregistrat progrese notabile. Un moment deosebit a reprezentat lansarea în mediul operațional a sistemului de monitorizare a transparenței acționarilor și analiza la distanță în domeniul combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Această realizare a fost posibilă cu implicarea Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), care a finanțat acest proiect și, respectiv, a partenerului responsabil pe partea de implementare FSTA (Moldova Financial Sector Transparency Activity program). Implementarea acestui sistem va contribui la consolidarea capacității BNM de a răspunde eficient și prompt la amenințările din domeniul financiar, asigurând un cadru robust pentru identificarea și gestionarea riscurilor sistemice legate de eventuale activități ilicite. Cu asistența partenerilor de finanțare, prin Proiectul Reforme Instituționale și Structurale în Moldova/ Moldova Institutional and Structural Reforms Activity (MISRA), BNM împreună cu Cambridge SuptechLab a lansat o inițiativă de elaborare a unui roadmap strategic cu privire la dezvoltarea Suptech în cadrul BNM. Această inițiativă este crucială pentru BNM, întrucât va ghida strategia instituției în adoptarea și implementarea tehnologiilor Suptech, contribuind la îmbunătățirea eficienței operaționale și la consolidarea capacității de supraveghere în conformitate cu cele mai recente standarde și practici internaționale. De asemenea, s-au înregistrat progrese semnificative în implementarea altor proiecte-cheie, inclusiv cel legat de introducerea unui nou sistem pentru plăți instant. O prioritate a fost și îmbunătățirea Sistemului Informatic RCA Data, preluat de la CNPF. Această inițiativă a implicat acțiuni extinse, atât la nivel funcțional, pentru a digitaliza și automatiza procesele de emisie a polițelor RCA, cât și la nivel tehnologic, cu accent pe îmbunătățiri esențiale în ceea ce privește securitatea și expunerea serviciilor prin API-uri. Aceste îmbunătățiri au fost înalt apreciate de către participanții la piața de asigurări, contribuind la creșterea eficienței și securității proceselor legate de asigurările RCA. Descrierea detaliată a altor proiecte majore poate fi găsită în anexa A.21 „Evoluția proiectelor majore ale BNM pe parcursul anului 2023”.

Alte realizări notabile includ modernizarea platformelor tehnologice ale unor sisteme de importanță majoră ce asigură suport în realizarea unor funcții-cheie ale BNM, cum ar fi cele de supraveghere, autorizare, licențiere etc. În acest sens, în anul 2023, a fost finalizată modernizarea platformei tehnologice aferente sistemului informatic de raportare către BNM (SIRBNM), având ca obiective creșterea performanței și consolidarea capacităților de protecție cibernetică. Această modernizare a inclus îmbunătățiri ale experienței utilizatorilor, adăugarea de noi funcționalități și integrarea sistemului cu serviciile guvernamentale MPass și MoldSign. Această integrare va permite o gestionare mai eficientă a accesului entităților raportoare la platformă, precum și un mecanism optimizat pentru semnarea electronică a datelor transmise. De asemenea, a fost inițiată o

altă modernizare importantă pe parcursul anului, referitoare la platforma sistemului pentru licențiere și autorizare. Această modernizare a implicat migrarea către o versiune îmbunătățită a platformei, atât din punct de vedere funcțional, cât și tehnologic. Aceste eforturi de modernizare reflectă angajamentul continuu al BNM de a utiliza tehnologia pentru îmbunătățirea eficienței și a capacităților operaționale, asigurând în același timp o infrastructură robustă și securizată pentru exercitarea responsabilităților sale cheie în domeniul financiar.

Pentru a răspunde eficient noilor amenințări cibernetice și pentru a consolida continuu încrederea în serviciile TIC oferite, BNM a inițiat un proiect de infrastructură major care vizează schimbarea fundamentală a paradigmei în organizarea arhitecturii sale de rețea, adoptând un concept inovator – Zero Trust Network Access (ZTNA). Acest concept are la bază un set de tehnologii care funcționează pe baza unui model, în care încrederea nu este niciodată implicită, dar care poate oferi o securitate îmbunătățită, o suprafață mult mai redusă de atac, posibilitatea de aplicare a unor politici granulare de control al accesului etc. Această abordare proactivă pe dimensiunea securității cibernetice va asigura că BNM este pregătită în mod adecvat pentru provocările viitoare și că datele și operațiunile sale vor fi protejate și securizate în mod eficient. Implementarea ZTNA reprezintă un angajament ferm al BNM în promovarea securității cibernetice și în protejarea integrității datelor și a sistemelor sale, consolidând astfel încrederea atât a partenerilor instituționali, cât și a publicului larg în instituție. De asemenea, pe această dimensiune, BNM a angajat companii specializate cu renume pentru a efectua un audit extensiv de securitate asupra sistemului modernizat de plăți interbancare – SAPI, confirmând astfel standardele ridicate de protecție ale acestui sistem, considerat infrastructură critică la nivel național. Totodată, au fost efectuate teste extinse de penetrare pe diferite segmente de rețea și sisteme critice, pentru a evalua reziliența lor cibernetică în fața unor eventuale atacuri. Aceste măsuri demonstrează angajamentul BNM pentru asigurarea unui mediu cibernetic sigur și protejat pentru toți utilizatorii săi.

În paralel cu progresele atinse pe partea de proiecte și dezvoltare de infrastructuri tehnologice, BNM a inițiat un proiect-pilot inovator cu aplicarea tehnologiilor emergente, care a permis realizarea funcționalității de ingestie a datelor nestructurate, îmbinată cu aplicarea inteligenței artificiale și algoritmilor de machine learning (AI/ML¹⁰⁰), precum și a modelelor generative de limbaj (LLM¹⁰¹). Această abordare va servi drept fundament pentru automatizarea și eficientizarea proceselor de analiză și prelucrare a informațiilor voluminoase și complexe, marcând un

¹⁰⁰AI/ML (eng. Artificial Intelligence/ Machine Learning) – Inteligența Artificială se referă la capacitatea unui algoritm/ sistem să simuleze anumite caracteristici ale inteligenței umane, cum ar fi recunoașterea vocii, rezolvarea de probleme, luarea de decizii, sau învățarea. ML se referă la capacitatea unui sistem/ program de învățare automată având la bază algoritmi și modele care pot învăța să îndeplinească sarcini specifice fără a fi explicit programate.

¹⁰¹LLM (eng. Large Language Model) – reprezintă o clasă de modele de inteligență artificială (AI), care sunt antrenate să înțeleagă și să genereze limbaj uman într-un mod complex și în diverse contexte. Aceste modele sunt capabile să proceseze și să genereze texte de lungime mare, păstrând coerența și contextul în discurs. Un exemplu notabil este modelul GPT (Generative Pre-trained Transformer).

pas important în direcția optimizării proceselor de supraveghere. Funcționalitățile dezvoltate în cadrul acestui proiect-pilot sunt prevăzute să joace un rol esențial în cadrul unor inițiative viitoare, contribuind semnificativ la îmbunătățirea capacității BNM de a răspunde provocărilor tehnologice și operaționale.

În concluzie, anul 2023 a fost caracterizat de progrese importante în ceea ce privește consolidarea capacităților tehnologice și operaționale ale BNM. Prin implementarea soluțiilor moderne și adaptate la nevoile sale specifice, BNM rămâne angajată în asigurarea securității, eficienței și transparenței în toate aspectele activității sale. Aceste realizări confirmă angajamentul continuu al BNM față de eficiență, excelență și inovație în domeniul financiar al Republicii Moldova.

Capitolul 10

Activitatea de cercetare

Activitatea de cercetare a unei bănci centrale servește drept bază conceptuală și empirică pentru formularea propunerilor cu privire la politicile și deciziile băncii centrale. Rolul cercetării este de a asigura că banca centrală are la îndemână informația necesară pentru gestionarea eficientă a provocărilor ce apar în domeniile sale de activitate. În acest scop Departamentul Cercetări Economice și Aplicate produce cercetări originale, analize și alte materiale analitice pe subiecte legate de sarcinile și funcțiile Băncii Naționale și efectuează coordonarea activității de cercetare în cadrul Băncii Naționale.

Activitatea de cercetare în Banca Națională este coordonată între două grupuri de lucru: cercetări economice și cercetări aplicate, fiecare focusându-se pe diverse domenii de actualitate. În anul 2023 activitatea de cercetare a fost orientată pe suportul teoretic și practic a subdiviziunilor Băncii Naționale în domeniile relevante sarcinilor, funcțiilor și politicilor acestea, care au inclus lucrări privind infrastructurile pieței financiare, dezvoltarea tehnologiilor financiare și supravegherea acestora, aprofundarea analizei consecințelor economice ale situației geopolitice în regiune, inclusiv asupra politicilor băncii centrale. În același timp, departamentul continuă să depună eforturi pentru optimizarea procesului analitic în ceea ce privește politica monetară.

Schimbările structurale economice la nivel global, regional și național cauzate de efectele crizei sanitare și energetice, precum și situației geopolitice din regiune asupra economiei și sectorului financiar condiționează revizuirea politicilor și instrumentelor băncii centrale. În acest context, crește rolul analizelor, studiilor și cercetărilor pentru a crea fundamentări teoretice și practice adaptate la noile condiții.

Pentru a atinge nivelul de eficiență așteptat sub aspect de excelență academică și utilitate practică, dar și pentru a aduce cercetarea științifică a Băncii Naționale la un nivel de recunoaștere internațională prin asigurarea calității la nivelul standardelor înalte de excelență în cercetare, este necesară investirea permanentă în dezvoltarea cercetătorilor cu scopul de a spori abilitățile sale de expertiză, de cunoaștere a situațiilor curente și a evoluțiilor pe piețele financiare. Astfel, pe parcursul anului 2023 Departamentul Cercetări Economice și Aplicate a participat la evenimente de formare și a monitorizat în permanență evoluția conjuncturii economice naționale dar și internaționale pentru a avea capacitate de a livra o opinie fundamentată și pentru a fi pregătit de a participa la dezvoltarea continuă a instrumentarului analitic și de cercetare care stă la baza deciziilor de politică.

Departamentul Cercetări Economice și Aplicate participă activ la grupurile de lucru tematice organizate la inițiativa altor

subdiviziuni sau organizații terțe, și susține cooperarea în domeniul cercetării în bancă și în afara acesteia. Departamentul recunoaște importanța schimbului de informații, a discuțiilor și a dezbaterilor în procesul de cercetare, considerându-le elemente vitale pentru procesul de cercetare și pentru dezvoltarea domeniului.

Capitolul 11

Comunicarea externă

Comunicarea externă a Băncii Naționale a Moldovei se axează pe criteriile stabilite în Strategia de comunicare și se realizează în scopul promovării unui sistem financiar bazat pe principiile pieței și susținerii dezvoltării economice a țării. Instituția s-a adaptat noilor evoluții pe plan mondial, regional și național, comunicând deciziile sale într-un mod eficient și transparent. Promovarea imaginii instituționale a fost destinată deopotrivă publicului intern și extern.

Criza pandemică a generat migrarea spre un model de comunicare cu publicul de tip hibrid, care se caracterizează prin procese comunicaționale orientate atât către un public cu prezență fizică, cât și celui din mediul online, păstrând ca bază principiile de accesibilitate, claritate, actualitate, previzibilitate și transparență.

Comunicarea BNM s-a axat în continuare pe realizarea obiectivului principal: ancorarea așteptărilor inflaționiste în proximitatea țintei urmărite de Banca Națională și sporirea credibilității în sectorul financiar-bancar din Republica Moldova. Totodată, șocurile legate de continuarea războiului din Ucraina au impus banca centrală să adopte o comunicare pro-activă, având drept scop stabilitatea sectorului financiar-bancar și păstrarea calmului în societate.

În scopul acoperirii informaționale mai extinse, BNM a utilizat mai multe canale de informare a publicului larg. În mod tradițional, ca primă sursă de informare, a fost utilizată pagina-web oficială a BNM. Astfel pe parcursul anului 2023, pe pagina www.bnm.md au fost publicate și actualizate, în limbile română, engleză și rusă 2 260 materiale informaționale (comunicate, interviuri pentru mass-media, publicații, materiale analitice, acte normative, proiecte propuse pentru consultare publică, anunțuri, articole explicative) și 2 976 rapoarte statistice. De asemenea, au fost oferite răspunsuri/ clarificări de informații la 72 mesaje adresate Băncii Naționale a Moldovei prin intermediul mecanismului mesaje online de pe site.

Relația cu mass-media s-a caracterizat prin deschidere, receptivitate și colaborare.

Astfel, pe parcursul anului au fost acordate și realizate în jur de 20 interviuri (Tabelul A.22) și intervenții în cadrul unor emisiuni tv, radio, presa scrisă sau presa online. De asemenea, au fost realizate 15 transmisiuni live de la diverse evenimente, precum: prezentarea rapoartelor asupra inflației (4) și prezentarea deciziilor de politică monetară (4), primul Forum Național de Educație Financiară; prezentarea Soluției Software de monitorizare a riscului spălării banilor și finanțării terorismului; Semnarea Memorandumului de înțelegere dintre Banca Națională a Moldovei și Banca Lituaniei; conferința „Alinierea la standardele

UE de securitate a plăților în era digitală”; deschiderea Săptămânii Internaționale de Educație Financiară (Global Money Week), vizitele la muzeul BNM; ziua carierei la Banca Națională a Moldovei etc.

Începând cu anul 2023, Banca Națională a Moldovei a lansat un nou produs mediatic – podcastul de educație financiară „Dă sens banilor”. Pe parcursul anului, au fost realizate și difuzate pe platformele BNM și ale partenerilor săi 12 ediții ale podcastului (Tabelul A.23) cu participarea unor oficiali ai BNM, Fondului Monetar Internațional, Delegației Uniunii Europene, experți în educație financiară și reprezentanți ai partenerilor băncii centrale care au acordat suport la implementarea unor proiecte aflate în derulare.

Podcasturile au fost transmise nu doar pe platformele de comunicare ale BNM, ci și pe platformele Privesc.eu și Rlive.md.

Pe parcursul anului 2023, Banca Națională a procesat peste 420 de solicitări de informație. Solicitățile au fost recepționate atât prin intermediul poștei electronice, cât și al apelurilor și mesajelor telefonice.

Comunicarea social media

Analiza calitativă a utilizării paginii web (prin intermediul serviciului Google Analytics) și a mesajelor recepționate prin rețelele de socializare scoate în evidență o creștere constantă a interesului publicului față de informația de pe pagina web a BNM și concentrarea acestui interes pe subiecte precum politica monetară, supravegherea bancară, actele normative elaborate de BNM, evenimentele dedicate educației financiare.

Două modificări impuse de Google în conceptele de colectare și gestionare a informațiilor privind activitatea paginilor web au contribuit, parțial, la reducerea indicilor cantitativi înregistrați în 2023, comparativ cu anul precedent.

Prima modificare s-a produs în luna mai, când profilul BNM de pe Google Analytics a migrat de la modelul GA la GA4. Noul model folosește un alt concept de colectare a datelor: dacă în GA accentul era pus pe vizualizarea paginii, în GA4 accentul cade pe acțiunile utilizatorului. Astfel, serviciul percepe orice interacțiune cu pagina web drept eveniment.

De asemenea, pe pagina www.bnm.md a fost introdus mecanismul de informare a publicului despre Politica cookies a paginii web. Astfel unii utilizatori au posibilitatea să blocheze colectarea de cookies. În momentul în care utilizatorul blochează cookies-urile, navigarea lui nu mai este captată și monitorizată de Google Analytics. Ca urmare, o parte din sesiunile de navigare pe site nu sunt reflectate în statistici.

Ambele modificări au redus, parțial, posibilitatea colectării informației complete privind activitatea paginii web. Reflectarea parțială a sesiunilor de navigare pe site a condus la diminuarea indicilor cantitativi, generând revenirea statisticilor la nivelele înregistrate în 2021 (Tabelul A.24).

Pe social media, BNM a înregistrat o creștere semnificativă a numărului de abonați și sporirea impactului postărilor pe profilurile BNM.

Creșterile se datorează unor factori precum: îmbunătățirea calității mesajelor publicate pe profilurile social media, diversificarea lor, divizarea tematică în funcție de profilul social media pe care este publicată informația și menținerea unei periodicități constante (Tabelul A.25 și tabelul A.26).

Prin intermediul rețelei de socializare Facebook, au fost recepționate peste 450 de solicitări de informație și întrebări de la cetățeni, care au fost redirecționate spre subdiviziunile competente sau soluționate, în limitele competenței serviciului.

Pe profilul BNM de pe canalul Youtube, au fost plasate 45 materiale video, transmise 15 live-uri de la evenimente organizate de Bancă și 12 ediții ale podcastului de educație financiară „Dă sens banilor”.

Astfel, Banca Națională realizează o comunicare externă eficientă, bazată pe principii de comunicare instituțională modernă și orientare spre grupurile-țintă. Prin comunicarea sa externă, BNM își manifesta în continuare deschiderea către public, pentru informarea transparentă și eficientă a acestuia în cadrul desfășurării activității sale de banca centrală.

Capitolul 12

Educația financiară

Creșterea nivelului de educație financiară în rândul cetățenilor constituie o prioritate instituțională, orientată spre realizarea incluziunii financiare ca parte componentă a dezvoltării economice a țării.

Astfel, Banca Națională a Moldovei vine în continuare către public cu un răspuns profesional la nevoia consumatorului modern și tendința acestuia de a înțelege oportunitățile oferite de piața financiară. Respectiv, pe tot parcursul anului 2023, copii și tineri au avut posibilitatea să viziteze sala de expoziții a BNM, angajații băncii centrale oferindu-le prezentări pe teme ce țin de domeniul financiar. Totodată, au fost desfășurate sesiuni de educație financiară la fața locului (de ex., pentru studenți de la ASEM, USM, liceeni din comuna Stăuceni ș.a.), cu realizarea unei conexiuni inverse eficiente și deschise.

În același context, pe parcursul „Săptămânii Internaționale de Educație Financiară” circa 550 de elevi au pășit pragul Băncii Naționale. Astfel, copiii și tinerii reprezintă grupul-țintă esențial în procesul de educație financiară derulat de banca centrală, din perspectiva de asimilare, promovare a cunoștințelor dobândite și receptivitatea înaltă la schimbările din mediul financiar.

Totodată, banca centrală, în calitate de coordonator național al procesului de educație financiară, pune accentul pe importanța unirii eforturilor autorităților și societății civile în acest sens, organizând în primul trimestru al anului 2023 primul Forum Național de Educație Financiară. Evenimentul a pus în lumină angajamentul Băncii Naționale privind elaborarea, cu asistența USAID în cadrul proiectului „Reforme Instituționale și Structurale în Moldova”, a Programului de dezvoltare strategică de educație financiară. De asemenea, evenimentul a accentuat însemnătatea implicării în educația financiară atât a instituțiilor, cât și a societății civile. Astfel, spre sfârșitul anului 2023, conceptul acestui program a fost elaborat și coordonat între 15 instituții și reprezentanții societății civile, care au făcut parte din grupul de lucru.

În aceeași ordine de idei, pentru a-și adapta mai eficient sursele și mesajele educaționale adresate tinerilor, Banca Națională și-a extins parteneriatele, încheind în anul 2023 un acord de cooperare cu Liceul Teoretic Republican „Aristotel” în domeniul educației financiare. Documentul prevede colaborarea reciprocă în cadrul unor proiecte și activități menite să sensibilizeze populația asupra importanței unui comportament financiar responsabil și să consolideze cunoștințele cetățenilor în domeniul financiar.

În luna iunie, Banca Națională a lansat un nou instrument de comunicare – podcastul de educație financiară „Dă sens banilor”,

În care protagoniștii – reprezentanții ai conducerii BNM și alte personalități din domeniul financiar-bancar explică diverse aspecte ale activității și deciziilor băncii centrale, ale evoluțiilor pieței și factorii ce le determină etc.

Banca Națională a venit către public cu informații și mesaje de educație financiară și în cadrul activităților dedicate Zilei Europei și Zilelor Americii la Chișinău.

Banca centrală și-a continuat proiectele tradiționale „Ziua ușilor deschise” și „În lumea lui Bănuț”, adresate publicului larg și, respectiv, copiilor cu vârste cuprinse între 5 și 7 ani, creând pentru cei mici un infografic animat cu text în versuri la tema banilor.

În același șir de proiecte dezvoltate în mod deja tradițional de banca centrală se înscriu și „O zi de vacanță la BNM” pentru copii, tineri, părinții și bunicii lor, la fel, „Tabăra de educație financiară” pentru grupul-țintă 18+, organizată în parteneriat cu Centrul Analitic Independent „Expert-Grup”, și „Drumul banilor” – o activitate dinamică, realizată împreună cu băncile comerciale, în locații bancare diferite și cu abordări diferite.

Un program de educație financiară inedit demarat de Banca Națională în 2023 este „Școala finanțelor moderne”. Proiectul de specialitate este derulat cu sprijinul deplin al Băncii Naționale a României și în colaborare cu Academia de Studii Economice (ASE) din București. Cele două ediții, estivală și autumnală, au avut loc în România și au fost destinate masteranzilor de la Academia de Studii Economice din Moldova (ASEM). Programul a oferit tinerilor un prilej unic de a îmbina o nouă experiență de studiu în capitala României cu activități cultural-istorice desfășurate atât în București, cât și în alte orașe reprezentative din România, precum: Iași, Brașov, Suceava și Sinaia.

De asemenea, în luna octombrie 2023, în cadrul Programului Reforme Instituționale și Structurale în Moldova (MISRA) sprijinit de USAID, a fost realizat un sondaj de evaluare a nivelului de educație financiară a populației din Republica Moldova.

Studiul sociologic a fost realizat pe un eșantion reprezentativ al populației, cu vârste cuprinse între 18 și 75 de ani, cu excepția regiunii transnistrene a Republicii Moldova. Sondajul a arătat că cetățenii au nevoie de educație financiară și acces la informații veridice pentru a-și gestiona eficient veniturile personale și a folosi pe deplin avantajele instrumentelor și serviciilor financiare. Conform studiului, două treimi din respondenți și-au autoevaluat cunoștințele financiare ca fiind de nivel mediu, afirmând că informațiile în domeniul financiar sunt obținute de ei de la familie sau prieteni, nu de la specialiști.

Autorii sondajului atenționează că insuficiența cunoștințelor în domeniul financiar generează multiple probleme, precum îndatorarea excesivă a cetățenilor, creșterea numărului escrocheriilor financiare și încrederea scăzută în instituțiile financiare.

Astfel, studiul a demonstrat o dată în plus nevoia de intensificare a eforturilor de promovare a educației financiare, o oportunitate pe care banca centrală o oferă cetățenilor, indiferent de vârstă și profesie, pentru a-i sprijini în incluziunea financiară.

Capitolul 13

Analiza situației și a poziției financiare a BNM la nivel individual și consolidat pentru anul 2023

Obiectivul fundamental al BNM este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. Obținerea profiturilor nu este un obiectiv, or garantarea stabilității prețurilor, în condițiile în care piața este influențată de factori interni și externi, presupune și asumarea eventualelor pierderi, tocmai pentru a aduce echilibrul în piață, de care să beneficieze atât mediul de afaceri, cât și populația.

13.1 Indicatori-cheie

Activele consolidate

Activele consolidate ale Băncii la 31 decembrie 2023 constituie **113 387 milioane lei** și au continuat trendul ascendent al anilor precedenți, majorându-se cu **8 521 milioane lei (+8,13 la sută) în anul 2023**. Asistența financiară din partea partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova, intervențiile BNM de cumpărare de valută, intrările nete aferente rezervelor obligatorii în valută ale băncilor licențiate, precum și profiturile din gestionarea activelor valutare sunt unii dintre factorii principali ai creșterii nivelului activelor, efect parțial diminuat de deciziile de diminuare graduală a ratelor de politică monetară adoptate pe fondul unor premise întemeiate asociate conturării unui cadru macroeconomic dezinflaționist.

Activele valutare, echivalent în lei¹⁰²

Cuprind numerarul, aurul monetar, cota Republicii Moldova la FMI, plasamentele și valorile mobiliare investiționale în valută, alte active financiare în valută. Activele valutare la 31 decembrie 2023 constituie **98 985 milioane lei** și reprezintă 87 la sută din totalul activelor consolidate. Profiturile realizate din gestiunea activelor valutare în decursul anului 2023 au constituit **3 059 milioane lei**, nivel dublu față de rezultatul raportat în anul 2022.

Nivelul activelor valutare, echivalent în lei, a crescut cu **8 843 milioane lei (+9,81 la sută)**, în special, ca urmare a intrării unor fluxuri importante de asistență financiară din partea partenerilor principali de dezvoltare ai Republicii Moldova, a intervențiilor nete

¹⁰²Nivelul activelor valutare este raportat conform situațiilor financiare, valoarea acestora poate fi diferită de valoarea activelor oficiale de rezervă raportată de către Bancă, ca urmare a conversiei activelor oficiale de rezervă în dolari SUA și a excluderii acelor active care nu corespund definiției rezervelor internaționale ale statului potrivit Manualului Balanța de plăți.

de procurare de valută și a veniturilor din gestiunea activelor valutare în anul 2023.

Valorile mobiliare de stat

Valorile mobiliare de stat (VMS) deținute în portofoliul Băncii cuprind obligațiunile de stat emise în temeiul Legii nr. 235/2016¹⁰³, valorile mobiliare de stat obținute din conversia împrumuturilor contractate anterior de Ministerul Finanțelor și valorile mobiliare de stat deținute în portofoliul Depozitarului central unic al valorilor mobiliare (DCU). Valoarea portofoliului valorilor mobiliare de stat la 31 decembrie 2023 constituie **14 252 milioane lei** și a scăzut, preponderent, ca rezultat al răscumpărării la scadență a obligațiunii de stat emise în temeiul Legii nr. 235/2016 în sumă de 310 milioane lei. Veniturile din dobânzi la VMS înregistrate pe parcursul anului 2023 au constituit **832 milioane lei**.

Obligațiuni monetare

Totalitatea obligațiunilor reflectate în bilanțul Băncii Naționale (nivel individual), cu excepția obligațiunilor față de Guvern și a celor față de Fondul Monetar Internațional reprezintă obligațiuni monetare. Obligațiunile monetare au crescut cu **12 466 milioane lei (+15,25 la sută)** atingând la 31 decembrie 2023 valoarea de **94 184 milioane lei**, ca urmare a creșterii nivelului lichidităților pe piața monetară creșterea obligațiunilor monetare fiind temperată de micșorarea normei rezervelor obligatorii de către BNM pe parcursul anului 2023 pe fondul creșterii presiunilor dezinflaționiste. Nivelul monedei în circulație și al disponibilităților băncilor au crescut în contextul încasării evoluției inflației în țările – principali parteneri de comerț ai Republicii Moldova, al injectării de lichiditate de către BNM prin intervenții valutare și remunerarea instrumentelor de politică monetară, al transferurilor de mijloace bănești în favoarea persoanelor fizice și al utilizării asistenței partenerilor de dezvoltare în suportul bugetar al Republicii Moldova.

Capitalul statutar

La 31 decembrie 2023 capitalul statutar constituie **3 147 milioane lei**. La 31 decembrie 2023, nivelul capitalului statutar (după alocarea profitului disponibil pentru distribuție) raportat la obligațiunile monetare ale BNM a reprezentat **3,34 la sută**, fiind în scădere față de 31 decembrie 2022, de la **3,52 la sută**, situându-se în continuare sub nivelul minim stabilit prin lege de **4,00 la sută**, în principal ca urmare a creșterii accelerate a nivelului obligațiunilor monetare în 2023.

Nivelul capitalului statutar sub limita legii de 4,00 la sută determină necesitatea recapitalizării BNM de către Ministerul Finanțelor conform situației din 31 decembrie 2023 cu valori mobiliare de stat în sumă de **620 milioane lei**, sumă ce cuprinde inclusiv necesarul de capital stabilit la situația din 31 decembrie 2022.

¹⁰³Privind emisiunea obligațiunilor de stat în vederea executării de către Ministerul Finanțelor a obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat nr. 807 din 17 noiembrie 2014 și nr. 101 din 1 aprilie 2015.

Pe parcursul anului 2023, Guvernul, în persoana Ministerului Finanțelor, nu a emis valori mobiliare de stat, în volumul stabilit de 396 milioane lei solicitat de BNM și necesar pentru majorarea capitalului statutar până la 4,00 la sută din totalul obligațiunilor monetare ale Băncii înregistrate la 31 decembrie 2022. Nivelul capitalului sub limita de 4,00 la sută din obligațiunile monetare nu afectează abilitatea Băncii să opereze eficient sau să își implementeze adecvat politicile sau să își execute atribuțiile. Cu toate acestea, este imperios ca nivelul capitalului să fie restabilit în timp la nivelul minim legal prin injectarea de capital de la Guvern sub forma valorilor mobiliare de stat.

Profit de distribuit la veniturile bugetului de stat

Profitul disponibil pentru distribuire, după acoperirea pierderilor nerealizate din diferențe de curs valutar și defalcarea veniturilor de preț ale metalelor prețioase, a constituit **274 milioane lei**, nivel care a fost înregistrat după acoperirea parțială a pierderilor nerealizate din diferențe de preț și curs.

Până la defalcarea rezultatelor nerealizate la rezerve, pierderea netă (contabilă) din activitatea Băncii a reprezentat **5 216 milioane lei**. Este important de menționat, că la 31 decembrie 2023, nivelul rezervelor acumulate în temeiul legii din veniturile diferențelor de curs valutar nu a fost suficient să acopere în întregime pierderile nerealizate din aprecierea monedei naționale față de valutele de rezervă în anul 2023, astfel 294 milioane lei pierderi fiind acoperite din fondul general de rezervă, în conformitate cu art. 20, alin. (4) din Legea nr. 548/1995, fapt ce a majorat nivelul capitalului necesar din partea Ministerului Finanțelor la 31 decembrie 2023 de la 326 milioane la **620 milioane lei**.

Profitul disponibil pentru distribuire a fost generat, în principal, de creșterea veniturilor din gestionarea activelor oficiale de rezervă în contextul majorării succesive de către autoritățile monetare internaționale a ratelor dobânzilor de remunerare, combinate cu deciziile investiționale strategice și tactice ale BNM privind tranziția la noul benchmark și, prin urmare, al modificării structurii pe instrumente a portofoliului de active financiare, cu reinvestirea mijloacelor financiare în instrumente la rate mai avantajoase, parțial diminuat de înregistrarea cheltuielilor de politică monetară utilizate pentru remunerarea și sterilizarea lichidităților.

Pentru anul 2023, BNM nu va distribui profit la veniturile bugetului de stat, similar anului precedent.

13.2 Considerații generale în analiza financiară

Atribuțiile de bază ale Băncii Naționale sunt prevăzute în Legea nr. 548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei. În conformitate cu prevederile legale, operațiunile Băncii Naționale a Moldovei sunt efectuate în scopul promovării și susținerii politicii monetare și valutare în stat, asigurării stabilității sistemului financiar bancar și nebanca, emisiunii monedei naționale, gestionării activelor oficiale de rezervă ale statului, acționării în calitate de agent și bancher al statutului, prestării serviciilor de plată și de emisie a monedei electronice etc.

Având în vedere că activitățile și operațiunile Băncii Naționale a Moldovei sunt realizate în sprijinul implementării politicilor sale și executării atribuțiilor sale de bază, poziția financiară și rezultatul financiar obținut ar trebui să fie analizate împreună cu acțiunile întreprinse în implementarea politicilor sale și tratamentul contabil SIRF aplicat pentru recunoașterea și evaluarea acestor activități și politici.

Implementarea politicii monetare

Facilitățile permanente acordate băncilor de către BNM au drept scop sterilizarea și, respectiv, furnizarea de lichiditate pe termen foarte scurt (cu scadența peste noapte) și micșorarea fluctuațiilor ratelor dobânzilor pe termen scurt pe piața monetară interbancară, prin coridorul stabilit de BNM la ratele dobânzilor aferente celor două facilități.

Băncile licențiate pot recurge din proprie inițiativă la cele două facilități permanente oferite de BNM:

Depozite overnight (cu scadența peste noapte), cu o rată de dobândă predeterminată (rata dobânzii la facilitatea de depozit reprezintă, de regulă, pragul ratei dobânzii overnight pe piața monetară interbancară);

Depozitele overnight reprezintă obligațiuni ale Băncii, în bilanțul contabil sunt reflectate la **Disponibilități ale băncilor**, fiind evaluate la cost amortizat.

Creditele overnight acordate de BNM (cu scadența peste noapte), pentru acoperirea descoperitului de cont neachitat la finele zilei operaționale, precum și în scopul completării lichidităților, în baza gajului valorilor mobiliare amanetate la BNM, cu o rată a dobânzii prestabilită (această rată de dobândă constituie, de regulă, un plafon al ratei dobânzii overnight pe piața monetară interbancară).

Creditele overnight sunt active ale Băncii și sunt evaluate la cost amortizat minus reducerile pentru pierderile de credit așteptate. Sunt reflectate în bilanțul contabil al Băncii la **Credite acordate băncilor și altor persoane**.

Operațiunile de piață monetară (operațiuni de piață deschisă) reprezintă cel mai important instrument de politică monetară al

BNM. Acestea se realizează la inițiativa BNM, având funcția de gestionare a condițiilor lichidității pe piața monetară și influențare a ratelor de dobândă pe termen scurt pe piața monetară interbancară. Operațiunile de piață monetară pot fi derulate prin licitații anunțate anticipat sau prin negocieri directe. Potrivit reglementărilor în vigoare, principalele categorii de operațiuni de piață monetară aflate la dispoziția BNM sunt:

Operațiuni reverse repo/ repo – operațiuni reversibile, destinate injectării/ absorbției de lichidități, în cadrul cărora BNM cumpără/ vinde de la bănci/ băncilor valori mobiliare de stat, cu angajamentul băncilor/ BNM de a răscumpăra VMS respective la o dată ulterioară și la un preț stabilit la data tranzacției.

Valorile mobiliare procurate (repo) cu un angajament simultan de vânzare la o anumită dată sunt recunoscute la data decontării, dar considerând necesitatea revânzării obligatorii nu sunt recunoscute în portofoliul Băncii de valori mobiliare de stat, ci sunt recunoscute în calitate de **Credite acordate băncilor și altor persoane.**

Diferența dintre prețul de vânzare și prețul de răscumpărare reprezintă cheltuieli cu dobânzi, iar diferența dintre prețul de cumpărare și prețul de revânzare reprezintă venituri din dobânzi calculate utilizând metoda ratei dobânzii efective.

Emiterea certificatelor Băncii Naționale a Moldovei (CBN) – operațiuni destinate absorbției de lichiditate, în cadrul cărora BNM vinde băncilor instrumente negociabile de datorie ale BNM. În condițiile excesului structural de lichiditate din prezent, BNM desfășoară licitații de plasare a CBN cu frecvență săptămânală, cu scadența de 14 zile și cu anunțarea ratei maxime a dobânzii echivalente cu rata de bază a BNM.

CertIFICATELE EMISE DE BANCA NAȚIONALĂ reprezintă obligațiuni monetare ale Băncii emise sub formă de valori mobiliare cu scont și se reflectă în bilanțul contabil la data decontării la **CertIFICATE EMISE DE BNM**. Certificatele se evaluează la cost amortizat, utilizând metoda ratei dobânzii efective, amortizarea scontului fiind reflectată la **Cheltuieli cu dobânzi aferente operațiunilor cu valori mobiliare și repo.**

Atragere de depozite – operațiuni destinate absorbției de lichiditate, în cadrul cărora BNM atrage depozite de la bănci cu scadența prestabilită.

Vânzări/ cumpărări de VMS – operațiuni destinate absorbției/ injectării de lichiditate, în cadrul cărora BNM vinde/ cumpără VMS, transferul proprietății asupra acestora de la vânzător la cumpărător fiind realizat prin mecanismul „livrare contra plată”.

Rezervele obligatorii sunt disponibilități ale băncilor, în lei moldovenești și în valută, păstrate în conturi la BNM. Rezervele obligatorii (RO) reprezintă un instrument auxiliar al politicii monetare, având drept scop restrângerea excesului de lichiditate și, respectiv, atenuarea impactului acestuia asupra ratelor interbancare ale dobânzilor. Rolul major al RO în valută este de a preveni creșterea excesivă a creditului în valută. **RO în lei**

moldovenești se mențin în conturile „Loro” la BNM, fiind constituite ca sold mediu al disponibilităților băncilor pe parcursul perioadei de aplicare. **RO în valută** se mențin doar în dolari SUA și în euro pe conturile „Nostro” ale BNM deschise în băncile din străinătate. Potrivit *Regulamentului cu privire la regimul rezervelor obligatorii* (HCE nr. 302/2019) pe parcursul perioadei de aplicare, o parte din nivelul stabilit al rezervelor obligatorii în USD și în EUR este variabilă – menținută de către bănci în medie, iar altă parte este menținută într-un volum neschimbat.

BNM plătește băncilor o dobândă la cota din rezervele obligatorii ce depășește 5 la sută din pasivele în baza cărora acestea se constituie. RO în lei moldovenești și în valută se remunerează la rate distincte, aplicând pentru rezervele în lei rata la depozitele overnight a BNM, iar pentru rezervele obligatorii în valută – până la 1 decembrie 2023, o rată de remunerare de 0,01 la sută aplicată în baza HCE nr. 139 din 07.05.2019, iar ulterior, conform HCE nr. 221 din 07.11.2023 – rate distincte calculate pornind de la ratele SOFR și €STR, diminuate cu câte 2 puncte procentuale.

Rezervele obligatorii reprezintă obligațiuni monetare ale Băncii, fiind reflectate în bilanțul contabil la **Disponibilități ale băncilor**. Rezervele obligatorii în lei se prezintă în categoria conturilor „LORO”. Rezervele obligatorii în valută se prezintă în conturi separate de Rezerve obligatorii. Remunerarea rezervelor obligatorii (dobânzile calculate și plătite) reprezintă cheltuieli ale Băncii și sunt reflectate la **Cheltuieli cu dobânzi aferente disponibilităților**.

Intervențiile valutare

Banca Națională utilizează intervențiile valutare în scopul atingerii obiectivelor politicii monetare și valutare. Acestea se pot desfășura atât prin **operațiuni directe** (cumpărări sau vânzări la vedere de valută contra lei moldovenești), ce influențează masa monetară, cât și prin **operațiuni de ajustare (swap-uri valutare)**, care sunt instrumente reversibile și nu influențează masa monetară pe termen lung.

BNM intervine pe piața valutară (regim flotant gestionat al cursului de schimb) în scopul atenuării dezechilibrului pe piața valutară internă sau al ajustării nivelului rezervelor valutare.

Intervențiile de vânzare directă a valutei diminuează nivelul rezervelor valutare și generează diferențe de curs valutar realizate, reflectate în situația rezultatului global la **Venituri/ (pierderi) din tranzacții și diferențe de curs valutar**. Impactul corespondent al intervenției de vânzare este diminuarea masei monetare (disponibilităților în lei ale băncilor) și sterilizarea lichidității structurale din sistem, efectul sterilizării asupra performanței Băncii fiind în consecință diminuarea costurilor cu dobânzi la disponibilitățile băncilor și la operațiunile cu valori mobiliare.

Intervențiile de procurare directă a valutei contribuie la majorarea nivelului rezervelor valutare. Intervențiile de procurare nu generează **Venituri/ (pierderi) realizate din diferențe de curs**, fiind doar generatoare de dobânzi din

investiție. Impactul corespondent al intervenției este majorarea masei monetare.

Creditarea băncilor licențiate și altor entități

Banca Națională poate acorda băncilor credite în condiții stabilite periodic de Banca Națională. Pentru a menține stabilitatea sistemului financiar, Banca Națională poate acorda, la deplina sa discreție și în condițiile stabilite de către aceasta, băncilor solvabile și viabile, care se confruntă cu probleme temporare de lichiditate, asistență de lichiditate în situații de urgență, garantată cu active eligibile.

Asistența de lichiditate se acordă în moneda națională la o rată a dobânzii determinată în baza ratei la facilitatea de creditare overnight, plus 2 puncte procentuale, pe un termen de până la 3 luni, cu posibilitatea extinderii până la 12 luni. Asistența de lichiditate se acordă cu condiția ca banca licențiată să fi epuizat toate alte surse de obținere a lichidității.

Creditele sub formă de asistență de lichiditate se acordă cu condiția garantării cu active eligibile care cuprind valori mobiliare de stat emise de Guvernul Republicii Moldova; certificate ale Băncii Naționale; depozite și alte conturi la Banca Națională sau depozite și alte conturi la o bancă acceptată de Banca Națională, creanțe pecuniare, cu excepția creanțelor asupra persoanelor afiliate băncii; valori mobiliare corporative admise spre tranzacționare pe piața reglementată și/ sau în cadrul unui sistem multilateral de tranzacționare (MTF), precum și alte active eligibile. Valoarea ajustată a activelor depuse drept garanții trebuie să acopere în proporție de cel puțin 100 la sută asistența acordată și dobânda aferentă.

BNM poate acorda credite și Fondului de garantare a depozitelor în sectorul bancar, la condițiile și termenele stabilite de Comitetul executiv al BNM.

Este interzisă creditarea sau orice formă de asistență financiară acordată de către BNM Guvernului Republicii Moldova.

Creditele acordate băncilor licențiate sunt active ale Băncii și sunt reflectate în bilanțul contabil la rubrica **Credite acordate băncilor și altor persoane. Creditele sunt evaluate la cost amortizat minus reducerile pentru pierderile de credit așteptate estimate conform SIRF 9. Veniturile din dobânzi la credite sunt prezentate în **Venituri din dobânzi la creditele acordate și repo** și recunoscute prin metoda dobânzii efective.**

Stabilirea cursului de schimb al leului moldovenesc

Banca Națională a Moldovei cotează leul moldovenesc față de valutele străine. Cursul oficial al leului moldovenesc față de dolarul SUA se determină pentru fiecare zi lucrătoare de către Banca Națională în baza informației privind volumele tranzacțiilor spot de cumpărare/ vânzare a dolarilor SUA contra lei moldovenești și cursurile valutare aplicate de către băncile licențiate și Banca Națională.

Cursul oficial al leului moldovenesc față de valutele străine, altele decât dolarul SUA, se determină în baza cursului oficial al leului moldovenesc față de dolarul SUA multiplicat la cross-cursul valutei respective față de dolarul SUA stabilit pe piața internațională.

Tranzacțiile în valută străină efectuate de către Banca Națională sunt înregistrate în situațiile financiare la rata de schimb din ziua tranzacției și sunt zilnic reevaluate utilizând cursul oficial al leului moldovenesc. La data de raportare, activele monetare și datoriile denominate în valută străină sunt convertite la cursul oficial al leului moldovenesc la data de raportare stabilit și publicat de către Banca Națională. BNM având o poziție valutară lungă, aprecierea leului generează pierderi nerealizate, iar deprecierea leului – câștiguri nerealizate din diferențe de curs valutar.

Gestionarea rezervelor internaționale

BNM păstrează și gestionează rezervele valutare ale statului (denumite și „rezervele internaționale”), efectuează operațiuni valutare folosind activele rezervelor valutare și le menține la un nivel adecvat pentru realizarea politicii monetare și valutare. Rezervele valutare sunt gestionate în scopul finanțării directe a dezechilibrului balanței de plăți, pentru reglarea indirectă a dezechilibrului balanței de plăți prin intervențiile pe piața valutară în vederea realizării politicii monetare și valutare ale Băncii Naționale a Moldovei, precum și în alte scopuri.

În procesul de gestionare a rezervelor valutare, BNM asigură un grad înalt de siguranță și un nivel necesar de lichiditate a investițiilor. Politica investițională a BNM este prudentă, urmărind favorizarea investițiilor sustenabile (ESG: mediu, social, guvernanta) și optimizarea profitabilității ca obiective secundare, primordiale fiind siguranța și lichiditatea rezervelor.

În cadrul gestionării rezervelor valutare, BNM investește în instrumente sigure, utilizate și de alte bănci centrale: plasamente pe conturi corespondente (la alte bănci centrale sau organizații financiare internaționale), plasamente la termen și valori mobiliare, emise de Guvernele și agențiile guvernamentale din Statele Unite ale Americii, Uniunea Europeană și alte state și cele emise de instituții supranaționale, cu garanția implicită a guvernelor.

Gestionarea rezervelor valutare se efectuează prin alocarea strategică a activelor (ASA). Alocarea strategică a activelor implică o viziune de gestionare a activelor valutare pe termen lung, orientată spre atingerea nivelului optim de rentabilitate și risc.

Sursele principale de formare a rezervelor valutare în bilanțul Băncii Naționale a Moldovei:

- Înregistrarea creditelor și a granturilor în favoarea Ministerului Finanțelor;
- Intervențiile de procurare ale Băncii Naționale a Moldovei pe piața valutară interbancară;

- Intrările aferente rezervelor obligatorii în valută străină ale băncilor licențiate;
- Veniturile din gestionarea rezervelor valutare;
- Câștigurile din reevaluarea valorilor mobiliare menținute în portofoliul de investiții.

Sursele principale de diminuare a rezervelor valutare în bilanțul Băncii:

- Plățile aferente serviciului datoriei publice externe și plățile Ministerului Finanțelor;
- Intervențiile de vânzare ale Băncii Naționale a Moldovei pe piața valutară interbancară;
- Leșiri aferente rezervelor obligatorii în valută străină ale băncilor licențiate;
- Cheltuieli din gestionarea rezervelor valutare (dobânzile negative la rezervele valutare);
- Pierderile din reevaluarea valorilor mobiliare menținute în portofoliul de investiții.

Rezervele valutare sunt prezentate în bilanțul contabil la rubrica **„Numerar și plasamente pe termen scurt”, „Valori mobiliare investiționale”, „Disponibilități în DST”, „Aur monetar”, „Contribuția RM în cota la FMI” și „Alte active”**. Ele sunt evaluate la cost amortizat (cele deținute în modele de afaceri corespunzătoare) sau la valoarea justă prin alte elemente ale rezultatului global (valorile mobiliare investiționale în valută străină).

Tranzacțiile de vânzare/ cumpărare a stocurilor valutare se recunosc la data tranzacției și sunt reflectate în conturile din afara bilanțului până la data decontării.

Venitul net din dobânzi se calculează utilizând metoda dobânzii efective, inclusiv calculele de cupon și primele și sconturile amortizate sunt incluse în situația rezultatului global la rubrica **Venituri din dobânzi la plasamente pe termen scurt și Venituri din dobânzi la valori mobiliare**.

Cheltuielile cu dobânzile negative la rezervele valutare sunt prezentate la rubrica **Cheltuieli cu dobânzi negative la plasamente pe termen scurt**.

Pierderile de credit așteptate din rezervele valutare conform metodei în 3 stadii (descrise în politicile contabile la Situațiile financiare) și veniturile din reluarea acestora se reflectă în situația rezultatului global la **(Cheltuieli)/ Venituri privind deprecierea activelor financiare**.

Reevaluarea rezervelor valutare

Rezervele valutare sunt reevaluate zilnic la cursul de schimb oficial al Băncii Naționale. Ulterior formării rezultatului net:

- Pierderile nerealizate din diferențe de curs și reevaluarea metalelor prețioase sunt excluse din profitul disponibil pentru distribuire/ (pierderea totală) și sunt compensate din contul Rezervei veniturilor nerealizate din diferențe de curs de la reevaluarea stocurilor valutare și din reevaluarea metalelor prețioase. În cazul în care soldul rezervelor respective este insuficient, pierderea se acoperă din contul Fondului general de rezervă.
- Câștigurile nerealizate din diferențe de curs și reevaluarea metalelor prețioase nu se includ în profitul disponibil pentru distribuire/ (pierderea totală) și se alocă la majorarea Rezervei veniturilor nerealizate din diferențe de curs de la reevaluarea stocurilor valutare și din reevaluarea metalelor prețioase.

*Diferențele din reevaluarea zilnică reprezintă diferențe nerealizate, care se reflectă în situația rezultatului global la **Venituri/ (pierderi) din tranzacții, diferențe de curs valutar și din reevaluarea metalelor prețioase.***

Diferențele de curs realizate din tranzacțiile valutare

Veniturile și pierderile realizate se calculează din operațiunile în valută aplicând metoda costului mediu ponderat, în fiecare zi lucrătoare, pe fiecare valută, atât pentru operațiunile de vânzare, cât și pentru cele de procurare a valutei. Atunci când tranzacțiile valutare (nivelul zilnic) nu afectează stocul valutar, veniturile și/ sau pierderile realizate se calculează ca diferență dintre costul mediu al tranzacțiilor de vânzare și costul mediu al tranzacțiilor de cumpărare.

Costul mediu ponderat al rezervelor valutare pe fiecare valută la finele fiecărui an se echivalează cursului oficial de schimb stabilit de BNM la 1 ianuarie.

*Veniturile și pierderile realizate sunt prezentate în situația rezultatului global la rubrica **Venituri/ (pierderi) din tranzacții, diferențe de curs valutar și din reevaluarea metalelor prețioase.** Veniturile și pierderile realizate sunt distribuibile și se includ în profitul disponibil pentru distribuire/ (pierderea totală).*

Emisiune a monedei naționale

Banca Națională a Moldovei are dreptul exclusiv de a emite pe teritoriul Republicii Moldova bancnote și monede metalice ca mijloc de plată. BNM pune în circulație bancnote și monede metalice, prin intermediul sistemului bancar. Obiectivul BNM în domeniul stabilității circulației monedei naționale este promovarea, urmând principiile continuității și credibilității, a politicii, care asigură economia cu monedă națională, în strictă concordanță cu necesitățile reale ale circulației monetare.

Retragerea din circulație a bancnotelor și monedelor necorespunzătoare se efectuează numai de către Banca Națională a Moldovei, prin intermediul sistemului bancar, în scopul schimbării acestora pe bancnote și monede corespunzătoare circulației sau înlocuirii acestora.

*Comisiunile percepute de Bancă la eliberarea monedei naționale băncilor licențiate reprezintă venituri ale Băncii Naționale și se recunosc la efectuarea eliberărilor la rubrica **Alte venituri**.*

***Moneda națională** reprezintă obligațiuni monetare ale Băncii, este recunoscută la valoarea nominală la punerea acesteia în circulație și este prezentată în bilanțul contabil la rubrica **Moneda națională în circulație**. Moneda națională în circulație este evaluată la cost amortizat. În scop de prezentare în bilanțul contabil, moneda națională în circulație se diminuează cu moneda națională în casa Băncii.*

*Până la punerea în circulație, moneda națională (bancnotele și monedele) este înregistrată în afara bilanțului. Costurile producerii monedei naționale se reflectă în situația rezultatului global la rubrica **Cheltuieli aferente producerii monedei naționale** pe măsura suportării acestora (prestării serviciilor de producere a monedei naționale) și includ costurile pentru bancnote, monede metalice, monede divizionare și monede comemorative.*

Cu prilejul comemorării unor evenimente și personalități distincte ale istoriei și literaturii naționale, promovării operelor literare, tradițiilor naționale, reprezentării monumentelor arhitecturale cu valoare istorică din Republica Moldova, florei și faunei, Banca Națională a Moldovei are dreptul de a emite bancnote și monede jubiliare și comemorative ca mijloc de plată și în scop numismatic (BMJC). Banca Națională a Moldovei pune în circulație bancnotele și monedele respective prin intermediul băncilor licențiate.

***Bancnotele și monedele jubiliare și comemorative** sunt recunoscute la obligațiuni în rubrica **Moneda națională în circulație** la data punerii în circulație cu reflectarea în evidența contabilă la valoarea nominală. Bancnotele și monedele jubiliare și comemorative sunt comercializate la preț de vânzare, iar diferența dintre prețul de vânzare și valoarea nominală se reflectă în categoria **Alte venituri**.*

Bancher și agent al statului

Banca Națională acționează ca bancher și agent al statului și al organelor acestuia. În calitate de depozitar, Banca Națională primește și eliberează bani, ține evidența conturilor, deschide depozite și oferă orice alte servicii financiare.

În conformitate cu Legea nr. 548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei și Legea nr. 181/2014 finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale, Banca Națională a Moldovei deschide și deservește Contul unic trezorerial al Ministerului Finanțelor. Contul unic trezorerial este deservit prin participarea Ministerului Finanțelor în cadrul Sistemului automatizat de plăți interbancare.

Banca Națională deschide și deservește (efectuează plăți, încasări, conversii valutare) conturile valutare ale Ministerului Finanțelor, inclusiv cele deschise în scopul implementării proiectelor finanțate de donatori.

Toate decontările în conturile Ministerului Finanțelor se efectuează în limita soldului conturilor respective (Contul unic trezorerial și conturile valutare). Banca Națională acceptă depozite de la Ministerul Finanțelor, în condiții de piață, conform reglementărilor Băncii Naționale.

Depozitele la vedere ale Ministerului Finanțelor sunt purtătoare de dobândă variabilă, calculată lunar, pornind de la rata medie a dobânzii pe sistemul bancar, disponibilă pentru ultimele trei luni, la depozitele în lei moldovenești purtătoare de dobândă atrase la vedere de la persoanele juridice. Pentru depozitele la termen ale Ministerului Finanțelor, Banca plătește o dobândă în funcție de termenul depozitului, aplicând rata medie ponderată a dobânzii constituită la valorile mobiliare de stat plasate la ultima licitație pe termenul respectiv.

Banca Națională a Moldovei, în calitate de agent al Ministerului Finanțelor, administrează piața primară a valorilor mobiliare de stat (VMS) emise în formă de înscriere în cont pe piața internă, fiind autorizată să organizeze și să desfășoare licitații de vânzare a VMS în baza Acordului de agent al statului încheiat cu Ministerul Finanțelor.

*Soldurile conturilor Ministerului Finanțelor deschise la Banca Națională sunt prezentate în rubrica **Disponibilități ale Guvernului RM**. Acestea includ mijloacele bugetului de stat deținute în valută, depozitele la vedere și la termen ale Ministerului Finanțelor, care se reflectă în bilanțul contabil la cost amortizat.*

*Cheltuielile din dobânzile plătite la disponibilitățile Guvernului sunt reflectate în situația rezultatului global la rubrica **Cheltuieli cu dobânzi aferente disponibilităților**, iar comisioanele încasate de Bancă din deservirea conturilor Ministerului Finanțelor (Comisioanele SAPI, transferuri valutare, conversii, organizare licitații) sunt reflectate la rubrica **Alte venituri**.*

Banca Națională nu acordă împrumuturi și garanții sub orice formă statului sau organelor acestuia, inclusiv prin procurarea pe piața primară a valorilor mobiliare de stat sau prin acordarea de credite overnight.

Banca Națională poate procura pe piața secundară valorile mobiliare de stat care au fost emise public, doar prin operațiuni de piață deschisă și în legătură cu acordarea de credite băncilor.

Banca Națională deține în portofoliul său valori mobiliare de stat derivate din garanții de stat emise conform *Legii nr. 235/2016 privind emisiunea obligațiunilor de stat în vederea executării de către Ministerul Finanțelor a obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat nr. 807 din 17 noiembrie 2014 și nr. 101 din 1 aprilie 2015* și transmise Băncii Naționale la 4 octombrie 2016 sub formă de obligațiuni de stat și valori mobiliare de stat emise ca rezultat al conversiunii în valori mobiliare de stat a împrumuturilor contractate de către Ministerul Finanțelor de la Bancă în anii precedenți. Tranzacționarea de către Bancă pe piața secundară a obligațiunilor de stat derivate din garanții de stat e limitată la 40 la sută din volumul de obligațiuni de stat transmise Băncii de către Ministerul Finanțelor.

Valorile mobiliare de stat ca rezultat al conversiunii în valori mobiliare de stat a împrumuturilor contractate de către Ministerul Finanțelor de la Bancă pe parcursul anilor precedenți au fost răscumpărate de Guvern la scadență și reemise în același volum noi valori mobiliare care se transmit Băncii.

Subsidiara Băncii Naționale, DCU deține în portofoliu valori mobiliare emise de Guvernul Republicii Moldova, procurate cu scopuri investiționale și deținute pentru colectarea fluxurilor de numerar din principal și dobânzi, astfel la nivel consolidat sunt incluse în activele consolidate ale Băncii.

Valorile mobiliare de stat, disponibile în portofoliul Băncii, pot fi utilizate în cadrul operațiunilor de piață monetară în scopul realizării politicii monetare.

Valorile mobiliare emise în cadrul licitațiilor organizate de Bancă nu sunt reflectate în evidența contabilă a Băncii.

*Comisionul perceput de Bancă din exercitarea atribuțiilor de agent al statului este înregistrat la data licitațiilor la rubrica **Alte venituri**.*

Toate portofoliile de valori mobiliare de stat deținute de Bancă și subsidiară sunt evaluate la cost amortizat, Banca având intenția de a încasa fluxurile contractuale.

Obligațiunile de stat derivate din garanții de stat sunt emise pe termene de până la 25 de ani, cu rate fixe ale dobânzii (rata nominală de 1,4 la sută și 5,3 la sută), rata efectivă a dobânzii portofoliului de obligațiuni fiind de 5 la sută, rată care reprezenta valoarea justă la data recunoașterii inițiale.

*Valorile mobiliare de stat în portofoliul Băncii Naționale a Moldovei și filialei sale reprezintă activele consolidate ale Băncii și sunt reflectate la rubrica **Valori mobiliare emise de Guvernul Republicii Moldova**.*

*Veniturile din dobânzi la valorile mobiliare de stat sunt evaluate prin metoda dobânzii efective (considerând și costurile de emisie) și sunt reflectate în situația rezultatului global la **Venituri din dobânzi la valori mobiliare**.*

Tranzacții cu FMI

Banca Națională acționează în calitate de agent al statului la efectuarea tranzacțiilor financiare cu FMI și în calitate de depozitar pentru menținerea conturilor FMI. Calitatea de membru în cadrul FMI este distribuită în bază de cotă.

Banca Națională, în calitate de agent al statului, efectuează în numele statului, plățile aferente rambursărilor creditelor FMI, inclusiv ale Ministerului Finanțelor.

Banca Națională a Moldovei în calitate de depozitar al FMI deschide și menține conturile în lei moldovenești ale FMI deschise la Banca Națională.

Conform Hotărârii Parlamentului (HP) nr. 1107/1997 de aderare a Republicii Moldova la FMI și Statutului FMI, Banca a fost împuternicită să fie agentul Republicii Moldova la FMI și agentul fiscal și depozitarul FMI în Republica Moldova. Parlamentul, în temeiul HP nr. 1107/1997 și al Legii nr. 548/1995 cu privire la BNM, a împuternicit Banca să efectueze, în numele Republicii Moldova, toate operațiunile și tranzacțiile autorizate conform prevederilor statutului FMI și să primească orice sumă care poate fi plătită sau transferată Republicii Moldova în operațiunile și tranzacțiile autorizate conform diferitelor prevederi ale Statutului FMI.

Subscrierile la Cota FMI sunt efectuate de către Banca Națională a Moldovei, în temeiul Legii nr. 548/1995 și legilor speciale, prin care e mandată să își asume toate obligațiile pentru efectuarea subscrierii la FMI conform cerințelor Fondului.

Cota Republicii Moldova la FMI reprezintă o investiție strategică și este recunoscută drept un activ al Băncii, fiind reflectată în bilanțul contabil la capitolul **Contribuția RM în cota la FMI**.

Cota este evaluată la valoarea justă, cu reevaluarea lunară, în ultima zi lucrătoare a lunii gestionare, la cursul XDR față de leul moldovenesc, calculat de FMI.

Considerând că Banca este împuternicită prin lege să reprezinte Republica Moldova la FMI, să-și asume și să efectueze operațiuni cu FMI, să efectueze subscrierile cotei la FMI, să încaseze sume în numele Republicii Moldova de la FMI, să desemneze reprezentanții săi în organul de conducere al FMI, precum și să acționeze în calitate de agent fiscal și depozitar al FMI, în relația operațiunilor Republicii Moldova cu FMI, cu excepția celor direct atribuibile Guvernului Republicii Moldova, Banca reprezintă principal și recunoaște activele și datoriile din aceste operațiuni în bilanțul său contabil.

Banca Națională ca agent al Republicii Moldova poate să-și asume obligații și să execute tranzacții ce țin de participarea Republicii Moldova la organizațiile internaționale, inclusiv FMI.

Conturile 1 și 2 ale FMI deschise la Bancă sunt obligațiuni ale Băncii reflectate la rubrica **Obligațiuni față de FMI, aferent contribuției RM în cota la FMI.**

*Creditele primite de către Republica Moldova în cadrul acordurilor cu FMI sunt reflectate în bilanțul contabil la **Obligațiuni față de FMI**, doar în partea volumului încasat de către Banca Națională (pentru suplinirea rezervelor valutare), partea primită de către Ministerul Finanțelor pentru acoperirea deficitului bugetar fiind înregistrată de către Ministerul Finanțelor.*

Sistemul automatizat de plăți interbancare¹⁰⁴

Banca Națională supraveghează sistemul de plăți în Republica Moldova și promovează funcționarea stabilă și eficientă a sistemului automatizat de plăți interbancare.

¹⁰⁴Din 08.02.2024 Sistem automatizat de plăți interne (HBN22 din 24.01.24 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141741&lang=ro)

Sistemul automatizat de plăți interbancare (SAPI) este un sistem de plăți deținut și administrat de către Banca Națională a Moldovei, care permite decontarea automată și finală a plăților în lei moldovenești de către participanții SAPI pe teritoriul Republicii Moldova în moneda scripturală a Băncii Naționale.

SAPI este format din sistemul de decontare pe bază brută în timp real, destinat procesării plăților urgente și de mare valoare și sistemul de compensare cu decontare pe bază netă, destinat procesării plăților de mică valoare în lei moldovenești.

Plățile prin intermediul SAPI sunt efectuate de către participanții SAPI prin intermediul conturilor de plăți deschise la Banca Națională a Moldovei.

Participanții SAPI sunt: BNM, băncile, Trezoreria de Stat din cadrul Ministerului Finanțelor, DCU, Fondul de garantare a depozitelor în sistemul bancar, Centrul de casă și decontări din or. Tiraspol, prestatorii de servicii de plată nebankari.

Soldurile conturilor deschise la BNM ale participanților SAPI sunt reflectate în situațiile financiare în rubricile bilanțului contabil: „Disponibilități ale băncilor”, „Disponibilități ale Guvernului RM” și „Disponibilități ale altor clienți”. Comisioanele percepute de către BNM la efectuarea operațiunilor în cadrul SAPI sunt recunoscute în rubrica **Alte venituri.**

Depozitarul central unic al valorilor mobiliare

Banca Națională a Moldovei deține 480 acțiuni cu valoarea nominală de 50 mii lei, ceea ce reprezintă o cotă de 98,36 la sută din capitalul Societății pe acțiuni „Depozitarul central unic al valorilor mobiliare” (în continuare DCU sau filială), entitate fondată și înregistrată pe 4 aprilie 2018. Activitatea DCU este reglementată prin *Legea nr. 234/2016 cu privire la Depozitarul central unic al valorilor mobiliare*.

DCU operează începând cu 31 iulie 2018 Sistemul Depozitarului central unic al valorilor mobiliare, care reprezintă un sistem de decontare a valorilor mobiliare, ce asigură prestarea de către Depozitarul central a serviciilor de înregistrare a valorilor mobiliare, de administrare centralizată, de decontare, după caz, a serviciilor auxiliare, corporative.

Sistemul DCU se bazează pe o tehnologie modernă de procesare directă, conectată la SAPI și care oferă o infrastructură și servicii eficiente pentru decontarea tranzacțiilor cu valori mobiliare și înregistrarea drepturilor de proprietate asupra valorilor mobiliare.

DCU înregistrează instrumentele financiare emise în Republica Moldova și alocă coduri ISIN. Operațiunea se efectuează prin înscrierea valorilor mobiliare în Sistemul DCU și deschiderea conturilor pentru emitent și primii proprietari. DCU efectuează decontări cu valorile mobiliare înregistrate de DCU. DCU ține evidența valorilor mobiliare, a drepturilor și restricțiilor asupra drepturilor oferite de valorile mobiliare.

*La nivel individual, investiția Băncii în filiala sa – DCU, este prezentată la rubrica **Investiții în filiale**, fiind evaluată la costul*

istoric al investiției (aportul în capital) minus pierderile din depreciere.

La nivel consolidat, investiția în filiala DCU se consolidează, prezentând poziția, performanța și fluxurile de numerar ale Băncii și DCU, cu eliminarea tranzacțiilor și soldurilor aferente din soldurile și tranzacțiile efectuate între BNM și DCU.

Tranzacțiile și soldurile consolidate care includ poziții aferente Depozitarului central la consolidare includ Numerar și plasamente, Valori mobiliare de stat emise de Guvernul Republicii Moldova, Alte active, Imobilizări, Alte obligațiuni, Interese care nu controlează; Alte venituri, Cheltuieli operaționale etc.

Supravegherea bancară, a sistemelor de plăți și valutară

În scopul protejării intereselor deponenților, precum și al asigurării stabilității și viabilității sistemului bancar, Banca Națională a Moldovei efectuează supravegherea prudențială a băncilor din Republica Moldova, urmărind respectarea cerințelor legale pentru prevenirea și limitarea riscurilor specifice activității bancare.

Conform Legii nr. 114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică, BNM licențiază, reglementează și supraveghează activitatea prestatorilor de servicii de plată și a emitenților de monedă electronică.

Conform Legii nr. 62/2008 privind reglementarea valutară, BNM licențiază, reglementează și supraveghează activitatea unităților de schimb valutar.

Plățile de licențiere și amenzile aplicate în procesul supravegherii entităților se virează la bugetul de stat.

Banca Națională nu aplică plăți regulatorii de supraveghere similar altor autorități de supraveghere europene sau din Republica Moldova.

Plățile colectate din licențiere și amenzi aplicate în procesul de supraveghere nu se regăsesc în situațiile financiare ale BNM, ele fiind venituri ale și virate direct la bugetul de stat al Republicii Moldova de către plătitori.

13.3 Analiza rezultatului financiar la nivel individual

Rezultatul financiar al Băncii Naționale a Moldovei depinde nemijlocit de necesitatea efectuării operațiunilor monetare și valutare, în vederea atingerii obiectivului fundamental și îndeplinirii atribuțiilor de bază ale băncii. Evoluția rezultatului financiar, pe parcursul anilor 2019-2023, este reflectată în graficul 13.1.

Conform situației financiare din 31 decembrie 2023, Banca a înregistrat un profit disponibil pentru distribuire în mărime de

274,41 milioane lei, comparativ cu situația din 31 decembrie 2022 când a suportat o pierdere totală în mărime de 500,53 milioane lei (Tabelul A.27).

Obținerea unui rezultat superior perioadei comparative derivă, în principal, din înregistrarea unor venituri nete din gestionarea rezervelor valutare mai mari cu circa 1 559,53 milioane lei, în mare parte, datorită majorării rentabilității rezervelor valutare de la 1,18 la sută în anul 2022 până la 3,72 la sută în anul 2023, soldul mediu al rezervelor valutare pe parcursul anului 2023 înregistrând o creștere cu circa 26 la sută față de soldul mediu înregistrat pe parcursul anului precedent.

Impactul factorilor ce au determinat înregistrarea unui rezultat superior perioadei comparative a fost temperat de înregistrarea unor cheltuieli cu remunerarea instrumentelor de politică monetară, mai mari cu circa 395,84 milioane lei. Cheltuielile de sterilizare prin CBN în anul 2023 au fost mai mari cu circa 768,93 milioane lei comparativ cu anul 2022, cheltuielile cu remunerarea rezervelor obligatorii, pe parcursul anului 2023, diminuându-se cu 627,25 milioane lei, ca urmare a diminuării succesive a ratelor medii de remunerare, parțial compensate de majorarea soldului mijloacelor atrase supuse rezervării.

Suplimentar, profitul disponibil pentru distribuire al anului 2023 include pierderea nerealizată din diferențe de curs de la reevaluarea stocurilor valutare în mărime de 293,72 milioane lei care reprezintă excesul de pierderi nerealizate care nu au putut fi acoperite din rezervele veniturilor nerealizate de curs valutar la 31 decembrie 2023, soldul rezervelor fiind insuficient pentru acoperirea integrală a pierderilor nerealizate acumulate pe parcursul anului 2023 în mărime de 5 787,28 milioane lei.

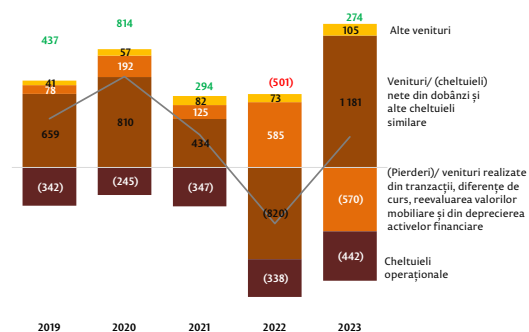
Impactul implementării politicii monetare și al activităților ce țin de relațiile cu Guvernul Republicii Moldova asupra situației financiare a Băncii Naționale a Moldovei

În anul 2023 au continuat presiunile dezinflaționiste conturate la finele anului 2022, pe fondul cererii modeste, scăderii tarifului la energia electrică, amplificate de dinamica ratei de schimb valutar. Situația tensionată din regiune și riscurile escaladării acesteia, volatilitatea sporită a prețurilor la resursele energetice și modalitatea de ajustare a tarifelor au menținut incertitudinea cu privire la traiectoria inflației.

În context, Banca a continuat promovarea unei politici monetare și valutare orientate spre diminuarea efectelor crizei asupra economiei naționale, asigurarea stabilității sectorului bancar și nivelului suficient de lichidități pentru a impulsiona redresarea economică.

Pe parcursul anului 2023, pe fondul creșterii presiunilor dezinflaționiste, Banca a diminuat succesiv rata de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară de la 20,00 la sută până la 4,75 la sută, iar ratele de dobândă la creditele și la depozitele overnight au fost diminuate până la 6,75 la sută, și, respectiv, 2,75 la sută anual, în total cu 15,25 puncte procentuale.

Graficul 13.1: Evoluția rezultatului financiar pe parcursul anilor 2019-2023 (milioane lei)

Sursa: BNM

În aceste condiții, Banca a continuat să utilizeze instrumente de absorbție a excesului de lichiditate. Cheltuielile cu operațiunile de sterilizare efectuate prin emiterea de CBN s-au majorat cu 768,93 milioane lei, fapt determinat, în mare parte, de evoluția soldului mediu zilnic al CBN, care pe parcursul perioadei de raportare a constituit 10 923,63 milioane lei, comparativ cu anul 2022, când soldul mediu zilnic al CBN a constituit 2 576,39 milioane lei. Rata medie a dobânzii la CBN pe parcursul anului 2023 a constituit 10,89 la sută (2022: 16,04 la sută).

Totodată, pe parcursul anului 2023, Banca a diminuat cu 4 puncte procentuale norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în lei moldovenești și în valute neconvertibile (MDL), iar norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în valute liber convertibile (VLC) a fost diminuată cu 2 puncte procentuale. Rata de remunerare a rezervelor obligatorii în MDL s-a redus de la 18,00 la sută în luna ianuarie 2023, la 2,75 la sută în luna decembrie 2023. Rata de remunerare a rezervelor obligatorii în valută s-a menținut la nivelul de 0,01 la sută până la emiterea Hotărârii Comitetului executiv nr. 221 din 7 noiembrie 2023, când au fost modificate ratele de remunerare a rezervelor obligatorii în dolari SUA și euro de la rata fixă de 0,01 la sută la rate variabile distincte calculate pornind de la ratele SOFR și €STR, diminuate cu câte 2 puncte procentuale. Noile rate de remunerare a rezervelor obligatorii în valută au intrat în vigoare începând cu plata dobânzii pentru luna noiembrie, când ratele de remunerare s-au cifrat la 3,32 la sută pentru USD și 1,90 la sută pentru EUR.

Astfel, cheltuielile aferente remunerării rezervelor obligatorii aferente anului 2023 s-au diminuat cu 627,25 milioane lei, rata medie anuală de remunerare a RO în MDL micșorându-se până la 8,04 la sută (2022: 14,63 la sută), iar rata de remunerare pentru rezervele obligatorii în VLC majorându-se până la 0,39 la sută anual (2022: 0,01 la sută). Norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în MDL a înregistrat o medie anuală de 33,9 la sută (2022: 33,3 la sută).

Cheltuielile nete aferente conturilor și depozitelor Ministerului Finanțelor în anul 2023 față de anul precedent s-au majorat cu 80,89 milioane lei, în cea mai mare parte datorită înregistrării unor cheltuieli cu dobânzi la depozitele atrase la vedere cu 57,74 milioane lei mai mari, rata medie de remunerare a soldului contului unic trezorerial constituind 3,71 la sută (2022: 2,92 la sută). Soldul mediu zilnic al contului unic trezorerial pe parcursul anului 2023 a constituit 5 798,02 milioane lei (2022: 5 381,92 milioane lei).

Diminuarea cheltuielilor cu dobânzi la depozite overnight atrase la termen de la bănci rezidente cu 26,65 milioane lei a fost determinată atât de evoluția ratei medii a dobânzii, pe parcursul perioadei de raportare constituind 9,64 la sută (2022: 15,06 la sută), cât și de înregistrarea unui sold mediu al depozitelor cu 34,46 milioane lei mai mic decât în anul 2022.

Pe parcursul anului 2023 venituri din dobânzi la operațiunile repo au constituit 0,59 milioane lei, pe parcursul anului 2022 fiind înregistrate venituri din dobânzi la operațiunile repo în mărime de 260,71 milioane lei. Soldul mediu al tranzacțiilor repo pe parcursul anului 2023 au constituit 4,80 milioane lei (sold mediu 2022: 1 588,30 milioane lei).

Ansamblul instrumentelor de politică monetară aplicate de Banca Națională a Moldovei pe parcursul anului 2023 și activitățile ce țin de relațiile cu Guvernul au generat o pierdere netă în mărime de 2 107,10 milioane lei, comparativ cu pierderea de 1 704,33 milioane lei înregistrată în anul 2022 (Tabelul A.28).

Impactul operațiunilor de gestionare a activelor oficiale de rezervă ale statului asupra situației financiare a Băncii Naționale a Moldovei

Activele oficiale de rezervă ale statului, deținute de Banca Națională a Moldovei, s-au majorat la situația din 31 decembrie 2023 față de 31 decembrie 2022 cu 21,88 la sută sau cu circa 979 milioane dolari SUA (de la 4 474,17 milioane dolari SUA până la 5 453,14 milioane dolari SUA), fiind investite, preponderent, în instrumente în dolari SUA și euro.

Totodată, pe parcursul anului 2023, s-a înregistrat majorarea volumului mediu anual al rezervelor internaționale cu 1 003,89 milioane dolari SUA (de la 3 862,96 milioane dolari SUA până la 4 866,85 milioane dolari SUA).

Veniturile nete aferente gestionării activelor oficiale de rezervă au constituit 3 058,56 milioane lei, majorându-se cu 1 559,53 milioane lei față de anul precedent, când acestea au constituit 1 499,03 milioane lei. Acest rezultat a fost determinat, în mare parte, de majorarea rentabilității activelor oficiale de rezervă de la 1,18 la sută în anul 2022 până la 3,72 la sută în anul 2023.

Majorarea rentabilității se explică prin creșterea ratelor dobânzilor de remunerare a activelor financiare aferente rezervelor valutare ca urmare a măsurilor implementate de autoritățile monetare, a tranzacțiilor efectuate pe parcursul anului 2023 în contextul tranziției la noul benchmark în cazul portofoliului valorilor mobiliare în dolari SUA și, în consecință, al modificării structurii pe instrumente a portofoliilor VMVS, dar și ca urmare a suplinirii și rebalansării portofoliului de valori mobiliare în EUR.

Astfel, rata de referință a Rezervei Federale din SUA s-a majorat succesiv de la 4,25 la sută – 4,5 la sută, poziționându-se la finele perioadei de raportare în intervalul de 5,25 la sută – 5,50 la sută, cea a Băncii Angliei a evoluat de la 3,5 la sută la 5,25 la sută, iar cea a Băncii Centrale Europene – de la 2,5 la sută până la 4,50 la sută la 31 decembrie 2023 în contextul presiunilor inflaționiste persistente. Aceste evoluții au avut impact asupra ratelor de remunerare a mijloacelor în USD, GBP și EUR plasate la termen.

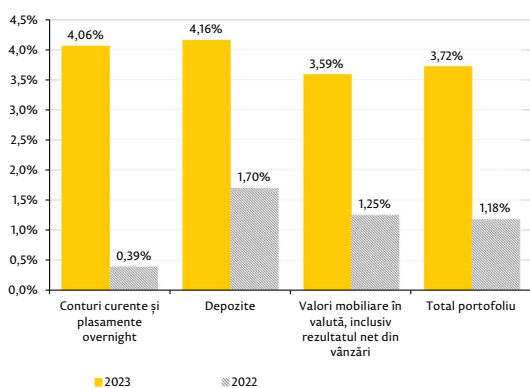
Totodată, majorarea rezultatului din gestiunea activelor oficiale de rezervă a fost parțial diminuată de suportarea unor cheltuieli nete realizate din vânzările de valută în mărime de 152,36 milioane lei, comparativ cu anul 2022 când au fost înregistrate venituri nete realizate în mărime de 655,31 milioane lei. Pierderile realizate au fost generate de diferența negativă dintre cursul de vânzare și costul stocului valutei (sau cursul mediu al valutei cumpărate) multiplicată la volumul vânzărilor. În perioada analizată, BNM a înregistrat intervenții de vânzare de valută în sumă de 203,60 milioane dolari SUA, precum și conversii valutare contra MDL în volum total de 535,82 milioane dolari SUA (în 2022 au fost

efectuate vânzări de valută în sumă de 835,79 milioane dolari SUA, dintre care intervenții de vânzare de 816,56 milioane dolari SUA).

Informații adiționale privind gestionarea activelor oficiale de rezervă sunt prezentate în capitolul 3 Politica monetară. Activele oficiale de rezervă.

Impactul operațiunilor de gestionare a activelor oficiale de rezervă asupra situației financiare a Băncii Naționale a Moldovei este prezentat în tabelul A.29.

Graficul 13.2: Evoluția profitabilității activelor oficiale de rezervă în anul 2023 în comparație cu anul 2022 (%)

Sursa: BNM

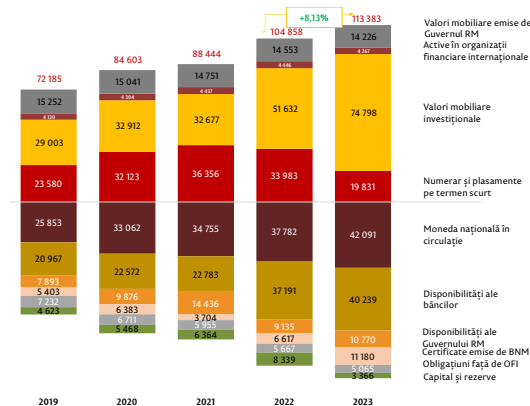
În conformitate cu cele mai bune practici internaționale, precum și cu prevederile Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei, criteriile principale pentru selectarea activelor de rezervă sunt siguranța sumelor de bază și lichiditatea. Astfel, doar după asigurarea acestor două criterii este luată în calcul profitabilitatea instrumentelor în care sunt investite activele oficiale de rezervă ale statului.

Evoluția cursului oficial de schimb al leului moldovenesc față de valutele în care sunt deținute activele oficiale de rezervă a avut un impact semnificativ asupra situației financiare a Băncii Naționale a Moldovei, în anul 2023 fiind înregistrată aprecierea cursului USD/MDL cu 9,1 la sută, față de deprecierea de 8,0 la sută în anul 2022 (Tabelul A.30).

Astfel, la finele anului 2023, ca rezultat al aprecierii leului moldovenesc față de unele valute componente ale stocurilor valutare, au fost înregistrate pierderi nete nerealizate din diferențele de curs de la reevaluarea stocurilor valutare în mărime de 5 787,27 milioane lei. La finele anului 2022, au fost înregistrate venituri nerealizate din diferențele de curs de la reevaluarea stocurilor valutare în mărime de 2 686,55 milioane lei.

13.4 Analiza poziției financiare la nivel individual

Graficul 13.3: Evoluția bilanțului contabil pe parcursul anilor 2019-2023 (milioane lei)

Sursa: BNM

Activitățile desfășurate de către Banca Națională a Moldovei pe parcursul anului 2023, în scopul îndeplinirii atribuțiilor sale de bază, se răsfrâng asupra structurii bilanțului Băncii Naționale a Moldovei, fapt reflectat în graficul 13.3 și tabelul A.31.

Rezultatul financiar al filialei

DCU gestionează, începând cu 31 iulie 2018, Sistemul Depozitarului central unic al valorilor mobiliare, care reprezintă un sistem de decontare a valorilor mobiliare, ce asigură prestarea serviciilor de înregistrare a valorilor mobiliare, de administrare centralizată, de decontare, după caz, a serviciilor auxiliare, corporative. DCU operează cu valori mobiliare de stat și creanțele Băncii Naționale a Moldovei, cu instrumente financiare corporative și asigură în totalitate funcțiile de decontare a tranzacțiilor bursiere. Operațiunile se efectuează prin înscrierea valorilor mobiliare în Sistemul DCU și deschiderea conturilor pentru emitent și primii proprietari. DCU efectuează decontări cu valorile

mobiliare înregistrate, totodată, ține evidența valorilor mobiliare, a drepturilor și restricțiilor asupra drepturilor oferite de valorile mobiliare.

Analiza rezultatului financiar pe activitățile principale ale DCU este prezentată în tabelul A.32.

Analiza poziției financiare a filialei

Activitățile desfășurate de către DCU pe parcursul anului 2023, în scopul îndeplinirii atribuțiilor sale de bază, se răsfrâng asupra structurii bilanțului filialei, fapt reflectat în tabelul A.33.

13.5 Analiza comparativă a poziției financiare și a rezultatului financiar consolidat

Ca urmare a consolidării rezultatului financiar al filialei Băncii Naționale a Moldovei, poziția financiară consolidată și individuală a Băncii Naționale a Moldovei se prezintă în tabelul A.34.

Ca rezultat al consolidării rezultatului financiar al filialei, la 31 decembrie 2023 poziția financiară consolidată a Băncii Naționale a Moldovei a crescut cu 3,22 milioane lei, efect determinat de investirea activelor de rezervă acumulate de DCU în valori mobiliare de stat și parțial în disponibilități păstrate la Banca Națională a Moldovei.

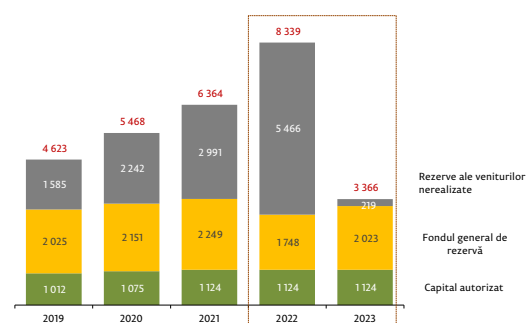
Ca urmare a consolidării rezultatului financiar al filialei Băncii Naționale a Moldovei, rezultatul financiar consolidat și individual al Băncii Naționale a Moldovei se prezintă în tabelul A.35.

13.6 Capital și rezerve

În conformitate cu art. 19 din Legea nr. 548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei, capitalul băncii include capitalul statutar, conturile de rezervă create în conformitate cu prevederile art. 66 și conturile de rezervă ale veniturilor nerealizate. Capitalul statutar include capitalul autorizat și fondul general de rezervă, este dinamic și se formează din profitul anului disponibil pentru distribuire, din veniturile obținute conform art. 64 alineatul (3) și/ sau din contribuțiile Guvernului Republicii Moldova, până când mărimea acestuia va atinge 10 la sută din totalul obligațiunilor monetare ale Băncii Naționale a Moldovei. Fondul general de rezervă poate fi utilizat în exclusivitate pentru acoperirea pierderilor realizate conform rezultatului exercițiului la finele anului financiar, în cazul în care se înregistrează un rezultat negativ.

Conform mecanismului de alocare a profitului, în cazul în care mărimea capitalului statutar al Băncii Naționale a Moldovei la finele anului financiar constituie de la 4,00 la sută până la 10,00 la sută din totalul obligațiunilor monetare ale Băncii Naționale a

Graficul 13.4: Structura capitalului și a rezervelor în anii 2019-2023 (milioane lei)

Sursa: BNM

Moldovei, pentru majorarea capitalului statutar se alocă doar 50 la sută din profitul disponibil pentru distribuire, în modul prevăzut la art.19 alin.(3).

În cazul în care la finele anului financiar nivelul capitalului statutar, după distribuirea rezultatului financiar aferent anului curent, scade sub 4,00 la sută din totalul obligațiunilor monetare ale Băncii Naționale, Guvernul, în persoana Ministerului Finanțelor, în decurs de 60 de zile după primirea raportului auditorului extern asupra situațiilor financiare ale Băncii Naționale, transferă Băncii Naționale, într-o singură tranșă, o contribuție de capital în valori mobiliare de stat la o rată a dobânzii de piață, în volumul necesar pentru majorarea capitalului statutar până la 4,00 la sută din totalul obligațiunilor monetare ale Băncii Naționale, în modul prevăzut la art. 19 alin.(6).

Situația capitalului și a rezervelor este prezentată în tabelul A.36.

Astfel, la 31 decembrie 2023, fondul general de rezervă a fost majorat cu 568 130 mii lei și utilizat pentru acoperirea pierderilor nerealizate în mărime de 293 718 mii lei, în total fiind majorat cu 274 412 mii lei până la 2 022 626 mii lei, iar capitalul autorizat a rămas la același nivel de 1 124 372 mii lei.

Pe parcursul ultimilor ani, BNM a contribuit la dezvoltarea economică continuă, urmărind să mențină inflația în intervalul de variație al țintei de 5,0 la sută. Totodată, reformele sistemice și profunde efectuate pe parcursul ultimilor ani în domeniul bancar au contribuit la atingerea unui nivel înalt de reziliență și stabilitate. Astfel, băncile nu doar au depășit fără dificultăți semnificative perioada crizelor din ultimii ani, dar au și făcut parte din mecanismele de susținere a populației și economiei, fiind pregătite să sprijine prin creditare creșterea economică.

Considerând situația inedită înregistrată în anul 2022 asociată recuperării post-pandemice, crizei energetice globale, presiunilor inflaționiste generate de efectele de creștere a prețurilor la produsele alimentare și la resursele energetice pe plan internațional și regional, amplificate de escaladarea conflictului armat dintre Ucraina și Federația Rusă, și impactul social și economic la nivel global și național, BNM a adoptat un șir de măsuri restrictive de politică monetară.

Pe fondul crizelor simultane amplificate pe parcursul anului 2022, Banca Națională a depus eforturi privind temperarea consecințelor șocurilor asupra prețurilor, menținerea unui echilibru ce ar întruni, concomitent, condiții restrictive de politică monetară și condiții stimulativе pentru creșterea economică, precum și asigurarea stabilității financiare și a monedei naționale.

Corectitudinea și oportunitatea caracterului restrictiv al măsurilor de politică monetară adoptate a fost confirmată și validată de încetinirea inflației anuale înregistrate în trimestrul IV 2022, când BNM a decis reluarea măsurilor de relaxare a politicii monetare, alăturându-se primelor țări din lume care au adoptat măsuri similare. În anul 2023 au continuat presiunile dezinflaționiste conturate la finele anului 2022, pe fondul cererii modeste, scăderii tarifului la energia electrică, amplificate de dinamica ratei de

schimb. Situația tensionată din regiune și riscurile escaladării acesteia, volatilitatea sporită a prețurilor la resursele energetice și modalitatea de ajustare a tarifelor, însă, au menținut incertitudinea cu privire la traiectoria inflației.

În consecință, măsurile de politică monetară adoptate pe parcursul anilor 2022-2023 au avut un impact negativ asupra profitabilității BNM și, respectiv, asupra nivelului capitalului, care la 31 decembrie 2022, după acoperirea pierderii totale, constituia 3,52 la sută din totalul obligațiunilor monetare, iar la 31 decembrie 2023, după distribuirea profitului disponibil pentru distribuire, constituia 3,34 la sută, ceea ce este sub nivelul minim admisibil de 4,00 la sută.

În aceste condiții, considerând mărimea capitalului statutar sub limita legală minimă de 4,00 la sută din obligațiunile monetare, a fost necesar ca Guvernul, în persoana Ministerului Finanțelor, în decurs de 60 de zile după primirea raportului auditorului extern asupra situațiilor financiare ale Băncii Naționale, să transfere Băncii Naționale o contribuție de capital în mărime de 396 149 mii lei sub formă de valori mobiliare de stat la o rată a dobânzii de piață, în volumul necesar pentru majorarea capitalului statutar până la 4,00 la sută din totalul obligațiunilor monetare ale Băncii Naționale. Pe parcursul anului 2023, Guvernul, în persoana Ministerului Finanțelor, nu a emis valori mobiliare de stat în volumul stabilit de 396 149 mii lei necesar pentru majorarea capitalului statutar până la 4,00 la sută din totalul obligațiunilor monetare ale Băncii Naționale înregistrate la 31 decembrie 2022.

Totodată, considerând nivelul capitalului statutar la situația din 31 decembrie 2023 în continuare sub 4 la sută, este necesar ca Guvernul, în persoana Ministerului Finanțelor, în decurs de 60 de zile după primirea raportului auditorului extern asupra situațiilor financiare ale Băncii Naționale, să transfere Băncii Naționale o contribuție de capital suplimentară în mărime de 224 223 mii lei sub formă de valori mobiliare de stat la o rată a dobânzii de piață, în total necesarul de capital pentru majorarea capitalului statutar la 31 decembrie 2023 până la 4,00 la sută constituind 620 372 mii lei.

În opinia BNM, nivelul capitalului sub limita de 4,00 la sută din obligațiunile monetare nu afectează abilitatea Băncii să opereze eficient sau să își implementeze adecvat politicile sau să își execute atribuțiile. Este recunoscut faptul că prin virtutea naturii sale unice, băncile centrale pot opera pentru o perioadă cu capital sub nivelul adecvat stabilit în lege. Spre deosebire de alte entități, în care un capital inferior limitelor legale ar afecta sau suscita îngrijorări privind continuitatea afacerii, nivelul capitalului sub limita de 4,00 la sută nu afectează capacitatea de continuitate a operațiunilor BNM.

În același timp, conform prognozelor efectuate de conducerea Băncii în cadrul managementului riscului de capital, rezultatele financiare pentru anul 2024 se prognozează a fi suficiente pentru înregistrarea unui profit disponibil pentru distribuire care va acoperi necesarul de capital până la atingerea nivelului de 4 la sută din obligațiunile monetare la 31 decembrie 2024. Aceste prognoze se bazează pe o serie de indicatori de bază care derivă veniturile, cheltuielile și obligațiunile monetare ale Băncii.

Prezumțiile, în principal, se axează pe ratele de politică monetară gradual diminuate începând cu anul 2023, nivelul normelor rezervelor obligatorii, rata inflației și nivelul lichidităților sectorului bancar, veniturile din portofoliile de valori mobiliare de stat, nivelul rezervelor valutare (intervențiilor valutare, plăților valutare și intrărilor de rezerve valutare), nivelul rentabilității rezervelor valutare și prognozele etapelor de diminuare a ratelor de referință de către autoritățile monetare (USD, EUR) în anul 2024, structura valutară normativă, și cursul de schimb oficial.

Totodată aceste prognoze sunt susceptibile unor riscuri și incertitudini care pot influența veniturile și cheltuielile monetar-valutare și obligațiunile monetare prognozate, precum: intensificarea tensiunilor geopolitice în Orientul Mijlociu, incertitudini sporite privind politica monetară a Sistemului Rezervelor Federale (aprecierea dolarului SUA), evoluției lichidităților excesive din sectorul bancar și efectului finanțării externe (creșterea lichidităților din sistemul bancar, impact asupra cursului valutar), dolarizarea depozitelor.

Cu toate acestea, este imperios ca nivelul capitalului să fie restabilit în timp la nivelul minim prin aportul de capital de la Guvern în termenele și condițiile legale, pentru aceasta Banca fiind în dialog continuu cu Ministerul Finanțelor privind acțiunile care urmează a fi întreprinse de către participanții la procesul de capitalizare al Băncii.

Listă de figuri

1.1	Evoluția comparativă a PIB în economiile selectate în anii 2022 și 2023 (%)*	21
1.2	Evoluția indicelui USDX în contextul politicii monetare a SRF	21
1.3	Evoluția EUR/USD și a ratelor de referință în zona euro	22
1.4	Ritmul mediu anual de creștere a prețurilor pe piața internațională pe categorii (%)	23
1.5	Prețurile la gazele naturale (USD/1 000 metri cubi)	23
1.6	Prețul petrolului Brent (USD/baril)	23
1.7	Oferta mondială și pe țări/ grupuri vs. consumul mondial de petrol (milioane barili/zi)	24
2.1	Contribuția componentelor cererii la creșterea PIB (puncte procentuale)	27
2.2	Contribuția sectoarelor economiei la creșterea PIB (puncte procentuale)	27
2.3	Evoluția în termeni reali a consumului final al gospodăriilor populației (% , față de anul precedent)	28
2.4	Evoluția venitului disponibil al populației (% , față de anul precedent) și contribuțiile componentelor (puncte procentuale)	28
2.5	Rata anuală a investițiilor pe surse de finanțare (%) și contribuția componentelor (puncte procentuale)	29
2.6	Rata anuală a investițiilor pe tipuri de mijloace fixe (%) și contribuția componentelor (puncte procentuale)	29
2.7	Rata anuală a producției globale agricole (%) și contribuția după sectoare (puncte procentuale)	29
2.8	Evoluția producției industriale (% , față de anul precedent) și contribuția componentelor (puncte procentuale)	30
2.9	Evoluția în termeni reali a transportului de mărfuri (% , față de anul precedent) și contribuția componentelor (puncte procentuale)	30
2.10	Evoluția în termeni reali a transportului de pasageri (% , față de anul precedent) și contribuția subcomponentelor (puncte procentuale)	30
2.11	Comerțul interior (în baza declarațiilor TVA), (% , față de anul precedent)	31
2.12	Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contribuția pe categorii de țări (puncte procentuale)	31
2.13	Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contribuții pe grupuri de mărfuri (puncte procentuale)	31
2.14	Evoluția ratei anuale a exporturilor (%) și contribuția după origine (puncte procentuale)	32
2.15	Evoluția ratei anuale a importurilor (%) și contribuția pe categorii de țări (puncte procentuale)	32
2.16	Evoluția ratei anuale a importurilor (%) și contribuția pe grupuri de mărfuri (puncte procentuale)	32

2.17 Populația economic activă și populația ocupată	32
2.18 Evoluția ratei de activitate și a ratei de ocupare a populației (%)	32
2.19 Evoluția numărului de șomeri și a ratei șomajului	32
2.20 Fondul de salarizare în economie și numărul mediu de salariați (% , față de anul precedent)	33
2.21 Salariul mediu real (% , față de anul precedent)	33
2.22 Rata anuală a IPC (%)	34
2.23 Ritmul anual a subcomponentelor inflației (%)	34
2.24 Evoluția inflației anuale și contribuția subcomponentelor (puncte procentuale)	34
2.25 Contribuția subcomponentelor (puncte procentuale) la dinamica anuală a inflației de bază (%)	35
2.26 Contribuția componentelor la dinamica anuală a prețurilor la produsele alimentare (puncte procentuale)	36
2.27 Evoluția indicelui prețurilor la produsele alimentare la nivel internațional, indicele FAO	36
2.28 Contribuția componentelor la dinamica anuală a prețurilor reglementate (puncte procentuale)	36
2.29 Contribuția componentelor (puncte procentuale) la creșterea anuală a prețurilor la combustibili și carburanți (%)	38
2.30 Rata anuală a prețurilor în industrie (%)	39
2.31 Rata anuală a prețurilor în industrie (%) și contribuția componentelor acesteia clasificată după principalele ramuri (puncte procentuale)	39
2.32 Evoluția ratei anuale a prețurilor în construcții (%)	39
2.33 Rata anuală a prețurilor producătorului la produsele agricole (%)	40
2.34 Structura veniturilor bugetului de stat, %	41
2.35 Indicatorii bugetului public național	42
2.36 Structura veniturilor bugetului public național, %	42
2.37 Contul curent – componente principale	44
2.38 Exportul de bunuri, pe zone geografice (milioane USD)	44
2.39 Importul de bunuri, pe zone geografice, prețuri CIF (milioane USD)	44
2.40 Importurile de produse energetice și electricitate (milioane USD, prețuri CIF)	45
2.41 Exportul și importul de servicii	45
2.42 Veniturile primare, pe componente	45
2.43 Veniturile secundare, pe componente	46
2.44 Distribuția geografică a remiterilor personale	46

2.45	Contul financiar după categorii funcționale	47
2.46	Investiții directe: acumularea netă de pasive, dezagregate pe instrumente (milioane USD)	47
2.47	Poziția investițională internațională în dinamică, la sfârșit de perioadă (milioane USD)	48
2.48	Indicatorii suficienței activelor oficiale de rezervă ale Republicii Moldova (milioane USD)	48
2.49	Investițiile directe, pasive, componentele de bază, poziția* la sfârșit de perioadă (milioane USD)	48
2.50	Investițiile directe, capital propriu acumulat la 31.12.2023, pe activități economice (conform CAEM 2), %	49
2.51	Datoria de stat ca pondere în PIB (% , sfârșit de an)	49
2.52	Datoria externă brută în dinamică	50
2.53	Structura datoriei externe – prezentare sectorială (milioane USD)	51
2.54	Structura pe creditorii a datoriei private (%)	51
3.1	Evoluția instrumentelor politicii monetare	54
3.2	Evoluția soldului zilnic al operațiunilor de piață monetară (milioane lei)	55
3.3	Evoluția soldului mediu lunar al depozitelor/ creditelor overnight în anii 2020-2023 (milioane lei)	56
3.4	Evoluția normei rezervelor obligatorii în MDL și în valută în anii 2020-2023 (%)	57
3.5	Evoluția mijloacelor atrase supuse rezervării în anii 2020-2023 (medii pe perioade de observare)	57
3.6	Evoluția cursului oficial de schimb MDL/USD și a volumului intervențiilor BNM în anii 2020-2023	58
3.7	Evoluția componentelor masei monetare M2 (% , creștere față de luna similară a anului precedent)	59
3.8	Dinamica principalelor componente ale masei monetare M3 (% , creștere față de luna similară a anului precedent)	59
3.9	Soldul mediu anual al creditelor acordate în economie (% , creștere anuală)	59
3.10	Dinamica componentelor soldului mediu anual al creditelor acordate în economie (% , creștere anuală)	60
3.11	Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la creditele noi acordate în MDL	60
3.12	Dinamica volumului creditelor noi acordate în MDL (% , creștere anuală)	60
3.13	Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la creditele noi acordate în valută și atașate la cursul valutei	61
3.14	Dinamica componentelor soldului mediu anual al depozitelor atrase (% , creștere anuală)	61
3.15	Dinamica soldului mediu anual al depozitelor atrase la vedere și la termen (% , creștere anuală)	61
3.16	Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la depozitele noi la termen atrase în MDL	62

3.17	Dinamica volumului și a ratelor medii ponderate la depozitele noi la termen atrase în valută recalculate în MDL	62
3.18	Ratele medii ale dobânzilor în MDL (% anual)	62
3.19	Ratele medii ale dobânzilor aferente soldurilor creditelor și depozitelor, la sfârșit de an (% anual)	63
3.20	Viteza de circulație a banilor (puncte procentuale)	63
3.21	Indicatorii multiplicatorului monetar (puncte procentuale)	63
3.22	Coeficient al monetizării economiei (puncte procentuale)	64
3.23	Coeficientul creditării economiei și gradul de îndatorare (%)	64
3.24	Gradul de dolarizare în economie (%)	64
3.25	Indicatorii cantitativi ai pieței primare a VMS (milioane lei)	65
3.26	Dinamica lunară a indicatorilor pieței primare a VMS	65
3.27	Structura emisiunilor de VMS pe scadențe în anul 2022	65
3.28	Structura emisiunilor de VMS pe scadențe în anul 2023	66
3.29	Dinamica ratelor nominale ale dobânzilor la VMS cu scadența până la un an (%)	66
3.30	Evoluția ratelor dobânzilor pe piața financiară (%)	68
3.31	Dinamica volumului VMS în circulație la finele perioadei (milioane lei)	68
3.32	Dinamica indicatorilor VMS (BT) comercializate pe piața secundară în perioada 2020-2023 . .	68
3.33	Structura VMS comercializate pe piața secundară în diviziune pe scadențe, în anul 2022 . . .	68
3.34	Structura VMS comercializate pe piața secundară în diviziune pe scadențe, în anul 2023 . . .	68
3.35	Evoluția ratelor de referință pe piața interbancară și a ratei de bază a BNM (%)	68
3.36	Rulajul tranzacțiilor valutare contra MDL realizate pe piața valutară internă, în structură după modalitatea de decontare (virament sau numerar), anii 2020-2023 (%)	69
3.37	Structura valutară a rulajului total al tranzacțiilor valutare contra MDL efectuate pe piața valutară internă în anul 2022 (%)	69
3.38	Structura valutară a rulajului total al tranzacțiilor valutare contra MDL efectuate pe piața valutară internă în anul 2023 (%)	69
3.39	Numărul total al operațiunilor de schimb valutar cu persoanele juridice, pe valute	70
3.40	Numărul tranzacțiilor în euro și dolari SUA pe piața valutară intrabancară prin virament, structurate potrivit sumei tranzacționate (cu echivalentul de la 10 000 până la 100 000 dolari SUA)	70
3.41	Numărul tranzacțiilor în euro și dolari SUA pe piața valutară intrabancară prin virament, structurate potrivit sumei tranzacționate (mai mari de echivalentul a 100 000 dolari SUA) . .	70
3.42	Structura valutară a activelor valutare bilanțiere, curs efectiv (%)	71

3.43	Activele valutare bilanțiere, la curs efectiv, în structură pe tip de activ (milioane dolari SUA) .	71
3.44	Structura valutară a obligațiunilor valutare bilanțiere, curs efectiv (%)	71
3.45	Obligațiunile valutare bilanțiere, la curs efectiv, în structură pe tip de pasiv (milioane dolari SUA)	72
3.46	Fluctuațiile cursului oficial al monedei naționale în raport cu dolarul SUA și euro (MDL)	72
3.47	Evoluția monedelor unor parteneri comerciali principali ai Republicii Moldova și ale unor țări din regiune față de dolarul SUA, 2023/2022 (%)	72
3.48	Contribuția principalilor parteneri comerciali ai Republicii Moldova la modificarea cursului real efectiv în anul 2023 (puncte procentuale)	73
3.49	Dinamica cursului real efectiv al monedei naționale calculat pe baza ponderii principalilor parteneri comerciali pe parcursul perioadei 1/2020 – 12/2023 (%)	73
3.50	Gradul de acoperire a cererii nete prin oferta netă și dinamica cursului oficial	73
3.51	Structura valutară a ofertei nete de valută de la persoanele fizice (recalculată la un curs constant) (%)	74
3.52	Activele oficiale de rezervă (AOR), pe tip de flux (milioane dolari SUA)	74
3.53	Ratele de politică monetară în SUA și UE (%)	76
3.54	Structura rezervelor valutare pe instrumente investiționale la finele anilor 2020-2023 (milioane dolari SUA)	77
3.55	Structura valutară a rezervelor valutare la situația din 31.12.2023 (%)	77
4.1	Dinamica principalilor indicatori financiari pe sectorul bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2022* – 31.12.2023	78
4.2	Dinamica fondurilor proprii (milioane lei) și a ratei fondurilor proprii totale (%) pe sectorul bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2022* – 31.12.2023	80
4.3	Dinamica concentrării fondurilor proprii totale ale sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci pentru perioada 31.12.2022* – 31.12.2023 (%)	80
4.4	Structura capitalului social al sectorului bancar din Republica Moldova, conform sursei de proveniență a investițiilor pentru perioada 31.12.2022* – 31.12.2023 (%)	80
4.5	Dinamica concentrării activelor pe grupuri de bănci pentru perioada 31.12.2022* – 31.12.2023 (%)	81
4.6	Concentrarea activelor sectorului bancar la 31.12.2023 (%)	81
4.7	Dinamica structurii activelor sectorului bancar pentru perioada 31.12.2022* – 31.12.2023 (%)	82
4.8	Dinamica activelor, creditelor și depozitelor raportate la PIB (%)*	82
4.9	Distribuirea pe ramuri a creditelor la 31.12.2023 (%)	82
4.10	Distribuirea creditelor neperformante pe ramuri la 31.12.2023 (%)	83
4.11	Dinamica structurii portofoliului de credite conform categoriilor de clasificare la 31.12.2022* (%)	84

4.12	Dinamica structurii portofoliului de credite conform categoriilor de clasificare la 31.12.2023 (%)	84
4.13	Dinamica veniturilor și a cheltuielilor sectorului bancar pentru anii 2022* – 2023 (milioane lei)	86
4.14	Structura veniturilor sectorului bancar în anul 2023 (%)	86
4.15	Structura cheltuielilor sectorului bancar în anul 2023 (%)	86
4.16	Dinamica marjei nete a dobânzii, rentabilității activelor și capitalului sectorului bancar pentru perioada 31.12.2022* – 31.12.2023 (%)	87
4.17	Dinamica concentrării datoriilor sectorului bancar, pe grupuri de bănci, pentru perioada 31.12.2022* – 31.12.2023 (%)	88
4.18	Indicatorul privind acoperirea necesarului de lichiditate (LCR) pe componente (milioane lei) și LCR (%)	88
4.19	Numărul și valoarea plăților efectuate prin intermediul prestatorilor de servicii de plată nebankari, 2019-2023	97
4.20	Cota creditelor și a împrumuturilor acordate de bănci, OCN și AEÎ (%)	98
4.21	Evoluția activelor și numărului AEÎ	99
4.22	Dinamica împrumuturilor neperformante AEÎ	99
4.23	Raportul între depunerile atrase și împrumuturile acordate de AEÎ	99
4.24	Evoluția activelor și numărului OCN	100
4.25	Dinamica creditelor neperformante OCN	100
4.26	Surse de finanțare OCN	101
4.27	Creditele acordate sau atașate la cursul valutei	101
4.28	Evoluția ratei de solvabilitate medie în sectorul asigurări în perioada 2019-2023 (%)	103
4.29	Evoluția coeficientului de lichiditate mediu în sectorul asigurări în perioada 2019-2023	103
4.30	Structura rezervelor tehnice constituite pentru activitatea de asigurări generale (%)	104
4.31	Structura rezervelor tehnice constituite pentru activitatea de asigurări de viață (%)	104
4.32	Structura activelor care acoperă rezervele tehnice la situația din 31.12.2023 (milioane lei, %)	104
4.33	Evoluția primelor brute subscrise de către societățile de asigurare în perioada 2021-2023	105
4.34	Structura primelor brute subscrise de către societățile de asigurare pe parcursul anului 2023, pe clase de asigurări generale (milioane lei, %)	105
4.35	Structura primelor brute subscrise pe parcursul anului 2023, pe societăți de asigurare (%)	106
4.36	Evoluția despăgubirilor achitate de către societățile de asigurare în perioada 2021-2023	107
4.37	Structura despăgubirilor achitate pentru clasele de asigurări generale pe parcursul anului 2023, pe societăți de asigurare (%)	107
4.38	Transferul riscurilor în reasigurare	108

4.39	Ponderea primelor intermediare per intermediari (%)	110
4.40	Gradul de intermediere	111
4.41	Integrarea sectorului asigurări în economie în perioada 2021-2023	111
5.1	Numărul și valoarea plăților procesate în SAPI, 2022-2023	123
5.2	Numărul cardurilor de plată aflate în circulație, anii 2019-2023 (milioane unități)	128
5.3	Numărul operațiunilor efectuate cu cardurile de plată emise în Republica Moldova, anii 2019-2023 (milioane operațiuni)	128
5.4	Structura operațiunilor domestice, anul 2023	128
5.5	Ponderea operațiunilor efectuate în străinătate cu cardurile emise în Republica Moldova, anul 2023	129
5.6	Indicatori de dezvoltare a pieței cardurilor de plată din Republica Moldova, anii 2019-2023	129
5.7	Numărul utilizatorilor SADD după tipul sistemelor, finele anilor 2019-2023	130
5.8	Numărul și valoarea operațiunilor efectuate prin intermediul SADD, 2019-2023	131
5.9	Numărul operațiunilor efectuate de transfer de credit, 2019-2023 (milioane operațiuni)	131
6.1	Evoluția pe valori nominale a bancnotelor în circulația monetară din punct de vedere valoric (milioane lei)	132
6.2	Evoluția pe valori nominale a bancnotelor în circulația monetară din punct de vedere cantitativ (milioane bancnote)	132
6.3	Structura pe valori nominale a bancnotelor aflate în circulație la finele anului 2023	132
6.4	Evoluția pe valori nominale a monedelor lei în circulația monetară din punct de vedere valoric (milioane lei)	134
6.5	Evoluția pe valori nominale a monedelor lei în circulația monetară din punct de vedere cantitativ (milioane lei)	134
6.6	Structura pe valori nominale a monedelor lei aflate în circulație la finele anului 2023	134
6.7	Evoluția pe valori nominale a monedelor divizionare în circulația monetară din punct de vedere valoric (milioane lei)	134
6.8	Evoluția pe valori nominale a monedelor divizionare în circulația monetară din punct de vedere cantitativ (milioane monede)	134
6.9	Structura pe valori nominale a monedelor divizionare aflate în circulație la finele anului 2023	134
6.10	Bancnote emise în anul 2023 din punct de vedere cantitativ	135
6.11	Bancnote emise în anul 2023 din punct de vedere valoric	135
6.12	Monede metalice lei emise în anul 2023 din punct de vedere cantitativ	136
6.13	Monede metalice lei emise în anul 2023 din punct de vedere valoric	136

6.14	Monede metalice divizionare emise în anul 2023 din punct de vedere cantitativ	138
6.15	Bancnote retrase din circulație în anul 2023 din punct de vedere cantitativ	138
6.16	Structura pe valori nominale a falsurilor constatate în anul 2023 din punct de vedere cantitativ	138
6.17	Monede metalice divizionare emise în anul 2023 din punct de vedere valoric	138
6.18	Bancnote retrase din circulație în anul 2023 din punct de vedere valoric	138
6.19	Structura pe valori nominale a falsurilor constatate în anul 2022 din punct de vedere cantitativ	138
9.1	Structura în evoluție (%)	188
9.2	Procese management resurse umane (număr persoane)	188
9.3	Fluctuația voluntară a personalului BNM (%)	189
9.4	Numărul persoanelor angajate în anul 2023 clasificate după gen	190
9.5	Numărul persoanelor demisionate în anul 2023 clasificate după gen	190
9.6	Informații generale privind angajații BNM (număr persoane)	190
9.7	Vârsta medie și retenția în BNM (ani)	191
9.8	Structura dezvoltării profesionale a personalului prin instruirii interne, pe domenii (%)	191
9.9	Participările angajaților BNM la instruirii prestate de furnizori externi, pe domenii (număr persoane)	191
9.10	Evoluția nivelului de performanță al angajaților BNM (%)	192
9.11	Evoluția procesului de recrutare în BNM	193
9.12	Stagii de practică a studenților în BNM	194
13.1	Evoluția rezultatului financiar pe parcursul anilor 2019-2023 (milioane lei)	223
13.2	Evoluția profitabilității activelor oficiale de rezervă în anul 2023 în comparație cu anul 2022 (%)	226
13.3	Evoluția bilanțului contabil pe parcursul anilor 2019-2023 (milioane lei)	226
13.4	Structura capitalului și a rezervelor în anii 2019-2023 (milioane lei)	227

Listă de tabele

1.1	Aprecierea(-)/ deprecierea(+) valutelor în anul 2023 (%)*	22
1.2	Evoluția indicatorilor selectați în economiile vecine și ale principalilor parteneri de comerț în anul 2023 (%)	25
2.1	Rata medie anuală a IPC	34
3.1	Ratele nominale medii ponderate anuale ale dobânzii la valorile mobiliare de stat pe scadențe (%)	66
9.1	Realizările majore înregistrate pe parcursul anului 2023	182
A.1	Balanța de plăți a Republicii Moldova (conform MBP6) – agregate principale (milioane USD)	241
A.2	Împrumuturi externe (pasive), pe sectoare instituționale, valorificări și rambursări (milioane USD)	242
A.3	Poziția investițională internațională (MBP6) a Republicii Moldova (milioane USD)	242
A.4	Datoria externă brută (MBP6) a Republicii Moldova, pe sectoare instituționale și pe scadențe (originale) (milioane USD)	243
A.5	Indicatorii principali aferenți datoriei externe (MBP6) (%)	243
A.6	Operațiunile pe piața valutară internă contra MDL (echivalentul în milioane dolari SUA)	244
A.7	Structura rulajului tranzacțiilor valutare contra MDL pe piața valutară internă	244
A.8	Soldul net (cumpărări minus vânzări) al tranzacțiilor valutare contra MDL realizate de băncile licențiate, sortate după data tranzacției (echivalentul în milioane dolari SUA)	245
A.9	Activele valutare bilanțiere ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)	245
A.10	Disponibilități în valută ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)	246
A.11	Obligațiunile valutare bilanțiere ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)	246
A.12	Structura valutară a conturilor curente și de depozit ale clienților băncilor locale (milioane dolari SUA)	246
A.13	Activele și obligațiunile condiționale în valută ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)	247
A.14	Limite de investiții și constrângeri aplicate de BNM în procesul de gestionare a riscului investițional	248
A.15	Dinamica structurii datoriilor sectorului bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2022* – 31.12.2023, milioane lei	249
A.16	Dinamica plasărilor peste hotare ale băncilor din Republica Moldova (milioane lei)	249

A.17Evoluția plăților decontate prin sistemul automatizat de plăți interne	250
A.18Caracteristicile monedelor jubiliare și comemorative, emisiunea anului 2023	250
A.19Lista hotărârilor Consiliului de supraveghere și Comitetului executiv ale Băncii Naționale a Moldovei remise pentru publicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în anul 2023 . . .	251
A.20Lista hotărârilor Consiliului de supraveghere și Comitetului executiv ale Băncii Naționale a Moldovei remise pentru publicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în anul 2023 (continuare)	252
A.21Evoluția proiectelor majore ale BNM pe parcursul anului 2023	253
A.22Interviuri cu reprezentanții BNM difuzate de mass-media în anul 2023	262
A.23Podcasturi de educație financiară „Dă sens banilor” realizate și difuzate în anul 2023	263
A.24Informații privind activitatea paginii web www.bnm.md	265
A.25Numărul de abonați/ urmăritori ai profilurilor pe social media ale BNM	265
A.26Impactul profilurilor pe social media:	265
A.27Analiza profitului disponibil pentru distribuire/ (pierderii totale) pe activități principale ale Băncii Naționale a Moldovei	266
A.28Rezultatul net din implementarea politicii monetare și al activităților ce țin de relațiile cu Guvernul Republicii Moldova	266
A.29Rezultatul net obținut în urma gestionării activelor oficiale de rezervă deținute de Banca Națională a Moldovei	266
A.30Evoluția cursului oficial de schimb	266
A.31Ponderea pozițiilor bilanțiere semnificative (%) și ratele medii anuale aferente instrumentelor financiare (%)	267
A.32Analiza rezultatului financiar pe activitățile principale ale Depozitarului central unic	267
A.33Ponderea pozițiilor bilanțiere semnificative (%) și ratele medii anuale aferente instrumentelor financiare (%)	268
A.34Poziția financiară consolidată și individuală a Băncii Naționale a Moldovei la 31 decembrie 2023	268
A.35Rezultatul financiar consolidat și individual al Băncii Naționale a Moldovei pentru anul 2023 .	269
A.36Capital și rezerve	269

Anexa A

Anexe

Tabelul A.1: Balanța de plăți a Republicii Moldova (conform MBP6) – agregate principale (milioane USD)

	2022	2023	2023	2023	2023	2022	2023
	IV	I*	II*	III*	IV		
CONTUL CURENT	-821,2	-498,8	-396,1	-555,9	-522,9	-2 482,3	-1 973,7
Bunuri	-1 675,7	-1 234,8	-1 063,5	-1 298,5	-1 291,0	-5 192,7	-4 887,8
Servicii	291,9	273,9	185,2	180,9	245,8	908,4	885,8
Venituri primare	20,3	62,5	66,8	44,2	36,2	59,7	209,8
Venituri secundare	542,3	399,7	415,3	517,5	486,0	1 742,3	1 818,5
CONTUL DE CAPITAL	20,2	14,2	25,1	25,0	17,6	20,2	81,9
Necesarul net de finanțare (contul curent și de capital)	-800,9	-484,6	-371,1	-530,9	-505,3	-2 462,1	-1 891,8
CONTUL FINANCIAR	-765,2	-465,5	-294,7	-616,3	-461,0	-2 437,7	-1 837,5
Investiții directe, net	-60,5	-139,1	-58,1	-105,7	-113,3	-541,1	-416,3
Investiții de portofoliu, net	0,1	0,2	0,1	0,4	-0,9	0,7	-0,3
Derivate financiare, net	-1,4	-	-	-	-	-1,4	-
Alte investiții, net	-817,9	-482,1	-484,9	-546,8	-798,4	-2 533,3	-2 312,2
Active de rezervă	114,5	155,6	248,3	35,9	451,6	637,3	891,3
Erori și omisiuni nete	35,7	19,1	76,4	-85,4	44,2	24,4	54,3
<i>Informativ: Remiteri personale, credit</i>	508,9	465,4	508,3	493,3	479,3	1 986,9	1 946,3
				% la PIB			
CONTUL CURENT	-21,2	-14,5	-10,0	-12,3	-11,2	-17,1	-11,9
Bunuri	-43,2	-35,9	-26,8	-28,8	-27,7	-35,8	-29,5
Servicii	7,5	8,0	4,7	4,0	5,3	6,3	5,4
Venituri primare	0,5	1,8	1,7	1,0	0,8	0,4	1,3
Venituri secundare	14,0	11,6	10,5	11,5	10,4	12,0	11,0
CONTUL DE CAPITAL	0,5	0,4	0,6	0,6	0,4	0,1	0,5
Necesarul net de finanțare (contul curent și de capital)	-20,7	-14,1	-9,3	-11,8	-10,8	-17,0	-11,4
CONTUL FINANCIAR	-19,7	-13,5	-7,4	-13,7	-9,9	-16,8	-11,1
Investiții directe, net	-1,6	-4,0	-1,5	-2,3	-2,4	-3,7	-2,5
Investiții de portofoliu și derivate financiare, net	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Alte investiții, net	-21,1	-14,0	-12,2	-12,1	-17,1	-17,4	-14,0
Active de rezervă	3,0	4,5	6,3	0,8	9,7	4,4	5,4
<i>Informativ: Remiteri personale, credit</i>	13,1	13,5	12,8	10,9	10,3	13,7	11,8

Sursa: BNM

Notă: Pentru contul financiar: (-) – intrări nete de capital, (+) – ieșiri nete de capital

*date revizuite

Tabelul A.2: Împrumuturi externe (pasive), pe sectoare instituționale, valorificări și rambursări (milioane USD)

	2022		2023		2023		2023		2023	
	IV		I*		II*		III*		IV	
	valor.	ramb.	valor.	ramb.	valor.	ramb.	valor.	ramb.	valor.	ramb.
Împrumuturi	449,3	99,5	263,8	98,3	250,0	161,9	287,1	404,1	490,4	153,7
Banca centrală	-	5,7	-	-	-	4,0	-	-	-	3,9
termen lung	-	5,7	-	-	-	4,0	-	-	-	3,9
Administrația publică	315,0	31,9	184,4	26,4	186,2	71,8	200,3	340,4	390,4	56,0
termen lung	315,0	31,9	184,4	26,4	186,2	71,8	200,3	340,4	390,4	56,0
Societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală	71,3	10,9	5,4	5,6	-	28,2	8,7	9,6	39,8	31,5
termen scurt	0,1	0,1	-	-	-	-	-	-	-	-
termen lung	71,2	10,8	5,4	5,6	-	28,2	8,7	9,6	39,8	31,5
Societăți nefinanciare, GP și IFSLSGP	21,3	22,3	31,3	18,8	27,2	30,9	52,5	31,6	38,6	33,0
termen scurt	1,0	0,7	2,4	2,4	3,1	1,9	2,3	0,4	1,3	1,4
termen lung	20,3	21,6	28,9	16,4	24,1	29,0	50,2	31,3	37,3	31,7
Alte societăți financiare	41,7	28,8	42,7	47,5	36,6	27,0	25,6	22,5	21,7	29,3
termen scurt	-	-	0,1	-	-	0,1	0,1	-	0,6	-
termen lung	41,7	28,8	42,6	47,5	36,6	27,0	25,5	22,5	21,1	29,3

Sursa: BNM

Notă: GP – gospodăriile populației; IFSLSGP – instituții fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației

* date revizuite

Tabelul A.3: Poziția investițională internațională (MBP6) a Republicii Moldova (milioane USD)

	31.12.2021	31.12.2022	31.03.2023*	30.06.2023*	30.09.2023*	31.12.2023
Poziția investițională internațională netă	-5 236,4	-6 184,8	-6 512,2	-6 404,0	-6 386,7	-6 566,6
Active	6 440,6	6 506,3	6 804,1	7 053,1	6 920,5	7 573,3
<i>Investiții directe</i>	348,9	438,6	449,9	452,0	453,4	450,4
Participații și acțiuni	279,1	332,9	344,1	350,5	352,5	354,5
Instrumente de natura datoriei	69,8	105,7	105,9	101,6	100,9	95,9
<i>Investiții de portofoliu</i>	12,1	13,8	14,0	14,1	13,3	12,3
<i>Alte investiții</i>	2 177,7	1 579,7	1 660,9	1 684,3	1 571,9	1 657,5
Alte participații la capital	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Numerar și depozite	1 207,2	530,4	699,4	739,6	810,3	895,6
Împrumuturi	158,4	211,0	182,9	218,4	143,5	184,6
Credite comerciale și avansuri	802,6	828,6	769,0	716,8	608,5	567,7
Alte creanțe	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0
<i>Active de rezervă</i>	3 901,9	4 474,2	4 679,4	4 902,7	4 881,9	5 453,2
Pasive	11 677,1	12 691,1	13 316,4	13 457,1	13 307,2	14 139,9
<i>Investiții directe</i>	4 795,1	4 946,7	5 242,6	5 285,5	5 367,6	5 533,9
Participații și acțiuni	2 912,5	3 073,8	3 343,5	3 396,8	3 521,5	3 651,4
Instrumente de natura datoriei	1 882,6	1 872,9	1 899,2	1 888,7	1 846,1	1 882,5
<i>Investiții de portofoliu</i>	23,8	24,7	24,5	24,6	23,4	23,3
<i>Alte investiții</i>	6 858,2	7 719,7	8 049,3	8 147,0	7 916,2	8 582,7
Numerar și depozite	140,8	203,6	206,0	181,2	176,5	211,4
Împrumuturi	4 224,8	4 865,4	5 103,6	5 185,7	4 958,0	5 476,7
Credite comerciale și avansuri	2 029,6	2 218,3	2 303,8	2 348,5	2 357,2	2 462,2
Alte angajament – altele	66,8	55,7	54,9	54,1	53,3	52,6
Alocări de DST	396,2	376,7	380,9	377,6	371,2	379,8

Sursa: BNM

Notă: DST – drepturi speciale de tragere

*date revizuite

Tabelul A.4: Datoria externă brută (MBP6) a Republicii Moldova, pe sectoare instituționale și pe scadente (originale) (milioane USD)

	31.12.2021	31.12.2022	31.03.2023*	30.06.2023*	30.09.2023*	31.12.2023
Administrația publică	2 606,6	3 172,9	3 385,2	3 487,0	3 276,4	3 751,2
Pe termen scurt	0,1	0,7	0,8	1,0	1,2	1,3
Pe termen lung	2 606,5	3 172,2	3 384,4	3 486,0	3 275,2	3 749,9
din care datoria UAT**	20,4	31,6	31,7	32,7	52,2	54,6
Banca centrală	92,4	64,0	64,7	60,2	59,2	56,6
Pe termen lung	92,4	64,0	64,7	60,2	59,2	56,6
Societăți care acceptă depozite, exclusiv banca centrală	342,7	505,0	522,4	463,7	456,7	512,7
Pe termen scurt	158,6	210,7	222,9	191,5	193,1	228,9
Pe termen lung	184,1	294,3	299,5	272,2	263,6	283,9
Alte sectoare	3 816,7	3 978,6	4 077,6	4 136,7	4 124,5	4 262,6
Pe termen scurt	2 089,8	2 272,5	2 345,2	2 395,3	2 397,9	2 499,4
Pe termen lung	1 726,9	1 706,1	1 732,4	1 741,4	1 726,7	1 763,3
<i>Alte societăți financiare</i>	<i>284,5</i>	<i>322,1</i>	<i>306,9</i>	<i>322,8</i>	<i>319,3</i>	<i>310,8</i>
Pe termen scurt	30,1	33,9	23,6	30,0	23,4	23,1
Pe termen lung	254,4	288,2	283,2	292,9	295,9	287,7
<i>Societăți nefinanciare</i>	<i>3 469,4</i>	<i>3 590,3</i>	<i>3 703,4</i>	<i>3 745,2</i>	<i>3 735,6</i>	<i>3 879,8</i>
Pe termen scurt	2 058,1	2 236,0	2 318,7	2 362,1	2 371,0	2 472,6
Pe termen lung	1 411,3	1 354,3	1 384,8	1 383,1	1 364,6	1 407,3
din care datoria corporațiilor publice	32,0	26,8	27,1	26,8	12,0	12,7
<i>Gospodăriile populației și IFSLSGP***</i>	<i>62,9</i>	<i>66,2</i>	<i>67,3</i>	<i>68,7</i>	<i>69,7</i>	<i>72,0</i>
Pe termen scurt	1,6	2,7	2,9	3,2	3,5	3,7
Pe termen lung	61,2	63,6	64,4	65,4	66,2	68,3
Investiții directe: creditare intragrup	1 882,6	1 872,9	1 899,2	1 888,7	1 846,1	1 882,5
Pe termen scurt	248,7	278,0	287,5	293,5	294,8	306,5
Pe termen lung	1 633,9	1 595,0	1 611,6	1 595,2	1 551,3	1 576,0
TOTAL	8 740,9	9 593,3	9 949,0	10 036,3	9 762,9	10 465,7

Sursa: BNM

*date revizuite

**UAT – unități administrativ-teritoriale

***IFSLSGP – instituții fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației

Tabelul A.5: Indicatorii principali aferenți datoriei externe (MBP6) (%)

	31.12.2021	31.12.2022	31.03.2023*	30.06.2023*	30.09.2023*	31.12.2023
Ponderea datoriei externe publice în DE** brută	31,2	34,0	34,9	35,6	34,3	36,5
Ponderea DE** pe termen lung în DE** brută	71,4	71,2	71,3	71,3	70,4	71,0
Ponderea creditorilor organizației internaționale și guverne străine în DE** sub formă de împrumuturi și alocări de DST	52,0	56,4	57,4	58,0	57,0	59,5
Rata medie trimestrială implicită a dobânzii la DE** sub formă de împrumuturi și alocări de DST	0,4	0,4	0,5	0,6	0,6	0,7
Rata reînnoirii finanțării (raportul dintre trageri noi și rambursări la împrumuturile pe termen lung)	186	301	195	112	62	236
Scadența medie implicită a DE** pe termen lung sub formă de împrumuturi (în câți ani va fi achitată datoria, dacă se vor păstra rambursările curente și nu vor fi trageri noi)	6,3	8,0	9,7	6,3	3,1	6,7

Sursa: BNM

*date revizuite

**DE – datoria externă

Tabelul A.6: Operațiunile pe piața valutară internă contra MDL (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Tranzacțiile băncilor licențiate pe piața valutară contra MDL, în structură pe surse (inclusiv operațiuni cu instrumente financiare derivate)								Case de schimb valutar (numerar)	Piața valutară internă			
	BNM	Bănci rezidente	Bănci nerezidente	Persoane juridice	Persoane fizice și casele de schimb valutar			Diverse		Total	virament	numerar	total
	1	2	3	4	5	6	7=5+6	8	9=1+2+3+4+7+8	10	11=9-5	12=5+10	13=11+12
Rulaj													
2022	1 680,6	808,4	289,4	12 122,5	3 211,8	1 376,4	4 588,2	1 649,1	21 138,2	1 952,9	17 926,4	5 164,7	23 091,1
2023	585,7	852,0	188,7	11 472,1	3 130,7	1 485,5	4 616,2	1 921,0	19 635,7	2 072,6	16 505,0	5 203,3	21 708,3
2023/2022, %	-65,1	5,4	-34,8	-5,4	-2,5	7,9	0,6	16,5	-7,1	6,1	-7,9	0,7	-6,0
Cumpărări													
2022	962,8	404,2	79,8	4 522,7	2 648,4	778,0	3 426,4	1 166,0	10 561,9	1 079,3	7 913,5	3 727,7	11 641,2
2023	119,0	426,0	40,1	4 304,9	2 737,4	846,3	3 583,7	1 314,2	9 787,9	1 197,5	7 050,5	3 934,9	10 985,4
2023/2022, %	-87,6	5,4	-49,7	-4,8	3,4	8,8	4,6	12,7	-7,3	11,0	-10,9	5,6	-5,6
Vânzări													
2022	717,8	404,2	209,6	7 599,8	563,4	598,4	1 161,8	483,1	10 576,3	873,6	10 012,9	1 437,0	11 449,9
2023	466,7	426,0	148,6	7 167,2	393,3	639,2	1 032,5	606,8	9 847,8	875,1	9 454,5	1 268,4	10 722,9
2023/2022, %	-35,0	5,4	-29,1	-5,7	-30,2	6,8	-11,1	25,6	-6,9	0,2	-5,6	-11,7	-6,3

Sursa: Raport privind operațiunile de cumpărare și vânzare a valutei contra lei moldovenești efectuate de către banca licențiată, precum și datele BNM; Raport privind operațiunile de schimb valutar efectuate de către casa de schimb valutar; Raport privind operațiunile de schimb valutar efectuate de către hoteluri.

Tabelul A.7: Structura rulajului tranzacțiilor valutare contra MDL pe piața valutară internă

	Piața valutară prin virament		Piața valutară în numerar		Total piața valutară internă	
	cumpărări	vânzări	cumpărări	vânzări	cumpărări	vânzări
2022	<i>Ponderea, %</i>					
USD	48,0	47,4	14,8	25,6	37,4	44,7
EUR	50,5	48,7	74,3	65,6	58,1	50,8
Alte valute	1,5	3,9	10,9	8,8	4,5	4,5
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
2023	<i>Ponderea, %</i>					
USD	43,9	43,7	16,4	21,7	34,0	41,1
EUR	54,7	53,3	72,4	69,0	61,1	55,1
Alte valute	1,4	3,0	11,2	9,3	4,9	3,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Sursa: Raport privind operațiunile de cumpărare și vânzare a valutei efectuate de către banca licențiată, precum și datele BNM; Raport privind operațiunile de schimb valutar efectuate de către casa de schimb valutar; Raport privind operațiunile de schimb valutar efectuate de către hoteluri.

Tabelul A.8: Soldul net (cumpărări minus vânzări) al tranzacțiilor valutare contra MDL realizate de băncile licențiate, sortate după data tranzacției (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Soldul net						TOTAL
	BNM	Bănci rezidente	Bănci nerezidente	Persoane juridice	Persoane fizice (inclusiv case de schimb valutar)	Diverse	
Trimestrul I	436,2	0,0	4,2	-735,4	197,9	102,4	5,3
Trimestrul II	-24,1	0,0	-52,8	-641,2	539,6	171,6	-6,9
Trimestrul III	-202,3	0,0	-46,8	-777,4	802,9	220,3	-3,3
Trimestrul IV	35,2	0,0	-34,4	-923,1	724,2	188,6	-9,5
2022	245,0	0,0	-129,8	-3 077,1	2 264,6	682,9	-14,4
Trimestrul I	-199,4	0,0	-5,1	-516,2	509,1	169,1	-42,5
Trimestrul II	-78,0	0,0	-17,9	-755,7	657,9	157,0	-36,7
Trimestrul III	-52,5	0,0	-40,0	-890,9	784,9	226,8	28,3
Trimestrul IV	-17,8	0,0	-45,5	-699,5	599,3	154,5	-9,0
2023	-347,7	0,0	-108,5	-2 862,3	2 551,2	707,4	-59,9

Sursa: BNM

Tabelul A.9: Activele valutare bilanțiere ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2022*			Sold la 31.12.2023		31.12.2023/31.12.2022, %	
	curs fix din 31.12.2023	curs efectiv	pondere, %	curs efectiv	pondere, %	curs fix din 31.12.2023	curs efectiv
Credite acordate în valută, inclusiv:	985,6	951,3	40,3	892,5	32,1	-9,4	-6,2
EUR	787,9	753,6	31,9	729,8	26,3	-7,4	-3,2
USD	197,7	197,7	8,4	162,7	5,8	-17,7	-17,7
Disponibilități în valută, inclusiv:	406,5	397,3	16,8	741,4	26,7	82,4	86,6
EUR	220,6	211,0	8,9	463,0	16,7	109,9	119,4
USD	169,6	169,6	7,2	252,1	9,1	48,7	48,7
Alte valute	16,3	16,7	0,7	26,3	0,9	61,3	57,5
Rezerve obligatorii în valută	947,3	917,2	38,9	1 015,0	36,5	7,2	10,7
Alte active în valută (1+2+3), inclusiv:	-32,1	-31,1	-1,3	-5,1	-0,2	-84,2	-83,7
1. Conturi „Nostro” deschise în băncile din RM	5,3	5,3	0,2	3,7	0,1	-30,8	-30,7
2. Alte active	32,8	31,6	1,4	39,0	1,4	18,9	23,4
3. Ajustări și reduceri pentru pierderi din depreciere	-70,2	-68,0	-2,9	-47,8	-1,7	-32,0	-29,8
Active atașate la cursul valutei străine	131,1	125,6	5,3	134,4	4,9	2,5	7,0
Total active valutare bilanțiere	2 438,4	2 360,3	100,0	2 778,3	100,0	13,9	17,7

Sursa: BNM

*Date actualizate pe parcursul anului 2023.

Tabelul A.10: Disponibilități în valută ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2022*	Pondere, %	Sold la 31.12.2023	Pondere, %	31.12.2023/ 31.12.2022, %
Conturi „Nostro” deschise în străinătate	91,6	23,1	305,9	41,3	233,9
Numerar în valută	162,2	40,8	173,7	23,4	7,1
Plasări în străinătate	46,6	11,7	107,9	14,6	131,5
Mijloace plasate overnight	85,4	21,5	133,6	18,0	56,6
Valori mobiliare în valută	11,5	2,9	20,3	2,7	76,2
Total	397,3	100,0	741,4	100,0	86,6

Sursa: BNM

*Date actualizate pe parcursul anului 2023.

Tabelul A.11: Obligațiunile valutare bilanțiere ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2022*			Sold la 31.12.2023		31.12.2023/ 31.12.2022, %	
	curs fix din 31.12.2023	curs efectiv	pondere, %	curs efectiv	pondere, %	curs fix din 31.12.2023	curs efectiv
Total conturi curente și de depozit ale clienților nebankari, inclusiv:	1 998,3	1 937,2	83,2	2 389,6	86,4	19,6	23,4
- rezidenți	1 909,5	1 850,3	79,5	2 272,3	82,2	19,0	22,8
- nerezidenți	88,8	86,9	3,7	117,3	4,2	32,1	34,9
Depozite la termen	626,0	607,0	26,1	831,6	30,1	32,8	37,0
Conturi curente	1 103,1	1 070,1	46,0	1 269,2	45,9	15,1	18,6
Depozite la vedere	269,2	260,1	11,1	288,8	10,4	7,3	11,0
Credite primite	284,2	272,7	11,7	268,4	9,7	-5,6	-1,6
Conturi „Loro” și depozite la termen ale băncilor străine	35,3	34,0	1,5	9,4	0,4	-73,3	-72,3
Alte obligațiuni în valută	86,1	83,1	3,6	96,8	3,5	12,5	16,5
Total obligațiuni valutare bilanțiere	2 403,9	2 327,0	100,0	2 764,2	100,0	15,0	18,8

Sursa: BNM

*Date actualizate pe parcursul anului 2023.

Tabelul A.12: Structura valutară a conturilor curente și de depozit ale clienților băncilor locale (milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2022*			Sold la 31.12.2023		31.12.2023/ 31.12.2022, %	
	curs fix din 31.12.2023	curs efectiv	pondere, %	curs efectiv	pondere, %	curs fix din 31.12.2023	curs efectiv
EUR	1 411,2	1 349,9	69,7	1 722,3	72,1	22,0	27,6
USD	575,5	575,5	29,7	649,9	27,2	12,9	12,9
RUB	1,1	1,3	0,1	0,6	0,0	-40,9	-52,6
Alte valute	10,5	10,5	0,5	16,8	0,7	59,9	59,9
Total	1 998,3	1 937,2	100,0	2 389,6	100,0	19,6	23,4

Sursa: BNM

*Conturi curente și depozite la vedere.

Tabelul A.13: Activele și obligațiunile condiționale în valută ale băncilor licențiate (echivalentul în milioane dolari SUA)

	Sold la 31.12.2022	Pondere, %	Sold la 31.12.2023	Pondere, %	31.12.2023/ 31.12.2022, %
Active condiționale în valută					
Cumpărări curente	7,0	57,1	18,2	75,6	160,3
Cumpărări la termen	5,2	42,9	5,9	24,4	11,9
Alte active condiționale	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Total active condiționale	12,2	100,0	24,0	100,0	96,7
Obligațiuni condiționale în valută					
Vânzări curente	7,0	24,8	18,3	75,7	161,7
Vânzări la termen	21,2	75,2	5,9	24,3	-72,4
Alte obligațiuni condiționale	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Total obligațiuni condiționale	28,2	100,0	24,1	100,0	-14,4
Active condiționale minus obligațiuni condiționale	-16,0		-0,1		
(Active condiționale minus obligațiuni condiționale)/ fonduri proprii (%)	-1,7		-0,0		

Sursa: BNM

Tabelul A.14: Limite de investiții și constrângeri aplicate de BNM în procesul de gestionare a riscului investițional

Riscuri	Metode de diminuare
Riscul de credit	<ul style="list-style-type: none"> • Investirea în contrapărți sigure, cu bonitate înaltă, stabilită de agențiile internaționale de rating Standard & Poor's, Moody's și Fitch Ratings (se aplică ratingul mediu al cotațiilor celor trei agenții, estimat în baza a cel puțin două cotații). • Stabilirea unui rating minim admisibil al contrapărților autorizate pentru efectuarea tranzacțiilor. • Stabilirea limitelor pe instrumente investiționale, contrapărți/ emitenți, de deviere față de benchmark și monitorizarea zilnică a respectării acestora. • Cuantificarea riscului de credit, utilizând probabilitățile de default estimate de către agenția de rating Standard & Poor's, pentru fiecare tip de rating și în funcție de scadența reziduală a instrumentelor financiare. • Calculul lunar al pierderilor de credit așteptate în conformitate cu SIRF 9.
Riscul de piață	<ul style="list-style-type: none"> • Monitorizarea zilnică a riscului de piață se efectuează prin intermediul evaluării la prețul de piață a veniturilor/ pierderilor nerealizate de la fluctuația ratelor de schimb și din modificarea prețurilor valorilor mobiliare. • Riscul de piață aferent portofoliului de investiții este evaluat zilnic în baza metodologiei valorii expuse la risc (VaR), care estimează potențialele pierderi financiare, în baza unor parametri setați și asumărilor cu privire la evoluțiile adverse ale condițiilor pieței. • Monitorizarea riscului ratei dobânzii și determinarea sensibilității prețului valorilor mobiliare din portofoliile de investiții la modificarea ratelor dobânzii este realizată aplicând indicatorul PV01. • Stabilirea de către Comitetul executiv al BNM a compoziției valutare normative a portofoliului de investiții care urmărește acoperirea riscului valutar și optimizarea portofoliului printr-o corelație adecvată a compoziției valutare a activelor și pasivelor, precum și printr-un orizont investițional acceptabil pentru asigurarea continuității deservirii obligațiilor externe curente și implementării politicilor monetare și valutare a statului. Structura valutară normativă se determină în baza unei analize ample a: compoziției valutare a comerțului de mărfuri și servicii, datoriei externe, valutei în care se efectuează intervențiile, etc. Compoziția valutară efectivă a rezervelor poate devia în limita de ± 10 puncte procentuale de la structura valutară normativă. Excepție fac alte valute în cazul cărora 10 la sută constituie plafonul maxim de expunere. • Stabilirea de către Comitetul de investiții al BNM a structurii valutare a fiecărui sub-portofoliu și devierile admisibile. • Respectarea compoziției valutare normative și structurii valutare a fiecărui sub-portofoliu în limitele de deviere admisibile.
Riscul de lichiditate	<ul style="list-style-type: none"> • Asigurarea lichidității prin depunerile la vedere și investițiile în valori mobiliare cu lichiditate înaltă și nivel redus de risc. • Stabilirea limitelor de durată pe subportofolii și a scadenței maxime a investițiilor în funcție de instrument. • În cazul subportofoliilor de investiții indexate, monitorizarea zilnică a riscului de lichiditate se efectuează și prin aplicarea unor benchmark-uri în funcție de tipul instrumentului și valută. Benchmark-urile sunt indici de piață, recunoscuți și utilizați pe plan mondial la evaluarea comparativă a performanței și riscurilor aferente portofoliilor de investiții. • Politica investițională a BNM permite gestionarea activă a rezervelor, cu devieri limitate de instrumente și de durată față de benchmark.

Tabelul A.15: Dinamica structurii datoriilor sectorului bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2022* – 31.12.2023, milioane lei

Denumirea articolului	31.12.2023	31.12.2022	Dinamica	
	mil. lei	mil. lei	mil. lei	%
Datorii financiare deținute în vederea tranzacționării	0,1	-1,6	1,7	106,3
Datorii financiare desemnate la valoarea justă prin profit sau pierdere	27,9	27,8	0,1	0,4
Datorii financiare evaluate la cost amortizat, inclusiv:	123 848,2	105 118,6	18 729,6	17,8
<i>depozite</i>	113 993,1	95 144,0	18 849,1	19,8
<i>titluri de datorie emise</i>	254,7	0,0	254,7	100,0
<i>alte datorii financiare</i>	9 600,4	9 974,6	-374,2	-3,8
Provizioane	823,7	703,9	119,8	17,0
Datorii privind impozitele	164,9	214,2	-49,3	-23,0
Alte datorii	2 414,4	1 989,3	425,1	21,4
Datorii incluse în grupurile de cedare clasificate drept deținute pentru vânzare	0,0	0,0	0,0	0,0
Total datorii	127 279,2	108 052,2	19 227,0	17,8

Sursa: BNM

*Datele la situația din 31.12.2022 sunt ajustate conform rezultatelor auditului extern.

Tabelul A.16: Dinamica plasărilor peste hotare ale băncilor din Republica Moldova (milioane lei)

Denumirea țării	31.12.2023		31.12.2022		Dinamica 31.12.2023/ 31.12.2022	
	ponderea		ponderea			
	mil. lei	(%)	mil. lei	(%)	lei	(%)
Franța	2 211,9	23,3	838,9	19,6	1 373,0	163,7
Germania	1 976,0	20,8	680,3	15,9	1 295,7	190,5
Austria	1 639,6	17,2	601,9	14,0	1 037,7	172,4
Statele Unite ale Americii	1 267,7	13,3	1 167,6	27,3	100,1	8,6
Italia	1 043,9	11,0	422,8	9,9	621,1	146,9
Spania	638,5	6,7	0,0	0,0	638,5	100,0
Regatul Unit	273,8	2,9	213,1	5,0	60,7	28,5
Singapore	226,9	2,4	192,2	4,5	34,7	18,1
România	134,4	1,4	71,0	1,7	63,4	100,0
Republica Populară Chineză	46,4	0,5	27,7	0,6	18,7	67,6
Elveția	27,9	0,3	14,8	0,3	13,1	88,4
Rusia	16,4	0,2	51,7	1,2	-35,3	-68,3
Azerbaidjan	0,6	0,0	0,0	0,0	0,6	100,0
Ucraina	0,1	0,0	0,4	0,0	-0,3	100,0
Turcia	0,1	0,0	0,7	0,0	-0,6	-88,8
Total pe țări	9 504,2	100,0	4 283,0	100,0	5 221,2	121,9

Sursa: BNM

Tabelul A.17: Evoluția plăților decontate prin sistemul automatizat de plăți interne

Sistemul	Anul	Numărul (mii plăți)		Valoarea (mil. lei)		Valoarea medie pe tranzacție (mii lei)
		Total	Media zilnică	Total	Media zilnică	
SAPI	2022	14 345,1	56,5	1 223 918,4	4 818,6	85,3
	2023	14 843,4	59,2	1 714 479,7	6 830,6	115,5
Inclusiv						
SDBTR	2022	1 187,9	4,7	1 031 919,8	4 062,7	868,7
	2023	970,5	3,9	1 461 458,6	5 822,5	1 505,8
SCDN	2022	13 157,1	51,8	191 998,6	755,9	14,6
	2023	13 872,9	55,3	253 021,1	1 008,1	18,2

Sursa: BNM

Tabelul A.18: Caracteristicile monedelor jubiliare și comemorative, emisiunea anului 2023

Denumirea monedei	Valoarea nominală	Metal	Greutate (gr)	Diametru (mm)	Tiraj (ex.)
Seria „Personalități”					
Igor Vieru – 100 de ani de la naștere	50 lei	Argint 999/1 000	16,5	30	250
Alexei Șciusev – 150 de ani de la naștere	50 lei	Argint 999/1 000	16,5	30	250
Seria „Altele”					
Lumea albinelor (color)	50 lei	Argint 999/1 000	22,2	35	500
Aniversarea monedei naționale	50 lei	Argint 999/1 000	31,1	37	500*
Aniversarea monedei naționale	100 lei	Aur 999,9/1 000	7,8	24	300*

Sursa: BNM

*Tiraj inițial, cu posibilitatea emisiunii suplimentare, în tiraj total până la 5 000 monede

Tabelul A.19: Lista hotărârilor Consiliului de supraveghere și Comitetului executiv ale Băncii Naționale a Moldovei remise pentru publicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în anul 2023

Hotărârile Consiliului de supraveghere					
Nr. d/o	Nr. HCS	Data aprobării	Titlul HCS	Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova	
				număr/articol	data
1	30	21.11.2023	Cu privire la punerea în circulație ca mijloc de plată și în scop numismatic a unor monede comemorative, emisia anului 2023	445-447/1126	24.11.2023
2	34	20.12.2023	Cu privire la punerea în circulație ca mijloc de plată și în scop numismatic a monedei comemorative „Moldova Europeană”	495-496/1234	22.12.2023
Hotărârile Comitetului executiv					
Nr. d/o	Nr. HCE	Data aprobării	Titlul HCE	Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova	
				număr/articol	data
1	1	12.01.2023	Cu privire la stabilirea ratei amortizorului anticiclic pentru expunerile din credite situate în Republica Moldova	10-12/47	19.01.2023
2	2	12.01.2023	Cu privire la menținerea ratei amortizorului pentru risc sistemic de 1% pentru bănci	10-12/48	19.01.2023
3	25	07.02.2023	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei	45-48/199	17.02.2023
4	61	20.03.2023	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	93-96/325	21.03.2023
5	72	06.04.2023	Cu privire la stabilirea băncilor care sunt societăți de importanță sistemică din Republica Moldova și a amortizorului O-SII	122-125/393	12.04.2023
6	73	06.04.2023	Cu privire la menținerea ratei amortizorului anticiclic pentru expunerile din credite situate în Republica Moldova	122-125/394	12.04.2023
7	90	11.05.2023	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	168-169/508	18.05.2023
8	100	22.05.2023	Pentru modificarea Anexei nr. 1 a Hotărârii Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei nr. 180/2019 „Privind comisioanele aplicate pentru operațiunile de plată efectuate printr-un card de plată sau printr-un dispozitiv asemănător, comisioanele aplicate de către prestatorii de servicii de plată pentru operațiunile de plată ce presupun utilizarea sistemului automatizat de plăți interbancare, comisioanele percepute de Banca Națională a Moldovei pentru plățile procesate în sistemul automatizat de plăți interbancare, precum și valoarea maximă a documentului de plată acceptat de sistemul de compensare cu decontare pe bază netă din partea participanților”	195-196/563	15.06.2023
9	108	08.06.2023	Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la transferul de credit, debitarea directă și atribuirea codurilor IBAN	220-222/632	29.06.2023
10	117	20.06.2023	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	208-209/603	22.06.2023
11	125	29.06.2023	Pentru modificarea Regulamentului cu privire la cerințele față de membrii organului de conducere al băncii, al societății financiare holding sau holding mixte, conducătorii sucursalei unei bănci din alt stat, persoanele care dețin funcții-cheie și față de lichidatorul băncii în proces de lichidare, aprobat prin Hotărârea Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei nr. 292/2018	251-253/713	20.07.2023
12	127	06.07.2023	Pentru modificarea Hotărârii Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 216/2015 cu privire la aprobarea Regulamentului privind conturile rezidenților în străinătate	277-281/748	01.08.2023
13	129	06.07.2023	Cu privire la menținerea ratei amortizorului anticiclic pentru expunerile din credite situate în Republica Moldova	235-236/680	11.07.2023
14	146	20.07.2023	Pentru abrogarea Regulamentului cu privire la acordarea de către băncile comerciale a creditelor de consorțiu din 3.02.1995, aprobat de Consiliul de Administrație al Băncii Naționale a Moldovei, proces-verbal nr. 4 din 3 februarie 1995	267-270/732	26.07.2023
15	158	09.08.2023	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	314-317/795	15.08.2023
16	161	10.08.2023	Cu privire la modificarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei	328-331/823	25.08.2023
17	162	10.08.2023	Pentru modificarea Hotărârii Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei nr. 335/2016 cu privire la aprobarea Regulamentului privind activitatea unităților de schimb valutar	328-331/824	25.08.2023
18	183	19.09.2023	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	364-365/917	22.09.2023
19	187	28.09.2023	Cu privire la aprobarea Regulamentului privind efectuarea controalelor și aplicarea sancțiunilor unităților de schimb valutar	391-394/975	19.10.2023
20	195	05.10.2023	Pentru modificarea Regulamentului cu privire la sucursalele și oficiile secundare ale băncilor, aprobat prin Hotărârea Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei nr. 147/2019	404-407/999	31.10.2023
21	209	26.10.2023	Cu privire la menținerea ratei amortizorului anticiclic pentru expunerile din credite situate în Republica Moldova	404-407/1000	31.10.2023
22	210	26.10.2023	Cu privire la revocarea hotărârii Comitetului executiv nr. 98/2022 cu privire la majorarea amortizorului de risc sistemic pentru expunerile băncilor la riscul de credit aferent persoanelor fizice rezidente	404-407/1001	31.10.2023
23	211	26.10.2023	Cu privire la modificarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei	430-432/1100	16.11.2023

Sursa: BNM

Tabelul A.20: Lista hotărârilor Consiliului de supraveghere și Comitetului executiv ale Băncii Naționale a Moldovei remise pentru publicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în anul 2023 (continuare)

Nr. d/o	Nr. HCE	Data aprobării	Titlul HCE	Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova	
				număr/articol	data
24	215	02.11.2023	Pentru modificarea Hotărârii Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei nr. 29/2018 cu privire la aprobarea Regulamentului privind condițiile și modul de efectuare a operațiunilor valutare	442-444/1111	23.11.2023
25	216	02.11.2023	Pentru modificarea unor acte normative ale Băncii Naționale a Moldovei	442-444/1112	23.11.2023
26	217	02.11.2023	Cu privire la aprobarea componenței comisiei de atestare a specialiștilor în asigurări	414-417/1070	08.11.2023
27	220	07.11.2023	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei și la norma rezervelor obligatorii	430-432/1101	16.11.2023
28	221	07.11.2023	Pentru modificarea punctului 1 din Hotărârea Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei nr. 139/2019 „Cu privire la ratele dobânzii pentru remunerarea rezervelor obligatorii și comisioanele aferente deservirii și gestionării rezervelor obligatorii în dolari SUA și în euro”	430-432/1102	16.11.2023
29	238	30.11.2023	Pentru modificarea Regulamentului privind unele aspecte aferente exportului și importului de numerar și cecuri de călătorie de către bănci, aprobat prin Hotărârea Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei nr. 165/2019	484-487/1218	20.12.2023
30	239	30.11.2023	Pentru modificarea Hotărârii Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 51/2009 cu privire la aprobarea Regulamentului privind autorizarea unor operațiuni valutare de către Banca Națională a Moldovei	484-487/1219	20.12.2023
31	240	30.11.2023	Pentru modificarea Hotărârii Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 14/2009 cu privire la aprobarea Regulamentului privind eliberarea de către Banca Națională a Moldovei a autorizațiilor pentru scoaterea mijloacelor bănești din Republica Moldova	484-487/1220	20.12.2023
32	263	14.12.2023	Cu privire la nivelul ratelor dobânzilor Băncii Naționale a Moldovei	484-487/1221	20.12.2023

Sursa: BNM

Tabelul A.21: Evoluția proiectelor majore ale BNM pe parcursul anului 2023

Nr. d/o	Denumirea proiectului	Obiectivul de referință	Obiectivele proiectului	Perioada inițierii	Realizări	Pașii următori pentru 2024
1.	Pregătirea aderării Republicii Moldova (RM) la Uniunea Europeană (UE) pe domeniile ce revin în competența BNM	1. Aliniere la standardele Uniunii Europene și cooperare internațională	Asigurarea pregătirii procesului de aderare a RM la UE pe domeniile de competență ale BNM, prin armonizarea cadrului legal al RM aplicabil domeniilor de competență ale BNM cu cel al UE și implementarea efectivă a acestuia, precum și consolidarea guvernantei și capacităților instituționale ale BNM și implementarea unui mecanism eficient de coordonare pentru îndeplinirea criteriilor de aderare la UE. Asigurarea armonizării activităților ce decurg din prezentul proiect cu măsurile naționale aferente angajamentului de integrare europeană.	Trim. II 2023	În contextul procesului de aderare a RM la UE, în conformitate cu obiectivul transversal setat la nivel instituțional în Planul strategic „BNM 2025” privind alinierea la standardele UE, BNM a inițiat proiectul „Pregătirea aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe domeniile de competență ale Băncii Naționale a Moldovei”. În acest sens, în primă etapă, în luna mai, a fost aprobat conceptul privind implementarea proiectului. Totodată, au fost elaborate proiectele: Ordinului cu privire la derularea proiectului; planului detaliat de acțiuni în contextul pregătirii și inițierii negocierilor de aderare la UE; mecanismului de coordonare, la nivel instituțional, a procesului de integrare europeană a RM pe domeniile de competență ale BNM. Respectiv, a fost asigurată realizarea tuturor acțiunilor setate la nivel național, aferente procesului de aderare a RM la UE, prin furnizarea informației necesare, participarea la ședințele grupurilor de lucru naționale pentru integrare europeană, inclusiv în contextul elaborării contribuțiilor RM pentru Pachetul de extindere 2023. De asemenea, a fost asigurată participarea la instruirii pe subiectul armonizării legislației naționale cu acquis-ul UE și privind comerțul cu servicii în RM, precum și privind comunicarea și raportarea în cadrul procesului de integrare europeană. Am participat la exercițiul de auto-evaluare a conformității legislației RM cu acquis-ul UE și au fost prezentate răspunsuri aferente atribuirii actelor UE pentru capitolele ce țin de competența BNM.	Aprobarea echipei de proiect și a planului detaliat de acțiuni. Aprobarea și asigurarea implementării mecanismului de coordonare, la nivel instituțional, a procesului de integrare europeană a Republicii Moldova pe domeniile de competență ale BNM. Participarea reprezentanților BNM la screening-ul explicativ, în procesul negocierilor de aderare. Realizarea acțiunilor privind armonizarea cadrului legal al RM aplicabil domeniilor de competență ale BNM cu cel al UE. Participarea BNM la implementarea criteriului economic de aderare la UE. Participarea BNM la Dialogul Economic și Financiar. Elaborarea și implementarea Programelor de Reformă Economică. Asigurarea participării BNM pe platformele de cooperare națională în domeniul integrării europene și cele ale UE.

continuare pe pagina următoare

Nr. d/o	Denumirea proiectului	Obiectivul de referință	Obiectivele proiectului	Perioada inițierii	Realizări	Pașii următori pentru 2024
2.	Implementarea soluției pentru eficientizarea procesului de licențiere, autorizare și notificare	3. Consolidarea funcției de supraveghere la nivel de sector financiar-bancar și nebanancar	Asigurarea unei gestiuni centralizate, eficiente și transparente a relațiilor BNM cu toate contrapărțile cu care interacționează în cadrul proceselor de licențiere, autorizare și notificare, precum și asigurarea utilizatorilor BNM cu un instrument modern menit să faciliteze realizarea sarcinilor de bază prin sporirea gradului de automatizare a proceselor.	Trim. III 2015	Pe parcursul anului, au fost operate modificări la cadrul normativ secundar, ca urmare a aprobării Legii nr. 363/2022 pentru modificarea unor acte normative (Legii nr. 62/2008 privind reglementarea valutară și Legii nr. 548/1995 cu privire la BNM). Drept rezultat al modificării cadrului legal, a fost dat în utilizare către părțile terțe modulul „Licențierea/ Retragerea licenței caselor de schimb valutar și a punctelor de schimb valutar ale hotelurilor”, în cadrul sistemului informatic pentru licențiere, autorizare și notificare (CRM). Respectiv, au fost elaborate și aprobate ghidurile de utilizare a portalului web al sistemului informatic, precum și a CRM, pentru utilizatorii sistemului, cu referire la modulul respectiv. Lansarea ultimului modul aferent sistemului informatic cu privire la licențiere, autorizare și notificare „Licențierea/ Retragerea licenței caselor de schimb valutar și a punctelor de schimb valutar ale hotelurilor”, marchează finalizarea proiectului.	Proiect finalizat Totodată, urmează dezvoltarea CRM, în vederea implementării modulelor noi aferente proceselor de activitate din domeniul asigurării și creditare nebanancară, rezultate din atribuțiile preluate de la CNPF. În mod continuu, are loc fortificarea cadrului normativ și dezvoltarea modulelor CRM în vederea utilizării la maximum a funcționalităților soluției informatice pentru sporirea beneficiilor.
3.	Implementarea soluției pentru eficientizarea procesului de monitorizare a transparenței acționarilor și analiză la distanță în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului	3. Consolidarea funcției de supraveghere la nivel de sector financiar-bancar și nebanancar	Eficientizarea procesului de identificare și evaluare a riscului asociat transparenței acționarilor, precum și asigurarea autorității de supraveghere cu informație și date operative aferente potențialelor suspiciuni de implicare a clienților băncii sau a băncilor ca entități individuale în tranzacții și operațiuni de spălare a banilor și/ sau finanțare a terorismului.	Trim. III 2014	Pe parcursul anului, a continuat efectuarea testărilor tehnice și funcționale pe mediul de testare, fiind realizată testarea de acceptanță de către utilizatorii finali ai soluției. Respectiv, drept rezultat, a fost asigurată acceptanța livrabililor aferente etapei de instruire și testare. Au fost agreeate criteriile de acceptanță pentru datele încărcate pe mediul de producție, totodată, fiind asigurat procesul de încărcare a acestora. A fost finalizat procesul de instalare și lansată soluția informatică pe mediul de producție.	Finalizarea încărcării datelor pe mediul de producție. Acceptanța finală a soluției informatice și, respectiv, finalizarea proiectului.

continuare pe pagina următoare

Nr. d/o proiectului	Denumirea proiectului	Obiectivul de referință	Obiectivele proiectului	Perioada inițierii	Realizări	Pașii următori pentru 2024
4.	Implementarea soluției informatice de operațiuni bancare (CBS), de gestionare a resurselor corporative (ERP) și de gestionare a operațiunilor cu numerar	6. Consolidarea rezilienței și agilității instituționale	Transformarea proceselor de activitate ale BNM aferente operațiunilor bancare, gestionării resurselor financiare, materiale și umane, precum și modernizarea sistemului informatic bancar al BNM, în scopul eficientizării activității operaționale a BNM.	Trim. IV 2013	În anul 2023, au fost aprobate modificări la actul normativ intern, ca urmare a includerii reglementărilor cu privire la limitarea răspunderii operatorilor economici, fiind eliminat, astfel, principalul factor de temporizare pentru acest proiect. A fost realizată procedura de consultare a pieței, în vederea pregătirii și desfășurării ulterioare a procedurii de achiziție a soluției informatice.	Aprobarea raportului privind procedura de consultare a pieței. Aprobarea modificărilor la conceptul proiectului. Inițierea și derularea procedurii de licitație.
5.	Migrarea la standarde noi SWIFT – ISO 20022	1. Fortificarea cadrului de politică monetară și optimizarea implementării politicii monetare	Asigurarea trecerii cu succes la aplicarea standardului ISO 20022 și migrarea la platforme și servicii noi care lucrează cu mesaje MX, inclusiv cu asigurarea continuității procesului operațional în perioada migrării la standardele noi.	Trim. I 2022	În cadrul acestui proiect, pe parcursul anului au fost implementate funcționalitățile aferente instrumentului de redare vizuală în format citibil a mesajelor SWIFT ISO 20022 în cadrul sistemului informatic al BNM. Totodată, au fost finalizate lucrările aferente automatizării încărcării mesajelor SWIFT în format XML, în sistemul informațional al BNM.	Realizarea în continuare a activităților privind automatizarea parțială a importului mesajelor SWIFT în format MX aferente operațiunilor de încasare în sistemul informatic al BNM. Inițierea analizei și elaborării caietului de sarcini pentru generarea automatizată a mesajelor SWIFT în format MX.

continuare pe pagina următoare

Nr. d/o	Denumirea proiectului	Obiectivul de referință	Obiectivele proiectului	Perioada inițierii	Realizări	Pașii următori pentru 2024
6.	Implementarea unei scheme de plăți instant	4. Dezvoltarea continuă a infrastructurilor pieței financiare și contribuirea la sporirea plăților fără numerar	Sporirea nivelului de utilizare a plăților electronice în raport cu numerarul și crearea metodelor alternative și inovatoare de plată prin implementarea soluției (platformei) de plăți instant (în regim 24/7/365), ce va duce la crearea premiselor pentru dezvoltarea plăților inovatoare/ mobile, cu decontarea finală imediată a acestora și posibilitatea reutilizării imediate a fondurilor primite de către beneficiari. Crearea unei funcționalități de gestiune a limitelor de lichiditate, utilizarea unui format mai avansat al mesajelor de plată (ISO 20022) – vor duce la posibilitatea implementării STP (straight through processing) pe întregul lanț de procesare a mesajelor de plată. Facilitarea circuitului fluxurilor economice.	Trim. I 2020	Pe parcursul anului a fost aprobat documentul detaliat de specificații tehnice și funcționale și documentul de configurare și setare a soluției. Totodată, a avut loc construcția soluției conform cerințelor stipulate în documentul detaliat de specificații tehnice și funcționale. A avut loc instruirea utilizatorilor finali, precum și testarea tehnică și funcțională a soluției de către utilizatorii finali ai BNM. Prin urmare, pe parcursul anului, au fost derulate și finalizate etapele de analiză și design, construcție, precum și inițiată etapa de training, testare și go-live. De asemenea, a fost asigurată instalarea sistemului informatic pe mediul de producție.	Finalizarea testării sistemului informatic. Definitivarea cerințelor funcționale și tehnice pentru participanți. Derularea etapei de Go-Live și pregătirea sistemului pentru lansarea în producție. Acceptanța finală a soluției informatice și respectiv, finalizarea proiectului.
7.	Crearea Centrului de procesare a numerarului	5. Sporirea calității monedei naționale și consolidarea funcției de asigurare cu monedă națională în numerar	Consolidarea capacității și eficienței instituționale a Băncii Naționale a Moldovei prin crearea unui centru modern de procesare a numerarului, aliniat la cele mai bune practici aplicate de băncile centrale europene, în special cele de asigurare a respectării unor standarde și cerințe înalte de securitate.	Trim. III 2022	Necesitatea creării unui centru modern de procesare a numerarului este fundamentată prin decizia Comitetului executiv al BNM. Pe parcursul anului au fost realizate acțiuni premergătoare ce țin de derularea proiectului, fiind constituit grupul de gestiune și grupul coordonator și decizional al proiectului. Totodată, a fost elaborat și aprobat planul de acțiuni pentru implementarea proiectului.	Derularea activităților în vederea identificării și preluării în gestiunea/administrarea BNM a terenului pentru edificarea Centrului de procesare. Contractarea și beneficierea de servicii de consultanță în domeniu.

continuare pe pagina următoare

Nr. d/o	Denumirea proiectului	Obiectivul de referință	Obiectivele proiectului	Perioada inițierii	Realizări	Pașii următori pentru 2024
8.	Digitizarea arhivei Băncii Naționale a Moldovei	6. Consolidarea rezilienței și agilității instituționale	Valorificarea serviciului de arhivare electronică a documentelor Băncii Naționale a Moldovei, care să acopere necesitățile BNM în gestiunea întregului ciclu de viață al documentelor, pe toată perioada de păstrare a acestora.	Trim. I 2021	În cadrul acestui proiect au fost continuate activitățile de plasare a documentelor în arhiva electronică a BNM, pe fluxul de aprobare. Totodată, au continuat activitățile de ajustare și consolidare a cadrului normativ intern aferent arhivării electronice a documentelor, dată fiind existența factorului de temporizare privind lipsa unui cadru normativ național ce ar reglementa arhivarea digitală.	Aprobarea ajustărilor la Regulamentul privind activitatea arhivei BNM, considerând reglementările naționale în domeniul arhivării digitale. Încheierea primei etape a proiectului privind arhivarea electronică și inițierea etapei a II-a pentru celelalte procese de activitate în cadrul BNM.

continuare pe pagina următoare

Nr. d/o	Denumirea proiectului	Obiectivul de referință	Obiectivele proiectului	Perioada inițierii	Realizări	Pașii următori pentru 2024
9.	Twinning: Consolidarea supravegherii, guvernantei corporative și gestionării riscurilor în sectorul financiar	2. Consolidarea funcției de stabilitate financiară și supraveghere macroprudențială 3. Consolidarea funcției de supraveghere la nivel de sector financiar-bancar și nebanancar 4. Dezvoltarea continuă a infrastructurilor pieței financiare și contribuirea la sporirea plăților fără numerar	Acordarea suportului necesar Republicii Moldova în implementarea unor reforme aferente Acordului de Asociere Republica Moldova (RM) – Uniunea Europeană (UE) și a Agendei de asociere RM-UE, privind consolidarea supravegherii, a guvernantei corporative și a gestionării riscurilor în sectorul financiar.	Trim. IV 2021	Pe parcursul anului 2023 au fost desfășurate activități conform planului de proiect, drept urmare, au fost derulate misiuni de asistență tehnică pentru cele 5 componente ale proiectului. Unele dintre cele mai importante realizări, urmare derulării misiunilor de asistență tehnică se referă la: elaborarea și aprobarea strategiei de politică macroprudențială; îmbunătățirea calității rapoartelor anuale de stabilitate financiară; elaborarea proiectului modelului de testare la stres în scop macroprudențial; aprobarea metodologiei pentru testarea la stres privind riscul de contagiune pe piața interbancară; inițierea activităților privind pregătirea unui proiect de legislație primară de implementare a prevederilor Directivei de solvabilitate II și Directivei MTLP; elaborarea proiectelor de acte normative privind consolidarea supravegherii organizațiilor de creditare nebancaară, inclusiv cu privire la criteriile de conformitate și onorabilitate pentru administratorii organizațiilor de creditare nebancaară; evaluarea și îmbunătățirea pentru a atinge conformitatea cu cele mai bune practici și standarde UE a reglementărilor interne ale BNM privind supravegherea infrastructurilor pieței financiare și a serviciilor de plată; pregătirea aplicației/ dosarului de aderare a RM la Zona Unică de Plăți în Euro (SEPA). Totodată, au fost realizate formalitățile, în vederea prelungirii perioadei de implementare a proiectului până în aprilie 2024. De asemenea, au fost efectuate vizite de studiu cu participarea experților din cadrul BNM. Totodată, au fost desfășurate 2 reuniuni (a 8-a și a 9-a) ale Comitetului de supraveghere a proiectului Twinning. În cadrul proiectului, a fost organizată conferința tematică „Alinierea la standardele UE de securitate a plăților în era digitală”.	Derularea misiunilor experților străini, conform planificării, cu privire la componenta 2 a proiectului „Alinierea cadrului legal privind supravegherea sectorului de asigurări și a asigurărilor de răspundere civilă auto la acquis-ul UE”. Organizarea reuniunii trimestriale a Comitetului de supraveghere a proiectului. Încheierea proiectului, cu organizarea și desfășurarea unui eveniment, în acest sens.

Nr. d/o	Denumirea proiectului	Obiectivul de referință	Obiectivele proiectului	Perioada inițierii	Realizări	Pașii următori pentru 2024
10.	Preluarea de către BNM a atribuției de reglementare/ supraveghere a sectorului financiar nebanca	3. Consolidarea funcției de supraveghere la nivel de sector financiar-banca și nebanca 6. Consolidarea rezilienței și agilității instituționale	Asigurarea unui proces eficient de preluare a atribuțiilor în domeniul reglementării/ supravegherii sectorului financiar nebanca de la CNPF, conform prevederilor Legii nr. 178/2020, începând cu 1 iulie 2023. Asigurarea continuității proceselor de autorizare, reglementare, supraveghere și comunicare pe domeniile care vor intra în competența BNM.	Trim. I 2022	Pe parcursul anului, au fost derulate acțiuni cu privire la preluarea de către BNM a atribuției de reglementare/ supraveghere a sectorului financiar nebanca, conform planului detaliat de acțiuni pentru implementarea proiectului, în principal: analiza și instituționalizarea proceselor de activitate necesare a fi preluate de la Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF); avizarea de către BNM a actelor normative secundare elaborate de către CNPF, precum și preluarea acestora conform proceselor din perimetrul transferului; preluarea sistemelor informatice, preluarea informațiilor/ dosarelor. De asemenea, s-au realizat acțiuni cu referire la consolidarea cadrului legal, corelat cu transferul atribuțiilor, cu emiterea Legii nr. 214/2023 pentru modificarea unor acte normative (asigurarea transferului de atribuții conform Legii nr. 178/2020 pentru modificarea unor acte normative), care a intrat în vigoare la 3 august 2023. Au fost realizate activități în vederea creșterii capacității instituționale a instituției, în contextul modificării structurii organizaționale a BNM și angajării personalului prin transfer. Toate acțiunile realizate au condus la finalizarea cu succes a proiectului, fiind asigurată preluarea de către BNM, începând cu 1 iulie 2023 a atribuțiilor de reglementare/ supraveghere a sectorului financiar nebanca, cu asigurarea continuității proceselor de autorizare, reglementare, supraveghere pe domeniile care au trecut în atribuțiile BNM.	Proiect finalizat , cu preluarea de către BNM, de la 1 iulie 2023 a atribuțiilor de reglementare/ supraveghere a sectorului financiar nebanca.

continuare pe pagina următoare

Nr. d/o	Denumirea proiectului	Obiectivul de referință	Obiectivele proiectului	Perioada inițierii	Realizări	Pașii următori pentru 2024
11.	NBM LearnOrgLab – Transformare instituțională în organizație orientată spre învățare	6. Consolidarea rezilienței și agilității instituționale 7. Dezvoltarea și valorificarea capitalului uman	Transformarea BNM într-o instituție orientată spre învățare prin dezvoltarea capacității interne de gestiune și dezvoltare profesională și a unui mediu favorizant pentru cultivarea culturii de învățare și de diseminare a cunoștințelor.	Trim. I 2023	În anul 2023 a avut loc inițierea proiectului prin organizarea unui eveniment cu toți angajații băncii, inclusiv cu desfășurarea atelierelor de lucru pe tipuri de învățare. Este de remarcat că proiectul este desfășurat în cooperare cu Centrul de Excelență în Finanțe din Ljubljana, Slovenia, cu suportul financiar al Ministerului de Externe al Sloveniei și Ministerului de Finanțe al Regatului Țărilor de Jos. Ulterior, a fost aprobat ordinul privind constituirea grupului coordonator și decizional și a grupului de gestiune pentru implementarea proiectului. Au fost definite necesitățile de instruire prin aplicarea chestionării, precum și au fost determinați viitorii formatori interni, conform obiectivelor strategice și provocărilor viitoare ale BNM. Totodată, pe parcursul anului, au fost organizate: ateliere de lucru privind consolidarea abilităților de formator, de definire și de dezvoltare a culturii organizaționale, managementul schimbării și de luare a deciziilor; programe de coaching și microlearning; webinare și activități de job shadowing; forumuri de promovare a proiectului. A fost realizat sondajul de evaluare a culturii organizaționale și ateliere de definire a culturii organizaționale viitoare.	Organizarea în continuare a webinarilor, produselor de microlearning și a atelierelor de lucru. Dezvoltarea strategiei de cultură organizațională.

continuare pe pagina următoare

Nr. d/o	Denumirea proiectului	Obiectivul de referință	Obiectivele proiectului	Perioada inițierii	Realizări	Pașii următori pentru 2024
12.	Asigurarea premiselor necesare aderării sectorului bancar la Zona Unică de Plăți în Euro (SEPA)	4. Dezvoltarea continuă a infrastructurilor pieței financiare și contribuirea la sporirea plăților fără numerar	Realizarea tuturor acțiunilor necesare de către BNM în calitate de coordonator național în procesul de aderare la Zona unică de plăți în Euro (SEPA), în colaborare cu instituțiile naționale relevante și cu actorii pieței, pentru asigurarea premiselor și a celui mai înalt nivel de succes în procesul de aderare a prestatorilor de servicii de plată din Republica Moldova la Zona unică de Plăți în Euro (SEPA).	Trim. III 2022	<p>Pe parcursul anului, a fost aprobat Planul de acțiuni privind implementarea proiectului. Totodată, a fost aprobat Regulamentul cu privire la transferul de credit și debitarea directă, care face obiectul criteriilor de aderare la SEPA, ca urmare a examinării observațiilor din procesul de transparentă. În același timp, au fost colectate informațiile de la autorități pentru dosarul de aderare la SEPA, fiind, de asemenea, elaborată opinia legală și anexele acestuia (care conțin informații ce demonstrează conformarea la criteriile SEPA). Astfel, a fost asigurată definitivarea dosarului/ aplicației de aderare a Republicii Moldova la SEPA, inclusiv anexele aferente.</p> <p>O parte din acțiunile întreprinse pe parcursul anului au vizat evaluarea opțiunilor de conectare la infrastructuri SEPA, fiind acordat suport în procesul de înțelegere de către prestatorii de servicii de plată a cerințelor tehnice de aderare la SEPA.</p> <p>În acest context, a fost efectuată o vizită de studiu, la Banca Națională a României în vederea abordării scenariilor de interconectare la SEPA.</p> <p>În corelare cu proiectul Twinning: „Consolidarea supravegherii, guvernantei corporative și gestionării riscurilor în sectorul financiar” a fost organizat evenimentul cu privire la „Alinierea la standardele UE de securitate a plăților în era digitală”.</p>	<p>Transmiterea către Consiliul European al Plăților a dosarului de aderare la SEPA.</p> <p>Analiza continuă, revizuirea/ actualizarea, după caz, a dosarului depus.</p> <p>Continuarea acțiunilor privind evaluarea opțiunilor de conectare la infrastructuri SEPA și privind acordarea suportului în procesul de înțelegere de către prestatorii de servicii de plată a cerințelor tehnice de aderare la SEPA.</p>

Sursa: BNM

Tabelul A.22: Interviuri cu reprezentanții BNM difuzate de mass-media în anul 2023

Data	Evenimentul	Participant	Canalul de distribuție
Februarie	Tatiana Ivanicichina: Depășirea provocărilor și riscurilor este una dintre sarcinile sistemului bancar al Moldovei în 2023	Viceguvernator BNM, Tatiana Ivanicichina	Agencia de știri INFOTAG
Aprilie	BNM preia supravegherea creditării nebancale. Viceguvernator: portofoliile de creditare trebuie să devină mai de calitate. Interviu IPN	Viceguvernatorul BNM, Constantin Șchendra	Agencia de presă Info Prim Neo (IPN)
Iulie	Владимир Мунтяну: Наша задача – способствовать расширению спектра цифровизации банковских услуг для клиентов банков и минимизировать риски	Prim-viceguvernatorul BNM, Vladimir Munteanu	Экономическое обозрение Logos.press.md
August	TV Moldova1 „Descoperă monumentele de pe bancnotele de lei moldovenesti”	Șefă-adjunctă DCEF, Ina Șcerbaniuc	Moldova1 „Bună Dimineața”
Noiembrie	Guvernatorul Băncii Naționale a Moldovei, Octavian Armașu: Am depășit valul inflaționist; țintim inflație de 5% pe termen mediu, interviu acordat pentru Agenția de presă AGERPRESS	Guvernatorul Băncii Naționale a Moldovei, Octavian Armașu	Agencia de știri Agerpres
Decembrie	Importanța educației financiare și lansarea celei mai mari campanii naționale de educație financiară din Moldova „Să creăm pe interior o piață de capital atractivă”. Interviu IPN cu Alexandru Savva, consilier BNM Interviu pentru Center of Excellence in Finance (CEF) a guvernatorului BNM, Octavian Armașu: „Leul moldovenesc la 30 de ani – reperle cheie, provocări, realizări și alte episoade memorabile”	Consilier al BNM, Natan Garștea Alexandru Savva, consilier BNM Guvernatorul BNM, Octavian Armașu	TVR Moldova „Obiectiv Comun” Agencia de presă IPN (Info Prim Neo) https://www.cef-see.org/interview-with-governor-octavian-arma%C8%99u

Sursa: BNM

Tabelul A.23: Podcasturi de educație financiară „Dă sens banilor” realizate și difuzate în anul 2023

Data	Evenimentul	Canalul de distribuție
Iunie	Podcastul de educație financiară „Dă sens banilor”. Invitat: guvernatorul BNM, Octavian Armașu	Privesc.eu Rlive.md www.bnm.md Profilurile social media ale BNM (Facebook, LinkedIn, Youtube)
	Podcastul de educație financiară „Dă sens banilor”. Invitat: Alexandru Savva, consilierul Băncii Naționale a Moldovei	Privesc.eu Rlive.md www.bnm.md Profilurile social media ale BNM (Facebook, LinkedIn, Youtube)
Iulie	Podcastul de educație financiară „Dă sens banilor”. Invitat: Bianca Isaincu, analist în politici de alfabetizare financiară și finanțare durabilă, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE)	Privesc.eu Rlive.md www.bnm.md Profilurile social media ale BNM (Facebook, LinkedIn, Youtube)
	Podcastul de educație financiară „Dă sens banilor”. Invitat: Constantin Șchendra, viceguvernatorul BNM	Privesc.eu Rlive.md www.bnm.md Profilurile social media ale BNM (Facebook, LinkedIn, Youtube)
August	Podcastul de educație financiară „Dă sens banilor”. Invitat: Vadim Jeleascov, șeful Direcției Fintech a Băncii Naționale a Moldovei	Privesc.eu Rlive.md www.bnm.md Profilurile social media ale BNM (Facebook, LinkedIn, Youtube)
	Podcastul de educație financiară „Dă sens banilor”. Invitată: Inguna Dobraja, Directoarea de țară a grupului Banca Mondială în Moldova	Privesc.eu Rlive.md www.bnm.md Profilurile social media ale BNM (Facebook, LinkedIn, Youtube)
Septembrie	Podcastul de educație financiară „Dă sens banilor”. Invitat: Nicolae Istudor, rectorul Academiei de Studii Economice (ASE) de la București	Privesc.eu Rlive.md www.bnm.md Profilurile social media ale BNM (Facebook, LinkedIn, Youtube)
	Podcastul de educație financiară „Dă sens banilor”. Invitat: Josip Juric, manager de proiecte în cadrul Delegației Uniunii Europene (UE) la Chișinău	Privesc.eu Rlive.md www.bnm.md Profilurile social media ale BNM (Facebook, LinkedIn, Youtube)
Octombrie	Podcastul de educație financiară „Dă sens banilor”. Invitat: Daniel Savin, Director al Departamentului piețe financiare, BNM	Privesc.eu Rlive.md www.bnm.md Profilurile social media ale BNM (Facebook, LinkedIn, Youtube)

continuare pe pagina următoare

Data	Evenimentul	Canalul de distribuție
	Podcastul de educație financiară „Dă sens banilor”. Invitat: Kent D. Logsdon, Ambasadorul SUA în Republica Moldova	Privesc.eu Rlive.md www.bnm.md Profilurile social media ale BNM (Facebook, LinkedIn, Youtube)
Noiembrie	Podcastul de educație financiară „Dă sens banilor”. Invitat: Expertul britanic Shaun Mundy, autorul primei strategii de educație financiară din Europa, vicepreședinte senior al The Financial Literacy Group	Privesc.eu Rlive.md www.bnm.md Profilurile social media ale BNM (Facebook, LinkedIn, Youtube)
Decembrie	Podcastul de educație financiară „Dă sens banilor”. Invitat: Mark Horton, directorul adjunct al Departamentului European al FMI	Privesc.eu Rlive.md www.bnm.md Profilurile social media ale BNM (Facebook, LinkedIn, Youtube)

Sursa: BNM

Tabelul A.24: Informații privind activitatea paginii web www.bnm.md

	Anul 2023	Anul 2022	Anul 2021	Anul 2020	Anul 2019
Numărul de utilizatori ai paginii https://www.bnm.md/	820 400 (-29,47 la sută)	1 163 274 (+44,6 la sută)	804 477	667 610	584 605
De câte ori s-a intrat pe https://www.bnm.md/ (nr. sesiuni)	2 534 374 (-26,28 la sută)	3 438 062 (+35,7 la sută)	2 533 983	2 327 089	2 235 312
Câți utilizatori noi au intrat, din total utilizatori de pe site	583 242 (-48,09 la sută)	1 123 541 (46,8 la sută)	765 203	630 342	547 329

Sursa: BNM

Tabelul A.25: Numărul de abonați/ urmăritori ai profilurilor pe social media ale BNM

	Anul 2023	Anul 2022
Facebook	4 619 urmăritori	3 391 urmăritori
LinkedIn	2 366 urmăritori	1 215 urmăritori
Twitter	489 urmăritori	360 urmăritori
Instagram	553 urmăritori	336 urmăritori
Youtube	1 530 abonați	830 abonați

Sursa: BNM

Tabelul A.26: Impactul profilurilor pe social media:

	2023	2022
Facebook	267 378 (+295,1 la sută)	67 678
LinkedIn	41 475 (+229,43 la sută)	12 590
Instagram	13 288 (+159,3 la sută)	5 124

Sursa: BNM

Tabelul A.27: Analiza profitului disponibil pentru distribuire/ (pierderi totale) pe activități principale ale Băncii Naționale a Moldovei

	2023	2022
Activități gestionate de bancă:	Rezultat financiar	Rezultat financiar
	mii lei	mii lei
Relațiile cu Guvernul din activitatea monetar-valutară	632 303	639 225
Instrumente monetare aplicate	(2 739 396)	(2 343 552)
Relația BNM cu FMI	(44 457)	(25 643)
Gestionarea activelor oficiale de rezervă	3 058 559	1 499 028
Moneda națională	12 141	6 592
Alte operațiuni, inclusiv costuri de funcționare	(351 020)	(276 181)
Pierderi nerealizate din diferențe de curs neacoperite din rezerve	(293 718)	-
Rezultat financiar	274 412	(500 531)

Sursa: BNM

Tabelul A.28: Rezultatul net din implementarea politicii monetare și al activităților ce țin de relațiile cu Guvernul Republicii Moldova

	2023	2022
	mii lei	mii lei
Rezerve obligatorii	(1 508 600)	(2 135 852)
Operațiuni de piață monetară	(1 184 423)	(415 492)
Conturi și depozite ale Ministerului Finanțelor	(240 549)	(159 660)
Depozite overnight	(38 112)	(64 760)
Deținerea portofoliului de VMS	866 780	793 942
Activitatea de creditare	3 944	272 881
Altele	(6 133)	4 614
Rezultat net	(2 107 093)	(1 704 327)

Sursa: BNM

Tabelul A.29: Rezultatul net obținut în urma gestionării activelor oficiale de rezervă deținute de Banca Națională a Moldovei

	2023	2022
	mii lei	mii lei
Valori mobiliare în valută	2 363 257	521 642
Depozite	861 172	341 227
Diferențe de curs valutar realizate	(152 610)	648 365
Comisioane, taxe, alte	(13 260)	(12 206)
Rezultat net	3 058 559	1 499 028

Sursa: BNM

Tabelul A.30: Evoluția cursului oficial de schimb

	2023		2022	
	mediu pe perioadă	la finele anului	mediu pe perioadă	la finele anului
MDL/USD	18,1607	17,4062	18,9032	19,1579
MDL/EUR	19,6431	19,3574	19,8982	20,3792
MDL/GBP	22,5714	22,2660	23,3620	23,0402
MDL/XDR	24,2302	23,3534	25,2842	25,4962
MDL/XAU	1 132,5963	1 153,7733	1 093,7311	1 110,3257

Sursa: BNM

Tabelul A.31: Ponderea pozițiilor bilanțiere semnificative (%) și ratele medii anuale aferente instrumentelor financiare (%)

	2023		2022	
	Pondere, %	Rata medie anuală a dobânzii, %	Pondere, %	Rata medie anuală a dobânzii, %
	100,00	-	100,00	-
ACTIVE				
Active externe	87,30	3,72	85,97	1,18
Valori mobiliare de stat	12,55	13,28-5,00	13,88	10,41-5,00
Alte active	0,15	-	0,15	-
PASIVE	100,00	-	100,00	-
Moneda națională în circulație	37,12	-	36,03	-
Disponibilități ale Guvernului, inclusiv:	9,50	-	8,71	-
- la vedere, MDL	8,29	3,71	6,36	2,92
- la termen, MDL	0,09	16,28	0,19	18,40
- la vedere, VLC	1,12	-	2,16	-
Disponibilități ale băncilor, inclusiv:	35,49	-	35,47	-
- conturi „Loro”, inclusiv:	19,74	-	18,28	-
- rezerve obligatorii în MDL remunerate	-	8,04	-	14,63
- rezerve obligatorii în VLC remunerate	15,58	0,39	16,76	0,01
- depozite overnight	0,11	9,64	0,16	15,06
Certificatele BNM (plasate)	9,86	10,89	6,31	16,04
Obligațiuni față de organizații financiare internaționale, inclusiv:	4,47	-	5,41	-
- disponibilități ale FMI	3,58	-	4,22	-
- credite FMI (EFF/ECF)	0,88	4,82/0,00	1,18	2,21/0,00
Alte obligațiuni	0,59	-	0,12	-
Capital și rezerve	2,97	-	7,95	-

Sursa: BNM

Tabelul A.32: Analiza rezultatului financiar pe activitățile principale ale Depozitarului central unic

Activități gestionate de DCU	2023	2022
	Rezultat financiar mii lei	Rezultat financiar mii lei
Procesarea și decontarea VMS și CBN	6 029	8 019
Depozitarea valorilor mobiliare	4 025	2 951
Venituri din dobânzi la VMS	3 800	3 159
Servicii acordate emitentului	565	542
Decontarea tranzacțiilor cu valori corporative	199	963
Costuri de funcționare, inclusiv impozite	(13 331)	(12 386)
Total	1 287	3 248

Sursa: BNM

Tabelul A.33: Ponderea pozițiilor bilanțiere semnificative (%) și ratele medii anuale aferente instrumentelor financiare (%)

	2023		2022	
	Pondere, %	Rata medie anuală a dobânzii, %	Pondere, %	Rata medie anuală a dobânzii, %
ACTIVE	100,00	-	100,00	-
Numerar și echivalente	21,31	0,00	8,54	0,00
Valori mobiliare de stat	73,32	6,75-12,00	84,14	17,50-21,94
Alte active	5,37	-	7,32	-
PASIVE	100,00	-	100,00	-
Alte obligațiuni	6,31	-	8,32	-
Capital și rezerve	93,69	-	91,68	-

Sursa: BNM

Tabelul A.34: Poziția financiară consolidată și individuală a Băncii Naționale a Moldovei la 31 decembrie 2023

	Consolidat	Banca	Efectul consolidării
	milioane lei	milioane lei	milioane lei
ACTIVE			
Numerar și plasamente pe termen scurt	19 831,36	19 831,32	0,04
Valori mobiliare investiționale	74 798,34	74 798,34	-
Active în organizațiile financiare internaționale	4 267,15	4 267,15	-
Valori mobiliare emise de Guvernul RM	14 252,04	14 226,12	25,92
Alte active	237,67	260,41	(22,74)
TOTAL ACTIVE	113 386,56	113 383,34	3,22
OBLIGAȚIUNI			
Moneda națională în circulație	42 090,75	42 090,75	-
Disponibilități ale Guvernului RM	10 769,56	10 769,56	-
Disponibilități ale băncilor	40 239,05	40 239,05	-
Obligațiuni față de organizațiile financiare internaționale	5 064,93	5 064,93	-
Certificate emise de BNM	11 180,00	11 180,00	-
Alte obligațiuni	666,72	672,63	(5,91)
TOTAL OBLIGAȚIUNI	110 011,01	110 016,92	(5,91)

Sursa: BNM

Tabelul A.35: Rezultatul financiar consolidat și individual al Băncii Naționale a Moldovei pentru anul 2023

	Consolidat	Banca	Efectul consolidării
	milioane lei	milioane lei	milioane lei
Venituri din dobânzi la rezerve valutare	3 377,91	3 377,91	-
Venituri din dobânzi la VMS	831,78	827,98	3,80
Pierderi din tranzacții și diferențe de curs și preț	(6 094,73)	(6 094,79)	0,06
Alte venituri	116,26	110,51	5,75
Venituri reluate cu deprecierea activelor	34,82	34,82	-
Cheltuieli cu dobânzi	(3 027,74)	(3 030,34)	2,60
Cheltuieli operaționale	(452,17)	(441,68)	(10,49)
Alte cheltuieli	(0,77)	(0,33)	(0,44)
(PIERDERE)/ PROFIT NET(Ă)	5 214,64	5 215,92	1,28
<i>Din activitatea Băncii</i>	(5 215,92)	(5 215,92)	-
<i>Din activitatea filialei</i>	1,28	-	1,28
Alocarea rezultatelor nerealizate	5 490,33	5 490,33	-
PROFIT DISPONIBIL PENTRU DISTRIBUIRE	274,41	274,41	-

Sursa: BNM

Tabelul A.36: Capital și rezerve

	31 decembrie 2023	31 decembrie 2022
	mii lei	mii lei
Capital autorizat	1 124 372	1 124 372
Fondul general de rezervă	2 022 626	1 748 214
Total capital statutar	3 146 998	2 872 586
Rezerva veniturilor nerealizate		
- din diferențe de curs valutar	-	5 493 557
- din reevaluarea valorilor mobiliare investiționale	178 427	178 427
- din reevaluarea metalelor prețioase	39 970	36 749
Alte rezerve	1 025	(242 815)
Total capital și rezerve	3 366 420	8 338 504
Obligațiuni monetare ale BNM	94 184 254	81 718 361
Nivelul capitalului, % (după distribuirea rezultatului financiar)	3,34	3,52
Profit alocat la bugetul de stat	-	-
Contribuție de capital necesară	620 372	396 149

Sursa: BNM

Anexa A.37

Figura 1. Profilul riscurilor operaționale reziduale clasificate pe categorii de riscuri la situația din 31.12.2023

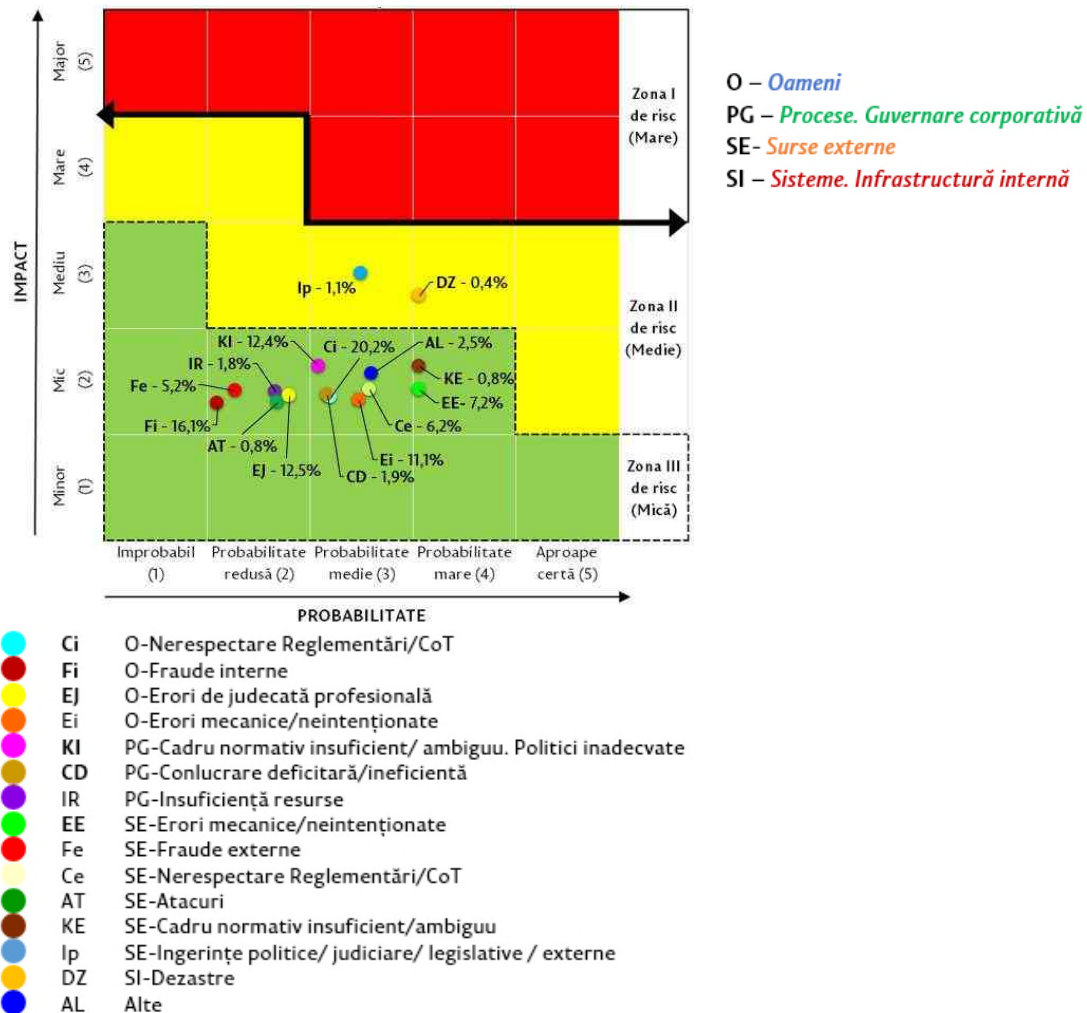

Figura 2. Profilul riscurilor operaționale reziduale evaluate la situația din 31.12.2023

